

รูปแบบการพึ่งตนเองผ่านกระบวนการวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษาการแปรรูป
ผลิตภัณฑ์กล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อำเภอนาทม
จังหวัดสิงห์บุรี

SELF-RELIANCE MODEL THROUGH COMMUNITY ENTERPRISE : A CASE
STUDY OF BANCHAMPATHONG BANANA PRODUCT PROCESSING,
PHOPRAJAK SUBDISTRICT, THACHANG DISTRICT,
SINGBURI PROVINCE

พระมหาวันเฉลิม สุวทิตตเมธี (สุวทิตย์)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

รูปแบบการพึ่งตนเองผ่านกระบวนการวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษาการแปรรูป
ผลิตภัณฑ์กล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อำเภอนาทม
จังหวัดสกลนคร

พระมหาวันเฉลิม สุธิตตเมธี (สุวฑิตย์)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนสังคม

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

SELF-RELIANCE MODEL THROUGH COMMUNITY ENTERPRISE : A CASE
STUDY OF BANCHAMPATHONG BANANA PRODUCT PROCESSING,
PHOPRAJAK SUBDISTRICT, THACHANG DISTRICT,
SINGBURI PROVINCE

Phramahawancharoem Suvadittamadhī (Suvathit)

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirements for the Degree of
Master of Arts
(Social Development)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. 2018

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการพึ่งตนเองผ่านกระบวนการวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษาการแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อำเภอกำแพง จังหวัดสิงห์บุรี” เป็นส่วนหนึ่งของ การศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

(พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(รศ.ดร.วรวิทย์ โรมรัตนพันธ์)

กรรมการ

(รศ.ดร.จารุวรรณ ขำเพชร)

กรรมการ

(รศ.ดร.โกนิฐ ศรีทอง)

กรรมการ

(ดร.วสันต์ ลิ้มรัตนกุล)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

รศ.ดร.โกนิฐ ศรีทอง

ประธานกรรมการ

ดร.วสันต์ ลิ้มรัตนกุล

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

พระมหานเณลิม สุกตตเมธี

(พระมหาวนเณลิม สุกตตเมธี)

ชื่อวิทยานิพนธ์ : รูปแบบการพึ่งตนเองผ่านกระบวนการวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษาการแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อำเภอดำรงวิทยารัษฎานุประดิษฐ์ จังหวัดสิงห์บุรี

ผู้วิจัย : พระมหาวันเฉลิม สุวาทิตเมธี (สุวาทิตย์)

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การพัฒนาสังคม)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: รองศาสตราจารย์ ดร.โกนิษฐ์ ศรีทอง, พธ.บ. (การศึกษานอกโรงเรียน), M.A. (Sociology), Ph.D. (Sociology)

: ดร.วสันต์ ลีรัตน์ภักทรกุล, ร.บ. (รัฐศาสตร์), พช.ม. (การพัฒนาชุมชน), ปร.ด. (พัฒนศึกษา)

วันสำเร็จการศึกษา : ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการพึ่งตนเองผ่านกระบวนการวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษาการแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อำเภอดำรงวิทยารัษฎานุประดิษฐ์ จังหวัดสิงห์บุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) เพื่อศึกษาการจัดการของวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อ.ท่าช้าง จ.สิงห์บุรี ๒) เพื่อศึกษากระบวนการพึ่งพาตนเองของวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อ.ท่าช้าง จ.สิงห์บุรี ๓) เพื่อเสนอรูปแบบการพึ่งตนเองในท้องถิ่นอย่างยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อ.ท่าช้าง จ.สิงห์บุรี การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน ๒๐ ท่าน คือ สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปา ประธานกลุ่ม ๑ ท่าน สมาชิกกลุ่ม ๘ ท่าน ประชาชนชาวบ้าน ๑ ท่าน ลูกค้า/คนในชุมชน ๕ ท่าน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ๕ หน่วยงาน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่า

๑. เศรษฐกิจในชุมชนบ้านจำปาทอง เป็นไปตามวิถีชีวิตของชาวบ้าน มีการทำไร่ทำนา เป็นรายได้หลักทำให้เกิดระบบเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง ชุมชนบ้านจำปาทอง ประสบปัญหากล้วยที่มีมากเกินไป ทางกลุ่มได้มองเห็นสภาพปัญหาของชุมชนที่มีกล้วยน้ำว้าเป็นจำนวนมากและมีราคาถูก จึงจัดตั้งกลุ่มเพื่อแปรรูปกล้วยตาก นำภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีมาประยุกต์ใช้ เพื่อสร้างมูลค่าราคาให้เพิ่มขึ้น การจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง มีผู้นำและสมาชิก โดยการทำตามหน้าที่ มีการกระจายหน้าที่ให้แต่ละฝ่ายดำเนินงานอย่างเต็มที่ กลุ่มวิสาหกิจกล้วยตากบ้านจำปาทอง มีการดำเนินงานโดยหน่วยงานภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วม เป็นรับรองการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทองและสินค้าของกลุ่มวิสาหกิจกล้วยตากบ้านจำปาทอง จากอำเภอดำรงวิทยารัษฎานุประดิษฐ์ ให้เป็นสินค้า OTOP และหน่วยงานพัฒนาการชุมชนอำเภอดำรงวิทยารัษฎานุประดิษฐ์ ให้จดทะเบียนเป็นสินค้าวิสาหกิจชุมชน

๒. กระบวนการพึ่งตนเองของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง มีการพึ่งตนเอง ๕ ด้าน คือ ๑) การพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านจำปาทอง การลงทุน หรือการใช้เงินของกลุ่ม ทางกลุ่มใช้หลักการไม่ฟุ่มเฟือย มีนโยบายการรู้จักประหยัดอดออม มีการปรับตัวให้เข้ากับเศรษฐกิจของชุมชน กลุ่มสามารถพึ่งพาชุมชนได้ และชุมชนก็สามารถพึ่งพากันได้เช่นเดียวกัน ๒) การพึ่งตนเองด้านสังคม พึ่งพาอาศัยกันของคนในชุมชน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันของคนในชุมชน สร้างความรักความสามัคคี เป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งในด้านการพึ่งพาตนเอง จึงเป็นแหล่งเรียนรู้แก่ชุมชนอื่นๆ ๓) การพึ่งตนเองด้านทรัพยากร ซึ่งประกอบด้วย ทรัพยากรบุคคล มีคณะทำงานที่มีคุณภาพ พึ่งพาอาศัยกัน มีความสามัคคีกันในกลุ่ม ทำงานร่วมกันโดยเป็นลักษณะเป็นครอบครัว ทรัพยากรธรรมชาติก็คือ กล้วยน้ำหว้าที่มีอยู่ในชุมชนซึ่งสามารถลดต้นทุนในการผลิตได้ และทรัพยากรที่เป็นองค์ความรู้ที่เป็นทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งได้รับการถ่ายทอดเป็นมรดกทางปัญญามาจากบรรพบุรุษ การมีความรู้ในการใช้ภูมิปัญญาประยุกต์ใช้ในการผลิต เกิดรายได้หมุนเวียนภายในชุมชน ๔) การพึ่งพาตนเองด้านเทคโนโลยี กลุ่มได้นำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้กับภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม และยังมีการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการสื่อสาร ให้การดำเนินงานธุรกิจของกลุ่มในชุมชนเป็นไปอย่างดี และมีคุณภาพการทำงานที่ดียิ่งขึ้น ๕) การพึ่งพาตนเองด้านจิตใจ อันดับแรกมีผู้นำ คือ ประธานกลุ่ม ที่มีความขยัน มีทัศนคติ วิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีการวางแผนการทำงานที่เป็นขั้นตอน เป็นระบบ สามารถเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของสมาชิกได้ อันดับที่สองเน้นเรื่องความโปร่งใสในการทำงาน เมื่อกลุ่มสามารถสร้างโปร่งใส ความสบายใจแก่สมาชิกและผู้ที่มาตรวจสอบได้ การทำงานของกลุ่ม กลุ่มสามารถดำเนินไปได้อย่างยั่งยืน

๓. โดยสรุปกระบวนการพึ่งตนเอง ๕ ด้าน ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง โดยนำหลักธรรมและหลักเศรษฐกิจพอเพียง มาบูรณาการ ได้ดังนี้ ๑) การพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ บูรณาการเข้ากับหลักเศรษฐกิจพอเพียง ๒) การพึ่งตนเองด้านสังคม บูรณาการเข้ากับหลักเมตตา ๓) การพึ่งตนเองด้านทรัพยากรธรรมชาติ บูรณาการเข้ากับหลักปัญญา ๔) การพึ่งพาตนเองทางด้านเทคโนโลยี บูรณาการเข้ากับหลักปัญญา ๕) การพึ่งพาตนเองด้านจิตใจ บูรณาการเข้ากับหลักธรรมาภิบาลและวิริยะอุตสาหะ

Thesis Title : Self-reliance Model through Community Enterprise:
A Case Study of Banchampathong Banana Product
Processing, Phoprajak Subdistrict, Thachang District,
Singburi Province

Researcher : Phramahawancharoem Suvadittamadhī (Suvathit)

Degree : Master of Art (Social Development)

Thesis Supervisory Committee

: Assoc. Prof. Dr. Konit Srithong, Pali VII
B.A. (Non-formal Education),
M.A. (Sociology), Ph.D. (Sociology)
Dr. Wasan Limrattanapattharakul, B.A. (Political Science),
M.Sc. (Community Development),
Ph.D. (Education Development)

Date of Graduation : 25 February , 2019

Abstract

This research is to study self-reliance model through community enterprise: a case study of Banchampathong Banana Product Processing, Phoprajak Subdistrict, Thachang District, Singburi Province. There are three main objectives: i) to study management of community enterprise of Banchampathong Banana Product Processing, Phoprajak Subdistrict, Thachang District, Singburi Province, ii) to study self-reliance process of community enterprise of Banchampathong Banana Product Processing, Phoprajak Subdistrict, Thachang District, Singburi Province, and iii) to present sustainable local self-reliance model of community enterprise of Banchampathong Banana Product Processing, Phoprajak Subdistrict, Thachang District, Singburi Province. The qualitative research was carried out in this study. In-depth interview of 20 key informants including president, 8 members, local scholar, 5 customers, 5 representatives of related agencies, was employed for data collection. The content analysis technique was used for data analysis.

The findings of this study were concluded as follows:

1. Banchampathong community economy exists and depends upon the ways of life of villagers like agriculture is the main source of their income resulting the rise of self-reliant community economy. Banchampathong community experienced over-produced banana and low prices, they decided to set up club to banana processing by applying local wisdom in order to add value of their products. The establishment of community enterprise of Banchampathong Banana Product

Processing is the co-working spirit between its leader and members by entrusted roles and duties to work hard for the sake of their community's benefits. This enterprise is welcome all agencies concerned both public and private to participate in support and help. At the present, the banana products have been certified as the best OTOP (One Tambon One Product) of Thachang District and was registered as the product of community enterprise.

2.The process of self-reliance of community enterprise of Banchampathong Banana Product Processing consisted of 5 aspects: i) for economic self-reliance, it was observed that investment and expenditure of the group has to conform to the principles of "spend less invest moderately". Its policy is to economizing and savings and adjusting in community economy context. Group and community depend upon each other. ii) For social self-reliance, it was revealed that every one in the community is dependent to each other. They help each other and live together in harmonious atmosphere. It is regarded as outstanding self-reliant community and as learning source of other communities. iii) Regarding to resource self-reliance, it was depicted that there are qualified and efficient community enterprise committee, spirit of harmony and team working like members of same family was praised in this group. Raw banana in community is considered as the save cost of this enterprise. In addition, local wisdom as the community heritage was used and applied in producing process. These bring about the circulation of income within community. iv) For technological self-reliance, it was observed that there was suitable usage of technology and local wisdom in an appropriate manner and there brought technology for communication in order to develop the community enterprise management for its best performance and efficiency. v) For spiritual self-reliance, it was indicated that firstly, its president is diligent and works hard, able to lead the group, have vision and skills in planning and systematic working and finally he has been entrusted by committee and members of the group. Secondly, it was emphasis more on working transparency. This brings about the trustworthiness among members and leads to sustainable function of the group.

3.In summary, the 5 aspects of self-reliance process of community enterprise of Banchampathong Banana Product Processing, integrated with Dhamma and sufficiency economy principles revealed that: i) economic self-reliance integrated with sufficiency economy principle, ii) social self-reliance integrated with loving-kindness (*Metta*), iii) natural resource self-reliance integrated with wisdom, iv) technological self-reliance integrated with wisdom, and v) spiritual self-reliance integrated with good governance and right effort (*Viriya*).

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความเมตตากรุณา และการให้ความช่วยเหลือคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่มีพระคุณยิ่งของอาตมา ขอขอบคุณประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.โกนิฐฐ์ ศรีทอง ที่ให้ความเมตตาเป็นประธานที่ปรึกษา เสียสละเวลาอันมีค่าในการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับแนวคิดในการทำวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบแก้ไขความเรียบร้อย ตลอดจนให้คำแนะนำ ความรู้และประสบการณ์ในการทำวิทยานิพนธ์ที่ดีเสมอมา และขอขอบคุณ ดร.วสันต์ ลิ้มรัตนภักทรกุล ที่ปรึกษาเป็นกรรมการเล่มวิทยานิพนธ์ คอยให้คำที่ปรึกษา ตรวจสอบแก้ไข แนะนำช่องทางในการหาข้อมูลงานวิจัยที่มีประโยชน์ให้

ผู้วิจัยขอเจริญพรขอบคุณคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รศ.ดร.วรวิทย์ โรมรัตนพันธุ์ และ รศ.ดร.จรรุวรรณ ขำเพชร ที่ได้ตรวจสอบความถูกต้องอีกทั้งได้ให้คำแนะนำในการแก้ไขจนทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้เสร็จสมบูรณ์

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณและเจริญพรขอบคุณคณะผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ตรวจสอบแบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วยพระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ,รศ.ดร., รศ.ดร.วิวัฒน์ หามนตรี, ผศ.ดร.ภัทรพล ใจเย็น, ผศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือ, ดร.สุวัฒน์ รักขันโท ที่ให้ความอนุเคราะห์ ตรวจสอบและแนะนำแก้ไขให้แบบสอบถามสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และขอบพระคุณและเจริญพรขอบคุณ คณาจารย์และเจ้าหน้าที่ทุกท่านในสาขาพัฒนาสังคม

ผู้วิจัยขอเจริญพรขอบคุณ ผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ทุกท่านในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ โดยมี นายสุเมธ แยมขยาย ที่ช่วยดำเนินการประสานงาน ให้ความช่วยเหลืออย่างเต็มที่เสมอมา

ผลสำเร็จและคุณประโยชน์ที่เกิดจากการทำวิจัยในครั้งนี้ ข้าพเจ้าขอน้อมบูชาพระคุณ แห่งบิดา มารดา ผู้ให้ชีวิตแก่ข้าพเจ้า ขอน้อมบูชาครูบาอาจารย์ผู้ให้สติ ให้ปัญญา และเหล่าบุคคล ผู้เป็นที่รัก คณาจารย์ผู้เขียนตำราที่ข้าพเจ้าได้ทำการศึกษา และครูบาอาจารย์ และญาติโยม ที่ให้การอุปถัมภ์จนสำเร็จการศึกษาในครั้งนี้

พระมหาวันเฉลิม สุวทิตตเมธี (สุวทิตย์)

๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(ก)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(ค)
กิตติกรรมประกาศ	(จ)
สารบัญ	(ฉ)
สารบัญตาราง	(ณ)
สารบัญแผนภาพ	(ญ)

บทที่ ๑ บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๕
๑.๓ ปัญหาการวิจัย	๕
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๕
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๖
๑.๖ ผลที่คาดว่าจะได้รับ	๗

บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาสังคม	
๒.๑.๑ ความหมายของการพัฒนา	๘
๒.๑.๒ หลักการพัฒนา	๑๐
๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีการพึ่งตนเอง	
๒.๒.๑ นิยามของการพึ่งตนเอง	๑๒
๒.๒.๒ ความหมายของการพึ่งตนเอง	๑๔
๒.๒.๓ องค์ประกอบสำคัญของการพึ่งตนเอง	๑๖
๒.๒.๔ ลักษณะของการพึ่งตนเอง	๑๗
๒.๒.๕ เงื่อนไขในการพัฒนาที่จะนำไปสู่การพึ่งพาตนเองของชุมชน	๑๗
๒.๒.๖ ประโยชน์ของการพึ่งตนเอง	๑๙
๒.๓ แนวคิดและทฤษฎีการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน	
๒.๓.๑ ความหมายของวิสาหกิจชุมชน	๒๐
๒.๓.๒ กระบวนการเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน	๒๑
๒.๓.๓ ประเภทของวิสาหกิจชุมชน	๒๓
๒.๓.๔ องค์ประกอบของวิสาหกิจชุมชน	๒๓
๒.๓.๕ ระบบตลาดของวิสาหกิจชุมชน	๒๓

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
๒.๔ แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วม	
๒.๔.๑ ความหมายของการมีส่วนร่วม	๒๕
๒.๔.๒ ลักษณะของการมีส่วนร่วม	๒๖
๒.๔.๓ รูปแบบและขั้นตอนการมีส่วนร่วม	๒๗
๒.๕ แนวคิดและทฤษฎีเศรษฐกิจชุมชน	
๒.๕.๑ แนวคิดทั่วไปของเศรษฐกิจชุมชน	๓๑
๒.๕.๒ แนวคิดพื้นฐานของเศรษฐกิจชุมชน	๓๒
๒.๕.๓ ความหมายของเศรษฐกิจชุมชน	๓๔
๒.๕.๔ แนวทางการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน	๓๕
๒.๕.๕ ปัจจัยเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชน	๓๗
๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๔๐
๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๔๕
บทที่ ๓ วิธีการดำเนินงานวิจัย	
๓.๑ รูปแบบในการวิจัย	๔๖
๓.๒ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก	๔๗
๓.๓ การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล	๔๗
๓.๔ ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ	๔๗
๓.๕ ขั้นตอนรวบรวมข้อมูล	๔๘
๓.๖ วิเคราะห์ข้อมูล	๔๙
๓.๗ เสนอผลการศึกษาวិเคราะห์	๔๙
บทที่ ๔ ผลการวิจัย	
๔.๑ การจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง	๕๐
๔.๒ กระบวนการพึ่งตนเองของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง	๗๔
๔.๓ รูปแบบการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง	๘๑
๔.๔ องค์ความรู้ที่ได้รับจากผลการวิจัย	๘๘

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๙๐
๕.๒ อภิปรายผล	๙๗
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๐๗
บรรณานุกรม	๑๐๙
ภาคผนวก	
ผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย	๑๑๖
ผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ คุณภาพเครื่องมือ	๑๑๘
ผนวก ค แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	๑๒๔
ผนวก ง รายนามผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก	๑๒๘
ผนวก จ หนังสือขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เชิงลึก	๑๓๐
ผนวก ฉ ภาพถ่ายในการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	๑๕๑
ประวัติผู้ทำวิจัย	๑๖๒

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๓.๑ แสดงรายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจแบบสัมภาษณ์	๔๘
๔.๑ ตารางการตั้งราคา	๖๖

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
๒.๗ กรอบแนวคิดการวิจัย	๔๔
๔.๑ แผนผังการจัดการกลุ่ม	๕๘
๔.๒ การคัดเลือกกล้วย	๖๑
๔.๓ การป่มกล้วย	๖๑
๔.๔ การปลอกกล้วย	๖๒
๔.๕ การล้างกล้วย	๖๒
๔.๖ การตากกล้วย	๖๓
๔.๗ การอบกล้วย	๖๓
๔.๘ การอบกล้วย	๖๓
๔.๙ การตัดแต่งกล้วย	๖๔
๔.๑๐ การบรรจุ	๖๔
๔.๑๑ หลักเศรษฐกิจพอเพียงประยุกต์กับการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ	๘๒
๔.๑๒ หลักเมตตาธรรมประยุกต์กับการพึ่งตนเองด้านสังคม	๘๓
๔.๑๓ หลักปัญญาธรรมประยุกต์กับการพึ่งตนเองด้านทรัพยากร	๘๔
๔.๑๔ หลักปัญญาธรรมประยุกต์กับการพึ่งตนเองด้านเทคโนโลยี	๘๕
๔.๑๕ หลักธรรมาภิบาล วิริยะอุตสาหะธรรม ประยุกต์กับการพึ่งตนเองด้านจิตใจ	๘๖
๔.๑๖ กระบวนการพึ่งตนเองของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง	๘๗
๔.๑๗ องค์ความรู้จากการวิจัย	๘๘
๕.๑ กระบวนการพึ่งตนเองของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง	๙๕

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การประสบกับปัญหาเศรษฐกิจของประเทศไทยกว่า ๒ ทศวรรษมาแล้ว ตั้งแต่ปี ๒๕๔๐ จนถึงปัจจุบัน ที่ประเทศไทยได้ประสบปัญหาทางเศรษฐกิจมาก่อให้เกิดปัญหาความไม่สมดุลของภาคเศรษฐกิจ ปัญหาความยากจนปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและปัญหาวิกฤตทางเศรษฐกิจ อาทิ การว่างงานเกิดการสูญเสียในด้านเศรษฐกิจของประเทศ และเกิดการลุกลามกลายเป็นปัญหาของสังคมที่ทางรัฐต้องเร่งรัดการดำเนินการแก้ไขเพื่อเป็นดำเนินการบรรเทาและแก้ไขร่วมกันทั้งภาครัฐภาคเอกชน และภาคประชาชน การกระตุ้นและส่งเสริมให้กับชุมชนสามารถพัฒนาอาชีพของตนเองแบบพึ่งพาตนเองโดยใช้ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ ปรากฏการณ์ให้เห็นในภูมิภาคต่างๆ การเกิดกระแสแนวคิดในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพื่อเป็นทางเลือกให้กับสังคมไทย มีจุดกำเนิดจากประเทศไทยและแพร่ขยายไปหลายประเทศในเอเชียไม่เพียงส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทยแต่ยังรวมเศรษฐกิจของประเทศ เอเชียอื่น ๆ เช่น เกาหลีใต้ อินโดนีเซีย เป็นต้นมากทั้ง ในแง่เศรษฐกิจตกต่ำ การว่างงานขยายตัว ธุรกิจล้มละลาย และปัญหาหนี้สินได้เพิ่มสูงขึ้นอย่างมากมาย

การพัฒนาประเทศภายใต้กรอบแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตลอดระยะเวลา ๕๐ กว่าปี ที่ผ่านมานั้น เป็นการพัฒนาที่มุ่งเน้นการเติบโตทางด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญ ตั้งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ ๑ ปี พ.ศ.๒๕๐๔ – พ.ศ.๒๕๐๖ จนถึงปัจจุบัน ฉบับที่ ๑๒ ปี พ.ศ. ๒๕๖๐ – พ.ศ.๒๕๖๔ โดยใช้ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (Gross Domestic Product – GDP) เป็นตัวชี้วัดอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจ จึงทำให้การผลิตเพื่อการยังชีพเปลี่ยนไปเป็นการผลิตเพื่อขาย เกษตรกรต้องใช้พื้นที่จำนวนมากเพื่อเพาะปลูกและป้อนผลผลิตเข้าสู่ตลาดโลก โรงงานอุตสาหกรรมเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก มีการผลิตสินค้าในลักษณะมวลรวม (mass production) และต้องใช้แรงงานในการผลิตสินค้าเป็นจำนวนมาก จึงเกิดการอพยพจากชนบทเข้าสู่เมืองเพื่อทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมประกอบกับกระแสโลกาภิวัตน์

ระบบเศรษฐกิจในสังคมไทย มีทั้งกระแสหลักและกระแสรอง กระแสหลักคือระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ที่พวกเรารู้จักกันมาช้านาน เป็นระบบที่เน้นการค้า การลงทุน เน้นการพัฒนา ด้านอุตสาหกรรมและการบริการระหว่างประเทศ การพัฒนาอุตสาหกรรม โดยอาศัยเทคโนโลยี ทรัพยากรธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นป่าไม้ ภูเขา แหล่งน้ำ ความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อพัฒนา อุตสาหกรรมเทคโนโลยี ในการผลิตสินค้าตอบสนองทุนนิยม ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ ๑ - ๗ นั้น ทำให้เกิดผลกระทบต่างๆ ตามมาเช่น ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้และความยากจนรุนแรงขึ้น ภาวการณ์ว่างงานเพิ่มขึ้น และมาตรฐานความเป็นอยู่ของคนไทยมีแนวโน้ม ลดลง ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนำไปสู่ความขัดแย้งในสังคมมากขึ้น การบริหารทางเศรษฐกิจและการเมือง และระบบราชการยังมีลักษณะรวมศูนย์อำนาจ สังคมไทยตก

อยู่ในกระแสวัฒนธรรม ขาดการกลั่นกรองและเลือกใช้วัฒนธรรมสมัยใหม่จากต่างประเทศได้อย่างเหมาะสม จึงก่อให้เกิดปัญหาทางด้านศีลธรรมและสังคมมากขึ้น^๑

จนมาถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ ๘ (๒๕๔๐-๒๕๔๔) เป็นช่วงเปลี่ยนผ่านสำคัญที่สุดช่วงหนึ่งของประเทศไทย ที่ต้องเร่งรัดการปฏิรูประบบเศรษฐกิจและสังคม มุ่งฟื้นฟูเศรษฐกิจให้หลุดพ้นจากภาวะวิกฤต พร้อมทั้งวางรากฐานการพัฒนากระบวนเศรษฐกิจภายในประเทศให้มีความเข้มแข็ง มีเสถียรภาพ และมีภูมิคุ้มกันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก และสามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้นระบบเศรษฐกิจชุมชน เป็นความพยายามของสังคมไทยในการหาทางเลือกอีกทางหนึ่งที่ชุมชนมีสมรรถภาพพอที่จะทำได้ ภายใต้ความรู้ ภูมิปัญญาที่มีอยู่ เป็นแนวทางของการรู้จักตนเอง เลือกทำในสิ่งที่เรามีข้อเด่น เน้นในการพัฒนาคน เน้นการพึ่งตนเองอยู่อย่างพอเพียง เน้นการสร้างเครือข่ายองค์กรชุมชน ให้เป็นการพัฒนาจากล่างสู่บนเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืน ต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นระบบเศรษฐกิจชุมชนที่ดี ซึ่งกระแสพระราชดำริของในหลวงก็ชัดเจนในเรื่องระบบเศรษฐกิจพอเพียงและพึ่งตนเอง

ในปัจจุบันภารกิจของรัฐบาลนั้นมีอยู่อย่างกว้างขวาง นับวันยิ่งขยายตัวเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะเห็นได้จากงบประมาณของรัฐที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปีตามความเจริญเติบโตของบ้านเมือง ทำให้รัฐบาลไม่สามารถที่จะดำเนินการตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างทั่วถึง ส่งผลให้ปัญหาของประชาชนไม่ได้รับการแก้ไขหรือได้รับการแก้ไขที่ไม่ตรงจุด จนกระทั่งเกิดการรวมตัวเพื่อผนึกกำลังกันในหลายชุมชนท้องถิ่น กระแสชุมชนพึ่งตนเองจึงได้รับความสนใจให้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหา ดังกล่าว ชุมชนท้องถิ่นซึ่งจัดได้ว่าเป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาด้านต่างๆ ของประเทศและเป็นฟันเฟืองที่สำคัญในการช่วยแบ่งเบาภาระในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ของรัฐบาลด้วยแนวทางการพึ่งตนเอง^๒

ชุมชนถือเป็นรากฐานที่สำคัญของการพัฒนาประเทศการพัฒนาต่างๆ ที่เกิดขึ้น ล้วนแต่เกิดขึ้นจากกิจกรรมของชุมชนเป็นหลัก การพัฒนาชุมชนจึงเป็นกลไกอันสำคัญที่จะกำหนดทิศทางเพื่อให้เกิดกระบวนการพัฒนา และเสริมสร้างความแข็งแกร่ง โดยการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม (Civil Society) อันหมายถึง การพัฒนาที่เกิดขึ้นจากความริเริ่มของคน โดยทุกฝ่ายในสังคมต่างให้ความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อมุ่งหวังให้เศรษฐกิจสังคม และสิ่งแวดล้อมของชุมชนดีขึ้น การพัฒนาชุมชนเป็นการบริหารจัดการชุมชนที่มีกลไกการขับเคลื่อนการพัฒนาทั้งองค์การ หน่วยงาน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาครัฐ ท้องถิ่น ภาคเอกชน และประชาสังคม โดยท้องถิ่นเป็นองค์กรหลัก และประชาสังคมเป็นผู้รับประโยชน์ที่สุขสมบูรณ์ การพัฒนาชุมชนจึงเป็นภาระหน้าที่ของคนทุกคนที่จะต้องร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และร่วมกันรับผิดชอบเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์สุขร่วมกัน

^๑ วิมล สร้อยภาพ, เศรษฐกิจชุมชน, [ออนไลน์] แหล่งที่มา: <http://soiphap.blogspot.com> [๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๑].

^๒ อัยรวี วีระพันธ์พงศ์, ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพึ่งตนเองของชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนคลองลาดมะยม เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร, วารสารรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์, ปีที่ ๓ เล่มที่ ๑ (ม.ค.-มิ.ย. ๒๕๕๗): ๖๑.

การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่างๆ ทั้งด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม บริการทั้งในด้านการผลิต การบริโภคและการกระจายผลผลิต โดยให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจของชุมชนนั้น คือ ให้มีส่วนร่วมคิด ร่วมทำร่วมรับผลประโยชน์บนรากฐานความสามารถที่มีอยู่จากการใช้ “ทุนของชุมชน” ซึ่งทุนของชุมชนทั้งที่เป็นทุนทางสังคม เช่น วิธีการผลิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศาสนสถาน โรงเรียน ที่ดิน ทรัพยากร การคมนาคมขนส่ง สมาชิกในชุมชนจะเป็นผู้ตัดสินใจเอง ตามศักยภาพและทุนประเภทต่างๆ ที่มีอยู่ จะผลิตกันอย่างไร จะแบ่งปันผลประโยชน์จากการผลิตกันอย่างไร ชุมชนคิดเองทำเองแล้วก็ได้เอง ลักษณะสำคัญของเศรษฐกิจชุมชนคือครอบครัวเป็นหน่วยการผลิต แรงงานของสมาชิกในครอบครัวเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด ความพอเพียง ความพึ่งตนเองที่เราพูดถึงขึ้นอยู่กับการใช้แรงงานเป็นอย่างมาก พึ่งแรงงานในครอบครัว พึ่งทรัพยากรท้องถิ่น พึ่งตนเองและพึ่งกันเองในชุมชนก่อน และหากจะขายก็ขายในตลาดใกล้ตัว ตลาดภูมิภาค ตลาดภายในประเทศซึ่งจะทำให้เศรษฐกิจชุมชนนั้น ผังตัวอยู่ในสังคมและวัฒนธรรม

ในอดีตวิสาหกิจชุมชนเป็นองค์กรภาคประชาชน ซึ่งเกิดจากการที่ชุมชนมีการรวมตัวกันประกอบธุรกิจในระดับรากหญ้า ไม่มีรูปแบบและไม่ได้เป็นนิติบุคคลตามกฎหมายเพ่งและพาณิชย์ ดังนั้น การสนับสนุนจึงไม่เป็นระบบและไม่มีเอกภาพ ทำให้มีปัญหาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน บางแห่งไม่เป็นที่ยอมรับของหน่วยงานรัฐหรือเอกชน เนื่องจากไม่มีกฎหมายรองรับ บางครั้งมีการสนับสนุนจากภาครัฐ แต่ไม่ตรงความต้องการที่แท้จริง ต่อมาวิสาหกิจชุมชนได้กลายมาเป็นนโยบายรัฐบาล ในการแก้ปัญหาภาพรวมของประเทศเนื่องจากวิสาหกิจชุมชนเป็นการประกอบการเพื่อการจัดการทุนของชุมชน โดยคนในชุมชนอย่างสร้างสรรค์ เพื่อสร้างรายได้ และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน นอกจากนี้วิสาหกิจชุมชนยังเป็นองค์ประกอบของเศรษฐกิจพอเพียง และเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มีความสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนสร้างรากฐานที่มั่นคงให้ประเทศ^๓

ในปัจจุบันชุมชนสังคมไทย ในหลายพื้นที่ทั่วประเทศไทย มีการแก้ไขปัญหาการเป็นอยู่ของคนในชุมชน ให้กินดีอยู่ดี ตามแบบการพึ่งตนเอง ซึ่งมีหลายรูปแบบแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับบริบทของสังคมนั้นๆ โดยจัดเอาชุมชนให้เป็นสถานที่ประกอบการจัดตั้งกลุ่มเพื่อร่วมกันหาแนวทางในการพัฒนาชุมชนให้เป็นชุมชนที่เข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้ โดยอาศัยทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน แปรรูปผลิตภัณฑ์ต่างๆ ให้เกิดรายได้หมุนเวียนภายในกลุ่ม ภายในชุมชน เกิดรากเศรษฐกิจพื้นฐานให้มั่นคงเริ่มต้นจากชุมชนเล็กๆ สู่รากเศรษฐกิจระดับประเทศได้อย่างมั่นคง การจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนจึงเป็นตัวเลือกหนึ่งในการพัฒนาชุมชน โดยพัฒนาชุมชน ให้ผ่านกระบวนการของวิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชนนั้นจัดเป็นกลุ่มกิจกรรมของชุมชนที่ชุมชนคิดได้จากการเรียนรู้ ไม่ใช่กิจกรรมเดี่ยวๆ ที่ทำเพื่อมุ่งสู่ตลาดใหญ่ และไม่ใช่งานที่ซับซ้อนอะไร ล้วนแล้วแต่เป็นการทำกินทำใช้ทดแทนการซื้อจากตลาดได้ และเป็นการจัดการระบบการผลิตและบริโภคที่มีอยู่ในชีวิตประจำวัน เช่น การจัดการเรื่องข้าว หมู เห็ด เป็ด ไก่ ผัก ผลไม้ น้ำยาสระผม สบู่ น้ำยาล้างจาน หรืออื่น ๆ ที่ชุมชนทำได้เองโดย

^๓ สุกัญญา อธิปอนันต์ และคณะ, “กลยุทธ์การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง”, รายงานการวิจัย, (กรมส่งเสริมการเกษตร, ๒๕๕๐), หน้า ๒.

ไม่ยุ่งยากนัก การทำกินทำใช้ทดแทนการซื้อเป็นการลดรายจ่ายและยังช่วยให้ระบบเศรษฐกิจใหญ่เข้มแข็งขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นการจัดระบบเศรษฐกิจใหม่ให้เป็นฐานที่เป็นจริงในชุมชน เพราะถ้าชุมชนเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้ กระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงเปรียบเศรษฐกิจพอเพียงเหมือนเสาเข็มของตึกที่ทำให้ตึกมั่นคงแข็งแรงเศรษฐกิจของประเทศก็จะเข้มแข็งและอยู่ได้ ที่ผ่านมาระบบเศรษฐกิจในประเทศเปรียบเหมือนการสร้างตึกที่มีฐานแคบ ถ้าฐานไม่แข็งแรง ตึกก็พังลงมา ดังนั้น วิสาหกิจชุมชนจึงมีความสำคัญในการสร้างฐานมั่นคงให้กับประเทศได้ โดยกระตุ้นเศรษฐกิจระดับรากหญ้าให้เข้มแข็งและกระจายโอกาสการประกอบอาชีพให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ และลดภาระค่าใช้จ่ายให้ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศสามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้น “วิสาหกิจชุมชน” จัดเป็นองค์กรภาคประชาชนที่ไม่มีรูปแบบ ไม่ได้เป็นนิติบุคคลตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ การสนับสนุนจึงไม่เป็นระบบและไม่มีเอกภาพ ส่งผลให้มีปัญหาในการดำเนินงานเพราะวิสาหกิจชุมชนบางแห่งไม่เป็นที่ยอมรับของหน่วยงานรัฐหรือภาคเอกชน และบางครั้งมีการสนับสนุนจากภาครัฐแต่ไม่ตรงความต้องการที่แท้จริง พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘ จึงได้ถูกประกาศใช้อย่างเป็นทางการและมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ ๑๙ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๘ เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว^๔

ชุมชนบ้านจำปาทอง ก็เป็นหนึ่งในชุมชนที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงปัญหาภาวะเศรษฐกิจของประเทศได้ ต้องแบกรับค่าครองชีพสูงในชีวิตประจำวัน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาอาชีพในชุมชนให้มีรายได้เพิ่มขึ้นและเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นตามนโยบายของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาความยากจน โดยการสร้างงาน สร้างรายได้ ส่งเสริมอาชีพอิสระ และการเพิ่มพูนทักษะเพื่อปรับเปลี่ยนอาชีพ บนพื้นฐานของการลดรายจ่าย สร้างรายได้ ขยายโอกาสให้แก่ประชาชนโดยกำหนดในการส่งเสริมอาชีพให้แก่ประชาชนและเพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒ กำหนดให้เทศบาลมีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามมาตรา ๑๖ (๖) การส่งเสริมการฝึกอบรมและประกอบอาชีพ

ชุมชนบ้านจำปาทอง ได้จดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน การแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยตากจากพลังงานแสงอาทิตย์ เพื่อสร้างรายได้เพิ่มจากงานประจำที่ทำอยู่ ซึ่งบริบทพื้นที่ของหมู่บ้าน มีการปลูกกล้วยน้ำหว้าแทบทุกครัวเรือน จากการสอบถามข้อมูล เมื่อก่อน เมื่อถึงเวลาดันกล้วยออกผลเมื่อทานไม่หมด ก็ทิ้ง ไม่เกิดประโยชน์ ผู้นำกลุ่ม เมื่อเห็นสถานการณ์เช่นนี้ จึงมีแนวคิดเพื่อสร้างรายได้ นำทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่มาทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยนำกล้วยมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์กล้วยตาก พลังแสงอาทิตย์ เพื่อส่งออกไปสู่ตลาดการค้า ทั้งในตลาดชุมชน ตลาดแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นรากฐานแห่งปัญญา ความสามารถในการประยุกต์ใช้ทักษะของคนในท้องถิ่น เพื่อแก้ปัญหาและการพัฒนาวิถีชีวิตของกลุ่มหมู่บ้านจำปาทอง ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของชุมชน ที่มีความเด่นชัดในหลายด้าน อย่างไรก็ตาม ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ฝังลึกใน

^๔ สำนักงานเกษตรอำเภอเอราวัณสกล, วิสาหกิจชุมชนคืออะไร, [ออนไลน์] แหล่งที่มา: <http://lansaka.nakhonsri.doae.go.th> [๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๑].

ชุมชน ยังขาดองค์ความรู้และแนวคิดในการจัดการสมัยใหม่ที่มีประสิทธิภาพมาช่วยในการบูรณาการ ทำให้ภูมิปัญญาดังกล่าวส่งผลดีต่อความเข้มแข็งของระบบเศรษฐกิจฐานราก ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญลำดับต้นในการยกระดับคุณภาพชีวิต ขับเคลื่อนความมั่นคง และความสุขของคนในชุมชน ทั้งนี้มีเป้าหมายในการส่งเสริมเอกลักษณ์จำเพาะถิ่นฐาน ให้เป็นแบบอย่างของภูมิปัญญาท้องถิ่น เกิดกระบวนการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ อันจะเป็นการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนให้อยู่อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับ “รูปแบบการพึ่งตนเองผ่านกระบวนการวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษาการแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโป่งน้ำร้อน อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดสิงห์บุรี” เพื่อทราบสภาพปัญหา กระบวนการ และรูปแบบการพึ่งตนเองของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ให้เป็นแนวทางการศึกษา วิเคราะห์ และเสนอรูปแบบที่จะประยุกต์ให้เกิดการพัฒนาของกลุ่มวิสาหกิจกล้วยตากบ้านจำปาทองอย่างยั่งยืนต่อไป และสามารถเป็นชุมชนต้นแบบให้แก่ชุมชนอื่นสามารถมาเรียนรู้ นำไปประยุกต์ใช้และพัฒนาชุมชนอื่นๆให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนเช่นเดียวกัน และให้ตรงตามความต้องการของผู้วิจัย รวมถึงเป็นข้อมูลเบื้องต้นที่จะใช้เป็นแนวทางในการพัฒนางานการศึกษาค้นคว้าให้ดียิ่งขึ้น

๑.๒.วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาการจัดการของวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโป่งน้ำร้อน อ.น้ำขุ่น จ.สิงห์บุรี

๑.๒.๒ เพื่อศึกษากระบวนการพึ่งพาตนเองของวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโป่งน้ำร้อน อ.น้ำขุ่น จ.สิงห์บุรี

๑.๒.๓ เพื่อเสนอรูปแบบการพึ่งพาตนเองในท้องถิ่นอย่างยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโป่งน้ำร้อน อ.น้ำขุ่น จ.สิงห์บุรี

๑.๓. ปัญหาการวิจัย

๑.๓.๑ การจัดการของวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโป่งน้ำร้อน อ.น้ำขุ่น จ.สิงห์บุรี เป็นอย่างไร

๑.๓.๒ กระบวนการพึ่งพาตนเองของวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโป่งน้ำร้อน อ.น้ำขุ่น จ.สิงห์บุรี เป็นอย่างไร

๑.๓.๓ เสนอรูปแบบการพึ่งพาตนเองในท้องถิ่นอย่างยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโป่งน้ำร้อน อ.น้ำขุ่น จ.สิงห์บุรี เป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ทำการศึกษากระบวนการพึ่งพาตนเองผ่านกระบวนการวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโป่งน้ำร้อน อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดสิงห์บุรี ให้เห็นรูปแบบการพึ่งพาตนเองของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตาก

บ้านจำปาทองและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ๕ ขั้นตอน จัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยตาก พลังงานแสงอาทิตย์ เพื่อสร้างรายได้ สร้างความสามัคคี เป็นสวัสดิการของคนในชุมชน ให้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ นำทรัพยากรที่มีในท้องถิ่นมาผลิตแปรรูปให้ประสิทธิภาพเป็นผลิตภัณฑ์ประจำชุมชน ศึกษารูปแบบที่เป็นอัตลักษณ์ของกลุ่ม ที่สามารถเป็นกลุ่มต้นแบบให้ความรู้เกี่ยวกับกล้วยตากแก่กับชุมชนอื่นสามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้ให้เกิดการพัฒนาแก่ชุมชนอื่นๆ ได้ และเพื่อเสนอรูปแบบในการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านประชากร/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประธานกลุ่ม สมาชิกในกลุ่ม ประชาชนชาวบ้าน ลูกค้า และหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในรูปแบบการพึ่งตนเองผ่านกระบวนการวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อำเภอนาทม จังหวัดสกลนคร

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการทำวิจัย ได้แก่ ประธานกลุ่ม จำนวน ๑ คน สมาชิกในกลุ่มจำนวน ๘ คน ประชาชนชาวบ้าน จำนวน ๑ คน ลูกค้า/คนในชุมชน จำนวน ๕ คน และหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องอีก ๕ หน่วยงานในท้องที่ ในรูปแบบการพึ่งตนเองผ่านกระบวนการวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อำเภอนาทม จังหวัดสกลนคร จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับประธานกลุ่ม สมาชิกในกลุ่ม ลูกค้า/คนในชุมชน และหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ จำนวน ๒๐ คน

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ หมู่บ้านจำปาทอง หมู่ที่ ๕ ตำบลโพประจักษ์ อำเภอนาทม จังหวัดสกลนคร

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

การทำวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยเริ่มศึกษาตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ.๒๕๖๑ ถึงเดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๖๒ รวมเป็นระยะเวลา ๖ เดือน

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

รูปแบบ หมายถึง การนำภูมิปัญญาชาวบ้าน มาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ โดยผ่านกระบวนการวิสาหกิจชุมชน ได้รับการส่งเสริมและการสนับสนุนการพัฒนากิจการตามที่คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนได้จัดไว้

การพึ่งตนเอง หมายถึง การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน จัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยตาก พลังงานแสงอาทิตย์ เพื่อสร้างรายได้ สร้างความสามัคคี เป็นสวัสดิการของคนในชุมชน ให้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ นำทรัพยากรที่มีในท้องถิ่นมาผลิตแปรรูปให้ประสิทธิภาพเป็นผลิตภัณฑ์ประจำชุมชน

กระบวนการวิสาหกิจชุมชน หมายถึง เป็นกระบวนการวิสาหกิจชุมชนที่จัดร่างพระราชบัญญัติไว้ เพื่อเป็นแบบในการดำเนินของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทั่วประเทศไทย รวมถึงวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง แปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยตาก อาศัยการดูแลโดยประธานกลุ่ม เป็นหัวหน้าดำเนินงาน และมีสมาชิกคอยขับเคลื่อน คอยช่วยเหลือกัน ดำเนินงานบริหารจัดการกลุ่มให้เป็นไปโดยความเรียบร้อยให้เกิดประสิทธิภาพในทุกๆด้าน

กล้วยตากบ้านจำปาทอง หมายถึง เป็นผลิตภัณฑ์แปรรูปกล้วยน้ำหว่า ของหมู่บ้านจำปาทอง หมู่ที่ ๕ ตำบลโพประจักษ์ อำเภอนาทม จังหวัดสกลนคร

๑.๖ ผลที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๖.๑ ทำให้ทราบถึงการจัดการของวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อ.นาทม จ.สกลนคร

๑.๖.๒ ทำให้ทราบถึงกระบวนการพึ่งพาตนเองของวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อ.นาทม จ.สกลนคร

๑.๖.๓ ได้เสนอรูปแบบการพึ่งพาตนเองในท้องถิ่นอย่างยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อ.นาทม จ.สกลนคร เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชุมชนอื่นๆ ให้เกิดการพัฒนา

บทที่ ๒

ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาเรื่อง “รูปแบบการพึ่งตนเองผ่านกระบวนการวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์” โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

- ๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีด้านการพัฒนาสังคม
- ๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีการพึ่งตนเอง
- ๒.๓ แนวคิดและทฤษฎีวิสาหกิจชุมชน
- ๒.๔ แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วม
- ๒.๕ แนวคิดและทฤษฎีเศรษฐกิจชุมชน
- ๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีด้านการพัฒนาสังคม

๒.๑.๑ ความหมายของการพัฒนา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา จากเอกสารและบทความทางวิชาการต่างๆ จึงได้ประมวลไว้ มีนักวิชาการหลายท่านให้ความหมายของการพัฒนาไว้ ดังนี้

การเปลี่ยนแปลงของสังคมเป็นสิ่งที่จำเป็นที่จะต้องเกิดขึ้น อันเนื่องมาจากความต้องการของมนุษย์ที่อยากเห็นสิ่งดี ๆ เกิดขึ้นในสังคมของตนเอง การเปลี่ยนแปลงของสังคมไปในทางที่ดีขึ้นที่เราเรียกกันว่า “การพัฒนา” (Development) หรืออาจให้คำจำกัดความของการพัฒนาได้ว่า คือ กระบวนการเพื่อเพิ่มความสามารถของคนส่วนใหญ่ที่จะปรับปรุงคุณภาพชีวิตของตนอย่างต่อเนื่อง ภายใต้คำจำกัดความดังกล่าว เนื้อหาสาระสำคัญของการพัฒนาจึงอยู่ที่ความสามารถของคนส่วนใหญ่ ส่วนกลไกหรือกระบวนการนั้นเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะนำมาใช้ในการดำเนินงาน นอกจากนั้นการดำเนินงานควรจะต้องให้ผลได้อย่างต่อเนื่องอีกด้วย กระบวนการพัฒนาจึงจำเป็นที่จะต้องเป็นกระบวนการระยะยาว และจากการตรวจสอบเอกสารปรากฏว่า มีผู้ให้ความหมายของการพัฒนาไว้หลายท่าน ดังนี้

พุทธทาสภิกขุ อธิบายว่าคำว่า “พัฒนา” หรือ วัฒนา หรือวัฒนะ เป็นความเจริญเหมือนกัน และถ้าใครมีความประพฤติไม่มีประโยชน์ ก็เรียกว่าคนทำโลกให้ รก ใช้ คำเดียวกับ คำว่า วัฒนะ จึงมีคำห้ามไว้ ว่า น สียา โลกวฑฒโน อย่าเป็นคนรกโลก โลกวฑฒโน แปลว่า คนทำโลกให้รกรก ดังนั้น ถ้าจะให้รกไปด้วยคนดีของดี ก็ต้องพัฒนาทางจิต ซึ่งเป็นผู้นำของกาย^๑

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต) ได้กล่าวถึง หลักการพัฒนาสู่ความเจริญที่เรียกว่า จักร แปลว่า ล้อ มีอยู่ ๔ ประการ คือ ๑.ปฏิรูปเทสวาสะ การอยู่ในประเทศหรือถิ่นที่เหมาะสม ที่ควร กล่าวคือ การได้อยู่ในที่ที่มีสิ่งแวดล้อมที่ดี นั้นเอง และประการที่ ๒ สัปปุริสุปัสสยะ ๓.อัตตสัมมาปณิธิ ๔.ปุพเพกตปุญญตา^๒

ราชบัณฑิตยสถาน กล่าวว่า คำว่า “พัฒนา” ในภาษาไทย มาจาก “วฑฒน” ในภาษาสันสกฤต และ “วรณ” ในภาษาสันสกฤต แปลว่า ความเจริญ^๓

โฆสิต ปันเปี่ยมรัษฎ์ ได้ให้ความหมายของการพัฒนาที่น่าจะส่งผลต่อคนส่วนใหญ่ใน ๓ ลักษณะด้วยกัน คือ

๑) การพัฒนา หมายถึง ความก้าวหน้า ซึ่งถ้าเป็นเรื่องเศรษฐกิจก็เรียกว่า ความเจริญทางเศรษฐกิจ ถ้าเป็นด้านสังคมก็เป็นเรื่องของความมีเหตุผล ตลอดจนระบบและกลไกซึ่งเอื้ออำนวยให้สามารถใช้เหตุผลเป็นหลักในการตัดสินใจ และลดความขัดแย้งโดยสันติวิธี เรื่องความก้าวหน้านี้ได้กลายเป็นเรื่องที่ได้รับการเอาใจใส่กันมาก และมีคนส่วนหนึ่งเห็นว่า การพัฒนานั้น หมายถึง เรื่องของความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจอย่างเดียว ซึ่งตามทัศนะของการพัฒนาโดยทั่วไปนั้น ควรหมายถึงเรื่องความก้าวหน้าทางสังคมด้วย ไม่เฉพาะแต่ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจเท่านั้น

๒) การพัฒนา หมายถึง ความมั่นคง ถ้าในทางเศรษฐกิจเราต้องการให้ระบบเศรษฐกิจเป็นระบบที่มั่นคงมีเสถียรภาพ ไม่มีปัญหาเงินเฟ้อ เงินฝืด ในทางสังคมก็เช่นกันเราต้องการเห็นความมั่นคงทางสังคม เป็นสังคมที่สงบสุข สังคมที่สามารถปรับตัวเองให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปได้โดยปราศจากความรุนแรง ความมั่นคงจึงเป็นเรื่องใหญ่ และในการพัฒนาที่ต้องคิดถึงเรื่องนี้ด้วย

๓) การพัฒนา หมายถึง ความก้าวหน้าและความมั่นคง การพัฒนายังควร หมายถึง ความเป็นธรรม อีกด้วย โดยเฉพาะความเป็นธรรมในลักษณะที่ว่าประชาชนทุกคนที่เป็นสมาชิกของสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วม และได้รับผลตอบแทนจากการที่มีส่วนในการพัฒนาตามควร ดังนั้น การพัฒนาที่เราต้องการจึงควรเป็นการพัฒนาในรูปแบบที่ช่วยสร้างความเป็นธรรมด้วย^๔

^๑ พุทธทาสภิกขุ, **การเมืองคือธรรมะ**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อรุณวิทยา, ๒๕๓๑), หน้า ๑๙๙-๒๐๐.

^๒ พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต), **ธรรมและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๘), หน้า ๕.

^๓ ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒**, หน้า ๗๗๙.

^๔ โฆสิต ปันเปี่ยมรัษฎ์, **การพัฒนาประเทศไทย**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๓๒), หน้า ๒๕.

สนธยา พลศรี ได้สรุปแนวคิดของนักวิชาการต่างๆ ที่กล่าวถึงความหมายของการพัฒนา ว่า^๕

- ๑) การทำให้ดีขึ้น เจริญก้าวหน้าขึ้นไม่หยุดนิ่ง
- ๒) การเปลี่ยนแปลงจากสภาพไม่น่าพอใจ ไปสู่สภาพน่าพอใจอย่างมีระบบ
- ๓) การกระจายได้ของบุคคลในชุมชน
- ๔) กระบวนการเติบโตทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง
- ๕) กระบวนการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของชนบท ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม
- ๖) กระบวนการจัดการองค์การทางสังคมที่มีสมรรถภาพดีกว่า
- ๗) การปรับปรุงระบบสังคมให้ทันสมัย
- ๘) การเพิ่มขีดความสามารถของสังคมอย่างสูงสุด
- ๙) การเปลี่ยนแปลงในระบบทั้งคุณภาพ ปริมาณ และสิ่งแวดล้อม
- ๑๐) การเปลี่ยนแปลงที่มีทิศทางหรือวางแผนไว้ล่วงหน้า
- ๑๑) การสร้างความเสมอภาคทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และระหว่าง

ชุมชนต่างๆ

- ๑๒) การปรับปรุงเงื่อนไขต่างๆ ที่สังคมไม่พึงปรารถนา

จากความหมายข้างต้น อาจแบ่งแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาออกได้ เป็น ๓ กลุ่มตามลักษณะแนวคิด ดังนี้

กลุ่มที่ ๑ มีความคิดเห็นว่า การพัฒนา หมายถึง ความเจริญเติบโต (Growth) คือเป็นการเพิ่มผลผลิต ซึ่งกระทำโดยระบบสังคมร่วมกับสิ่งแวดล้อม เช่น การผลิตข้าวเพิ่มขึ้น การสร้างถนน สะพาน เขื่อน เป็นต้น

กลุ่มที่ ๒ มีความคิดเห็นว่า การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงระบบกระทำการ เช่น มีการเปลี่ยนแปลงระบบสังคม ระบบการเมือง และระบบการบริหาร

กลุ่มที่ ๓ มีความเห็นว่า การพัฒนาเป็นการเน้นถึงวัตถุประสงค์หลัก ถ้าเป็นการบริหารก็ต้องบริหารด้วยวัตถุประสงค์ คือการทำงานที่มุ่งเน้นวัตถุประสงค์หลัก กล่าวคือ การพัฒนาต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์และความต้องการที่ได้รับความเห็นชอบหรือการสนับสนุนจากบุคคลที่เกี่ยวข้องอย่างกว้างขวาง

กล่าวโดยสรุป จากความหมาย การพัฒนา ที่ยกมาข้างต้นนี้ทำให้สรุปได้ว่า การพัฒนาหมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่มีการกระทำให้เกิดขึ้นหรือมีการวางแผนกำหนดทิศทางไว้ล่วงหน้า โดยการเปลี่ยนแปลงนี้ต้องเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น ถ้าเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ไม่ดีก็ไม่เรียกว่าการพัฒนา ขณะเดียวกัน การพัฒนามิได้หมายถึงการเพิ่มปริมาณสินค้าหรือรายได้ของประชาชนเท่านั้น แต่หมายรวมไปถึงการเพิ่มความพึงพอใจและเพิ่มความสุขของประชาชนด้วย

^๕ สนธยา พลศรี, ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๓), หน้า ๘.

๒.๑.๒ หลักการพัฒนา

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (อ้างในจุฬารัตน เรื่อง) ได้เขียนเกี่ยวกับสาระสำคัญของตัวแบบการพัฒนาของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สรุปความสำคัญของแนวคิดซึ่งสามารถสร้างความเข้มแข็ง อย่างยั่งยืนได้โดยการพิจารณาประเด็นหลักดังต่อไปนี้

๑. ประเด็นที่ว่าด้วยตัว “คน” จะก่อให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน เพราะเมื่อคนมีความเจริญทางปัญญาจะสามารถสร้างความเจริญได้ด้วยตนเอง นับได้ว่าเป็นความเข้มแข็งของทั้งคนและของท้องถิ่น ถ้าไม่พัฒนาในท้องถิ่นจะทำให้ท้องถิ่นไม่ยั่งยืน ดังนั้น การพัฒนาคนจึงเป็นกุศโลบายของการพัฒนาท้องถิ่นที่เข้มแข็งอย่างยั่งยืน

๒. หลักการพัฒนา ๑๐ ประการ คือ

๑. หลักช่วยเหลือตนเอง พึ่งตนเองเป็นการพัฒนา “คน” เพื่อให้ใช้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวคนมากที่สุด จนก่อให้เกิดความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนในตนเอง ดังนั้น คนที่ช่วยตัวเอง และพึ่งตนเองได้จะทำให้ท้องถิ่นมีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน

๒. หลักการเริ่มจากสภาพที่เป็นอยู่ เป็นการพัฒนาจากสิ่งที่มีอยู่แล้ว จึงใส่ปัจจัยนำเข้าไป เพื่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นค่อยไป ทำให้ชาวบ้านปรับตัว ต่อการเข้าไปเปลี่ยนแปลงได้ จนเกิดการพัฒนาคอน และท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

๓. การใช้ทรัพยากรท้องถิ่นเพราะเป็นสิ่งใกล้ตัว การใช้ทรัพยากรจากบริบทที่ใกล้ ทำให้ชาวบ้านเกิดการพึ่งพาตนเองมากที่สุด และสามารถที่จะวางแผนที่จะใช้ทรัพยากรที่พอดี ทำให้ผลผลิตที่เกิดขึ้นไม่มากหรือน้อยไป การอาศัยทรัพยากรที่ใกล้ตัวเป็นการใช้เงินมากและอาจเกินความจำเป็นของท้องถิ่น

๔. การมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น การพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้นต้องอาศัยความร่วมมือจากชาวบ้านในท้องถิ่น เพื่อให้ชาวบ้าน เกิดการเรียนรู้ร่วมกันจนเกิดปัญญา สามารถที่จะพัฒนาท้องถิ่นของตนเองให้ยั่งยืนได้

๕. วัฒนธรรมและผู้นำท้องถิ่น การพัฒนาท้องถิ่นให้เข้มแข็งอย่างยั่งยืนจะต้องดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมที่ดีงาม และผู้นำท้องถิ่นจะต้องเป็นตัวอย่างของการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยไว้ดำรงอยู่สืบไป เป็นการแก้ปัญหาท้องถิ่นล่มสลาย ทำให้ท้องถิ่นทั้งเข้มแข็งและยั่งยืน

๖. ความมีประสิทธิภาพในการพัฒนาให้ได้ผลต้องจัดทำในรูปของหนึ่งโครงการมีลักษณะเป็นหนึ่ง ระบบ มีผลผลิตที่คาดหวัง มีปัจจัยนำเข้ากระบวนการทำงานที่จัดขึ้นตั้งขึ้นอย่างเป็นระบบ เมื่อโครงการดำเนินงานไปแล้ว สามารถประเมินผลและประเมินประสิทธิภาพได้

๗. การประสานงาน เป็นหน่วยงานของราชการและเอกชน จะต้องมีการประสานความร่วมมือในการทำงานทั้งนี้เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องของกระบวนการพัฒนา ถ้าทุกหน่วยงานราชการและเอกชนสามารถประสานงาน ให้ความร่วมมือกันได้ดี จะก่อให้เกิดการพัฒนาที่เข้มแข็งอย่างยั่งยืน

๘. การทำงานเชิงรุก เป็นการแก้ไขปัญหหรือพัฒนาหมู่บ้านอย่างตรงประเด็น ในการทำงานเชิงรุกรนั้นชาวบ้านในท้องถิ่นจะเข้าร่วมทำให้เกิดการพัฒนาเรียนรู้ในการทำงานระหว่างชาวบ้านและเจ้าหน้าที่ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาคนในท้องถิ่น และการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

๙. ความมีคุณธรรมและศิลปะ การพัฒนาคนหากมุ่งแต่ความรู้ความสามารถทางด้านเศรษฐกิจอย่างเดียว จะทำให้ความเป็นไทยหายไปจากท้องถิ่น สิ่งสำคัญคือคุณธรรมและศิลปะที่แสดงความเป็นท้องถิ่นของไทย ดังนั้นการพัฒนาจะต้องควบคู่กับคุณธรรมและศิลปะ

๑๐. การเชื่อมประสานด้านเวลา เป็นการพัฒนาโดยเชื่อมสภาพของท้องถิ่น ในปัจจุบันของไทยเข้ากับเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการพัฒนาท้องถิ่น เทคโนโลยีที่ดีนั้นจะต้องเป็นเทคโนโลยีที่ช่วยให้เกิดการพัฒนาคคน แล้วส่งผลให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

๓. วิธีการพัฒนา เป็นการลงมือปฏิบัติไปสู่เป้าหมายของการพัฒนา วิธีการพัฒนาจึงมุ่งที่ตัว “คน” เป็นสำคัญ กระบวนการที่นำมาใช้ในการพัฒนาคคน ได้แก่ วิธีการให้การศึกษาอบรมวิธีการทำงานกับกลุ่มคน วิธีพัฒนาแบบมีส่วนร่วม กล่าวคือ นักพัฒนาและผู้ถูกพัฒนาจะต้องร่วมกันตั้งแต่วางแผนและปฏิบัติอย่างใกล้ชิด เพื่อให้กระบวนการทำงานเกิดประสิทธิภาพสูงสุด และวิธีการทำงานเป็นการส่งเสริมให้หน่วยงานเข้ามาช่วยท้องถิ่นในส่วนที่ขาดเพื่อให้ท้องถิ่นเกิดความเข้มแข็ง^๖

แนวคิดการพัฒนา เป็นแนวทางในการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้ ทักษะและพฤติกรรมของสมาชิกในสังคมตั้งแต่ระดับบุคคล สถาบันไปจนถึงระดับสังคม จากลักษณะที่สังคมเคยเป็นอยู่ ให้ก้าวไปสู่การเป็นสังคมตามแบบอย่างที่เราควรจะเป็นหรือเปลี่ยนแปลง ไปในทางที่ดีขึ้นกว่าเดิม ซึ่งอาจเรียกว่าสังคมที่ได้รับการพัฒนา คำว่าการพัฒนาถูกกำหนดขึ้น โดยนักวิชาการด้านต่าง ๆ แตกต่างกันไป ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาต่างมีรากฐานพัฒนาการทางความคิดที่แตกต่างกัน ด้านความเชื่อพื้นฐานของนักคิด แต่ละยุคสมัยและความเหมาะสมของสถานการณ์ภายใต้บริบทการพัฒนาที่แตกต่างกัน

๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีการพึ่งพาตนเอง

๒.๒.๑ นิยามของการพึ่งพาตนเอง

C.C. Fonchingong and L.N. Fonjong ให้นิยามไว้ว่า แนวคิดการพึ่งพาตนเอง (Self-reliance) ถือเป็นสิ่งที่พื้นฐานของการพัฒนาชุมชนที่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้แนวคิดการพึ่งพาตนเองได้รับการกำหนดเป็นวาทกรรมของการพัฒนาชุมชนและยังมีความสัมพันธ์กับแนวคิดการช่วยเหลือตนเอง (Self-help) การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (Mutual help) และการพัฒนาชนบทด้วยแนวคิดการพึ่งพาตนเอง ให้ความสำคัญต่อการที่ประชาชนสามารถริเริ่มหรือพัฒนาใช้ทรัพยากรของท้องถิ่นด้วยตัวของตัวเอง อาจกล่าวได้ว่าแนวคิดการพึ่งพาตนเอง ได้รับการยอมรับเป็นอย่างมากในฐานะที่เป็นกลวิธีใหม่ต่อการพัฒนาชุมชน ในการพัฒนาชุมชนของประเทศแถบแอฟริกาที่เห็นว่า

^๖ จุฬารัตน์ เรื่อง, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเทศบาลตำบลหนองไผ่แดง อำเภอเมืองจังหวัดชลบุรี”, ภาคนิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๒), หน้า ๑๙-๒๐.

แนวคิดการพึ่งพาตนเองมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในฐานะทำให้เกิดขับเคลื่อนไปสู่การมีชีวิตที่ดีกว่า^๗

R. Preiswerk ให้นิยามไว้ว่า การพึ่งพาตนเองได้ในชุมชนยังช่วยการแบ่งเบาภาระของรัฐบาล แนวคิดการพึ่งพาตนเองว่าเป็นการพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานของการใช้ทรัพยากรของแต่ละประเทศ มีอยู่ ทั้งยังเกี่ยวข้องกับประชากรในเรื่องศักยภาพที่จะพัฒนาของค่านิยมทางวัฒนธรรมและชนบทธรรมเนียมประเพณี ดังนั้นชุมชนต่างๆและประชาชนจะกำหนดการใช้ความต้องการ ค่านิยมและความปรารถนาของตนเองเป็นหลัก^๘

C. Supanee ให้นิยามไว้ว่า การพึ่งพาตนเองสามารถจำแนกได้เป็น ๔ ระดับ ระดับแรกเป็นการพึ่งพาตนเองระหว่างประเทศซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในการร่วมมือพัฒนาหรือค้นหาแนวทางเพื่อการเพิ่มประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจและก่อให้เกิดความร่วมมือในเรื่องเทคโนโลยี ระดับที่สองเป็นการพึ่งพาตนเองของประเทศ ที่สัมพันธ์กับความจำเป็นสำหรับการพัฒนาซึ่งมีหลักการสำคัญที่มุ่งให้เกิดการนำเข้าสมดุลกับการส่งออก พยายามกู้เงินจากต่างประเทศให้น้อยที่สุด และพยายามสร้างความสมดุลของการพัฒนาระหว่างเมืองและชนบท ระดับที่สามเป็นการพึ่งพาตนเองของท้องถิ่นซึ่งหมายถึงการสร้างสรรคให้เกิดความเจริญก้าวหน้าของชุมชนท้องถิ่น โดยมองย้อนกลับไปถึงภัยคุกคามของการรวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลางของเมือง และระดับสุดท้ายเป็นการพึ่งพาตนเองของบุคคลที่หมายถึงความสามารถในการคงอยู่ของมนุษย์ทั้งกายภาพและสังคม ภายใต้สภาพแวดล้อมที่มุ่งจะหาผลประโยชน์สูงสุด โดยปราศจากการทำร้ายสิ่งแวดล้อม^๙

สนธยา พลศรี ให้นิยาม ว่า การพึ่งพาตนเองของชุมชนถือว่าเป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดของการพัฒนาชุมชน คือการพึ่งพาตนเองของประชาชนตามศักยภาพหรือพลังความสามารถที่มีอยู่ในชุมชน ทั้งศักยภาพของคนทรัพยากร และสิ่งต่างๆ ให้ประชาชนมีความสามารถในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนได้ด้วยตนเอง เพราะเป็นที่รู้สภาพความเป็นจริงของปัญหาในชุมชนมากกว่าผู้อื่น การพึ่งพาตนเองได้ของชุมชนเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาล และเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาชุมชน^{๑๐}

^๗ C.C. Fonchingong, and L.N. Fonjong, “The Concept of Self-Reliance in Community Development Initiatives in the Cameroon Grass fields”, GeoJournal, (57 (May) : 83-94, 2002), p.84

^๘ R. Preiswerk, Sources of Resisting to Local Self-Reliance. In a Strategy for Development. Gatling J. et al, eds. (London: Bogle-L’ overture Publications, 1980), p.13.

^๙ C. Supanee, Development of a Self-Reliance Measuring Instrument for Farmers of Northern Thailand. Research Center, (National Institute of Development Administration., 1987), pp.8-9.

^{๑๐} สนธยา พลศรี, ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๕), หน้า ๖๒.

๒.๒.๒ ความหมายของการพึ่งตนเอง

มีผู้ให้ความหมายของการพึ่งตนเองไว้ ดังนี้

กาญจนา แก้วเทพ และ กนกศักดิ์ แก้วเทพ ได้ให้ความหมายไว้ว่า การพึ่งตนเองขององค์กร ชุมชนควรจะมีการจัดระบบที่เอื้ออำนวยเพื่อให้สมาชิกสามารถดำเนินการตอบสนองความต้องการของตนเอง (self - fulfillment) ด้วยวิธีการช่วยเหลือตนเอง ด้วยการร่วมมือกับคนอื่นที่อยู่ในสถานการณ์เดียวกัน การพึ่งตนเองที่แท้จริงหมายถึงการมีอิสระของกลุ่มชนในการตั้งเป้าหมายและมีอิสระในการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย โดยใช้ความพยายามและกำลังของตนเอง ส่วนการดำเนินงานของกลุ่มหรือองค์กรชุมชนหมายถึง กลุ่มควรมีความเป็นอิสระสามารถตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมด้วยตัวของกลุ่มเอง เพื่อผลประโยชน์ของสมาชิกหรือให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ กล่าวคือ องค์กรชุมชนที่สามารถพึ่งตนเองได้ ต้องมีกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการหรือแก้ไขปัญหาที่สมาชิกกำลังประสบผลสำเร็จในที่สุดหรือพึ่งตนเองได้ในที่สุด^{๑๑}

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ กล่าวว่า การพึ่งตนเองประกอบไปด้วยปัจจัยที่สำคัญ ๕ ด้านหรือ TERMS ซึ่งประกอบด้วย Technology Economic Resource Mental and Socio - Cultural มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑. การพึ่งตนเองทางด้านเทคโนโลยี (Technology Self-reliance: T) หมายถึง ชุมชนสามารถประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นการทำนา ทำไร่ หรือรวมถึง ๑๐ การทำอุตสาหกรรมในครัวเรือน การติดต่อค้าขาย หรือแม้แต่การประกอบอาชีพด้านการบริการซ่อมเครื่องจักรเทคโนโลยียังมีส่วนช่วยในการสื่อสารติดต่อกับภายนอกชุมชน ทำให้ได้รับข่าวสารที่รู้จักการประชาสัมพันธ์การบริหารโครงการ เทคโนโลยียังหมายถึงของสมัยใหม่และของดั้งเดิมของท้องถิ่นที่เรียกว่าภูมิปัญญาชาวบ้าน ซึ่งในอดีตชนบทเป็นการพึ่งพาเทคโนโลยีของตนเองในลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้รับการถ่ายทอดมาเป็นเวลานานทั้งด้านการประกอบอาชีพ เช่น การเพาะปลูก โดยใช้พืชพันธุ์ท้องถิ่นที่มีลักษณะพิเศษ ปุ๋ยธรรมชาติทำการเกษตรแบบผสมผสาน การดูแลรักษาสุขภาพร่างกายของตนเอง ซึ่งเทคโนโลยีพื้นบ้านทั้งหลายต้องมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับเศรษฐกิจสังคม โดยไม่ก่อให้เกิดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๒. การพึ่งพาตนเองทางด้านเศรษฐกิจ (Economic Self-reliance : E) หมายถึง ชุมชนสามารถดำรงชีวิตทางเศรษฐกิจได้ด้วยตนเองโดยที่ประชาชนในชุมชนมีอาชีพเลี้ยงตัวเองให้มีรายได้พอเพียง สามารถซื้ออาหารหรือปัจจัย ๔ อย่างอื่นได้และยังอาจหมายถึงการที่ประชาชนในชุมชนสามารถซื้อสิ่งของยารักษาโรคไปพบแพทย์เพื่อรับการรักษายาบาล การรักษาสุขภาพร่างกายให้แข็งแรง ซื้ออุปกรณ์การศึกษาเพื่อตนเองและบุตรหลานในการศึกษาเล่าเรียนพัฒนาให้มีความเฉลียวฉลาดเพิ่มมากขึ้น การประกอบอาชีพที่อยู่ในรูปแบบความพอเพียง ไม่เน้นผลประโยชน์ที่เป็นวัตถุถ้าไรแต่เน้นที่การพึ่งตัวเองเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างเป็นสุขมากกว่าการแข่งขัน

^{๑๑} กาญจนา แก้วเทพ และ คณะ, การพึ่งตนเอง : ศักยภาพในการพัฒนาชนบท, (กรุงเทพมหานคร: สภาคณาธิการแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา, ๒๕๓๐), หน้า ๓๔.

๓. การพึ่งตนเองในด้านทรัพยากรธรรมชาติ (Natural Resource Self-reliance : R) หมายถึงการพึ่งพาธรรมชาติเป็นหลัก ทรัพยากรธรรมชาติในที่นี้หมายถึง สิ่งใดๆ ที่มีอยู่ธรรมชาติในชุมชนหรือสามารถหามาได้เช่น ดิน น้ำ ป่า สัตว์บกและสัตว์น้ำ รวมทั้งแร่ธาตุต่าง ๆ ที่มีค่าและความสำคัญต่อการดำรงชีวิตมนุษย์ชุมชนสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาตินั้นและสามารถรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้ดำรงอยู่ไม่ให้เกิดเสื่อมเสียไปจนหมดสิ้น หรือไม่ทำให้ธรรมชาติเสียความสมดุลเป็นการดำรงชีวิตอยู่บนพื้นฐานความคิดของการอยู่ร่วมกัน มองเห็นธรรมชาติเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตการใช้ประโยชน์จากธรรมชาติที่เกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีความพอดีรวมถึงการยึดมั่นในประเพณีที่เอื้อต่อการอนุรักษ์และรักษาสิ่งแวดล้อมให้ดำรงอยู่อย่างยั่งยืน

๔. การพึ่งพาตนเองทางด้านจิตใจ (Mental Self-reliance : M) หมายถึง ในชุมชนนั้นมีบุคคลที่มีจิตใจเข้มแข็งและมั่นใจว่าจะช่วยตนเองพึ่งพาตนเองได้ และยังรู้จักพอไม่โลภมากเกินไปหรืออยากได้อะไรเกินความสามารถของตน สามารถที่จะต่อสู้กับปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ในการหาเลี้ยงชีพ หรือพัฒนาชีวิตให้มีความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นการที่บุคคลพึ่งตนเองได้ทางจิตใจแล้วยังจะเป็นรากฐานของการพึ่งตนเองด้านอื่น เช่น สังคม เศรษฐกิจและเทคโนโลยีอีกด้วยหรืออาจกล่าวได้ว่า การพึ่งตนเองทางด้านจิตใจเป็นแนวทางการพึ่งพาตนเองเป็นหลัก ซึ่งสนับสนุนให้คนมีคุณธรรม หรือใฝ่คุณธรรม อันจะก่อให้เกิดความเมตตากรุณา เอื้ออารีต่อกันให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันเกิดความร่วมมือร่วมใจในการแก้ไขปัญหาบนพื้นฐานของคุณธรรม

๕. การพึ่งตนเองในทางสังคมวัฒนธรรม (Social-Culture Self-reliance: S) หมายถึง การให้ความสำคัญของประเพณีภายในท้องถิ่นเป็นหลักการรักษาสืบทอดประเพณีของท้องถิ่นจะมีผลต่อการสร้างจิตสำนึกให้เกิดความรักท้องถิ่น โดยมีประเพณีเป็นสื่อเชื่อมโยงความเป็นปึกแผ่นของสังคมในภาคชนบทที่มีผลถึงความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว^{๑๒}

นิธิ เอียวศรีวงศ์ ให้ความหมาย ว่า การพึ่งตนเองจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการผลิตแบบพอมีพอกิน ไม่พึ่งพาเทคโนโลยีไม่ปลูกพืชเศรษฐกิจแต่เพียงอย่างเดียว แต่มุ่งทำการเพาะปลูกเพื่อให้ได้อาหารและปัจจัยที่สำคัญในการดำรงชีพ ส่วนที่เหลือจากการบริโภคจึงจะนำไปขาย ซึ่งการกลับไปสู่การผลิตเพื่อพึ่งตนเองนั้น ต้องทำควบคู่ไปกับการศึกษาที่มุ่งเน้นการถ่ายทอดความรู้และอุดมการณ์อันเหมาะสมแก่วิถีชีวิตแบบพึ่งตนเอง รวมทั้งการเรียนรู้ศักยภาพชุมชนของตนเอง เพื่อที่จะสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่ได้^{๑๓}

สถาบันวิจัยสังคมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ให้ความหมายของการพึ่งตนเองว่า

๑. เป็นความสามารถที่เป็นตัวของตัวเองในทางความคิด โดยมีทัศนคติการมองปัญหาต่างๆ การตัดสินใจด้วยตนเอง

๒. ในการตัดสินใจดำเนินการโดยสถาบันชุมชน หรือองค์กรชุมชนเพื่อประโยชน์ของชุมชนทั้งในด้านการแก้ปัญหา และในด้านการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน

๓. เป็นการพึ่งตนเองที่ไม่นำไปสู่การพึ่งพา เป็นการพึ่งพาอาศัยกันอย่างรู้เท่าทัน

^{๑๒} สัญญา สัญญาวิวัฒน์, การพัฒนาชุมชนแบบจัดการ, (กรุงเทพมหานคร: หจก.เอมีเทรตติ้ง, ๒๕๔๒), หน้า ๖๘.

^{๑๓} นิธิ เอียวศรีวงศ์, สังคมแห่งการเรียนรู้, (กรุงเทพมหานคร: พี.เอ.สียิ่ง, ๒๕๔๔), หน้า ๓๘.

๔. กรอบการมองจะต้องไม่มุ่งแข่งขันกัน หรือไม่มุ่งครอบงำเหนือกว่า แต่เป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน^{๑๔}

๒.๒.๓ องค์ประกอบสำคัญของการพึ่งตนเอง

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบสำคัญของการพึ่งตนเอง มีนักวิชาการได้กล่าวไว้ ดังต่อไปนี้

ประเวศ วะสี ได้กล่าวถึงองค์ประกอบสำคัญ ๕ ประการ หรือเบญจขันธ์ของชุมชนในการพัฒนาชุมชนและสังคมที่พึงประสงค์ซึ่งเป็นหลักการช่วยให้ชุมชนพึ่งตนเองได้ ดังนี้

๑. จิตใจที่เป็นธรรม หมายถึง จิตใจที่มีธรรมะ มีความขยันหมั่นเพียร ไม่กลัวลำบาก ไม่โลภมาก มีสันโดษธรรม ไม่ง่ายพุ่มเฟิย จะกำหนดแบบแผนการผลิต และทำให้เกิดความสมดุลทางเศรษฐกิจ

๒. แบบแผนการผลิต หมายถึง กำหนดแบบแผนการผลิตให้เป็นแบบแผนการผลิตเพื่อกินเอง ใช้เอง ทำให้ต้องทำหลายอย่าง เป็นเกษตรกรรมแบบผสมผสาน ซึ่งทำให้มีกิน มีใช้ครบ และธรรมชาติแวดล้อมมีความสมดุล

๓. ความสมดุลของธรรมชาติแวดล้อม หมายถึง ความสมดุลที่เกิดขึ้น เพราะแบบแผนการผลิตที่คำนึงถึงความสมดุลของธรรมชาติแวดล้อม และขึ้นอยู่กับจิตใจมนุษย์ที่ไม่โลภมาก และการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้

๔. การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ หมายถึง เป็นระบบการผลิตแบบใช้เอง กินเอง ความสมดุลธรรมชาติกับสิ่งแวดล้อมกับพฤติกรรมที่ไม่พุ่มเฟิย ทำให้เศรษฐกิจได้สมดุล พอกิน พอใช้ ไม่ขาดทุน ไม่เป็นหนี้ จึงมีชีวิตที่สงบสุข มีเวลา และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

๕. ชีวิตชุมชนและวัฒนธรรม หมายถึง ระบบชีวิตที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ใกล้ตัวมีอาหารการกินที่เหลือเฟือ มีเวลาที่จะช่วยเหลือกันสร้างสรรค์กัน และเกิดการผลิตทางวัฒนธรรมของชุมชนขึ้น คือ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีการช่วยเหลือกัน มีสถาบันทางครอบครัวที่มั่นคง มีการนับถือลำดับอาวุโสและผู้เฒ่าผู้แก่ มีวัดเป็นสถาบันของชุมชนที่ช่วยพัฒนาจิตใจเป็นศูนย์กลางทางการศึกษา ทางศาสนาทางศิลปะ และวัฒนธรรมเป็นสถานสังคมสงเคราะห์และเป็นเครื่องช่วยให้เกิดความสมดุลทางเศรษฐกิจ^{๑๕}

^{๑๔} สถาบันวิจัยสังคม, **ชนบทไทย**, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๙), หน้า ๓.

^{๑๕} ประเวศ วะสี, **พุทธเกษตรกรรมกับศาสนาสืบสานของสังคมไทย**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน, ๒๕๓๐), หน้า ๓๓-๓๕.

๒.๒.๔ ลักษณะของการพึ่งตนเอง

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของการพึ่งตนเอง มีนักวิชาการได้กล่าวไว้ดังต่อไปนี้

กาญจนา แก้วเทพ และ คณะ ได้แบ่งลักษณะของการพึ่งตนเองเป็น ๒ ลักษณะ คือ

๑. ในเชิงปัจเจกบุคคล: การพึ่งตนเอง หมายถึง กิจกรรมทั้งหลายที่กระทำโดยปัจเจกชนและครัวเรือนเพื่อบรรลุถึงการมีหลักประกันของการดำรงชีพของเขา

๒. ในลักษณะกลุ่ม: การพึ่งตนเอง หมายถึง สังคม (กลุ่ม) ที่มีการจัดระบบเพื่อให้ประชาชนสามารถดำเนินการตอบสนองความต้องการของตน ด้วยวิธีการช่วยเหลือตนเอง และความร่วมมือกับคนอื่นที่อยู่ในสถานการณ์เดียวกัน ทั้งนี้ การพึ่งตนเองอย่างแท้จริง ต้องกินความรวมถึงว่า กลุ่มชนนั้นมีอิสระในการตั้งเป้าหมาย และมีอิสระในการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายโดยอาศัยความพยายามและกำลังของตน^{๑๖}

อภิชาติ ทองอยู่ และ คณะ ได้ทำการแบ่งขอบเขตของการพึ่งตนเอง เป็น ๒ ลักษณะที่เกี่ยวข้องกัน คือ

๑. การพึ่งตนเองทางกายภาพ: เป็นการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจและการปกครอง ตลอดจนการจัดความสัมพันธ์ทางสังคมตามแบบแผนของตัวเอง ซึ่งเป็นการผลิตเพื่อบริโภคเป็นหลัก

๒. การพึ่งตนเองทางวัฒนธรรม: ความเชื่อ สติปัญญา และอำนาจการตัดสินใจ ซึ่งมีผลต่อกันและกันทั้งสองด้าน เป็นการสร้างสังคมที่มีแบบแผนทางวัฒนธรรมและการผลิตของตัวเอง มีการผลิตเพื่อบริโภคเป็นหลัก มีศักยภาพที่ดำเนินไปตามรากฐานแห่งวัฒนธรรมของตัวเองสูง และขณะเดียวกันก็มีการช่วยเหลือเกื้อกูลระหว่างกันและกัน เสริมไปด้วยทั้งภายในหมู่บ้านและกับภายนอกหมู่บ้าน ในความเป็นตัวของตัวเองที่สืบทอดวิถีแห่งการพึ่งตนเองได้ทั้งสองด้าน^{๑๗}

๒.๒.๕ เงื่อนไขในการพัฒนาที่จะนำไปสู่การพึ่งตนเองของชุมชน

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเงื่อนไขของการพึ่งตนเอง มีนักวิชาการได้กล่าวไว้ดังต่อไปนี้

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา ได้กล่าวถึงเงื่อนไขในการพัฒนาโดยมุ่งการพึ่งตนเองด้วยเงื่อนไข ๖ ประการ ดังนี้

^{๑๖} กาญจนา แก้วเทพ และ คณะ, การพึ่งตนเอง : ศักยภาพในการพัฒนาชนบท, (กรุงเทพมหานคร: รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์, ๒๕๓๐), หน้า ๓๔.

^{๑๗} อภิชาติ ทองอยู่, สมพจน์ สมบูรณ์, พชรินทร์ ลาภานันท์, สถาบันหมู่บ้านกับการพัฒนาพึ่งตนเอง, (ขอนแก่น: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๓๗), อ้างใน ณรัชชอร์ พิพัฒน์ธนากร, “การพึ่งตนเองของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ในเขตเทศบาลเมืองกระทุ่มล้ม อำเภอสามปราชญ์ จังหวัดนครปฐม”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๓).

๑. การพัฒนาจะต้องเป็นรูปแบบกลุ่ม (Collective) ชาวบ้านจะต้องอยู่รวมกันเป็นชุมชน เป็นหมู่บ้าน ไม่ใช่ต่างคนต่างอยู่

๒. ต้องมีจิตสำนึกมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (Mutual Aid) พื้นฐาน ก็คือการพัฒนาให้ตนเองขึ้นอยู่กับจิตใจ ความสมัครใจที่จะทำอย่างนั้น (กิจกรรมพัฒนา) ของผู้คน (ชาวบ้าน)

๓. จิตสำนึกจะต้องผลิตซ้ำขึ้นมาอีกได้ คือ ต้องให้มันสร้างขึ้นใหม่ให้แจ่มชัดต่อเนื่อง

๔. ต้องมีการรวมตัวกันในรูปแบบสหพันธ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ต้องมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มในหน่วยย่อย คือ ในหมู่บ้าน และหมู่บ้านเหล่านี้ สามารถที่จะรวมกันเป็นสหพันธ์ กล่าวคือต้องพัฒนาให้เป็นเขต เขตควรมียุ้ง ฉาง โรงสี โรงเรียน และศูนย์วัฒนธรรม สามารถต่อรองกับสถาบันภายนอกได้ เช่น พ่อค้าและรัฐ ได้อย่างมีพลัง น่าจะให้ความสำคัญกับงานนี้ด้วย เพื่อก่อให้เกิดเครือข่ายของหมู่บ้าน

๕. การประสานวัฒนธรรม น่าจะส่งเสริมให้ชาวบ้านประสานวัฒนธรรมของตัวเองหรือกิจกรรมของตัวกับคนอื่น ๆ ในสังคมด้วย

๖. ชุมชนควรมีความสัมพันธ์ที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมธรรมชาติน่าจะเป็นชุมชนที่อนุรักษ์ธรรมชาติแวดล้อมด้วย^{๑๘}

อำภา จันทราภาศ ได้กล่าวถึงการที่ชุมชนจะพึ่งตนเองได้นั้น จะต้องอาศัยทุนทางสังคมที่ส่งเสริมถึงความเข้มแข็งของชุมชน ว่า มีเงื่อนไขที่สำคัญ ดังนี้

๑. ระบบคุณค่า อุดมการณ์ ความเชื่อ ที่อยู่บนพื้นฐานของการเคารพบนอบต่อธรรมชาติ หรือกำหนดตนเองเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ เช่น ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ปกป้องธรรมชาติ ที่ทำให้ชุมชนยังคงดำรงรักษาธรรมชาติอย่างหนักแน่น ความสมถะ สันโดษที่เป็นรากฐานทางพุทธศาสนา จิตสำนึกในการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นต้น

๒. ภูมิปัญญาท้องถิ่นและกระบวนการเรียนรู้ ที่ชุมชนสรรค์สร้างและส่งสมมาเพื่อการดำรงชีพ เช่น ภูมิปัญญาด้านเกษตรกรรม หมอพื้นบ้าน การจัดการทรัพยากร ศิลปหัตถกรรมการอยู่อาศัย ซึ่งภูมิปัญญาของชุมชน มีแง่มุมรายละเอียดที่น่าสนใจ รวมถึงประสบการณ์ของชุมชนในการแก้ปัญหาของชุมชนที่ผ่านมา

๓. ผู้นำทางปัญญาของชุมชน หรือปราชญ์ชาวบ้าน ที่มีภูมิปัญญาในการดำรงชีพและมีบทบาทในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน เช่น ผู้อาวุโส พระ หมอพื้นบ้าน ผู้นำเกษตร ฯลฯ

๔. โครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเป็นแนวราบ ซึ่งเอื้อให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

๕. ระบบกรรมสิทธิ์และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติร่วมกัน หรือสิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากร เป็นการควบคุมให้ชุมชนใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสม เป็นธรรม

^{๑๘} นัตรทิพย์ นาถสุภา, **บ้านกับเมือง**, (กรุงเทพมหานคร: โครงการส่งเสริมสถาบันหมู่บ้าน, ๒๕๒๙), หน้า ๙๕-๑๐๑.

๖. สถาบันชุมชน ได้แก่ กฎ จาริต ประเพณี วัฒนธรรม จิตสำนึกร่วม รวมถึงกระบวนการควบคุมให้ชุมชนดำเนินไปตามระบบคุณค่าและระบบคิดที่เป็นอยู่

๗. ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งแตกต่างกันไปตามสภาพของระบบนิเวศและเงื่อนไขทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง อันก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และก่อให้เกิดความเข้มแข็งของสังคมโดยรวม

๘. การมีกลุ่ม องค์กรที่ดำเนินกิจกรรมสาธารณะในภาคประชาคม เช่น องค์กรชุมชนเครือข่ายประชาชน องค์กรพัฒนาเอกชน กลุ่มวิชาชีพ นักวิชาการที่ดำเนินกิจกรรมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนในประเด็นต่างๆ^{๑๙}

๒.๒.๖ ประโยชน์ของการพึ่งตนเอง

โถมสมร เหลือโกศล ได้กล่าวว่า ประโยชน์ของการนำเทคนิคการพึ่งตนเองจะช่วยให้เกิดการพัฒนาดังในระดับจุลภาคและระดับมหภาค คือ

๑. ช่วยให้ตระหนักในคุณค่า ความสามารถและพลังศักยภาพของตนเอง
๒. ช่วยให้คนสามารถคิดและตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ได้ตนเองโดยไม่ต้องพึ่งพาจากสิ่งภายนอกหรือบุคคลอื่น แต่มีได้หมายถึงการแยกออกจากผู้อื่น การพึ่งพาผู้อื่นเป็นอย่างรู้เท่าทันและไม่แข่งขัน หรือมุ่งครอบงำเหนือกว่า ทั้งไม่ยินยอมให้ผู้อื่นมาทำกับตนด้วย
๓. ประชาชนสามารถแก้ไขปัญหา วิเคราะห์ปัญหาด้วยตนเอง รู้ข้อดี ข้อเสีย ข้อจำกัดและข้อบกพร่องของตนเอง สามารถใช้ทรัพยากรหรือสิ่งที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ได้
๔. การพึ่งตนเองทำให้เกิดการเป็นตัวของตัวเองในความคิด เป็นตัวของตัวเองในทัศนคติการมองปัญหาต่างๆ
๕. ช่วยให้ชุมชนและประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขโดยไม่ต้องยึดหรือมุ่งพึ่งพาระบบภายนอก ถ้ามีกิจกรรมทางเศรษฐกิจก็ทำให้ลักษณะพอเลี้ยงตัวได้ เป็นระบบที่ลดระดับการพึ่งพาสายภายนอกทำให้พออยู่ได้ และประชาชนส่วนใหญ่ได้ประโยชน์
๖. การพึ่งตนเองจะทำให้ประชาชนตื่นตัวในสิทธิและเสรีภาพของเขาเองสนใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนของตนเองอย่างแท้จริงเพื่อประโยชน์สุขของสังคมส่วนรวม

สรุปได้ว่า เงื่อนไขและประโยชน์ของการพึ่งตนเอง คือ การที่ประชาชนอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มเป็นชุมชน มีจิตสำนึกร่วม โดยการพึ่งตนเองในเชิงสัมพันธ์ ได้แก่ การพึ่งตนเองในขณะที่พึ่งพาคนอื่น เป็นการพึ่งพาที่นำไปสู่การพึ่งพา นั่นก็คือเป็นการพึ่งพาอาศัยกันอย่างรู้เท่าทันและกรอบการมองเรื่องการพึ่งพานี้จะไม่มุ่งครอบงำเหนือกว่ากัน แต่มุ่งสู่ความเป็นอิสระและเสรีภาพต่อกันโดยช่วยเหลือกันและกันเป็นหลัก เพื่อจะให้แต่ละบุคคล และแต่ละชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้โดยไม่ให้เป็นภาระของ

^{๑๙} อัมภา จันทราภาส, *ทุนทางสังคมที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน*, (เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๓), หน้า ๑๖-๑๗, อ้างใน วิชัย รูปขำดี และคณะ, “โครงการสร้างสรรค์พลังแผ่นดิน: กรณีศึกษาเกษตรกรรมยั่งยืน”, *รายงานการวิจัย*, (ศูนย์บริการวิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๖), หน้า ๑๘.

ผู้อื่นมากเกินไปในทุกๆ ด้าน โดยให้มีความสุข ความพอดีในชีวิตทั้งสอดคล้องและสมดุลกัน ระหว่างเทคโนโลยี เศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติ จิตใจ และสังคม/วัฒนธรรม ดังนั้น การพึ่งตนเองนี้ จึงเป็นการมองปัญหาต่างๆ แล้วจึงตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยตนเองแต่การพึ่งตนเองก็ไม่ได้หมายถึงเพียง บุคคลคนเดียวหรือกลุ่มเดียวเท่านั้นจะพึ่งตนเองได้ บางครั้งก็ต้องพึ่งพาผู้อื่นหรือกลุ่มอื่นด้วย

๒.๓ แนวคิดและทฤษฎีการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

๒.๓.๑ ความหมายของวิสาหกิจชุมชน

คำว่า “วิสาหกิจ” แปลจากภาษาอังกฤษว่า “Enterprise” ซึ่งจะแปลว่า “การประกอบการ” แต่เรามักจะคุ้นกับคำว่า “รัฐวิสาหกิจ” เท่านั้น วันนี้สถานการณ์เปลี่ยนไป มีคำว่า “วิสาหกิจชุมชน” เกิดขึ้นผู้คนเริ่มหันมาให้ความสำคัญกับรัฐวิสาหกิจชุมชนจนกล่าวได้ว่าเป็นยุคแห่งวิสาหกิจชุมชน

วิสาหกิจชุมชน (SMCE หรือ small and micro community enterprise) หมายถึง กิจกรรมของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการอื่นๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน ความหมายของวิสาหกิจชุมชน โดยสรุป คือ การประกอบการเพื่อการจัดการ “ทุนของชุมชน” อย่างสร้างสรรค์เพื่อการพึ่งตนเอง “ทุนของชุมชน” ไม่ได้หมายถึงแต่เพียงเงิน แต่รวมถึงทรัพยากร ผลผลิต ความรู้ ภูมิปัญญา ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางสังคม^{๒๐}

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และ คณะ ได้ให้คำนิยามคำว่า วิสาหกิจชุมชน (Small and Micro Community Enterprise – SMCE) หมายถึง “การประกอบการขนาดเล็กและขนาดจิ๋วเพื่อจัดการทุนของชุมชนอย่างสร้างสรรค์ เพื่อการพึ่งพาตนเองและความเพียงพอของครอบครัวและชุมชน ทุน ในที่นี้ไม่ได้หมายถึงแต่เพียงเงิน แต่รวมถึงทรัพยากร ผลผลิต ความรู้ ภูมิปัญญา ทุนทางวัฒนธรรม และทุนทางสังคม (กฎเกณฑ์ทางสังคมที่ร้อยรัดผู้คนให้อยู่ร่วมกันเป็นชุมชน เป็นพี่น้องไว้ใจกัน) ให้เกิดประสิทธิภาพและยั่งยืน ยังประโยชน์ให้ชุมชนผู้เป็นเจ้าของวิสาหกิจนั้นเป็นหลัก^{๒๑}

เสรี พงศ์พิศ ให้ความหมายวิสาหกิจชุมชน ว่า วิสาหกิจชุมชน (SMCE หรือ Small and Micro Community Enterprise) คือ การประกอบการเพื่อการจัดการ “ทุน” ของชุมชนอย่างสร้างสรรค์เพื่อการพึ่งตนเอง^{๒๒}

^{๒๐} ความหมายวิสาหกิจชุมชน, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.donchedi.suphanburi.doae.go.th/page6.htm>- [๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑].

^{๒๑} ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และคณะ, เอกสารประกอบการสัมมนาการฝึกอบรมวิทยากรหลัก

ในการถ่ายทอดความรู้เรื่องวิสาหกิจชุมชน, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๒.

^{๒๒} เสรี พงศ์พิศ, ฐานคิด จากแม่บท วิสาหกิจชุมชน, (กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๔๘), หน้า ๔๐.

วิชิต นันทสุวรรณ สรุปความหมายของวิสาหกิจชุมชน ไว้ดังนี้ วิสาหกิจชุมชน คือ การประกอบการซึ่งรวมถึงกระบวนการคิด การจัดการผลผลิต และทรัพยากรทุกขั้นตอน โดยภูมิปัญญาขององค์กรชุมชนหรือเครือข่ายองค์กรชุมชน เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจสังคม และการเรียนรู้ของชุมชน^{๒๓}

๒.๓.๒ กระบวนการเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน

พระอธิการไสว ผลธำณ (มีตา) อธิบายไว้ ว่า กระบวนการเรียนรู้และระบบพัฒนาเพื่อการพึ่งพาตนเองของชุมชนที่ครอบคลุมการจัดการทุกด้านให้มีระบบการจัดการ การผลิต การแปรรูป การตลาด การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การจัดสวัสดิการชุมชน เป็นซึ่งดำเนินการโดยองค์กรชุมชนในการวางแผนดำเนินการ และประสานความร่วมมือกับภาครัฐและเอกชน

ก.เป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน

เมื่อองค์กรชุมชนหรือเครือข่ายองค์กรชุมชนพัฒนากิจกรรมแล้ว จะมีการเชื่อมโยงเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบทำให้เกิด “ระบบวิสาหกิจชุมชน” ซึ่งมีเป้าหมาย ดังนี้

๑. สนับสนุนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของชุมชน โดยชุมชนเพื่อชุมชน แก่จุดอ่อนเสริมจุดแข็งให้ชุมชน ใช้ประโยชน์จากทรัพยากร และทุนทางสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ และยั่งยืน

๒. สร้างกระบวนการเรียนรู้และระบบพัฒนา เพื่อการพึ่งพาตนเองของชุมชนที่ครอบคลุมการจัดการทุกด้านให้มีระบบการจัดการ การผลิต การแปรรูป การตลาด การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การจัดสวัสดิการชุมชน ซึ่งดำเนินการโดยองค์กรชุมชน ในการวางแผนดำเนินการและประสานความร่วมมือกับภาครัฐและเอกชน

๓. พัฒนาระบบเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนที่อิสระ พึ่งตนเองได้ มีระบบการจัดการที่เหมาะสมสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชน มีต้นทุนการจัดการต่ำ และเป็นสถาบันทางสังคมที่ชาวบ้านพึ่งพาอาศัยได้

๔. พัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนที่กระจายการพัฒนาไปสู่ทุกส่วนของชุมชนไม่ใช่ระบบที่ให้โอกาสกับผู้ที่เหนือกว่าทางด้านเศรษฐกิจหรือการเมือง

ข. ลักษณะของวิสาหกิจชุมชน

การส่งเสริมพัฒนาในชุมชนที่ผ่านมา มักสอนให้ชาวบ้านผลิตหรือแปรรูปโดยมีเป้าหมายเพื่อ “เพิ่มรายได้” โดยไม่คิดถึง “การพึ่งตนเอง” หรือ “ความพอเพียง” แต่แนวคิดของวิสาหกิจชุมชนเน้นที่การช่วยตนเอง ดังนั้น ในความเป็นวิสาหกิจชุมชนจึงต้องมีลักษณะอย่างน้อย ๗ ประการดังนี้

๑. ชุมชนเป็นเจ้าของและเป็นผู้ดำเนินการ
๒. ผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชน
๓. ริเริ่มสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมของชุมชน
๔. มีฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ผสมผสานกับภูมิปัญญาสากล

^{๒๓} วิชิต นันทสุวรรณ, วิสาหกิจชุมชน แผนแม่บท แนวคิด แนวทาง ตัวอย่าง พระราชบัญญัติ, (กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๔๔), หน้า ๒๓.

๕. มีการดำเนินการตามแบบบูรณาการเชื่อมโยงกิจกรรมต่างๆอย่างเป็นระบบ

๖. มีกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจ

๗. มีการพึ่งพาตนเองเป็นเป้าหมาย

ค. กิจกรรมของวิสาหกิจชุมชน

วิสาหกิจชุมชนมิได้มีเป้าหมายอยู่ที่การสร้างกำไรทางการเงินเพียงอย่างเดียว แต่รวมถึงกำไรทางสังคม ซึ่งได้แก่ ความเข้มแข็งของชุมชนและความสงบสุขของสังคมด้วยวิสาหกิจชุมชนจึงมีความหมายครอบคลุมกิจกรรมต่างๆ ดังนี้

๑. การแปรรูปหรือการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผลผลิตของชุมชน เป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่องจากการผลิตทางการเกษตร เป็นการเพิ่มมูลค่าของผลผลิตทางการเกษตร

๒. การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากทรัพยากรและภูมิปัญญาของชุมชน เช่น การแปรรูปพืชผักผลไม้พื้นบ้านผลิตภัณฑ์ยาสมุนไพร แหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น

๓. การพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อตอบสนองการพึ่งตนเองขององค์กรชุมชน และเครือข่ายองค์กรชุมชน เช่น น้ำดื่ม น้ำปลา ปุ๋ยชีวภาพ เป็นต้น

๔. การพัฒนาระบบการตลาด การบริการและสวัสดิการชุมชนเพื่อการบริการสมาชิกและคนในชุมชน เช่น ร้านค้าชุมชน ศูนย์สุขภาพพื้นบ้าน เป็นต้น

ง. การจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน

๑. วัตถุประสงค์การจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน วัตถุประสงค์การจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนเพื่อให้เป็นองค์กรรองรับในการดำเนินงานของชุมชน ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน มีผู้รับผิดชอบบริหารจัดการ มีการจัดองค์กรและระบบงาน จะทำให้สามารถขอรับการสนับสนุนเงินทุน จากแหล่งต่างๆ ได้ วิสาหกิจชุมชน ตามแนวของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นวิสาหกิจชุมชนที่เกิดขึ้นตามโครงการเพิ่มศักยภาพการผลิตของชุมชนตำบลนาร่องและตำบลหลัก

๒. คุณสมบัติของวิสาหกิจชุมชน

๒.๑ เป็นวิสาหกิจชุมชน ภายใต้การส่งเสริมของศูนย์การบริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

๒.๒ สมาชิกประกอบด้วยเกษตรกรผู้มีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ในตำบลนั้น

๒.๓ สมาชิกเป็นเจ้าของและผู้ดำเนินการ มีการลงทุนร่วมกัน

๒.๔ มีความพร้อมในด้านบุคลากร การบริหารจัดการ มีการจัดทำบัญชี มีการกำหนดกติกา ระเบียบหรือแนวทางปฏิบัติของกลุ่ม

๒.๕ พร้อมทั้งจะจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน เมื่อกฎหมายเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนถือใช้

๓. วิธีการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน

๓.๑ เกษตรกรในตำบลรวมตัวกันด้วยความสมัครใจ เพื่อจัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชนตำบลโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อดำเนินกิจกรรมร่วมกัน และช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการประกอบการวิสาหกิจชุมชน

๓.๒ คณะผู้จัดตั้งจัดทำบัญชีรายชื่อผู้เข้าร่วมกันจัดตั้งและแจ้งความประสงค์ขอจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนต่อสหกรณ์จังหวัดโดยผ่านศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

๓.๓ ผู้เข้าร่วมจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน นัดประชุมชี้แจงการจัดตั้ง และจัดทำใบสมัครและจัดทำทะเบียนสมาชิก

๓.๔ จัดประชุมใหญ่วิสาหกิจชุมชน เพื่อพิจารณากำหนดกติกา หรือแนวทางปฏิบัติของวิสาหกิจชุมชนขึ้นถือใช้

๓.๕ ระดมทุนรวมกันเป็นค่าหุ้น (การกำหนดกติกา แนวทาง หรือระเบียบของวิสาหกิจชุมชนให้ชุมชนพิจารณาปรับปรุงจากข้อบังคับและระเบียบต่างๆของกลุ่ม)^{๒๔}

๒.๓.๓ ประเภทของวิสาหกิจชุมชน

วณี ปิ่นประทีป แบ่งประเภทวิสาหกิจชุมชน ไว้ว่า วิสาหกิจชุมชน แบ่งได้เป็น ๒ ประเภทใหญ่ๆ คือ

๑. วิสาหกิจชุมชนขั้นพื้นฐาน อันได้แก่ การทำเพื่อกินเพื่อใช้ในชุมชน เพื่อให้ครอบครัวพึ่งตนเองได้ ให้ชุมชนเกิดความพอเพียง เมื่อลดรายจ่ายรายได้ก็เพิ่มขึ้น หมายความว่า แม้ทำเพื่อกินเองใช้เองก็ทำให้เกิดรายได้เหมือนกัน เพราะจะถ้ามุ่งแต่เพิ่มรายได้ โดยไม่เน้นการทำทดแทนการซื้อ ก็มีแต่รายจ่ายมากกว่ารายได้

๒. วิสาหกิจชุมชนก้าวหน้า ได้แก่ การนำผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นเข้าสู่ตลาดบริโภค และรวมไปถึงผลผลิตทั่วไปที่เหลือใช้ในท้องถิ่นที่นำออกสู่ตลาดบริโภค โดยการปรับปรุงคุณภาพผลผลิต ชุมชนต้องไม่กระโดดข้ามขั้น ต้องพัฒนาจากขั้นพื้นฐานไปสู่ขั้นก้าวหน้าทีละขั้น^{๒๕}

๒.๓.๔ องค์ประกอบของวิสาหกิจชุมชน

เสรี พงศ์พิศ ได้กล่าวว่า องค์ประกอบหลักๆของวิสาหกิจชุมชนมีอยู่ ๗ ประการ คือ^{๒๖}

๑. ชุมชนเป็นเจ้าของและเป็นผู้ดำเนินการเอง
๒. ผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชน
๓. ริเริ่มสร้างสรรค์เป็นวัฒนธรรมของชุมชน
๔. มีฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น ผสมผสานภูมิปัญญาสากล
๕. ดำเนินการแบบบูรณาการ เชื่อมโยงกิจกรรมต่างๆให้เป็นระบบ
๖. มีกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจ
๗. มีการพึ่งตนเองของครอบครัวและชุมชนเป็นเป้าหมาย

^{๒๔} พระอธิการไสว ผลญาโณ , “การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของวิสาหกิจชุมชน อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี”, วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๔๐- ๔๓.

^{๒๕} วณี ปิ่นประทีป, ประมวลข้อมูลเบื้องต้นพื้นที่ชุมชนเข้มแข็ง, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ, ๒๕๔๘), หน้า ๔.

^{๒๖} เสรี พงศ์พิศ, ฐานคิด จากแม่บท วิสาหกิจชุมชน, (กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๔๘), หน้า ๔๐.

๒.๓.๕ ระบบตลาดของวิสาหกิจชุมชน

กรมส่งเสริมการเกษตร แบ่งตลาดของวิสาหกิจชุมชนออกเป็น ๓ ประเภท คือ

๑.ตลาดพอเพียง หมายถึง ตลาดท้องถิ่น ตลาดภายในชุมชนและระหว่างชุมชน หรือในเครือข่าย

๒.ตลาดผูกพัน หมายถึง ตลาดที่มีการตกลงหรือเซ็นสัญญาซื้อขายระหว่างองค์กรหน่วยงานชุมชน

๓.ตลาดทั่วไป หมายถึง ตลาดที่ต้องแข่งขันกับคนอื่นในเมืองหรือส่งออกต่างประเทศ^{๒๗}

เสรี พงศ์พิศ และคณะ ให้ข้อมูลไว้ว่า ตลาดของวิสาหกิจชุมชนจึงเป็นระบบที่มีลักษณะเฉพาะ แตกต่างจากระบบตลาดโครงสร้างหลักเฉพาะปัจจัยหลักที่กำหนดตลาด คือ การพึ่งตนเอง การพึ่งพาอาศัย การเน้นคุณภาพและคุณธรรม

ตลาดในระดับแรก คือ การอุปโภคบริโภคในครอบครัว ระดับที่สอง เพื่อบ้านในชุมชนเดียวกัน ระดับที่สาม คือ ชุมชนในเครือข่ายเดียวกัน

การตลาดขั้นสุดท้าย คือ การตลาดนอกชุมชน นำเอาสินค้าที่เหลือจากการใช้ภายในชุมชนแล้วออกจำหน่าย นำรายได้จากภายนอกเข้าสู่ชุมชน เสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบเศรษฐกิจชุมชน ประเภทของผลิตภัณฑ์ในตลาดขั้นสุดท้ายของวิสาหกิจชุมชน จึงเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับนโยบาย “หนึ่งหมู่บ้าน หนึ่งผลิตภัณฑ์”^{๒๘}

สรุป วิสาหกิจชุมชน คือ วิสาหกิจชุมชนคือกิจการที่ชุมชนและคนในชุมชนเป็นเจ้าของ กิจกรรมการผลิตสินค้ากิจการให้บริการหรือกิจการอื่นๆ เพื่อสร้างรายได้และการพึ่งตนเองครบถ้วน ชุมชนและระหว่างชุมชนโดยทางนำทุนทางสังคมชุมชนที่มีอยู่ ได้แก่ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นวิถีชีวิตวัฒนธรรมประเพณีทรัพยากรท้องถิ่น ผสมกับการบริหารจัดการสมัยใหม่เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมและการเรียนรู้ของชุมชน ซึ่งไม่ทำลายแวดล้อมกิจการชุมชนโดยชุมชนเพื่อประโยชน์ของคนในชุมชนที่ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและทุนทางสังคมของชุมชน ในการดำเนินกิจการดังกล่าว จุดมุ่งหมายของการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน การเสริมสร้างภูมิปัญญาท้องถิ่นและกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน เพื่อสร้างโอกาสและรายได้ของชุมชนฐานรากให้สามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน หลักการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนหลักการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน คือ การทำสินทรัพย์ของชุมชนกลายเป็นสินทรัพย์ที่มีค่า และทำให้เป็นสินทรัพย์ที่มีมูลค่าเพิ่มเพื่อนำไปสู่สินค้าของชุมชนทำให้เกิดรายได้และกลายเป็นสินทรัพย์ของชุมชน เพื่อให้รากฐานเศรษฐกิจมั่นคงซึ่งมาจากภูมิปัญญาของชุมชนเอง บทบาทของกรมการพัฒนาชุมชนในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนเป็นองค์กรประสานการส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน สร้างความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจสมัยใหม่กับวัฒนธรรมภูมิปัญญาไทย

^{๒๗} กรมส่งเสริมการเกษตร, **ข้อควรรู้เกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๔๘), หน้า ๒๑.

^{๒๘} เสรี พงศ์พิศ และคณะ, **วิสาหกิจชุมชน แผนแม่บท แนวคิด แนวทาง ตัวอย่าง พระราชบัญญัติ**, (กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๔๔), หน้า ๒๒.

๒.๔ แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วม

๒.๔.๑ ความหมายของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมที่เป็นอิสระโดยความสมัครใจ ในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมลงมือการปฏิบัติ ร่วมประเมินผล และร่วมกับประโยชน์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา มิได้หมายถึง การให้ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาของรัฐตามที่รัฐกำหนด แต่หมายถึง การให้ประชาชนกลุ่ม ชุมชน ร่วมกันคิดและตัดสินใจกำหนดทิศทางการพัฒนาการดำรงชีวิต ร่วมปฏิบัติตามแผนของกลุ่มหรือของชุมชนและรับประโยชน์ร่วมกันโดยรัฐเป็นเพียงผู้สนับสนุน

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม มีนักวิชาการหลากหลายท่านได้กล่าวถึงความหมายของการมีส่วนร่วมไว้อย่างหลากหลาย ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาและเรียบเรียงไว้ ดังนี้

สุนทร กองทรัพย์ ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม ว่าหมายถึงการที่บุคคลหรือกลุ่มคน เข้าไปเกี่ยวข้องกับกระบวนการในรูปกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งด้วยความสมัครใจ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ตามที่ได้ตั้งใจอันเป็นประโยชน์ต่อตัวบุคคล ต่อกลุ่มคน รวมทั้งต่อส่วนรวมโดยที่ประชาชนต้องเป็นคน ตัดสินใจในกระบวนการมีส่วนร่วมด้วยตนเองและรับผิดชอบในผลที่เกิดขึ้น^{๒๙}

ยุพาพร รูปงาม ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่บุคคลเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง ในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ตัดสินใจ แก้ไขปัญหาด้วยตนเอง เน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแท้จริงของบุคคล แก้ไขปัญหาร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสมและสนับสนุน ติดตามการปฏิบัติงานขององค์การและบุคคลที่เกี่ยวข้อง^{๓๐}

ทศพล กฤตยพิสิฐ ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง สิ่งที่เน้นในรูปกลุ่ม/องค์กรหรือชุมชนไว้ว่า หมายถึง การที่ปัจเจกบุคคล กลุ่มหรือชุมชน มีความเห็นพ้องต้องกันเรื่องที่มีผลกระทบใดๆ ต่อการดำเนินชีวิตของตนเอง แล้วมีความแสดงให้เห็นถึงความต่อการร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของตน จนมาสู่การตัดสินใจกระทำการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้น ๆ มีความร่วมมือและรับผิดชอบในกิจกรรมการพัฒนาที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม โดยในขั้นตอนต่างๆ ของการดำเนินกิจกรรมนั้นๆ มีกลุ่มหรือองค์กรชุมชนรองรับประชาชนที่เข้ามามีการพัฒนาภูมิ

^{๒๙} สุนทร กองทรัพย์, การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลท่าอิฐ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี, *ภาคนิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตร,* (สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๘).

^{๓๐} ยุพาพร รูปงาม, “การมีส่วนร่วมของข้าราชการสำนักงบประมาณในการปฏิรูประบบราชการ”, *ภาคนิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต,* (สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๕), หน้า ๕๐.

ปัญญาและมีการรับรู้สามารถคิดวิเคราะห์และตัดสินใจ เพื่อกำหนดการดำเนินชีวิตของตนเองได้ ประชาชนหรือชุมชนได้พัฒนาขีดความสามารถของตน ในการจัดการควบคุมการใช้ และการกระจายทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อประโยชน์ ต่อการดำรงชีวิตทางเศรษฐกิจและสังคมตามความจำเป็นอย่าง สมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกของสังคม^{๓๑)}

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง ความร่วมคิดร่วมปฏิบัติร่วมรับผล และร่วมรับผิดชอบ ด้วยกันไม่ว่าจะเป็นของบุคคลหรือของกลุ่ม ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการดำเนินงานเกิดการพัฒนาและเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต้องการ ซึ่งการมีส่วนร่วมเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญของการพัฒนาชุมชน ส่งผลให้การดำเนินงานหรือการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ตามแผนงานหรือโครงการเกิดประสิทธิผล หรือคือการที่ประชาชนหรือกลุ่มบุคคลได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม ตัดสินใจช่วยปฏิบัติการ เข้ามาร่วมรับผิดชอบในการพัฒนาชุมชนของตน ร่วมกันกระทำในสิ่งที่ลงความเห็นร่วมกันตามความต้องการของชุมชน และสิ่งที่ช่วยกันทำต้องเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ กำหนดปัญหาความต้องการของตนเองอย่างแท้จริง เป็นการเสริมสร้างพลัง ให้แก่ประชาชน ในชุมชน/ กลุ่ม /องค์กรที่ตั้งขึ้นในชุมชน

๒.๔.๒ ลักษณะของการมีส่วนร่วม

ชาติชาย ณ เชียงใหม่ ให้ความเห็นว่า ลักษณะพื้นฐานที่สำคัญของการมีส่วนร่วม คือ

๑. เป็นการมีส่วนร่วมเพื่อสร้างสรรค์ความดีงามให้แก่ทุกด้านของชีวิตของประชาชน และชุมชน(Inclusiveness)
๒. เป็นการมีส่วนร่วมเพื่อความเท่าเทียมกัน (Equity) ของปัจเจกชนและกลุ่มคนในการมีส่วนให้ (Give) และมีส่วนได้รับประโยชน์ (Take) จากการกระจายทรัพยากรสาธารณะ
๓. เป็นการมีส่วนร่วมที่ทำให้เกิดความเป็นธรรม (Justice) แก่ปัจเจกชนและกลุ่มคนที่มีสถานภาพแตกต่างกันได้มีปฏิสัมพันธ์กันในลักษณะของการแบ่งปัน เกื้อกูลกัน อำนวยกัน และเรียนรู้ ร่วมกัน^{๓๒)}

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา ให้ความเห็นว่า การมีส่วนร่วมมีประเด็นสำคัญ ๑๐ ประการ คือ

๑. ระยะเวลาและสถานที่ในการมีส่วนร่วมกับโครงการ ควรต้องให้ผู้มีส่วนได้เสียเข้ามามีส่วนร่วมให้ต่อเนื่องตามวงจรชีวิตของโครงการ ตั้งแต่เริ่มต้นจนโครงการยุติ
๒. การมีส่วนร่วมนั้นมีมิติทั้งด้านปริมาณและคุณภาพโดย (๑) ทางด้านปริมาณ ถ้ามีคนมีส่วนร่วมมากก็ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างกันดีขึ้นมาก จากนั้นทำให้องค์กรทางสังคมก่อตัวขึ้น ส่วน (๒) ทางด้านคุณภาพ ควรให้มีส่วนร่วมมีมิติที่จะขัดขวางความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างบุคคล หรือ ความเป็นนาย – บ่าวกัน ให้มีส่วนร่วมเสมอภาคกัน จึงจะถือว่ามีความดี

^{๓๑)} ทศพล กฤตยพิสิฐ, “การมีส่วนร่วมของกำนันผู้ใหญ่บ้านเขตหนองจอกที่มีต่อโครงการ/กิจกรรมการพัฒนาตามแนวทาง “บวร” และ “บรม” เพื่อสร้างอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง”, วิทยานิพนธ์ สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต, (คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๘). หน้า ๔๖.

^{๓๒)} ชาติชาย ณ เชียงใหม่, การมีส่วนร่วมกับการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่สุุด, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทธรรมดาเพรส จำกัด, สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๕), หน้า ๕๙.

๓. จะให้การมีส่วนร่วมเป็นเป้าหมายปลายทาง (an end) หรือจะให้เป็นแนวทาง (an end) คือจะให้เพียงบุคคลต่างๆ เข้ามาเกี่ยวข้องก็พอใจคิดว่าบรรลุวัตถุประสงค์บางสิ่งแล้ว หรือจะพิจารณาว่าการมีส่วนร่วมเป็นแนวทางที่ต้องทำให้ดี โดยตอบให้ได้ว่า “หลังการมีส่วนร่วมแล้วจะมีอะไรดีขึ้น อะไรควรเกิดขึ้นอีกบ้าง” อันเป็นการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมที่เป็นวิธีการหรือกระบวนการ ที่ต้องดำเนินไปอย่างมีคุณภาพ ซึ่งทำให้งานเกิดความสำเร็จดียิ่งขึ้น

๔. การมีส่วนร่วมนี้ ตามธรรมชาติอาจเกิดขึ้นไม่สม่ำเสมอหรือตลอดเวลาก็ได้เช่นเวลา เกิดภัยพิบัติคนก็มาช่วยกัน เมื่อหมดภัยแล้วก็แยกกันกลับไปเช่นเดิม แต่ถ้าตั้งองค์กรประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมแก้ปัญหาในภัยพิบัติต่างๆ ในพื้นที่กว้างขึ้นอาจต้องการตัวแทนประชาชนมีส่วนร่วมในเวลาที่ยาวนานขึ้น และอาจใช้วิธีการมีจดหมายข่าวแจ้งเรื่องไปยังประชาชนทั่วไปได้

๕. การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการทางสังคมและการศึกษา ซึ่งหากเกิดขึ้นได้ คือให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันไปด้วย จะเป็นเสมือนการให้การศึกษาแก่สังคมไปในขณะเดียวกันแต่หลายโอกาสต้องให้เกิดความพร้อมในแต่ละเรื่องต้องใช้เวลารอคอยบ้างเช่นกัน

๖. สถานการณ์การมีส่วนร่วมนั้น ต้องคำนึงว่าการมีส่วนร่วมที่แท้จริงมิใช่เกิดขึ้นจากการออกคำสั่ง แต่จะต้องสร้างขึ้นมาเองจะมีผู้สั่งว่ามาร่วมกันให้เต็มที่ แล้วคนก็มาร่วมคงไม่ค่อยเกิดขึ้นได้ การมีส่วนร่วมมักต้องใช้ความพยายามให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเกิดแนวคิดประชาสังคม มีจิตสำนึกสาธารณะ เคารพความหลากหลายทางความคิด เพราะทำให้มุมมองกว้างขึ้นและเกิดความรอบคอบขึ้นจนเป็นวิถีชีวิตประจำวันของประชาชน

๗. มีคณะผู้บริหารการมีส่วนร่วมพิจารณา เพื่อวางแผนดำเนินการให้เหมาะสมว่าจะให้บุคคลใด กลุ่มใด เข้ามามีส่วนร่วมเมื่อใดและโดยวิธีใด ฯลฯ โดยคณะผู้บริหารมีส่วนร่วมนี้ควรมีตัวแทนผู้ได้รับผลกระทบในจำนวนมากพอสมควร และให้มีความหลากหลายมากพอ

๘. การมีส่วนร่วมรับรู้สภาพปัญหาโดยมีส่วนร่วมจะทำให้คนชุมชนได้รับสภาพที่เป็นจริงมากขึ้น การมีส่วนร่วมเพื่อค้นหาปัญหาทำให้เมื่อเห็นปัญหาแล้วจะทำความเข้าใจหาทางแก้ไขด้วยกันและร่วมแก้ปัญหาต่างๆ ได้จะทำให้เป็นบทเรียนที่จะแก้ปัญหากันเองต่อไปได้

๙. คนที่อยู่ร่วมกันในชุมชนส่วนใหญ่มิได้ใช้ชุมชนเป็นเพียงที่รวมคน คล้ายเอาก้อนหิน มากองรวมกันเท่านั้น แต่คนในชุมชนหนึ่งๆ มักมีความผูกพันเอื้ออาทรกันมีค่านิยมร่วมกัน

๑๐. ควรทำให้การมีส่วนร่วมมีลักษณะปณารมณ์ขึ้นประกอบไปบ้าง เพราะในสังคมไทยการมีอารมณ์ขัน จะช่วยให้บรรยากาศการมีส่วนร่วมเกิดขึ้นได้ดี ดังนั้นในการประชุมถ้าใช้ อารมณ์ขัน ดนตรี เกมส์ กีฬา เข้าร่วมด้วยจะสร้างการมีส่วนร่วมให้เพิ่มขึ้นได้^{๓๓}

๒.๔.๓ รูปแบบและขั้นตอนของการมีส่วนร่วม

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ การมีส่วนร่วม ได้มีผู้แสดงรูปแบบของการมีส่วนร่วมไว้อย่างหลากหลายซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาและเรียบเรียงไว้ ดังนี้

โคเฮน และอัทซอพฟ์ ได้เสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมออกเป็น ๔ แบบ คือ

^{๓๓} นรินทร์ชัย พัฒนพงศา, การมีส่วนร่วมหลักการพื้นฐานเทคนิคและกรณีตัวอย่าง, (กรุงเทพมหานคร: ๕๕๘ Print, ๒๕๔๖), หน้า ๕๙.

๑. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ในกระบวนการของการตัดสินใจนั้น ประการแรกสุด คือ การกำหนดความต้องการและจัดลำดับความสำคัญ จากนั้นเลือกนโยบาย และประชากรที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ในช่วงเริ่มต้นการตัดสินใจในช่วงดำเนินการวางแผน และการตัดสินใจ ในช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

๒. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation) ในส่วนที่เป็นองค์ประกอบของการดำเนินงานตามโครงการนั้นจะได้มาจากคำถามที่ว่า ใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้าง และจะทำประโยชน์ได้โดยวิธีใด เช่น การสนับสนุนด้านทรัพยากรการบริหารงานการประสานงานและการขอความช่วยเหลือ เป็นต้น

๓. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) ในส่วนที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ นอกจาก ความสำคัญของผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและคุณภาพแล้วยังต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ ภายในกลุ่ม ผลประโยชน์ของโครงการนี้รวมทั้งผลประโยชน์ในทางบวกและผลที่เกิดขึ้นในทางลบที่เป็น ผลเสียของโครงการซึ่งจะเป็นประโยชน์และเป็นโทษต่อบุคคลในสังคมด้วย

๔. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) สิ่งสำคัญที่จะต้องสังเกต คือ ความเห็น ความชอบและความคาดหวังซึ่งจะมีอิทธิพลสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่างๆได้^{๓๔}

ทศพล กฤตยพิสิฐ ได้กล่าวถึงลักษณะการมีส่วนร่วม ๕ ลักษณะคือ

๑. การมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มการพัฒนา
๒. การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผนการพัฒนา
๓. การมีส่วนร่วมในขั้นการดำเนินการพัฒนา
๔. การมีส่วนร่วมในขั้นรับผลประโยชน์จากการพัฒนา
๕. การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผล^{๓๕}

ขั้นตอนการมีส่วนร่วมที่สำคัญมี ๕ ขั้นตอน ดังนี้

๑. การมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มโครงการ เป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหาในชุมชน และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ กำหนดความต้องการของชุมชน และจัดลำดับความสำคัญของความต้องการนั้นๆ

๒. การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผนการพัฒนา เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการ แนวทางในการดำเนินงาน กำหนดทรัพยากรและแหล่งของทรัพยากรที่ใช้

^{๓๔} Cohen John M. & Uphof, Norman T. (1980), *Participation's Place in Rural Development, Seeking Clarity Through Specificity*, World Development, Vol 213.

^{๓๕} ทศพล กฤตยพิสิฐ, “การมีส่วนร่วมของกำนันผู้ใหญ่บ้านเขตหนองจอกที่มีต่อโครงการ/กิจกรรมการพัฒนาตามแนวทาง “บวร” และ “บรม” เพื่อสร้างอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง”, วิทยานิพนธ์ สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต, (คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๘). หน้า ๑๓.

๓. การมีส่วนร่วมในขั้นตอนโครงการ เป็นขั้นที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการทำประโยชน์ให้แก่โครงการ โดยการร่วมช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ และแรงงานหรือโดยการบริหารงานและประสานงาน ตลอดจนการดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

๔. การมีส่วนร่วมในขั้นรับผลประโยชน์ที่เกิดจากโครงการพัฒนา เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้จากโครงการ หรือมีส่วนในการรับผลเสียที่อาจเกิดจากโครงการ ซึ่งผลประโยชน์หรือผลเสียนี้อาจเป็นด้านกายภาพ หรือด้านจิตใจที่มีต่อสังคมหรือบุคคลได้

๕. การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผลโครงการพัฒนา เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินว่าโครงการพัฒนาที่ดำเนินการขึ้นบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ การประเมินผลนี้อาจเป็นการประเมินผลย่อย ซึ่งเป็นการประเมินผลความก้าวหน้าของโครงการที่กระทำกันเป็นระยะๆ หรือการประเมินผลย่อย ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปยอดของโครงการทั้งหมด การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ทุกขั้นตอนมีความสัมพันธ์โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมที่ขั้นตอนการตัดสินใจเป็น ประการสำคัญ ซึ่งในแนวทางการมีส่วนร่วมนั้นมุ่งเน้นให้ประชาชนเป็นผู้คิดค้นปัญหา เป็นผู้ที่มีบทบาทในทุกๆ เรื่อง ไม่ใช่ที่กำหนดให้ประชาชนปฏิบัติในเรื่องใดเรื่องหนึ่งทุกอย่างต้องเป็นเรื่อง ของประชาชนที่จะคิด ซึ่งแนวความคิดนี้มีกรอบพื้นฐานและการวิเคราะห์การมีส่วนร่วม ดังนี้

การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ประกอบด้วย การริเริ่มตัดสินใจดำเนินการตัดสินใจ และตัดสินใจปฏิบัติการ

การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) ประกอบด้วย การสนับสนุนด้านทรัพยากร การบริหาร และการประสานขอความช่วยเหลือ

การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) ประกอบด้วย ผลประโยชน์ทางวัตถุ ผลประโยชน์ทางด้านสังคม และส่วนบุคคล

การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) เป็นการควบคุม ตรวจสอบการดำเนินกิจกรรมทั้งหมด และเป็นการแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วม^{๓๖}

พระมหาสุทิตย์ อาภากร ดร. ได้กล่าวถึงขั้นตอนการมีส่วนร่วมไว้ ๖ ขั้นตอนดังนี้^{๓๗}

ขั้นตอนที่ ๑ การมีส่วนร่วมในการริเริ่มการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่องค์กรภาคประชาเข้าไปมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในท้องที่ ตลอดจนมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการของชุมชนด้วย

^{๓๖} (Cohen and Up Hoff) โดเฮน และ อัฟฮ็อฟ อังโน นันท์วัฒน์ บรมานันท์, การบริการสาธารณะในระบบกฎหมายปกครองของฝรั่งเศส, (กรุงเทพมหานคร : สำนักนิติธรรม, ๒๕๔๑), หน้า ๒๑๓ – ๒๑๘.

^{๓๗} พระมหาสุทิตย์ อาภากร, การสร้างองค์กรชุมชนและเครือข่ายการพัฒนาชุมชน, เอกสารประกอบการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนากับการพัฒนาสังคม, (กรุงเทพมหานคร คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๑๓-๑๔.

ขั้นตอนที่ ๒ การมีส่วนร่วมในการวางแผนการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่องค์กรภาคประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และวัตถุประสงค์ของโครงการ กิจกรรมการพัฒนา รวมทั้งกำหนดวิธีการ แนวทางในการดำเนินงาน ตลอดจนกำหนดทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่จะนำไปใช้ในกิจกรรมการพัฒนา ตัวอย่างเช่น องค์กรชุมชนและเครือข่ายเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนแม่บทชุมชนและแผนพัฒนาตำบล เป็นต้น

ขั้นตอนที่ ๓ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่องค์กรชุมชนและประชาชนมี ส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์โดยการสนับสนุนทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน หรือเข้าร่วมบริหาร ประสานงานและดำเนินการเพื่อให้กิจการเพื่อให้กิจกรรมลุล่วง เช่น องค์กรชุมชนเข้าไปดำเนินการพัฒนาระบบสหกรณ์ของชุมชนและพัฒนาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่

ขั้นตอนที่ ๔ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากกิจกรรมการพัฒนา เป็นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์อันพึงจะได้รับจากการพัฒนาทั้งทางวัตถุและจิตใจ

ขั้นตอนที่ ๕ การมีส่วนร่วมในการประเมินผลการพัฒนาที่ได้กระทำไปนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด ใครได้รับผลประโยชน์ มีผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่นหรือไม่ เป็นต้น ซึ่งในการประเมินผลนั้น อาจจะเป็นการประเมินผลการก้าวหน้าเป็นระยะๆ หรือกระทำในรูปแบบประเมินผลรวม ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปรวบยอดของการดำเนินโครงการ

ขั้นตอนที่ ๖ การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค ประสพการณ์ทำงาน และการสรุป บทเรียน เพื่อให้คนชุมชนท้องถิ่นต่างๆ ทบทวนการทำงานของตนเอง และหาแนวทางเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาระยะยาว

สรุป การมีส่วนร่วมเป็นยุทธศาสตร์หนึ่งของการพัฒนาชนบท หลักการสำคัญหรือหัวใจของการมีส่วนร่วมคือจะต้องให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้าร่วมในกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ที่เกิดในชุมชน การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการอย่างหนึ่งในการพัฒนาปัจจุบันวิถีชีวิตของประชาชนถูกกระทบจากสิ่งต่างๆเพิ่มมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นสภาพเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรมลง ทำให้เกิดสภาพการต่างคนต่างอยู่ มุ่งหวังที่จะแก้ไขปัญหของตนให้อยู่รอดไปในแต่ละวัน ไม่มีความสนใจต่อสังคมรอบข้าง ทำให้มีปัญหาตามมาหลายด้าน ที่นับว่าจะเพิ่มมากยิ่งขึ้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมซึ่งกันและกันเพื่อที่จะช่วยแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น อย่างตรงกับความต้องการของคนส่วนใหญ่

๒.๕ แนวคิดและทฤษฎีเศรษฐกิจชุมชน

๒.๕.๑ แนวคิดทั่วไปของเศรษฐกิจชุมชน

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจชุมชนไว้ว่า เศรษฐกิจชุมชนมีครอบครัวเป็นหน่วยการ ผลิต แรงงานของสมาชิกในครอบครัวเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด เพราะแรงงานเป็นสิ่งที่ครอบครัวมีอยู่โดยธรรมชาติ ไม่ต้องจ้าง เป็นสิ่งที่มีความสำคัญกับสถาบันครอบครัว โดยทั่วไปครอบครัวคิดถึงการอยู่รอดก่อน แล้วจึงสะสมและค้าขาย พึ่งแรงงานในครอบครัวพึ่งทรัพยากรท้องถิ่น พึ่งตัวเองและพึ่งชุมชนก่อน และหากจะขายซึ่งเป็นขั้นตอนที่สูงก็จะขายในตลาดใกล้ตัวตลาดภายในประเทศ แนวคิดนี้มุ่งให้คำนึงถึงชุมชนศีลธรรม ครอบครัว เพื่อนบ้านและท้องถิ่นเป็นหลัก^{๓๘}

มงคล ด้านธานินทร์ ได้ให้แนวคิดในเรื่องเศรษฐกิจชุมชนไว้ว่า เศรษฐกิจชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจชาติ ในการพัฒนาเศรษฐกิจระดับชุมชน จะต้องมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาเศรษฐกิจระดับประเทศ และต้องสัมพันธ์กับการเมือง การปกครอง การศึกษา วัฒนธรรมของคนทั้งประเทศ การทำงานเพื่อการดำรงชีพอยู่ร่วมกันชาวบ้าน สนใจในการรวมกลุ่ม อาทิจการปลูกพืช กิจกรรมการผลิตนอกการเกษตร การบริการเพื่อให้เกิดพอยู่พอกิน เพื่อความพึงพอใจ เพื่อให้คุ้มกับการลงทุนหรือเพื่อกำไร ผลที่เกิดขึ้นตามมาทำให้คนมีความสุข ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง^{๓๙}

โสภณ สุภาพงษ์ กล่าวถึงเศรษฐกิจชุมชนว่า เป็นแนวคิดในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและเชื่อว่าจะสามารถ แก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศได้ ซึ่งเศรษฐกิจชุมชนเน้นการพึ่งตนเองและการเติบโตโดยมีทุกอย่างพอเพียง ได้แก่ การมีการแบ่งปันพอเพียง มีตลาดพอเพียง มีวัตถุพอเพียง มีความรู้พอเพียง มีการผลิตพอเพียง และมีความดีพอเพียง โดยค่อยๆ เติบโตในสังคมชนบทนั้นมีพื้นฐานทางการเกษตร ดังนั้น ความพอเพียงในสังคมชนบท คือ การปลูกทุกอย่าง ที่กินและกินทุกอย่าง ที่ปลูกที่เหลือก็ขาย พอขาดได้ก็มีเงินออมซึ่งในระบบเศรษฐกิจชุมชนนั้น ชุมชนสามารถร่วมมือกับ องค์กรภายในการค้าขาย แต่ต้องเป็นองค์กรที่เปิดเผยและให้ชาวบ้านเป็นเจ้าของจนสามารถกลายเป็นองค์กรชุมชนที่พึ่งตนเองได้ โดยองค์กรชุมชนที่พึ่งตนเองได้นั้นมีพื้นฐานมาจากครอบครัวแต่ละครอบครัว และชุมชนที่มีการบริโภค พอเพียงและมีเงินออกมาร่วมกันเพื่อจัดทำการผลิต การค้า และสวัสดิการร่วมกัน^{๔๐}

^{๓๘} ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, แนวคิดเศรษฐกิจชุมชนเสนอทางทฤษฎีในบริบทต่างสังคม, (กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, ๒๕๔๔), หน้า ๑๔-๑๕.

^{๓๙} มงคล ด้านธานินทร์, เศรษฐกิจชุมชนเชิงระบบ: หลักการและแนวทางการปฏิบัติในเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง: แนวความคิด และยุทธศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร: กระทรวงมหาดไทย กรมการปกครอง, ๒๕๔๑), หน้า ๙๑-๙๔.

^{๔๐} โสภณ สุภาพงษ์, เศรษฐกิจพอเพียงทางรอดสังคมไทย, (นิตยสารสารคดีครอบครัว (กันยายน ๒๕๔๑), หน้า ๗๑-๗๙.

๒.๕.๒ แนวคิดพื้นฐานของเศรษฐกิจชุมชน

ชลิตา เพียรสร้าง กล่าวถึงแนวคิดพื้นฐานของเศรษฐกิจชุมชนไว้ ดังนี้

๑) เริ่มที่ชุมชนในชนบทหรือภาคเกษตรกรรม ในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งเป็นเศรษฐกิจ พื้นฐานของประเทศ อันเป็นรากฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับภาค จุดสำคัญของเศรษฐกิจชุมชน คือ ยึดชุมชน เป็นหลัก ประชาชนต้องสามัคคีร่วมมือกัน ช่วยเหลือกัน การพึ่งตนเองและสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งเป็นเสมือนทุนทางสังคมโดยเริ่มจากการส่งเสริมการผลิตพื้นฐาน คือ เกษตรผสมผสานซึ่งภาครัฐ ภาคเอกชน ต้องเข้าไปให้การ ช่วยเหลือสนับสนุน จัดหาสระน้ำในแปลงไร่นาของเกษตรกร และทำแหล่งน้ำขนาดเล็กในพื้นที่ให้เป็นแหล่งน้ำสำรองสำหรับเติมน้ำในแหล่งน้ำในแปลงไร่นา ขณะเดียวกันก็เป็นมาตรการป้องกัน และแก้ไขปัญหาภัยแล้งในช่วงฤดูภัยแล้ง ด้วย ทั้งนี้การดำเนินการดังกล่าว ต้องเน้นการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในชุมชนเป็นหลัก

๒) ส่งเสริมการรวมกลุ่มของประชาชน โดยการใช้กิจกรรมทางเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือเป็นปัจจัยที่เชื่อม ความสัมพันธ์ของสมาชิกเพราะกิจกรรมทางเศรษฐกิจนี้ เป็นสิ่งที่สมาชิกเห็นประโยชน์ที่เป็นรูปธรรม เป็นเรื่องใกล้ตัว เช่น การรวมกลุ่มที่มีเป้าหมายทางการผลิต กลุ่มเพื่อระดมทุน กลุ่มเพื่อการแปรรูปผลผลิต กลุ่มเพื่อการตลาด และกลุ่ม อาชีพอุตสาหกรรมในครัวเรือน เป็นต้น

๓) การสร้างเครือข่ายองค์กรชุมชน โดยที่ประชาชนในชนบทมีการรวมกลุ่มมานานแล้ว ซึ่งมีทั้งที่ประสบปัญหาและที่ประสบผลสำเร็จ มีการพัฒนาตัวเองให้เข้มแข็งสามารถ พึ่งตนเองได้ก็มีอยู่มากมาย แต่กลุ่มเหล่านั้น กระจายกันอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ ขาดการเชื่อมโยง ดังนั้นหากจะสร้างความเข้มแข็งให้แก่กลุ่มชาวบ้านจะต้องส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดเครือข่ายของกลุ่มชาวบ้านขึ้น โดยจะต้องสำรวจว่า มีกลุ่มชาวบ้านอยู่ที่ไหนบ้าง ทำอะไรกันอยู่ และมีความสามารถในการบริหารงานกันอย่างไร ในขณะเดียวกันจะต้องรู้ว่ากลุ่มชาวบ้านนั้นมีปัญหาที่มีข้อจำกัด มีอุปสรรคใน การดำเนินกิจกรรมอะไรบ้าง เพื่อให้ภาครัฐสามารถให้การสนับสนุนได้ตรงตามความต้องการ อันจะทำให้เกิดการ พัฒนาเศรษฐกิจพื้นฐานแบบพึ่งตนเองของชุมชนได้

๔) สนับสนุน ส่งเสริมการตลาดรูปแบบต่าง ๆ ปัญหาพื้นฐานภาคเกษตรกรรมหรืออุตสาหกรรมในครัวเรือน คือ “ตลาด” ซึ่งเมื่อชาวบ้านทำการผลิตผลผลิตทางการเกษตรแล้วไม่สามารถจำหน่ายได้ในราคาที่เป็นธรรม แนวคิดในการแก้ปัญหาดังกล่าว คือ การจัดให้มีตลาดนัดชุมชน หรือลานค้าชุมชน ในทุกอำเภอเพื่อให้กลุ่มเกษตรกรหรือกลุ่ม อาชีพนำผลผลิตออกมาจำหน่าย ซึ่งจะทำให้เกษตรกรมีตลาดที่ขายผลผลิตได้อย่างเป็นธรรม และประชาชนในเมืองเอง ก็ซื้อผลผลิตได้ในราคาถูก ในขณะเดียวกันเกษตรกรและกลุ่มอาชีพ ก็สามารถใช้ลานค้าชุมชนเป็นเวทีแห่งการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการผลิต ซึ่งจะเป็นการช่วยให้มีการพัฒนา คุณภาพผลผลิต หรือผลิตภัณฑ์ของตนเองได้ดียิ่งขึ้น และยังเป็นสถานที่ ที่จะทำให้ภาครัฐกิจได้เข้ามาคัดเลือกซื้อ ส่งซื้อผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์ที่จะนำไปจำหน่าย

๕) จัดให้มีเวทีประชาคมเศรษฐกิจพื้นฐานของชุมชนในทุกระดับ เพื่อเป็นเวทีในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ปรึกษาหารือ แก้ไขปัญหาของชุมชนเอง วางแผนจัดทำโครงการ และการแสวงหางบประมาณในลักษณะแบบ “คิดเอง ทำเอง” ระหว่างเพื่อนด้วยกัน โดยมีผู้แทนจากส่วน

ราชการหน่วยงานองค์กรพัฒนาเอกชนคอยเสริมความช่วยเหลือให้ เป็น “เวทีประชาคมเศรษฐกิจชุมชน/หมู่บ้าน” และขยายเป็นเวทีประชาคมในระดับอำเภอต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด คำสอนของพระพุทธเจ้าที่ว่า “ตนแลเป็นที่พึ่งแห่งตน” ดังนี้

(๕.๑) มนุษย์จำเป็นต้องบริโภคปัจจัยสี่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาหาร จึงควรผลิตเพื่อบริโภคเองให้ได้มากที่สุด ดังที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัส ว่า “ไม่จำเป็นต้องพึ่งพาตนเองให้ได้หมดทั้งร้อยเปอร์เซ็นต์ เกษตรกรอาจเริ่มต้นพึ่งตนเองจาก ๑๐ เปอร์เซ็นต์ เป็น ๒๐ เปอร์เซ็นต์แล้วค่อย ๆ ยกระดับขึ้นไปเรื่อย ๆ ก็ได้” รูปแบบ การผลิตที่เป็นพื้นฐานและเป็นอุดมคติ เพื่อการพึ่งตนเอง คือ ทำเกษตรแบบผสมผสานที่เหมาะสมกับสภาพภูมิศาสตร์ และทรัพยากรของท้องถิ่นที่ผ่านมาเน้นการเพาะปลูกพืชเชิงเดี่ยว (Mono Crop) เพื่อขายได้เงินไปซื้อข้าวอาหาร สิ่งของเครื่องใช้มาบริโภคทำให้มีหนี้สินไม่เป็นตัวของตัวเอง สถาบันครอบครัวและชุมชนล่มสลายเพราะรายได้ไม่เพียงพอ ต้องอพยพแรงงานเข้าสู่เมืองและภาคอุตสาหกรรม สิ่งจำเป็นต่าง ๆ ล้วนถูกกำหนดราคาโดยกลไกตลาด สินค้าบริโภคจึงมีราคาสูง คนส่วนใหญ่จึงเกิดภาระหนี้สิน แต่เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองจะส่งเสริมให้ครอบครัวมีผลผลิต เพื่อบริโภคอย่างเพียงพอ ส่วนที่เหลือจึงนำไปขาย ผลผลิตส่วนเกินที่ออกสู่ตลาดจึงเป็น “กำไร” เกษตรกรเป็นผู้ กำหนดหรือตัวกระทำ (Actor) ต่อตลาด ไม่ใช่กลไกตลาดเป็นผู้กำหนด

(๕.๒) การรวมกลุ่มของชาวบ้านระดับชุมชน หมู่บ้าน และตำบลจะทำให้เกิดพลัง และเกิดการต่อรองในระบบ ตลาดได้ในขณะที่เศรษฐศาสตร์กระแสโลกาภิวัตน์ให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มพ่อค้าและสมาคมอุตสาหกรรมมากกว่า แนวคิดเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองมุ่งให้ชาวบ้านเป็นทั้งเจ้าของทุนและผู้ประกอบการทางเศรษฐกิจเอง โดยถือ ว่า วัตถุประสงค์ แรงงาน ทักษะ ทุนและยุทธศาสตร์ ทางธุรกิจต้องอยู่ภายใต้การตัดสินใจด้วยตนเอง (Self-determination) ของสมาชิกชุมชน รัฐเป็นเพียงผู้สนับสนุนข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ในการบริหารจัดการ สนับสนุนการทำวิจัยเพื่อการพัฒนา ผลผลิตและเทคโนโลยีการผลิต รวมทั้งปรับปรุงแก้ไขกฎหมายระเบียบต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนธุรกิจชุมชนให้มี อนาคตการรวมตัวเป็นกลุ่มของชาวบ้านเป็นเงื่อนไขที่จำเป็นและขาดไม่ได้ หากไม่รวมตัวกันเศรษฐกิจตลาดจะทำลายชุมชนเพราะการแก่งแย่งแข่งขัน ตลาดก็จะปั่นป่วนเพราะคนในชุมชนและในประเทศขาดกำลังซื้อ

(๕.๓) ระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเอง (Self-reliance Economic) ของชุมชนใช้คุณธรรม และวัฒนธรรมดั้งเดิม ของไทยเป็นแกนกลางของการจัดกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ทั้งการทำความดี มีสัจจะ มีเมตตาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และคำสอนพระพุทธศาสนาทั้งหลาย โดยที่สิ่งเหล่านี้เป็นทั้ง แบบแผนพฤติกรรมในสังคมและเป็นมิติในการทำธุรกิจพร้อมกันไป ระบบเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง จึงเป็นระบบเศรษฐกิจที่กำกับด้วยคุณธรรม (Moral Economic) ส่วนระบบเศรษฐกิจแบบตลาดตามหลักเศรษฐศาสตร์กระแสโลกาภิวัตน์นั้นมุ่งใช้วัตถุ คือ กำไร เป็นแรงจูงใจในการทำธุรกิจเพียง อย่างเดียว การขายสิ่งที่ตนมีและการส่งออกเพื่อให้ได้เงินตราจึงเป็นเป้าหมายสำคัญ

(๕.๔) การประสานเชื่อมโยง (Articulation) ระหว่างแนวคิดเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองกับแนวคิดเศรษฐศาสตร์ กระแสโลกาภิวัตน์ โดยระบบเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองไม่ได้ปฏิเสธระบบตลาด แต่ถือว่าตลาดมีความจำเป็นแต่ต้องเปลี่ยนความสำคัญทางการค้า ระหว่างเกษตรกรกับพ่อค้า นักธุรกิจ และระหว่างปัจเจกบุคคลกับปัจเจกบุคคล มาเป็นความสัมพันธ์ระหว่าง

ชุมชนกับพ่อค้า เป็นกลุ่มกับปัจเจกชน ชุมชนเป็นเจ้าของหรือผู้ประกอบการเอง และมีการสร้างเครือข่าย ชุมชนระดับอำเภอ จังหวัด ภาคและประเทศอาณาจักรธุรกิจและอำนาจการต่อรองของชุมชนก็จะมากยิ่งขึ้น และเป็นประโยชน์ต่อคนส่วนใหญ่ของประเทศมากขึ้นด้วย^{๔๑}

๒.๕.๓ ความหมายของเศรษฐกิจชุมชน

เมธี พยอมยงค์ ได้ให้ความหมายของเศรษฐกิจชุมชนไว้ ๒ แนวทาง คือ การทำมาหากินโดยจะเป็นเพื่อกิน และเพื่อใช้ภายในชุมชนของตนเองหรือชุมชนใกล้เคียงเป็นหลัก หากเหลือจึงจำหน่ายเป็นรายได้ เป็นเศรษฐกิจที่ไม่พึ่งพาตลาดภายนอก ทั้งในการผลิต การจำหน่ายและปัจจัยการผลิตที่จะซื้อ เป็นภูมิคุ้มกันที่สำคัญที่จะส่งผลให้ชุมชน สามารถดำรงอยู่ได้อย่างสมดุลเป็นฐานที่มั่นคงให้คนในหมู่บ้านมีอยู่มีกินไม่มีหนี้สินมากนัก และแนวทางที่ ๒ คือ การทำมาค้าขายที่จำเป็นต้องมีการพึ่งพาตลาดภายนอกเป็นหลักทั้งผลผลิตที่จะขายและปัจจัยการผลิตที่ต้องซื้อเป็นเศรษฐกิจของการแข่งขันเพื่อใช้เปรียบเทียบในทางการค้าจึงมีจุดสำคัญอยู่ที่ประสิทธิภาพการผลิตและคุณภาพผลผลิต พลังการต่อรอง ด้านการตลาด ความเท่าทันในข้อมูลข่าวสารโดยเฉพาะด้านการตลาด^{๔๒}

กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ได้กล่าวถึงเศรษฐกิจชุมชน หมายถึง กิจกรรมที่บุคคลหรือองค์กร ชุมชน หรือเอกชนร่วมกิจการ หรือช่วยกันดำเนินงานด้วยตนเองทั้งหมดหรือบางส่วน หรือการรับช่วงงานไปทำ จากเอกชนหรือกลุ่มองค์กรอื่น โดยการประสานทำงานกับพหุภาคี กับหน่วยงาน/เอกชนและผู้คนในท้องถิ่น มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีที่เหมาะสมช่วยเหลือการผลิต การตลาด หุน การจัดการร่วมกันในเรื่องเกี่ยวกับการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร การค้าขาย การบริการ การท่องเที่ยว การพัฒนาส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อมุ่งให้เกิด รายได้ส่งผลต่อคน ครอบครัว ชุมชน^{๔๓}

ยศ สันตสมบัติ ได้กล่าวว่า เศรษฐกิจชุมชน คือ ทางเลือกของการพัฒนาที่เน้นการสร้างฐานการผลิต กระบวนการ เรียนรู้ ระบบจัดการทรัพยากร การจัดการทุน และตลาดในรูปแบบที่หลากหลายโดยพิจารณาจากศักยภาพของท้องถิ่น เป็นหลัก ชุมชนกับธรรมชาติแวดล้อมจะต้องมีความสัมพันธ์กันในลักษณะที่เน้นความยั่งยืน ความเป็นธรรม คุณภาพ ชีวิตและประสิทธิภาพของการผลิตไปพร้อมกัน^{๔๔}

^{๔๑} ชลิตา เพียรสร้าง, เรื่อง การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา: อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด, รายงานการวิจัยอิสระ, (รายงานวิจัยอิสระ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2554).

^{๔๒} เมธี พยอมยงค์, เศรษฐกิจชุมชน, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๔๕, ๑๔ กันยายน ๒๕๔๕.

^{๔๓} กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, แนวทางและหลักเกณฑ์การคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย ปี พ.ศ. ๒๕๕๒ (OTOP PRODUCT CHAMPION), (กรุงเทพมหานคร: บีทีเอสเพรส, ๒๕๕๒), หน้า ๒๗.

^{๔๔} ยศ สันตสมบัติ, ความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน, ภาควิชาสังคมวิทยาและ มานุษยวิทยา และศูนย์ศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพ และภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการ

สมพันธ์ เตชะอธิก เสนอคำว่า เศรษฐกิจชุมชนที่มีความหมาย ครอบคลุมคำอื่น เช่น เศรษฐกิจชุมชน เศรษฐกิจพอเพียง เศรษฐกิจพึ่งตนเองมีนัยทางหลักการและแนวคิดเหมือนกัน และนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชน มีนัยของความยั่งยืน ๖ ประการ ดังนี้

๑. การพึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ เริ่มจากสิ่งที่มีอยู่ไม่เป็นหนี้ หรือเป็นหนี้้น้อยๆ ลดความต้องการวัตถุเพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางการผลิต โดยการศึกษาเรียนรู้ แบ่งปันความรู้ เทคนิคและทรัพยากรด้วยกันเองและภายนอก ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีความขยันหมั่นเพียร ดำรงชีวิตอย่างมีอิสระและศักดิ์ศรี มีความสมดุลทั้งภายในครอบครัว และการรวมกลุ่มเป็นเครือข่าย เกื้อกูลกัน

๒. การดูแลรักษาสุขภาพตนเองได้ รู้จักการกินอยู่หลับนอน การพึ่งตนเองทางสุขภาพ ศึกษาหาความรู้สาเหตุ อาการทางสุขภาพ

๓. การรวมกลุ่มวิเคราะห์ปัญหาและทางเลือกจนนำไปสู่การแก้ไขปัญหาได้ เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ในหลากหลายกลุ่ม เปิดเวทีสำรวจปัญหาและทางเลือกที่แก้ไขได้จริงร่วมกัน

๔. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยชุมชน ด้วยจิตสำนึกความเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาฟื้นฟูอนุรักษ์และพัฒนาโดยมีหลักคิดคนอยู่ร่วมกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้

๕. การดำรงรักษาวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวการอยู่ร่วมกันในครอบครัวและ ชุมชน โดยไม่ละเลยและให้ความสำคัญกับความเป็นท้องถิ่นที่มีองค์ความรู้ในการดำรงความเป็นชุมชนอย่างยั่งยืน

๖. การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับชุมชน เน้นกระบวนการผลิต การแปรรูป ลดการใช้สารเคมี การนำเข้าเครื่องจักรกล พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์และส่งเสริมเทคโนโลยีพื้นบ้าน^{๔๕}

๒.๕.๔ แนวทางการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน

ประเวศ วะสี กล่าวถึง แนวทางการส่งเสริมกิจกรรมเศรษฐกิจชุมชนไว้ ๑๐ ประการ ดังนี้

๑. นโยบายและกระแสสังคม เนื่องจากเรื่องความเข้มแข็งของชุมชน และเศรษฐกิจชุมชนเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่ออนาคตประเทศ ควรที่ทุกฝ่ายในสังคมควรจะศึกษาให้เข้าใจ และรณรงค์เคลื่อนไหวให้เกิดเป็นทิศทางและกระแสสังคม กระแสสังคมจะขับเคลื่อนนโยบายและการกระทำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจชุมชน

๒. สำรวจผังชุมชนและเครือข่ายในแต่ละจังหวัด ควรมีการสำรวจและทำผัง (Mapping) ให้ทราบว่าชุมชน และเครือข่ายของชุมชนที่เข้มแข็งอยู่แล้วอย่างไรบ้าง ในเรื่องอะไร

พัฒนาอย่างยั่งยืน คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, (จังหวัดเชียงใหม่: สำนักพิมพ์นพบุรีการพิมพ์, ๒๕๕๒), หน้า ๒๐๐.

^{๔๕} สมพันธ์ เตชะอธิก, การวิจัยเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ใน เอกสารประกอบการเสวนา ทางวิชาการ เรื่อง “การวิจัยเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น : ภาคเหนือ” จัดโดยคณะกรรมการ สภาวิจัยแห่งชาติสาขาเศรษฐศาสตร์ และสำนักงาน คณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ ร่วมกับคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร วันพฤหัสบดีที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๕๔ ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, หน้า ๔.

เพื่อให้ได้สนับสนุนได้ถูกต้องและเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชาวบ้านในที่อื่นๆ เพื่อให้มีชุมชนเข้มแข็งขยายตัวเพิ่มขึ้น

๓. ส่งเสริมการขยายตัวเครือข่ายชุมชน ส่งเสริมให้หมู่บ้านอื่นหรือตำบลอื่น เรียนรู้จากเครือข่ายชุมชนที่เข้มแข็ง ถ้ามีผังชุมชนเข้มแข็งก็ทราบว่าจะไปเรียนรู้เรื่องอะไรจากที่ไหนได้บ้าง ถ้าเข้าใจตรงกันและใช้ผังเดียวกัน การส่งเสริมนี้จะทำโดยหน่วยงานใดก็ได้ ไม่ว่าจะเป็นกระทรวงมหาดไทย เกษตร ศึกษา สาธารณสุข องค์กรพัฒนาเอกชน พระ และภาคธุรกิจ

๔. สร้างศูนย์บริการวิชาการเบ็ดเสร็จ (One -Stop Service) เมื่อชาวบ้านรวมตัวกันทำกิจกรรม เช่น เกษตร ผสมผสาน หรือการค้าขายต้องการความรู้ทางวิชาการด้วยความยากลำบาก เช่น จะเริ่มต้นอย่างไร จะได้พันธุ์จากที่ไหน ขุดสระอย่างไร ค่าขายอย่างไร คุณภาพดิน คุณภาพน้ำ ฯลฯ เพราะแหล่งวิชาการอยู่ห่างไกลและกระจายในแต่ละอำเภอควร จะมีศูนย์วิชาการเบ็ดเสร็จ ทั้งเรื่องเกษตร อุตสาหกรรมชุมชน การค้าขายรวมกันอยู่ที่เดียว โดยใช้กำลังคนที่มีอยู่แล้วมารวมกันที่นี่

๕. เชื่อมต่อการค้าขาย ชุมชนมีกำลังน้อยและช่วงสั้น ควรจะมีการเชื่อมต่อให้มีกำลังและมีช่วงยาวขึ้น โดยกระทรวงมหาดไทยจัดลานค้าในระดับอำเภอทุกอำเภอ ให้เกษตรกรสามารถนำผลิตผลของเขามาขาย บริษัทใหญ่ ๆ เพื่อชุมชนสามารถรับผลิตผลของชุมชนไปขาย ศูนย์การค้าในเมืองและส่งออกต่างประเทศ ระบบการค้าขายเชื่อมต่อ เช่นนี้จะทำให้หน้าที่เป็นระบบข้อมูลข่าวสารให้ชุมชนว่าอะไรขายได้ อะไรขายไม่ได้ ราคาเท่าไร

๖. สื่อเพื่อสังคม รัฐบาลควรส่งเสริมสนับสนุนและใช้กฎหมายให้สื่อต่างๆ ทำความเข้าใจเรื่องชุมชนและสื่อเรื่องชุมชน ตลอดจนให้มีวิทยุชุมชนที่ชุมชนจะใช้สื่อสารกันไปได้เพื่อสังคมหรือสื่อสารเพื่อชุมชนนี้ จะทำให้เกิดกระแสสังคมและเป็นเครื่องมือเรียนรู้ของชุมชนที่จะทำให้ชุมชนเข้มแข็งโดยรวดเร็ว

๗. ปรับวิธีงบประมาณและตั้งกองทุนเพื่อชุมชน มีกำลังทางราชการที่ทำงานในชุมชนเป็นอันมาก แต่กำลังเหล่านี้เอากลับมาเป็นตัวตั้งมากกว่าเอาชุมชนเป็นตัวตั้ง จึงไม่ค่อยได้ผลเกิดความสูญเสียเปล่ามาก ไม่ประสานกันในพื้นที่ ควรมีการปรับวิธีการงบประมาณให้เอาพื้นที่หรือชุมชนเป็นตัวตั้งกองทุนเพื่อชุมชนที่เป็นอิสระและมีประสิทธิภาพ จะเป็นเครื่องมือให้ชุมชนเข้มแข็ง

๘. ออกกฎหมายเพื่อความเข้มแข็งของชุมชน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ มีโครงสร้างที่จะส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ควรมีการศึกษาให้ดีและนำมาออกกฎหมายให้มีการปฏิบัติ รวมทั้งการศึกษา โครงสร้างและกระบวนการที่จะส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ยกเลิกกฎหมายที่ขัดกับบัญญัติกฎหมายที่ส่งเสริม

๙. การฝึกอบรมทักษะการสร้างความเป็นชุมชน ในการส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มสร้างความเป็นชุมชนทั่วประเทศ ต้องการผู้ที่มีทักษะเป็นจำนวนมาก ในขั้นต้นควรรวมกำลังกันให้การฝึกอบรมอย่างเข้มข้นกับคนจำนวนหนึ่ง ประมาณ ๑๐๐-๒๐๐ คน เพื่อเป็นกำลังใจในการประสานงานในระยะต่อไป ควรมีการตั้งศูนย์วิจัยและพัฒนาทักษะการ สร้างความเป็นชุมชนในมหาวิทยาลัยทุกแห่ง รวมทั้งองค์กรพัฒนาเอกชน ภาคธุรกิจ หรือแม้หน่วยราชการ ศูนย์เหล่านี้ควรรวบรวมความรู้เกี่ยวกับวิธีการที่ส่งเสริมให้คนทำงานแบบรวมกลุ่ม

๑๐. การวิจัยเพื่อความเข้มแข็งของชุมชนและการประเมินผล กิจกรรมตั้งแต่ ๑ ถึง ๙ ล้วนต้องการการวิจัยเพื่อสร้างความรู้และเอาความรู้ไปใช้จะได้ทำงานได้ถูกต้อง ควรมีการเพิ่มงบประมาณ การวิจัยเพื่อความเข้มแข็งของชุมชน โดยมีกลไกการจัดการที่อิสระและมีคุณภาพ^{๔๖}

๒.๕.๕ ปัจจัยเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชน

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ เสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนที่เป็นจริง ดังนี้

๑. การวิเคราะห์สถานการณ์ จะต้องร่วมมือกันระหว่างชาวบ้าน ผู้นำชาวบ้าน นักพัฒนา นักวิชาการ ในเรื่องคอยสนใจและความร่วมมือของชุมชน รอบตัวความต้องการของผู้บริโภคและตลาด

๒. การเตรียมคนที่จะเข้าร่วมทำกิจกรรม เพื่อร่วมกันสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชน

๓. การสร้างกติการ่วมของผู้นำชาวบ้านและภาคีผู้บริโภค โดยมีการจัดสรรความรับผิดชอบ ระดมทุน การผลิต แปรรูป การค้า การใช้ทุน และอื่นๆ อันเป็นกติกาที่ตกลงร่วมกัน

๔. การระดมทุนและทุนจากชุมชนในรูปของการออมทรัพย์ อันเป็นการระดมทุนและในรูปของทุนแล้วนำเงิน มาลงทุนในการทำกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งการระดมทุนจากภายในชุมชน อันทำให้กิจกรรมเกิดความยั่งยืน

๕. การควบคุมคุณภาพสินค้า มีการควบคุมคุณภาพที่มีระดับ ความสม่ำเสมอ โดยการควบคุมการผลิต และกระบวนการคัดเลือกผลผลิตสินค้าที่มีประสิทธิภาพ

๖. การแบ่งผลกำไรตามกติกา ตามกติกาที่กลุ่มได้ร่วมกันจัดตั้งขึ้น การมีพี่เลี้ยงที่ไว้วางใจกันได้ เพื่อช่วยวิเคราะห์สภาพปัญหา สถานการณ์การผลิต การแปรรูป การค้า และเทคนิควิธีการต่างๆ อาจจะเป็นนักวิชาการ เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ภูมิปัญญาชาวบ้านและผู้เชี่ยวชาญต่าง ๆ^{๔๗}

มงคล ด้านธานินทร์ ได้กล่าวถึงปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชน กระบวนการเศรษฐกิจชุมชนและกำไรจาก ส่วนเกินเศรษฐกิจชุมชน ดังนี้

๑. ปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชน ปัจจัยต่อไปนี้อยู่ว่าเป็นปัจจัยที่จำเป็นยิ่งที่จะเป็นแรงผลักดันให้เกิดเศรษฐกิจชุมชนในพื้นที่ หากละเลยจะทำให้กิจกรรมเศรษฐกิจชุมชนเกิดขึ้นยากและไม่ยั่งยืนด้วย

๑.๑ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

^{๔๖} ประเวศ วะสี, การสร้างสรรค์ภูมิปัญญาไทยเพื่อการพัฒนา, ชุมชนพัฒนา ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๕, ๒๕๓๐, หน้า ๕๑-๕๗.

^{๔๗} กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง: แนวคิดและยุทธศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, ๒๕๔๑), หน้า ๑๓๓-๑๓๕.

๑) การพัฒนาผู้นำเศรษฐกิจชุมชนในพื้นที่ ให้มีความรู้และสามารถในการวิเคราะห์ความจำเป็นที่ต้องทำ การผลิต การแปรรูป การค้า และการติดต่อสัมพันธ์กับโลกภายนอก ความสามารถในการระดมคน เงินทุน การบริหาร และการจัดการกระบวนการผลิต การแปรรูป และการใช้ทุน

๒) การพัฒนาชาวบ้าน ที่สนใจในกิจกรรมเศรษฐกิจชุมชนนั้นให้มีความรู้และความสามารถด้านเทคนิค การผลิตและ การแปรรูป

๓) การพัฒนาเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง ให้รู้สึกซึ่งในอุดมการณ์และเทคนิคการกระตุ้นเชื่อมประสานเพื่อเศรษฐกิจชุมชน

๑.๒ การพัฒนากลุ่มและองค์กรชุมชน ต้องเข้าใจว่าการสร้างกลุ่มและดำเนินกิจกรรมในรูปกลุ่มที่มีผู้นำ ชาวบ้านและผู้เกี่ยวข้องร่วมกันทำงานเป็นหัวใจของเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งการทำงานโดยวิธีนี้นี้อาจคล้อยกับวัฒนธรรม ไทยที่คนชนบทยังเกื้อหนุนจนเจือซึ่งกันและกัน และสอดคล้องกับข้อจำกัดทางเศรษฐกิจของคนในชนบท เพราะต่าง ฝ่ายต่างก็มีทุนทรัพย์และเครื่องมือการทำกินที่ไม่มากนัก

๑.๓ การพัฒนาพื้นฐานเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการได้มาซึ่งเงินทุนว่าเงินทุนที่ได้จากการระดมทุนภายใน หมู่บ้าน จากชาวบ้านผู้สนใจจริงจึงในการผลิตและการแปรรูปจะถูกนำไปใช้อย่างสมเหตุสมผล มีความต่อเนื่องและไม่ค่อยเสียหายจากการคดโกงด้วยวิธีการต่างๆ ซึ่งผิดกับเงินทุนที่รัฐสนับสนุนผ่านหน่วยงานราชการและเงินของ ภาคเอกชนที่ถูกนำไปใช้อย่างไม่ระมัดระวัง เพราะชาวบ้านมักถือว่าไม่ใช่เงินของเขา การได้มาซึ่งเงินทุนอาจได้จากกิจกรรมออมทรัพย์ การระดมหุ้น การระดมทุน การตั้งธนาคารหมู่บ้านหรือจากการรับทุนช่วยเหลือจากภายนอกสมทบ กับทุนภายในชุมชนนั้น

๑.๔ การพัฒนาพื้นฐานกายภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งน้ำเพื่อการบริโภคและการผลิต มีผู้กล่าวไว้ว่าในช่วงฤดูแล้งหรือกระทั่ง ฤดูฝนขาดช่วง ชาวบ้านส่วนใหญ่จะใช้เวลากับการหาน้ำเพื่อกินเพื่อใช้ด้วยความสำคัญ เมื่อขาดน้ำ คนหนุ่ม-สาว และคนที่ยังมีร่างกายแข็งแรงจะอพยพหางานทำนอกพื้นที่ ดังนั้นจะหวังให้ชาวบ้านทำกิจกรรมเศรษฐกิจ ชุมชนอย่างต่อเนื่องย่อมเป็นไปได้ยากยิ่ง

๒. กระบวนการเศรษฐกิจชุมชน เมื่อได้เหตุปัจจัยทั้ง ๔ ข้างต้นนั้นแล้วกระบวนการเศรษฐกิจชุมชนก็พร้อมจะดำเนินการได้ ในการนี้จะเห็นกิจกรรมการผลิต การบริโภค การแปรรูป และการขาย (ในหมวดเศรษฐกิจชุมชน) ดำเนินไปอย่างเป็นรูปธรรม อนึ่ง หากพื้นที่ใดมีปัจจัยที่จำเป็นยิ่งพร้อมแล้ว ก็อาจดำเนินกระบวนการเศรษฐกิจชุมชนได้เลย แต่ในความจริงนั้นคงหาพื้นที่ที่มีความพร้อมเช่นนั้นยาก อาจมีปัจจัยบางอย่างที่ยังไม่ดีพอที่ต้องพัฒนาปัจจัยนั้นๆ ก่อนแล้วจึงค่อยดำเนินการผลิตต่อไป เพื่อความเข้าใจในกระบวนการเศรษฐกิจชุมชนนี้จะขอขยายความพร้อมยกตัวอย่างที่เกิดขึ้นจริงในภาคอีสาน กล่าวคือกิจกรรมในกระบวนการนี้ อาจจำแนกได้ดังต่อไปนี้

๒.๑ ผลิตภัณฑ์จากผ้า เช่น การทำผ้าฝ้ายทอมือย้อมสีธรรมชาติ ผ้าไหม มัดหมี่ ผ้าขาวม้า ผ้าโสร่ง และ กระเป๋าชนิดต่างๆ

๒.๒ ผลิตภัณฑ์ตัดเย็บเสื้อผ้า เช่น การตัดเย็บเสื้อผ้าและผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ภายในบ้านและสำนักงาน และเสื้อผ้าเครื่องแบบของพนักงานบริษัท และข้าราชการ

๒.๓ ผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่และหวาย เช่น ตะกร้า เข่ง กระจาด เสื่อหวาย กล่องข้าว กระดัง และหัตถกรรมไม้ไผ่

๒.๔ ผลิตภัณฑ์อาหารและการแปรรูป เช่น ผัก ผลไม้ ที่ปลอดสารเคมี ผลิตภัณฑ์จากผลไม้พร้อมดื่ม หัวเชื้อ เครื่องดื่มเข้มข้นไวน์จากผลไม้ชนิดต่างๆ (เช่น มะยม มะเฟือง มะขาม สับปะรด เป็นต้น) สมุนไพรผง ข้าวปลอด สารพิษ และน้ำตาลก้อนปลอดสารเคมี

๒.๕ ผลิตภัณฑ์วัสดุ เช่น เครื่องปั้นดินเผา ผลิตภัณฑ์โลหะ (เช่น มีด เสียม เคียว ขวาน จอบ) ผลิตภัณฑ์ เครื่องเงิน ผลิตภัณฑ์เครื่องหนัง ผลิตภัณฑ์วัสดุก่อสร้าง (เช่น อิฐบล็อก อิฐทนไฟ กระเบื้องมุงหลังคา และกรอบประตู หน้าต่างเหล็ก)

๓. กำไรส่วนเกินจากเศรษฐกิจชุมชน สะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มชาวบ้านที่ทำกิจกรรมเศรษฐกิจชุมชนและได้ผลดี จะมีกำไรส่วนเกินซึ่งได้หักค่าใช้จ่าย ออกแล้ว คณะกรรมการดำเนินงานจะแบ่งส่วนกำไรเพื่อสนับสนุนกิจกรรมในชุมชนโดยไม่เรียกเงินคืนในภายหลัง กิจกรรมที่มักได้รับการอุดหนุนได้แก่

๓.๑ การให้การศึกษา แก่เยาวชนในระบบโรงเรียนในรูปของหนังสือเรียน อาหารกลางวัน อุปกรณ์กีฬา อีกทั้ง ได้ให้การอุดหนุนในรูปการศึกษา ดูนาน การพัฒนา แก่เยาวชนและชาวบ้าน

๓.๒ การให้ความอนุเคราะห์ในชุมชน แก่เยาวชนหญิง-ชายที่เมื่อออกจากการศึกษาภาคบังคับแล้วต้องการมี เงินทุนเพื่อประกอบอาชีพ แก่คนชราในรูปการให้เงินช่วยเหลือการรักษาพยาบาล และแก่คนพิการในรูปการสนับสนุน กิจกรรมที่เหมาะสมกับเขาเหล่านั้น

๓.๓ การสร้างสาธารณูปโภค โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการสร้างประปาหมู่บ้าน การสร้างถนนคอนกรีตขนาด เล็ก และการขุดสระ โดยทั้งหมดไม่ได้ใช้งบประมาณแผ่นดินโดยผ่านองค์การบริหารส่วนตำบล หากแต่ได้จากการ แบ่งกำไรจากกองทุนพัฒนาหมู่บ้าน และกิจกรรมเศรษฐกิจมาสนับสนุน (ในหมวดสาธารณูปโภค)

๓.๔ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ กลุ่มพัฒนาอาชีพจำนวนไม่น้อยในปัจจุบันนี้ ได้เห็นความสำคัญของการ อยู่ร่วมกันระหว่างคนในชุมชนกับทรัพยากรดิน น้ำ และป่า กลุ่มเหล่านี้ได้สนับสนุนทุนบางส่วนร่วมกับโรงเรียน ชุมชน และหน่วยงานจากภายนอกส่งเสริมเยาวชนในชุมชนร่วมกิจกรรม เพื่อให้เขาเหล่านั้นเห็นคุณค่ากับทรัพยากรดังกล่าวนี้^{๔๘}

^{๔๘} มงคล ด้านธานินทร์, เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองเชิงระบบ, (กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น, ๒๕๔๑), หน้า ๒๗.

๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ออกเป็นประเภทเอกสารที่เกี่ยวข้อง และประเภทของงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ธวัชชัย พินิจใหม่ และคณะ ทำการศึกษา เรื่อง “การพึ่งตนเองของวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนแปรรูปสมุนไพรพื้นบ้านนาโพธิ์ตำบลท่าแร่ อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี” พบว่า ๑) การพึ่งตนเองทางด้านเทคโนโลยี กลุ่มใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการถ่ายทอดของบรรพบุรุษควบคู่ไปกับการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่อย่างสมดุล มาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรได้ ๕ กลุ่มผลิตภัณฑ์ และกลุ่มได้สร้างความเชื่อมั่นในผลิตภัณฑ์ของกลุ่มโดยการขอรับรองมาตรฐานการผลิตตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ดีในการผลิต (GMP) และมาตรฐานเลขสารบบอาหาร (อย.) ๒) การพึ่งตนเองทางด้านเศรษฐกิจ กลุ่มมีการซื้อขายพืชสมุนไพรภายในชุมชนและกลุ่มได้เปิดโอกาสให้สมาชิกนำผลิตภัณฑ์ของกลุ่มไปจำหน่ายต่อ เพื่อเป็นการสร้างรายได้และเกิดประโยชน์ร่วมกันระหว่างสมาชิกและกลุ่ม ๓) การพึ่งตนเองด้านทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน โดยกลุ่มจะมีการปลูกพืชสมุนไพรไว้ใช้เองเป็นหลัก มีการถ่ายทอดความรู้ให้กับคนในชุมชน มีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ และมีการซื้อสมุนไพรจากภายนอกชุมชน ถ้าสมาชิกกลุ่มและคนในชุมชนไม่สามารถผลิตสมุนไพรชนิดนั้นได้ด้วยตนเอง ๔) การพึ่งตนเองทางด้านจิตใจ กลุ่มมีจิตใจที่แน่วแน่ที่ไม่ใช้สารเคมีในการผลิตสมุนไพรสมาชิกมีจิตใจที่เอื้อเฟื้อและเสียสละเพื่อส่วนรวม ๕) การพึ่งตนเองทางด้านสังคม โดยการช่วยเหลือซึ่งกันภายในชุมชน ด้วยการสร้างอาชีพให้กับสมาชิกและคนในชุมชน^{๔๙}

มนีรัตน์ กุลวงษ์ และคณะ ทำการศึกษาเรื่อง “รูปแบบการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้สูงอายุในเขตเทศบาล ตำบลพุเตย อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์” ผลการวิจัยพบว่า ๑. สภาพการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลพุเตย อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีสภาพการพึ่งตนเองด้านสังคม และด้านจิตใจ มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าภาพรวม ตามลำดับ ๒. ความต้องการพัฒนาในการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลพุเตย อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อแยก ประเด็นย่อยพบว่าความต้องการพัฒนาด้านสังคม และด้านจิตใจ มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าภาพรวม ตามลำดับ ๓. รูปแบบในการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้สูงอายุ ในเขตเทศบาล

^{๔๙} ธวัชชัย พินิจใหม่ และคณะ, “การพึ่งตนเองของวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนแปรรูปสมุนไพรพื้นบ้านนาโพธิ์ตำบลท่าแร่ อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี”, วารสารการวิจัยเพื่อการพัฒนาสังคม, (ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์วิทยาเขตบางเขน กรุงเทพฯ, ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์วิทยาเขตกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม, ๒๕๖๐).

ตำบลพุเตย อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ประกอบด้วย ๔ ขั้นตอน คือ (๑) ขั้นตอนการมีส่วนร่วม (๒) ขั้นตอนกระบวนการจัดการ (๓) ขั้นตอนการเรียนรู้ และ (๔) ขั้นตอนการสร้างเสริม^{๕๐}

พระมหาภูษิต อคควณโณ (ปล้นรัมย์) ศึกษาเรื่องการ “การพึ่งตนเองของชุมชนในตำบลบ้านบัว อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์” ผลการวิจัยพบว่า ๑. การพึ่งตนเองของชุมชนในตำบลบ้านบัว อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ทั้ง ๕ ด้านโดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านสังคม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านจิตใจ ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ด้านเทคโนโลยี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และด้านเศรษฐกิจมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ ๒. ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ประชาชนที่มีอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และตำแหน่งในชุมชน ต่างกัน มีผลต่อการพึ่งตนเองของชุมชนตำบลบ้านบัว อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งตรงตามสมมติฐานที่ว่า ประชาชนที่มีอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และตำแหน่งในชุมชน ต่างกัน มีผลต่อการพึ่งตนเองของชุมชนในตำบลบ้านบัว อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ แตกต่างกัน ส่วนประชาชนที่มีเพศ สถานภาพ การส่งเสริมของหน่วยงาน เทศบาล/อบต. การส่งเสริมของหน่วยงานภาครัฐ และการดำเนินชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนา ต่างกัน มีผลต่อการพึ่งตนเองของชุมชนในตำบลบ้านบัว อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งไม่ตรงตามสมมติฐานที่ว่า ประชาชนที่มีเพศ สถานภาพ การส่งเสริมของหน่วยงานเทศบาล/อบต. การส่งเสริมของหน่วยงานภาครัฐ และการดำเนินชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนา ต่างกัน มีผลต่อการพึ่งตนเองของชุมชนในตำบลบ้านบัว อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ แตกต่างกัน^{๕๑}

อินธิรา ครองศิริ ทำการศึกษา เรื่อง “การศึกษาตัวแบบการจัดการชุมชนพึ่งตนเองแบบยั่งยืน: กรณีศึกษาชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ของ ตำบลคลองพลู อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า การจัดการชุมชนพึ่งตนเองของกลุ่มชาติพันธุ์ของ ตำบลคลองพลู อำเภอเขาคิชฌกูฏ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ประกอบด้วย ๑) ผู้นำในชุมชน ๒) การร่วมมือกันในชุมชน ๓) การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ๔) การฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ๕) การถ่ายทอดความรู้ ๖) การดำรงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ๗) กองทุนหมู่บ้าน และ ๘) การจัดการความรู้และการเรียนรู้ของคนในชุมชน นอกจากนั้นผู้วิจัยยังได้สังเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ในชุมชนเพื่อนำมาสู่แนวทางความยั่งยืนของกลุ่มชาติพันธุ์ของประกอบไปด้วย องค์ประกอบที่ ๑ การดำรงอยู่ของชุมชน ได้แก่ ๑) การปรับตัว ๒) ระบบความสัมพันธ์ ๓) การสร้างจิตสำนึก ๔)ทุนชุมชน และองค์ประกอบที่ ๒ องค์การสนับสนุน ได้แก่ ๑) องค์การในชุมชน ๒) องค์การภาครัฐ ๓) องค์การภาคเอกชน โดยนำมาปฏิบัติร่วมกับนโยบายพัฒนาชุมชนซึ่งมาจากทั้งองค์การภาครัฐและ

^{๕๐} มณีรัตน์ กุลวงษ์ และคณะ, “รูปแบบการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้สูงอายุในเขตเทศบาล ตำบลพุเตย อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์”, **หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์การพัฒนา**, (มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, ๒๕๕๙).

^{๕๑} พระมหาภูษิต อคควณโณ (ปล้นรัมย์), “พึ่งตนเองของชุมชนในตำบลบ้านบัว อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

ภาคเอกชน และแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเป็นแนวทางในการนำพาชุมชนไปสู่การพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืนควบคู่ไปกับการสร้างสังคมที่มีความสุขภายใต้การเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่^{๕๒}

สัญญา เคนาภูมิ ทำการศึกษา เรื่อง “แนวทางการพัฒนาประสิทธิผลของวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่ จังหวัดมหาสารคาม” ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาประสิทธิผลของวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่จังหวัดมหาสารคามประกอบด้วย (๑) แนวทางกลยุทธ์เชิงรุก โดยการพัฒนาศักยภาพการผลิตและยกระดับมาตรฐานคุณภาพผลิตภัณฑ์สู่ระดับประเทศและระดับสากล ขยายช่องทางการจัดจำหน่าย ขยายพัฒนาเครือข่ายทางธุรกิจเพื่อส่งเสริมการกระจายสินค้า (๒) แนวทางกลยุทธ์เชิงพัฒนา โดยการเสริมสร้างขีดความสามารถการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน สนับสนุนงบประมาณและบุคลากรในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน สร้างความร่วมมือเชิงบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนอย่างเป็นระบบ (๓) แนวทางกลยุทธ์เชิงตั้งรับโดยการพัฒนาศักยภาพแรงงานวิสาหกิจชุมชน พัฒนาศักยภาพผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนยกระดับมาตรฐานการผลิตให้สูงขึ้นและ (๔) แนวทางกลยุทธ์เชิงพลิกแพลง โดยการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนให้เข้มแข็ง วิจัยนวัตกรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพผลิตภัณฑ์ และสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนให้เข้มแข็งและพึ่งตนเอง^{๕๓}

จิรพร มหาอินทร์ และคณะ ทำการศึกษา เรื่อง “การดำเนินงานและการส่งเสริมศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าและเครื่องแต่งกาย จังหวัดปทุมธานี” ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาการดำเนินงานของกลุ่มผู้ประกอบการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าและเครื่องแต่งกาย จังหวัดปทุมธานีส่วนใหญ่เกิดจากผู้ประกอบการไม่มีความรู้ความชำนาญในการบริหารจัดการ การผลิตยังคงยึดภูมิปัญญาท้องถิ่นแต่มีการประยุกต์เทคโนโลยีสมัยใหม่บ้าง เพื่อพัฒนารูปแบบและเป็นการเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ภาคีรัฐขาดการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มไม่มีรูปแบบการบริหารกลุ่มหรือการทำงานกลุ่มเต็มรูปแบบส่งผลให้การสนับสนุนจากภาครัฐมีน้อย นอกจากนี้ผู้นำกลุ่มมักบริหารงานเพียงลำพังเนื่องจากไม่มีความรู้ความชำนาญในด้านการบริหารจัดการส่วนปัจจัยที่ส่งผลให้กลุ่มผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนประสบผลสำเร็จ คือ นโยบายของรัฐบาลที่เปิดโอกาสให้มีการสร้างงาน สร้างรายได้แก่คนในชุมชนและความร่วมมือขององค์กรในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติร่วมติดตามประเมินผล รวมทั้งการมีภาวะผู้นำของผู้นำกลุ่มผนวกกับความเข้มแข็งของชุมชนที่เกื้อกูลการขับเคลื่อนกลุ่ม^{๕๔}

^{๕๒} อินธิรา ครองศิริ, “การศึกษาตัวแบบการจัดการชุมชนพึ่งตนเองแบบยั่งยืน: กรณีศึกษาชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ของ ตำบลคลองพลู อำเภอบึงสามพัน จังหวัดจันทบุรี”, *วิทยานิพนธ์ คณะรัฐประศาสนศาสตร์*, (สถาบันบัณฑิต พัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๗).

^{๕๓} สัญญา เคนาภูมิ, *แนวทางการพัฒนาประสิทธิผลของวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่ จังหวัดมหาสารคาม*, *วารสารวิชาการแพรวกาฬสินธุ์*, (มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์, ๒๕๕๘).

^{๕๔} จิรพร มหาอินทร์ และคณะ , *การดำเนินงานและการส่งเสริมศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าและเครื่องแต่งกาย จังหวัดปทุมธานี*, คณะบริหารธุรกิจ , (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร, ๒๕๕๔).

นิยม พัฒนศรี ทำการศึกษา เรื่อง “การพัฒนาวิถีชีวิตชุมชนพึ่งตนเองของนิคมสร้างตนเอง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” พบว่า ๑. การพัฒนาวิถีชีวิตชุมชนพึ่งตนเองของนิคมสร้างตนเอง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เริ่มดำเนินการตั้งแต่การจัดตั้งนิคมสร้างตนเองฯ เพื่อแก้ปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัย และที่ดินทำกินของราษฎรยากจน โดยการนำที่ดินรกร้างว่างเปล่า เป็นป่าเสื่อมสภาพ มาจัดสรรให้ราษฎรครอบครอง ๒๒ ไร่ ใช้เป็นที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกินวิถีชีวิตของชุมชนนี้ราษฎรประกอบอาชีพทางการเกษตร เกี่ยวกับ การปลูกสับปะรด การปลูกขนุน การปลูกมะพร้าว การปลูกยางพารา การปลูกปาล์มน้ำมัน การปลูกข้าว การปลูกกล้วย-อ้อย และมีการเลี้ยงโคนม โคเนื้อ ๒. ข้อเสนอแนะของราษฎร คือเกษตรกรรมมีความต้องการให้ราคาผลผลิตทางการเกษตรสูงกว่าปัจจุบัน เพื่อให้ทุกครัวเรือนมีเศรษฐกิจที่ดีขึ้น ๓. องค์ความรู้ใหม่ที่ใช้อธิบายวิถีชีวิตชุมชนพึ่งตนเองของนิคมสร้างตนเอง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ปัจจุบัน^{๕๕}

ศรินารถ บัวสอน ทำการศึกษา “รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองของบ้านคุ้มเหนือ ตำบลหัวช้าง อำเภอดุสิต จังหวัดร้อยเอ็ด” ๑. บ้านคุ้มเหนือ มีครัวเรือน ๔๔๗ ครัวเรือน ประชากร ๑,๓๗๘ คน ชาย ๖๗๑ คน หญิง ๗๐๗ คน อาชีพหลักคือ การทำนา รายได้เฉลี่ย ๒๓,๐๐๐ บาท/ครัวเรือน/ปี ปัญหาที่พบ คือ ๑) ขาดความรู้ในการประกอบอาชีพและขาดการสนับสนุนอาชีพเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ ๒) ขาดการฝึกอบรม อาชีพเสริม ๓) มีภัยแล้งทุกปี ทำให้ขาดน้ำเพื่อทำการเกษตรในหน้าแล้ง ๔) ขาดทุนหมุนเวียน ชุมชนต้องการเรียนรู้แนวทางการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ โดยมีความต้องการโครงการเพื่อพัฒนา ดังนี้ ๑) โครงการทัศนศึกษาดูงานจากชุมชนต้นแบบ ๒) โครงการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ ๓) โครงการทำปุ๋ยอินทรีย์ ๔) โครงการเลี้ยงไก่พื้นเมือง ๕) โครงการเลี้ยงเป็ด ๖) โครงการเลี้ยงสุกร ๗) โครงการเพาะเห็ดนางฟ้า ๘) โครงการเลี้ยงวัว ๙) โครงการเลี้ยงปลา ๑๐) โครงการเลี้ยงกบ ๒. รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองของบ้านคุ้มเหนือ พบว่า โครงการที่ชุมชนจะนำไปปฏิบัติเพื่อพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น ดังนี้ ๑) การทัศนศึกษาดูงานจากชุมชนต้นแบบ ๒) การเลี้ยงกบ ๓) การเลี้ยงปลา ๔) การปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ ๕) การเพาะเห็ดนางฟ้า ๖) การเลี้ยงเป็ด และ ๗) การเลี้ยงไก่พื้นเมือง ๓. ผลการทดลองใช้และประเมินผลรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองของบ้านคุ้มเหนือ พบว่า ก่อนและหลังการดำเนินงานตามรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของบ้านคุ้มเหนือ ทุกตัวแปรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ซึ่งสรุปได้ว่ารูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองของบ้านคุ้มเหนือ ได้ส่งผลให้ชุมชนบ้านคุ้มเหนือมีการพัฒนาดีขึ้น รายได้ครัวเรือนเพิ่มขึ้น รายจ่ายครัวเรือนลดลง จำนวนพืชเพื่อการยังชีพเพิ่มขึ้น จำนวนสัตว์เพื่อการยังชีพเพิ่มขึ้น จำนวนเห็ดเพื่อการยังชีพเพิ่มขึ้น จำนวนสินค้าอุปโภคบริโภคที่ซื้อจากร้านค้าลดลง^{๕๖}

^{๕๕} นิยม พัฒนศรี, “การพัฒนาวิถีชีวิตชุมชนพึ่งตนเองของนิคมสร้างตนเอง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์”, วารสารวิชาการมหาวิทยาลัย, (มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, ๒๕๖๑).

^{๕๖} ศรินารถ บัวสอน, “รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองของบ้านคุ้มเหนือ ตำบลหัวช้าง อำเภอดุสิต จังหวัดร้อยเอ็ด”, วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิภาค, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๕๙).

วิทยา จันทะวงศ์ศรี ทำการศึกษา เรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม” พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ การกำหนดโครงสร้างและรูปแบบการบริหารที่ชัดเจน สมาชิก กระบวนการดำเนินกิจกรรม ความเป็นผู้นำ การมีส่วนร่วมของชุมชน การมีปฏิสัมพันธ์กับภายนอก การบริหารจัดการและปัจจัยที่เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสาร สิ่งสำคัญประการหนึ่ง คือ หลักการพึ่งตนเอง ความร่วมมือร่วมใจและเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของชุมชน และการดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนที่ดีนั้น มักเริ่มต้นจากการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยมีการกำหนดรูปแบบและวางแผนการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ทั้งการสะสมทุน ออมทรัพย์ และสร้างกระบวนการเรียนรู้^{๕๗}

ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และคณะ ทำการศึกษา เรื่อง “แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา” พบว่า ในการศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ของการศึกษา คือ ๑) เพื่อศึกษาสภาพการณ์ของวิสาหกิจชุมชน ในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา ๒) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา และ ๓) เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา โดยผู้วิจัยใช้การศึกษาเชิงคุณภาพด้วยการศึกษาเชิงสำรวจ การสัมภาษณ์แบบ เจาะลึกผู้ประกอบการ จำนวน ๓๒ ราย ด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง Snowball sampling และ การสนทนากลุ่มด้วยการเชิญผู้เชี่ยวชาญ ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน และเจ้าหน้าที่รัฐ จำนวน ๙ ท่าน มาร่วมอภิปรายเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

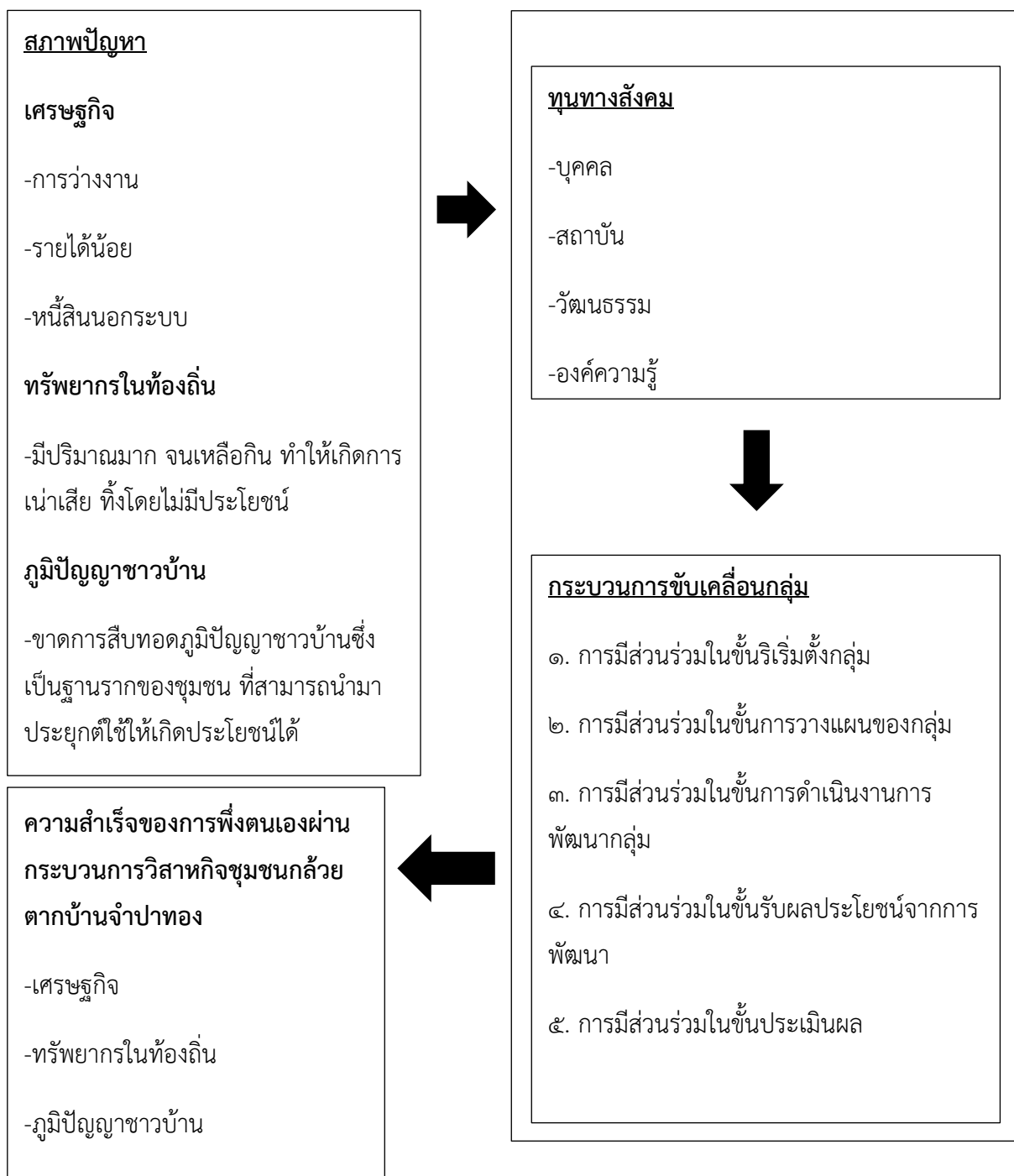
ผลการศึกษาสภาพการณ์ของวิสาหกิจชุมชน พบว่า ปัจจัยด้านการเมือง ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยทางด้านสังคม เอื้ออำนวยต่อผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ส่วนปัจจัยทางด้านเทคโนโลยี และปัจจัยทางนิเวศวิทยา เป็นปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงาน ในด้านปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนมีดังนี้ ปัญหาด้านการตลาด ปัญหาด้านบัญชีและการเงิน ปัญหาด้านการผลิต ปัญหาด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ปัญหาด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์และปัญหาต้นทุนการผลิต โดยแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนหน่วยงานภาครัฐเป็นหน่วยงานสำคัญของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ทั้งในด้านการให้ความรู้ การพัฒนาทักษะด้านต่างๆ การสนับสนุนด้านการตลาด และการกำหนดระเบียบต่างๆ เพื่อสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน^{๕๘}

^{๕๗} วิทยา จันทะวงศ์ศรี, “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม”, รายงานการศึกษาระดับปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาเศรษฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย, (มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๗).

^{๕๘} ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และคณะ, “แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา”, วิทยานิพนธ์ ภาควิชาสารัตถศึกษา (คณะศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๕๖).

๒.๗ กรอบแนวคิดในการศึกษา

รูปแบบการพึ่งตนเองผ่านกระบวนการวิสาหกิจชุมชน

แผนภาพที่ ๒.๑ กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “รูปแบบการพึ่งตนเองผ่านกระบวนการวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษาการแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อำเภอนาทม จังหวัดสกลนคร” เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีวัตถุประสงค์ ๓ ข้อ ดังนี้ ๑) เพื่อศึกษาการจัดการของวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อ.นาทม จ.สกลนคร ๒) เพื่อศึกษากระบวนการพึ่งพาตนเองของวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อ.นาทม จ.สกลนคร ๓) เพื่อเสนอรูปแบบการพึ่งตนเองในท้องถิ่นอย่างยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อ.นาทม จ.สกลนคร โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

- ๓.๑ รูปแบบในการวิจัย
- ๓.๒ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก
- ๓.๓ การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล
- ๓.๔ ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ
- ๓.๕ ขั้นตอนรวบรวมข้อมูล
- ๓.๖ วิเคราะห์ข้อมูล
- ๓.๗ เสนอผลการศึกษาวิเคราะห์

๓.๑ รูปแบบในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เกี่ยวกับรูปแบบการพึ่งตนเองผ่านกระบวนการวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษาการแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อำเภอนาทม จังหวัดสกลนคร ผู้วิจัยใช้วิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อให้ทราบข้อมูลรายละเอียดและประกอบกับการศึกษาค้นคว้า เพื่อนำมาวิเคราะห์และอธิบายตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา โดยการดำเนินการวิจัยผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น ๒ รูปแบบ ได้แก่

๑. รูปแบบการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) และแนวคิดทฤษฎี เกี่ยวข้องกับการพึ่งตนเองผ่านกระบวนการวิสาหกิจชุมชน

๒. รูปแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบด้วย จำนวน ๒๐ ท่าน คือ สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปา ประธานกลุ่ม ๑ ท่าน สมาชิกกลุ่ม ๘ ท่าน ประชาชนชาวบ้าน ๑ ท่าน ลูกค้า ๕ ท่าน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ๕ หน่วยงาน ทั้งหมดรวม ๒๐ ท่าน

๓.๒ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยแบ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญออกเป็น ๓ กลุ่ม จำนวนทั้งหมด ๒๐ ท่าน ได้แก่

๑. สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปา ได้แก่ ประธานกลุ่ม รองประธานกลุ่ม เลขานุการกลุ่ม เภรัญญิก ฝ่ายประชาสัมพันธ์ และคณะกรรมการ

๒. ชุมชน ได้แก่ ผู้นำชุมชน คนในชุมชน ลูกค้า

๓. ภาครัฐ ได้แก่ ตัวแทนจากหน่วยงานราชการ ที่ว่าการอำเภอ เกษตรอำเภอ พัฒนาการชุมชน กศน. ธนาคารออมสิน ภาค ๑๔

๓.๓ การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยมีลำดับขั้นตอนในการสร้าง ดังนี้

๑. สํารวจและรวบรวมข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้อง กับทั้งตำราและหนังสือของนักวิชาการ รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการพึ่งตนเองผ่านกระบวนการวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษาการแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อำเภอดงหลวง จังหวัดสิงห์บุรี

๒. แบบสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ตามกรอบปัจจัยที่กำหนดไว้ เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับรูปแบบการพึ่งตนเองผ่านกระบวนการวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษาการแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อำเภอดงหลวง จังหวัดสิงห์บุรี โดยสัมภาษณ์ทั้ง ๒๐ ท่าน

๓.๔ ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

ขั้นตอนสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งนี้สามารถแบ่งได้เป็น ๒ ลักษณะ คือ

๑. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) คือ ลงพื้นที่ สํารวจ สัมภาษณ์ เก็บข้อมูลเชิงลึกจากประธานกลุ่ม สมาชิกกลุ่ม ลูกค้า และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๒. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) คือ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยโดยรวบรวมจาก เอกสาร สิ่งพิมพ์ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการพึ่งตนเองผ่านกระบวนการวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษาการแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อำเภอดงหลวง จังหวัดสิงห์บุรี

๓. ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์

๔. สร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

๕. นำเสนอร่างแบบสัมภาษณ์ต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบ และปรับปรุงแก้ไข แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งรายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจแบบสัมภาษณ์ มีดังต่อไปนี้

ที่	ชื่อ - นามสกุล	ตำแหน่ง	วัน/เดือน/ปี ที่ตรวจสอบ
๑	พระมหาบุญเลิศ อินทปญฺโญ	รองคณบดีฝ่ายวิชาการ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๑
๒	รศ.ดร.วิวัฒน์ หามนตรี	อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธ ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา การพัฒนาสังคม คณะ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑
๓	ผศ.ดร. ภัทรพล ใจเย็น	หัวหน้าภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๑
๔	ผศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง	อาจารย์ประจำภาควิชา รัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย	๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑
๕	ดร.สุวัฒน์ รักขันโท	อาจารย์ประจำภาควิชา จิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย	๑๑ ตุลาคม ๑๕๖๑

ตารางที่ ๓.๑ แสดงรายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจแบบสัมภาษณ์

๖. จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับจริง และนำไปสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย ซึ่งมีประเด็นในการสัมภาษณ์ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ รูปแบบการพึ่งตนเองผ่านกระบวนการวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษาการแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อำเภอลำลูกกา จังหวัดสิงห์บุรี

๓.๕ ขั้นตอนรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจำดำเนินการรวบรวมข้อมูล ดังนี้

๑. ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขออนุญาตทำการลงสัมภาษณ์

๒. เตรียมศึกษาข้อมูลด้านเอกสารเบื้องต้นเกี่ยวกับพื้นที่ที่ทำการศึกษา จากนั้นจึงลงสำรวจพื้นที่ครั้งแรก นอกจากนี้ยังเตรียมอุปกรณ์ในการเก็บข้อมูลอื่นๆ อีก เช่น สมุดบันทึก

กล้องถ่ายรูป เครื่องบันทึกเสียง เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล การศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการเก็บข้อมูลหลายวิธีประกอบกัน ได้แก่ การเก็บข้อมูลจากเอกสาร

๓. การเก็บข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) ซึ่งผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) โดยจะทำการค้นคว้าจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เอกสาร งานวิจัย บทความ จดหมายเหตุและสิ่งพิมพ์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการพึ่งตนเองผ่านกระบวนการวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษาการแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อำเภอนาทม จังหวัดสกลนคร

๓.๖ วิเคราะห์ข้อมูล

๑. จัดหมวดหมู่ของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

๒. นำข้อมูลที่ได้จากการ สัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน ๒๐ คน มาวิเคราะห์โดยแยกแยะตามประเด็นที่ศึกษา โดยหาสิ่งที่เหมือนกัน สิ่งที่ต่างกัน หรือสิ่งที่สัมพันธ์กันขององค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการพึ่งตนเองผ่านกระบวนการวิสาหกิจ หลังจากนั้นจะทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งเป็นการนำผลการวิเคราะห์ที่ได้มาวิเคราะห์ความถูกต้องว่าสามารถตอบวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้หรือไม่

๓. สรุปอ้างอิงไปถึงสภาพการณ์จริงได้มากน้อยเพียงใด หลังจากนั้นได้ตรวจสอบข้อมูล ตรวจสอบความสมบูรณ์ เก็บข้อมูลเพิ่มเติมในกรณีที่ข้อมูลบางส่วนขาดความสมบูรณ์ ต่อจากนั้นจึงวิเคราะห์ สังเคราะห์ ตามขอบเขตด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้

๓.๗ เสนอผลการศึกษาวิเคราะห์

การสรุป อภิปรายและนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นขั้นตอนที่นำข้อสรุปมาสังเคราะห์เชื่อมโยงสู่ภาพรวม และเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในลักษณะของการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพึ่งตนเองผ่านกระบวนการวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษาการแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อำเภอนาทม จังหวัดสกลนคร” มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ ๑) เพื่อศึกษาการจัดการของวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อ.นาทม จ.สกลนคร ๒) เพื่อศึกษากระบวนการพึ่งพาตนเองของวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อ.นาทม จ.สกลนคร ๓) เพื่อเสนอรูปแบบการพึ่งตนเองในท้องถิ่นอย่างยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อ.นาทม จ.สกลนคร โดยผู้วิจัยได้เสนอลำดับ ดังต่อไปนี้

๔.๑ การจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง

๔.๒ กระบวนการพึ่งพาตนเองของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง

๔.๓ รูปแบบการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง

๔.๔ องค์ความรู้ที่ได้รับจากผลการวิจัย

๔.๑ การจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง

จากการศึกษาจากเอกสาร จากการสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มกล้วยตากบ้านจำปาทอง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้สรุปผล ดังนี้ กลุ่มอาชีพกล้วยตากในอำเภอนาทม จังหวัดสกลนคร มีกลุ่มวิสาหกิจบ้านจำปาทอง เพียงกลุ่มเดียวที่ดำเนินการแปรรูปกล้วยตาก ซึ่งมีการก่อตั้งกลุ่มอาชีพโดยหน่วยงานราชการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน โดยในวัตถุประสงค์ข้อที่ ๑ จะกล่าวถึงบริบทพื้นที่ของชุมชนบ้านจำปาทอง ความเป็นมาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง และด้านการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ดังนี้

๔.๑.๑ ลักษณะที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดสกลนคร เป็นจังหวัดหนึ่งที่ตั้งอยู่ในภาคกลางของประเทศไทย ห่างจากกรุงเทพมหานคร ๑๔๒ กิโลเมตร มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ ๘๒๒.๔๗๘ ตารางกิโลเมตร หรือ ๕๑๔,๐๔๙ ไร่ มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอสรรพยา (จังหวัดชัยนาท) และอำเภอดงเจริญ (จังหวัดนครสวรรค์)

ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอไชโย อำเภอโพธิ์ทอง และอำเภอแสวงหา (จังหวัดอ่างทอง)

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอบ้านหมี่และอำเภอนาทม (จังหวัดลพบุรี)

ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอสรคบุรี (จังหวัดชัยนาท) และอำเภอเดิมบางนางบวช (จังหวัดสุพรรณบุรี)

ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไป เป็นที่ราบลุ่มและพื้นที่ลูกคลื่นลอนตื้น ซึ่งเกิดจากการทับถมของตะกอนริมแม่น้ำเป็นอย่างมาก มีแม่น้ำสำคัญไหลผ่าน ๓ สาย คือ แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำน้อย และแม่น้ำลพบุรี นอกจากนี้ยังมีลำน้ำสายอื่น ๆ คือ ลำแม่ลา ลำการ้อง ลำเชียงราก และลำโพธิ์ชัย ไม่มีพื้นที่เป็นภูเขาและป่าไม้และไม่มีแร่ธาตุที่สำคัญ^๑

อำเภอท่าช้าง เดิมเป็นส่วนหนึ่งของอำเภอพรมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี ต่อมาได้มีการแยกตำบลในอำเภอพรมบุรี ซึ่งอยู่ห่างไกลจำนวน ๓ ตำบล ได้แก่ ตำบลถอนสมอ ตำบลวิหารขาว และตำบลโพธิ์ประจักษ์ มารวมเข้าด้วยกัน สาเหตุที่แยกออกมาเป็นอำเภอ เพราะประชาชนในพื้นที่ ๓ ตำบลดังกล่าว ไม่ได้รับความสะดวกในการติดต่อกับราชการ จะติดต่อได้โดยทางน้ำซึ่งต้องผ่านประตูของกรมชลประทาน ทั้ง ๒ แห่ง ได้แก่ ประตูน้ำพระงามและประตูน้ำยามณี ทางบกไม่มีเส้นทางติดต่อ ทำให้เสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาก ประกอบกับเคยมีการตั้งอำนวยการเฉพาะกิจเพื่อปราบปรามโจรผู้ร้ายจับคนเรียกค่าไถ่ ณ ที่ตลาดท่าช้างในปัจจุบัน ใน พ.ศ. ๒๕๐๓ ได้รับการจัดตั้งเป็น กิ่งอำเภอท่าช้าง ขึ้นกับอำเภอพรมบุรี^๒ และใน พ.ศ. ๒๕๐๖ ได้รับการยกฐานะเป็นอำเภอท่าช้าง^๓

อำเภอท่าช้างตั้งอยู่ตอนใต้ของจังหวัด มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอข้างเคียง ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอค่ายบางระจัน อำเภอเมืองสิงห์บุรี และอำเภอพรมบุรี

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอพรมบุรี

ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอโพธิ์ทองและอำเภอแสวงหา (จังหวัดอ่างทอง)

ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอค่ายบางระจัน

แบ่งการปกครองออกเป็น ๔ ตำบล คือ

ตำบลวิหารขาว

ตำบลโพธิ์ประจักษ์

ตำบลพิบูลทอง

ตำบลถอนสมอ^๔

^๑ จังหวัดสิงห์บุรี, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.wikiwand.com> [๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๑].

^๒ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๗๗ ตอนที่ ๑๐๘ หน้า ๒๕๖๒, ประกาศกระทรวงมหาดไทย ยกฐานะตำบลขึ้นเป็นกิ่งอำเภอ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.ratchakitcha.soc.go.th> [๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๑].

^๓ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๘๐ ตอนที่ ๗๒ หน้า ๓๖๒, ประกาศราชฎีกาตั้งอำเภอ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.ratchakitcha.soc.go.th> [วันที่ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๑].

^๔ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอท่าช้าง จังหวัดสิงห์บุรี กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, ประวัติความเป็นมา, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://district.cdd.go.th> [๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๑].

๔.๑.๒ ประวัติความเป็นมาตำบลโพประจักษ์

ตำบลโพประจักษ์ เดิมเป็นส่วนหนึ่งของตำบลถนนสมอ ต่อมาประชาชนอพยพมาปลูกสร้างบ้านเรือนมากขึ้น ในบริเวณนั้นมีต้นโพธิ์ขนาดใหญ่ผู้คนให้ความเคารพกราบไหว้กันมากมาย คนทั่วไปเรียกชุมชนนี้ว่าโพธิ์ประจักษ์ ปัจจุบันต้นโพธิ์นี้อยู่ที่หมู่บ้านเสาธงหิน และมีการแยกหมู่บ้านออกมาตั้งเป็นตำบล ชื่อว่า โพประจักษ์

๑. พื้นที่

เป็นที่ราบลุ่มมีแม่น้ำน้อยไหลผ่านทางทิศตะวันออกของหมู่บ้าน(ม.๑,ม.๕) มีคลองชลประทาน ๓ สาย มีแหล่งน้ำสำคัญในตำบลคือบึงกระตี่แดงซึ่งเป็นแหล่งน้ำธรรมชาติที่ได้รับการปรับปรุงพัฒนาเป็นสระเก็บน้ำและเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ ๕ แห่ง ที่ ม. ๒ และ ม.๔

๒. เขตพื้นที่

ทิศเหนือ ติดกับ ม.๑ ต.บางระจัน อ.ค่ายบางระจัน จ.สิงห์บุรี

ทิศใต้ ติดกับ ม.๒,ม.๓ ต.ถนนสมอ อ.ท่าช้าง จ.สิงห์บุรี

ทิศตะวันออก ติดกับ แม่น้ำน้อย

ทิศตะวันตก ติดกับ ม.๑,ม.๒ ต.ห้วยไผ่ อ.แสวงหา จ.อ่างทอง

๓. อาชีพ

อาชีพหลัก ทำนา

อาชีพเสริม เลี้ยงสัตว์ หัตถกรรม

๔. สาธารณูปโภค

จำนวนครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้ในเขต อบต. ๙๒๖ ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๙๙.๘๙ จำนวนบ้านที่มีโทรศัพท์ ๔๗๓ หลังคาเรือน

๕. การเดินทาง

การเดินทางเข้าสู่ตำบลโพประจักษ์ มีเส้นทางหลัก ๓ เส้นทาง คือ

๑. เส้นทางสิงห์บุรี - ท่าข้าม -- ท่าช้าง -อ.โพธิ์ทอง จ.อ่างทอง ทางหลวงหมายเลข ๓๔๕๔ (รถโดยสารปรับอากาศหมายเลข ๘ สายกรุงเทพ-สรรคบุรี-ชัยนาท)เข้าสู่ตำบลที่ ม.๓ บ้าน.เสาธงหิน

๒.เส้นทางสาย อ.ท่าช้าง - อ.แสวงหา จ.อ่างทอง เข้าสู่ตำบลที่ ม.๑ บ้านเสาธงหิน

๓. เส้นทางสายบ้านละเมายุบ-วัดยายสร้อย จากแยกถนนสาย สิงห์บุรี-สุพรรณบุรี เข้าสู่ตำบลที่ ม.๒ บ้านไร่^๕

^๕ ตำบลโพประจักษ์ จังหวัดสิงห์บุรี, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.thaitambon.com> [๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๑].

๔.๑.๓ ประวัติและบริบทพื้นที่ของชุมชนบ้านจำปาทอง

เดิมบ้านจำปาทอง เป็นหมู่ที่ ๑ ตำบลโพประจักษ์ อำเภอกำแพง จังหวัดสิงห์บุรี เรียกว่า บ้านเสาธงหิน ต่อมาชาวบ้านเห็นว่าเป็นหมู่บ้านที่มีพื้นที่ขนาดใหญ่ ซึ่งตอนนั้น มีนายจั่ว โกนิล เป็นกำนันตำบลโพประจักษ์และเป็นกำนันหมู่ที่ ๑ จึงได้ดำเนินการแยกพื้นที่ออกเป็นอีกหมู่บ้านหนึ่ง โดยมี นายฉนวน ราษฎร์ประชุม เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก ต่อมาชาวบ้านมีการประชุมและให้ตั้งชื่อหมู่บ้าน โดยมีมติที่ประชุมโดยเสียงข้างมาก โดยชาวบ้านได้ตั้งชื่อหมู่บ้านเป็น บ้านจำปาทอง โดยตั้งตามชื่อวัดจำปาทอง ซึ่งเป็นวัดที่อยู่ในพื้นที่ของหมู่บ้าน โดยปัจจุบันบ้านจำปาทอง เป็นหมู่ที่ ๕ มีนายมหา ขำสี เป็นผู้ใหญ่บ้าน บ้านจำปาทอง เป็นชุมชนแห่งหนึ่งที่ตั้งอยู่ในตำบลโพประจักษ์ อำเภอกำแพง จังหวัดสิงห์บุรี เป็นชุมชนเล็กๆ มีจำนวน ๑๔๙ ครัวเรือน มีประชากรทั้งหมด ๕๕๙ คน เป็นประชากรชายจำนวน ๒๗๑ คน เป็นประชากรหญิง จำนวน ๒๘๘ คน มีอาชีพทำนาเป็นหลัก ๔๖ ครัวเรือน อาชีพรองลงมาคือการทำสวนและค้าขาย ส่วนอาชีพเสริมรับจ้างทั่วไป ๘๐ ครัวเรือน เลี้ยงไก่ ๕ ครัวเรือน พื้นที่อยู่อาศัย ๒๗๒ ไร่ และมีพื้นที่ทำการเกษตร ๘๔๕ ไร่ โดยสภาพทั่วไปพื้นที่ในชุมชนส่วนใหญ่จึงเป็นพื้นที่การทำนา ทำไร่ การเกษตร เป็นชุมชนที่มีความเจริญ มีถนนหนทางที่สะดวก ทุกครอบครัวมีไฟฟ้าใช้ ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีประเพณีที่สำคัญๆ คือประเพณีสงกรานต์ แห่เทียนพรรษา ออกพรรษา และวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาอื่นๆ

๔.๑.๒ ความเป็นมาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง

เนื่องจากชุมชนบ้านจำปาทอง มีการปลูกกล้วยในชุมชนเป็นจำนวนมาก ส่งออกไปในหลายพื้นที่ เมื่อประมาณปี ๕๘ ถึง ปี ๕๙ กล้วยมีราคาอยู่ที่หวีละ ๑๕ – ๓๐ บาท เนื่องจากประสบปัญหาภัยแล้ง ทำให้กล้วยที่ปลูกในหลายพื้นที่ตายและ ไม่เจริญเติบโต ที่ออกผลผลิตก็ได้ผลเล็ก จึงทำให้ราคากล้วยมีราคาสูงเศรษฐกิจการค้าขายกล้วยในช่วงนั้นก็เป็นอย่างดี ในช่วงต้นปี ๖๐ ราคาขายปลีกกล้วยทุกชนิดได้ปรับลดลงมาก กล้วยน้ำว้า มีราคาขายปลีกหวีละ ๕ – ๑๐ เพราะปีนี้กล้วยมีผลผลิตออกมามาก บางพื้นที่ปลูกกล้วยขายเองและทานเอง ราคากล้วยจึงขายถูกลง จึงทำให้เศรษฐกิจการค้าขายกล้วยในพื้นที่ได้เกิดปัญหา มีการรวมตัวของคนในชุมชน เพื่อช่วยกันหาทางออกแก้ไขปัญหากล้วยล้นตลาด โดยมีความคิดเห็นตรงกันทำการแปรรูปเป็นกล้วยตากของชุมชน โดยเบื้องต้นมีการได้ศึกษาเรียนรู้การทำกล้วยตากจากปราชญ์ชาวบ้าน ให้เกิดความชำนาญและประสบการณ์ในการแปรรูปกล้วย เป็นเวลา ๑ ปี จากนั้นจึงได้มีรวมกลุ่ม สมาชิกจำนวน ๙ คน ขึ้นทะเบียนวิสาหกิจชุมชนตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ปี ๒๕๔๘ รหัสทะเบียน ๑-๑๗-๐๕-๐๒/๑-๐๐๒๘ ผู้มีอำนาจทำการแทน : นายสุเมท แยมขยาย (ประธานกลุ่ม) และนายพยุ่ง พรโพธิ์ (รองประธานกลุ่ม) โดยมีผลิตภัณฑ์ที่แปรรูปจากกล้วยน้ำว้าด้วยพลังงานแสงอาทิตย์ โดยภายใต้ ชื่อผลิตภัณฑ์ ว่า กล้วยตากบ้านจำปาทอง ณ ที่ตั้ง เลขที่ ๑๕๓ หมู่ที่ ๕ ตำบลโพประจักษ์ อำเภอกำแพง จังหวัดสิงห์บุรี

๔.๑.๓ สภาพปัญหา

๔.๑.๓.๑ ด้านเศรษฐกิจ

พื้นที่ในชุมชนบ้านจำปาทอง เป็นพื้นที่ทางการเกษตร มีการทำนาเป็นหลัก ปีละ ๑ ครั้ง รายได้จากการเกษตรเฉลี่ย ๗๕,๐๐ บาท/ครัวเรือน/ปี จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ๑ คนในชุมชนนี้หลักๆ จะประกอบอาชีพการเกษตร ทำไร่นา^๖ ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ ๕ ว่า “คนในชุมชนจะทำนากันส่วนมาก ปัจจุบันนี้ก็ประกอบอาชีพทำนา เพราะเมื่อก่อนพ่อกับแม่ก็ทำนาเลี้ยงชีวิต เลี้ยงลูก เลี้ยงหลาน จึงสานต่อการทำนาจากพ่อแม่”^๗ และผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ ๑๐ กล่าวว่า “ในชุมชนบ้านจำปาทอง ชาวบ้านจะทำนา ทำสวน ทำไร่ ส่วนใหญ่คนที่ทำจะเป็นผู้สูงอายุ เป็นความเคยชินที่ได้รับมาจากพ่อแม่ เพื่อไม่ให้พื้นที่ที่มีอยู่ว่างไป และก็จะปลูกผักไว้กินตามบ้าน”^๘ พื้นที่โดยรอบจะเต็มไปด้วยทุ่งนา มีแหล่งน้ำที่อุดมสมบูรณ์ มีคลองชลประทานไหลผ่าน จึงเป็นพื้นที่การเกษตร รองลงมาก็จะเป็นอาชีพเกี่ยวกับการทำสวน ค่าขาย กิจกรรมของครอบครัวต่างๆ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ ๑๘ กล่าวว่า “ทุกวันนี้ทำขนมถ้วยฟูขาย ทำที่บ้านแล้วรุ่งเช้าจะมีคนมารับไปขาย”^๙ ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ ๑๙ ว่า “เปิดร้านขายของชำเล็กๆ ในหมู่บ้าน”^{๑๐} และผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ ๙ “อาชีพหลักจะเพาะจิ้งหรีดขาย เป็นธุรกิจของครอบครัว แต่เมื่อก่อนทำนา พออายุมากแล้วก็เลยหยุดทำ”^{๑๑} สรุปได้ว่า เศรษฐกิจในชุมชนบ้านจำปาทอง เป็นไปตามวิถีชีวิตของชาวบ้าน มีการทำไร่นา เป็นรายได้หลักทำให้เกิดระบบเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง ความเป็นอยู่ของคนในชุมชน อยู่แบบเรียบง่าย ดำรงชีวิตอาศัยพึ่งพากันและกัน สานสัมพันธ์ไมตรี มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมีความสัมพันธ์ในลักษณะแบบเครือญาติ วัฒนธรรมความเป็นอยู่แบบนี้ จึงทำให้เกิดการสร้างเศรษฐกิจขึ้นเองอย่างสมดุล

๔.๑.๓.๒ ด้านทรัพยากรในชุมชน

จากการศึกษา พบว่า หมู่บ้านจำปาทองนั้น ในพื้นที่ชุมชนพบว่าคนในชุมชนส่วนมากเป็นชาวนา ข้าวจึงเป็นทรัพยากรหลักของชุมชน และชาวนาก็มักปลูกกล้วยเอาไว้ที่ไร่นา ตามคันนาข้าวตามทางสัญจรจะพบเห็นต้นกล้วยที่ปลูกเรียงแถวอยู่ในชุมชน และตามบ้านจะมีต้นกล้วยปลูกเอาไว้ คนในชุมชนบ้านจำปาทองปลูกกล้วยไว้ ก็เพื่อนำไปขายและทานเอง จากผู้ให้ข้อมูลคนที่ ๑ “ที่บ้านปลูกต้นกล้วยไว้ประมาณ ๒ ไร่ กินบ้าง ขายบ้าง แจกบ้าง”^{๑๒} ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลคนที่ ๓ กล่าวว่า “บริเวณรอบบ้านได้ปลูกต้นกล้วยเอาไว้มาก ก็นำมาขาย”^{๑๓} และสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลคนที่ ๑๗ ว่า “กล้วยที่เอามากิน เอามาตากเป็นกล้วยตาก เอาไปขาย ก็มีอยู่รอบๆ

^๖ สัมภาษณ์ นายสุเมธ แยมขยาย, ประธานกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^๗ สัมภาษณ์ น.ส.สุกัญญา อรรถวิเวก, ประชาสัมพันธ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชน, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๘ สัมภาษณ์ นายมหา ขำสี, ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๕, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๙ สัมภาษณ์ นางมาลา ศรีม่วง, คนในชุมชนบ้านจำปาทอง, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๐} สัมภาษณ์ นางปทุมวรรณ ทองมาก, คนในชุมชนบ้านจำปาทอง, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๑} สัมภาษณ์ น.ส.ภิรมย์พร ขำสี, กรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒} สัมภาษณ์ นายสุเมธ แยมขยาย, ประธานกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๓} สัมภาษณ์ นายมานิตย์ ราษฎร์ประชุม, เลขานุการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

บ้าน ในสวนก็มี”^{๑๔} กล้วยยังมีประโยชน์มาก ใช้ได้ทั้งใบ ทั้งต้น ผลผลิตออกมาบริโภคก็มีประโยชน์ต่อร่างกาย เมื่อประมาณปี ๒๕๔๘ กล้วยมีราคาสูง เพราะประสบกับปัญหาร้ายแรง และ ในปัจจุบัน กล้วยมีราคาถูก นำไปขายก็ไม่มีคนซื้อ จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ ๑ พบว่า “เมื่อประมาณปี พ.ศ. ๕๔ ถึง พ.ศ. ๕๕ กล้วยในตอนนั้น มีราคาหวีละ ๑๕ - ๓๐ บาท เพราะมีปัญหาภัยแล้งกล้วยจึงออกผลได้น้อย แต่พอมาปี ๖๐ สภาพอากาศดี กล้วยให้ผลมาก ราคากล้วยลดลงเหลือหวีละ ๓ บาท ๕ บาท มันสะท้อนราคาจากเดิมที่เคยได้ ๑๕ - ๓๐ บาท เป็นราคาที่ออกจากสวน เหลือ ๕ บาท จึงทำให้เกิดปัญหา รายได้ที่เคยได้มันหายไปเท่าตัว กล้วยนั้นปลูกง่ายก็จริง แต่กว่าจะได้ผลผลิตก็เกือบปี ต้องได้ ๙ เดือนขึ้นไปถึงจะเป็นเครือกล้วย กว่าจะได้เครือหนึ่ง กว่าจะได้หวีหนึ่ง ก็ใช้เวลา แล้วขายได้ ๕ บาท ก็แถมต่อการค้าขาย ปัจจุบันนี้ ขายหวีละ ๕ บาท ก็ขายไม่ค่อยได้อีก เพราะคนในชุมชนส่วนมากก็มีต้นกล้วยแต่ละบ้าน”^{๑๕}

เมื่อกล้วยมีผลผลิตออกมา ก็ต้องปล่อยให้เน่าเสียไป เพราะที่บ้านแต่ละครัวเรือนของคนในชุมชนบ้านจำปาทอง ปลูกกล้วยเอาไว้ทานเอง เพราะต้นกล้วยนั้นปลูกง่าย ให้ผลผลิตไว พอกล้วยให้ผลผลิตออกมา ก็ไม่สามารถบริโภคให้ทันได้ ถึงแม้เอาไปแจกตามบ้านก็ช่วยกันบริโภคไม่ทัน ก็ต้องเอาไปทิ้ง หรือให้ปลาในบ่อ หรือในแม่น้ำ จึงไม่เกิดประโยชน์มากนัก ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ ๓ พบว่า “ราคากล้วยในตอนนี้อย่างที่รู้กันดีว่า ราคาต่ำมาก ขนาดขายหวีละ ๕ บาท ยังไม่ค่อยจะมีคนซื้อเพราะส่วนใหญ่ตามบ้านเขาก็จะมีปลูกกันอยู่แล้ว ถ้าจะกินกล้วยสุกธรรมดาตามบ้านเขาก็มีกินอยู่แล้ว กินไม่ทันก็ต้องเอาทิ้งบ้าง โยนให้ปลาในบ่อกินบ้าง”^{๑๖} และผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ ๕ ได้กล่าวไว้ว่า “กล้วยตอนนี้มีราคาถูก ขายหวีละ ๕ บาท ๑๐ บาท แทบจะไม่มีคนซื้อ เพราะในชุมชนเรามีกกล้วยเยอะมาก คนในชุมชน พอทานกันไม่หมด ก็เอาไปทิ้งกันไม่เกิดประโยชน์ เอาไปวางขายตามตลาดนัด ตลาดที่วัดพิบูลทองก็ขายไม่ค่อยได้ เน่าเสีย แจกคนกินก็ไม่มีใครอยากจะรับเอาไป เพราะที่บ้านแต่ละคนก็มีต้นกล้วยกันทั้งนั้น”^{๑๗}

ชุมชนบ้านจำปาทอง ประสบปัญหากล้วยที่มีมากเกินไป เนื่องจากกล้วยออกผลผลิตมากเมื่อก่อนมีราคาสูง เพราะประสบปัญหาภัยแล้ง แต่ในปัจจุบันกล้วยมีราคาถูก และคนในชุมชนก็ต่างพากันปลูกกล้วยแทบทุกหลังเรือน ทั้งเอาไว้กินเอง เหลือก็นำไปขาย ขายไม่ได้กินไม่หมดก็นำไปทิ้ง

ภูมิปัญญาชาวบ้าน

จากการศึกษา พบว่า ภูมิปัญญาชาวบ้าน ที่สืบทอดความรู้ของชาวบ้าน ซึ่งเรียนรู้มาจากปู่ ย่า ตา ยาย และความเฉลียวฉลาดของแต่ละคน หรือผู้มีความรู้ในหมู่บ้าน ภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นเรื่องการทำมาหากิน เช่น การจับปลา การจับสัตว์ การปลูกพืช เป็นต้น ภูมิปัญญาเหล่านี้เป็นความรู้ความสามารถที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์และถ่ายทอดกันมา มีวิธีการหลายอย่าง ที่ทำให้ความรู้เหล่านี้เกิดประโยชน์แก่สังคม จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ ๑๔ กล่าวว่า “ปัจจุบันความรู้เหล่านี้ คนรุ่นใหม่ไม่ค่อยให้ความสนใจ ขาดคนสืบทอด จะทำให้ภูมิปัญญาที่มีมาแต่ดั้งเดิมจะหมดไปจากชุมชน การเรียนรู้รับรู้เรื่องของภูมิปัญญาชาวบ้าน หรือความรู้ของคนในท้องถิ่นที่ได้รับการสืบทอดกันมาเป็นรุ่นๆ

^{๑๔} สัมภาษณ์ น.ส.จรัส บริสุทธี, คนในชุมชนบ้านจำปาทอง (ปราชญ์ชาวบ้าน), ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๕} สัมภาษณ์ นายสุเมธ แยมขยาย, ประธานกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๖} สัมภาษณ์ นายมานิตย์ ราษฎร์ประชุม, เลขาธิการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๗} สัมภาษณ์ น.ส.สุกัญญา อรรถวิเวก, ประธานสัมพันธ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชน, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

คนให้ความสนใจน้อยลง สาเหตุเพราะได้รับวัฒนธรรมสมัยใหม่เข้ามาจนลืมไปว่า วัฒนธรรมของเรากฎมีปัญญาของเราที่มี สามารถใช้เลี้ยงชีวิตให้เกิดความสุขได้”^{๑๘} ในชุมชนบ้านจำปาทอง มีจุดเด่นด้านภูมิปัญญาชาวบ้านในชุมชน คือ ไข่เค็มอบใบเตย ปลาแร่สับ ปลาต้ม ผักปลอดสารพิษ ก๋วยเตี๋ยวตากพลังงานแสงอาทิตย์ เป็นต้น ในส่วนของวิทยานิพนธ์เล่มนี้ จะศึกษาความรู้เกี่ยวกับการทำก๋วยเตี๋ยวของชาวบ้าน การตากก๋วยเตี๋ยวด้วยธรรมชาติแสงอาทิตย์ ซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างจากที่อื่น ทั้งรสชาติ สีของก๋วยเตี๋ยว กลิ่น ไม่มีสารเจือปนใดๆทั้งสิ้น ซึ่งได้รับความรู้สืบทอดมากันมา แล้วนำมาพัฒนาต่อ จากผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญคนที่ ๑๗ กล่าวว่า “ได้รับความรู้มาจากพ่อแม่ ซึ่งตากก๋วยเตี๋ยวแบบคนสมัยก่อน ตากก๋วยเตี๋ยวใส่กระด้งวางไว้บนหลังคาบ้าน ก็เป็นวิธีพื้นบ้านของคนสมัยก่อน ตากก๋วยเตี๋ยวอยู่ ๓-๔ วันก็สามารถกินได้ ถ้าจะให้ก๋วยเตี๋ยวแบบที่เอาสากมาทุบ พอเราทำ เราก็ตัดแปลงจากวางใส่กระด้ง มาวางใส่ตะแกรง ล้างก๋วยเตี๋ยวด้วยน้ำเกลือ แล้วก็เอาไปวางตากแดด แต่อุปสรรคคือ จะพอกันและแมลงชอบมาจิกกิน ฝุ่นละออง ที่จะทำให้ไม่สะอาด ต้องเอาผ้าขาวบางมาคลุมไว้”^{๑๙} ในปัจจุบันมีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาประยุกต์ให้เข้ากับภูมิปัญญาชาวบ้าน นำมาพัฒนาให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

ชุมชนบ้านจำปาทอง มีภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีการสืบทอดกันมาเป็นรุ่นๆ จากบรรพบุรุษ แต่ในปัจจุบัน คนรุ่นใหม่ให้ความสนใจน้อย มีวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป มีวัฒนธรรมที่เปลี่ยนไป เพราะสังคมสมัยใหม่ ภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีมาแต่โบราณ ถ้าขาดคนสืบทอด ขาดคนสืบทอด อาจจะสูญหายไปจากชุมชน

๔.๑.๒ ด้านการจัดการรวมตัวของกลุ่ม

จากการศึกษา พบว่า จุดเริ่มต้นของการรวมตัวของกลุ่มก๋วยเตี๋ยวตากบ้านจำปาทอง คนในชุมชนมีความเห็นไปในลักษณะทิศทางเดียวกัน คือได้มองเห็นสภาพปัญหาของชุมชน ที่มีก๋วยเตี๋ยวน้ำหว่า เป็นจำนวนมาก ส่งผลให้ก๋วยเตี๋ยวน้ำหว่ามีราคาถูกและไม่สามารถบริโภคกัน เมื่อทั้งก็เกิดความเสียหาย จึงมีแนวคิดที่ทำให้ก๋วยเตี๋ยวหีละ ๕ บาท ให้มีมูลค่าเพิ่มขึ้น

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ ๑ ว่า “จุดเริ่มต้นของความคิดที่จะรวมกลุ่มกัน ตอนที่ก๋วยเตี๋ยวมีราคาถูกมากๆ ผมมีความคิดว่า จะแปรรูปก๋วยเตี๋ยวยังงี้จากตอนนี้หีละ ๕ บาท ให้กลายเป็นผลิตภัณฑ์ ที่มีราคา ๓๐ บาท ให้ได้อย่างเดิม”^{๒๐}

ประธานกลุ่มจึงชักชวน สมาชิก ซึ่งความคิดเห็นตรงกันว่าควรจัดตั้งกลุ่มแปรรูปก๋วยเตี๋ยวในชุมชน เพื่อสร้างรายได้ให้กลุ่ม กระจายรายได้สู่ชุมชนด้วยการรับซื้อก๋วยเตี๋ยวของคนในชุมชน ลดปริมาณการทิ้งก๋วยเตี๋ยวในชุมชน นำภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีอยู่ในชุมชน ซึ่งเรียนรู้จากปราชญ์ชาวบ้านมาแปรรูปก๋วยเตี๋ยวให้เกิดประโยชน์ได้ ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ ๒ ว่า “การรวมตัวของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนี้เกิดขึ้นมาจากท่านประธาน ได้มาชักชวนว่า ถ้าหากเรารวมกลุ่มกันทำแปรรูปก๋วยเตี๋ยวตากก็จะสามารถช่วยชาวบ้านได้ เพราะก๋วยเตี๋ยวในชุมชนเรามีเยอะ กินไม่หมดก็เน่าเสีย ปลุกกันทุกบ้าน ท่านประธานจึงมีแนวคิดที่จะทำก๋วยเตี๋ยวตาก จึงได้ตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนขึ้นมาเพื่อแปรรูปก๋วยเตี๋ยวตาก รับซื้อก๋วยเตี๋ยวของคนในชุมชน ศึกษาวิธีการทำก๋วยเตี๋ยวตากจากปราชญ์ชาวบ้าน ลองผิดลองถูกจนมีการ

^{๑๘} สัมภาษณ์ น.ส.ปรางค์ทิพย์ เขียวเรืองงาม, เจริญญิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๙} สัมภาษณ์ น.ส.จรัล บริสุทธิ, คนในชุมชนบ้านจำปาทอง (ปราชญ์ชาวบ้าน), ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๐} สัมภาษณ์ นายสุเมธ แยมขยาย, ประธานกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

ดำเนินงานกลุ่มมาถึงปัจจุบัน”^{๒๑} และสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญที่ ๕ พบว่า “กล้วยในชุมชนของเราเยอะ ก็เลยเห็นว่าเราน่าจะทำอะไรดีกว่าที่ไป เพราะเราก็มียัตถุติบอยู่แล้วซึ่งเป็นของตำบลเราชุมชนเรา ท่านประธานเลยคิดตั้งกลุ่มขึ้นและเรียกคณะกรรมการมาคุยกัน เรื่องตั้งกลุ่มทำกล้วยตาก เพราะวัตถุดิบของเราที่มีอยู่แล้ว ใครมีกล้วยก็นำมาขายให้กับทางกลุ่ม”^{๒๒} ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญที่ ๓ กล่าวว่า “คุณสุเมธได้ชักชวนให้เข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจ ให้เกิดความมั่นคงให้เป็นระบบมากขึ้น เห็นว่าความคิดของคุณสุเมธดี สามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชน กล้วยในชุมชนก็ไม่น่าเสียไปโดยไร้ประโยชน์ และในอนาคตยังสามารถทำให้กล้วยของกลุ่มวิสาหกิจเรามีชื่อเสียงได้”^{๒๓} และผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญที่ ๗ กล่าวว่า “เพราะการทำกล้วยตากทำแล้วดี มีรายได้เสริมและที่หมู่บ้านของเราปลูกต้นกล้วย กล้วยก็มีเยอะ ก็ให้เอามาขายกับทางกลุ่ม สามารถทำให้คนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น ถึงแม้จะไม่มาก แต่ก็ไม่ต้องทิ้งกล้วยที่บริโภคไม่ทันให้เน่าเสียไป”^{๒๔}

การรวมกลุ่มของวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง สรุปได้ดังนี้ ทางกลุ่มได้มองเห็นสภาพปัญหาของชุมชนที่มีกล้วยน้ำว้าเป็นจำนวนมากและมีราคาถูก จึงจัดตั้งกลุ่มเพื่อแปรรูปกล้วยตาก นำภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีมาประยุกต์ใช้ เพื่อสร้างมูลค่าราคาให้เพิ่มขึ้นให้กับกล้วยโดยนำมาแปรรูปเป็นกล้วยตาก รับซื้อกล้วยจากคนในชุมชน ช่วยลดปัญหากล้วยที่มีมาก บริโภคไม่หมด ขายไม่ทันไม่ต้องทิ้งไปโดยไร้ประโยชน์

๔.๑.๓ ด้านการจัดการกลุ่ม

จากการศึกษา พบว่า ในด้านการจัดการกลุ่ม จะเป็นการกระจายหน้าที่กันรับผิดชอบในแต่ละเรื่อง ในรูปแบบของคณะกรรมการ ซึ่งประกอบด้วย คือ ประธานกลุ่ม รองประธาน เภรัญญิก เลขานุการ และคณะกรรมการด้านต่างๆ จะเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบทั้งหมดในการบริหารจัดการกลุ่ม ตั้งแต่การจัดหาแหล่งทรัพยากรในการผลิต จนกระทั่งการนำจำหน่ายสู่ตลาดและลูกค้าประจำ จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ ๑ พบว่า “ประธานกลุ่มจะมีการบริหารจัดการกลุ่ม เริ่มจากการวางแผน มอบหมายงาน กระจายหน้าที่ให้แต่ละคน ประกอบด้วยฝ่ายจัดหางบประมาณ ฝ่ายบัญชี ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ฝ่ายผลิต และฝ่ายการตลาด โดยแต่ละฝ่ายสามารถดำเนินงานได้อย่างเต็มที่ โดยอยู่ในการควบคุมดูแลของประธานกลุ่ม”^{๒๕}

ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ ๒ ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “รองประธานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน มีหน้าที่เข้าร่วมประชุมตามหมู่บ้านเวลาจัดกิจกรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน หรือทางหน่วยงานภาครัฐ จัดกิจกรรมจะไปเข้าร่วม ทางกลุ่มต้องการอะไรก็เข้าร่วมพิจารณา จัดสรรหางบประมาณทำการตกลงกันให้มิตเห็นชอบตรงกัน และเข้าร่วมประชุมร่วมปรึกษาหารือ”^{๒๖} และผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ ๓ กล่าวว่า “ในส่วนของการจัดหาทุน หรืองบประมาณ กลุ่มจัดหาทุน หางบประมาณสนับสนุนเข้ากลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อใช้จ่ายหรือในส่วนของการลงทุนที่ใช้จำนวนมาก เช่น การซื้อตู้อบล้างงาน

^{๒๑} สัมภาษณ์ นายพุง พรโพธิ์, รองประธานฯ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๒} สัมภาษณ์ น.ส.สุกัญญา อรรถวิเวก, ประธานสัมพันธ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชน, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

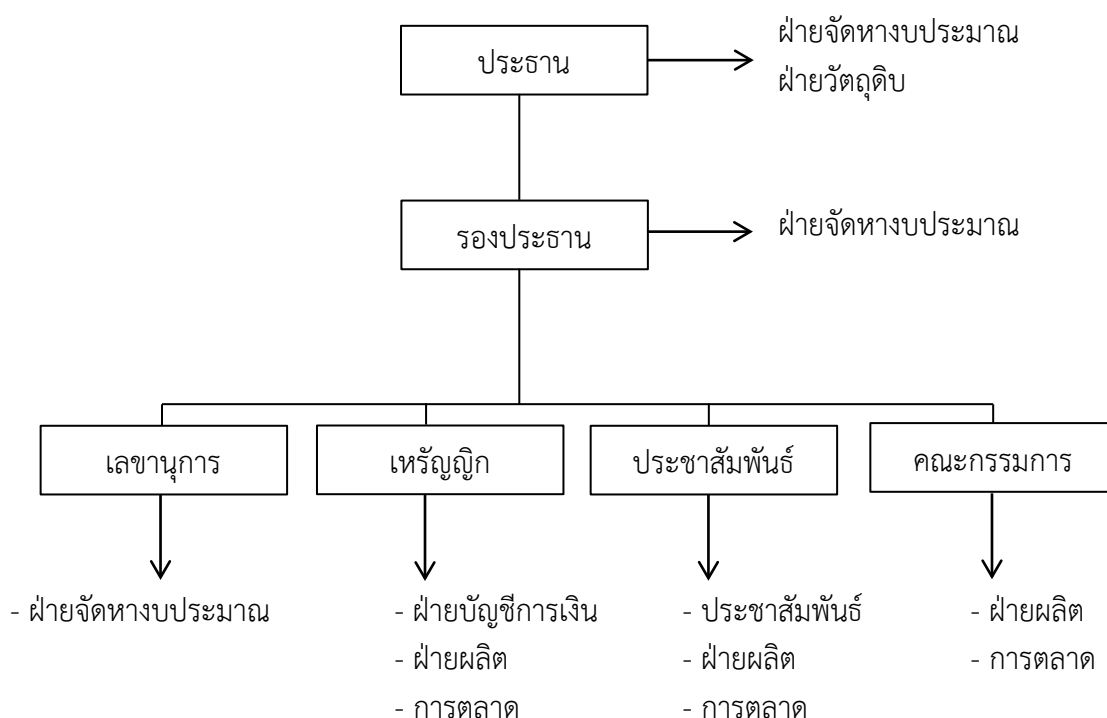
^{๒๓} สัมภาษณ์ นายมานิตย์ ราษฎร์ประชุม, เลขานุการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๔} สัมภาษณ์ น.ส.เชมมานิจ จันทร์โท, กรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๕} สัมภาษณ์ นายสุเมธ แยมขยาย, ประธานกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๖} สัมภาษณ์ นายพุง พรโพธิ์, รองประธานฯ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

แสงอาทิตย์ เครื่องซีลความร้อน เป็นต้น จะต้องผลักดันกัน ส่วนของการหาทุนเพื่อให้กลุ่มนี้เกิดการ พัฒนาเพิ่มขึ้น ให้มันแข็งแรงขึ้น มีระบบการบริหารจัดการที่มั่นคงและมีรูปแบบที่เห็นได้ชัดเจน และ ถูกต้องตามวิสาหกิจชุมชน^{๒๗} ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญที่ ๔ กล่าวว่า “ในส่วนของหน้าที่ด้านบัญชี จะต้อง จัดบันทึกรายรับ-รายจ่าย ในส่วนต่างๆ ทั้งหมดของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน พร้อมทั้งบัญชีกล้วยที่รับซื้อ จากคนในชุมชน และจะเป็นคนดูแลเรื่องการผลิตกล้วย ตั้งแต่การเลือกกล้วย จากชาวบ้านที่นำมา ขายให้กับทางกลุ่ม จนถึงการบรรจุสินค้า เพื่อนำไปสู่ตลาด ติดต่อกับลูกค้าที่มาซื้อสินค้าด้วย”^{๒๘} ซึ่ง ตรงกับการให้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคน ๕ ว่า “การบริหารจัดการกลุ่มเป็นประชาสัมพันธ์ และ การทำงานของกลุ่มจะแบ่งกันทำ แล้วแต่ว่าคนว่างก็มาทำบางที่อาจจะว่างไม่พร้อมกันเพราะแต่ละคน ก็มีหน้าที่ของตนเอง ถ้าเราว่างเราก็กมาช่วยกันทำ บางวันว่างพร้อมกันทั้งหมด ก็จะเสร็จเร็ว บางวัน ว่างไม่พร้อมกันก็จะเสร็จช้า มาช่วยปลูกบ้าง ตากบ้างเก็บบ้าง แบ่งหน้าที่กันไป”^{๒๙} และผู้ให้ข้อมูล คนสำคัญที่ ๗ กล่าวว่า “ในการเป็นกรรมการของกลุ่ม จะอยู่ในส่วนของการผลิต หน้าที่คือ ปลูก กล้วย ตากกล้วย พอมีหน่วยงานเข้ามาร่วมอบรมหรือมีกิจกรรมก็จะมาเข้าร่วมกิจกรรมตลอด และ ทุกๆเดือน จะต้องเข้าร่วมประชุมกับทางกลุ่มทุกเดือน”^{๓๐}

แผนภูมิที่ ๔.๑ แผนผังการจัดการกลุ่ม

^{๒๗} สัมภาษณ์ นายมานิตย์ ราษฎร์ประชุม, เลขานุการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๘} สัมภาษณ์ น.ส.ปรางค์ทิพย์ เขียวเรืองงาม, เหรัญญิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๙} สัมภาษณ์ น.ส.สุกัญญา อรรถวิเวก, ประชาสัมพันธ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชน, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๐} สัมภาษณ์ น.ส.เขมมานิจ จันทรโท, กรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

จากแผนภูมิที่ ๔.๑ แสดงให้เห็นถึงรูปแบบการจัดการและหน้าที่ต่างๆ ให้เห็นถึงการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ของผู้นำและสมาชิก โดยการทำตามหน้าที่ มีการกระจายหน้าที่ให้แต่ละฝ่ายดำเนินงานอย่างเต็มที่ และมีประธานกลุ่มที่มีการบริหารจัดการที่ดี จึงทำให้กลุ่มมีความมั่นคง มีระเบียบ มีวินัยในการทำงานร่วมกัน แสดงให้เห็นถึงการรวมกลุ่มกันได้จนถึงปัจจุบันนี้

๔.๑.๔ ด้านการจัดการบัญชีของกลุ่ม

จากการศึกษา พบว่า การจัดการบัญชี ทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ได้มอบหน้าที่ให้กับฝ่ายเหรัญญิกเป็นผู้ดูแลรายละเอียดทั้งหมด ทั้งบัญชีการรับซื้อกล้วย บัญชีรายรับ บัญชีรายจ่าย ออเดอร์ของลูกค้า ซึ่งจะมีการบันทึกข้อมูลรายละเอียดไว้ที่ระบบคอมพิวเตอร์ ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้^{๓๑}

ขั้นตอนการทำบัญชีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ดังนี้

๑. จัดทำบัญชี มีการจดยรายรับ-รายจ่าย ทุกขั้นตอนในแต่ละวัน ไม่ว่ารายรับหรือรายจ่ายจะจำนวนเท่าไรก็ตาม

๒. การเบิกถอนต้องผ่านประธานกลุ่มให้รับทราบทุกครั้งในแต่ละวัน

๓. มีการจัดทำบัญชีกล้วย ที่ชาวบ้านนำมาขายให้เราตรวจเช็คหวักล้วย ว่ามีสภาพตามที่เรากำลังต้องการ มีเน่าเสียหรือไม่ เมื่อได้ตรวจสอบสภาพของกล้วยแล้ว นับหวักล้วยที่สามารถนำมาใช้ได้ว่ามีเท่าไร คิดราคากกล้วย แล้วจดลงบัญชีกล้วย

๔. นำสมุดบัญชีฝาก-ถอน ไปที่สถาบันการเงิน ถอนเงินไปจ่ายผู้ที่นำกล้วยมาขายให้กับเรา

๕. ในกรณีของการเบิกถอนเงินจำนวนมาก ต้องผ่านการประชุมของคณะกรรมการให้รับรู้ ถึงจะสามารถเบิกถอนเงินได้

การจัดทำบัญชี รายรับ-รายจ่าย มีความสำคัญอย่างมากในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง เพราะหากทางกลุ่มวิสาหกิจกล้วยตากบ้านจำปาทองไม่มีข้อมูลเหล่านี้จะทำให้การดำเนินงานของกลุ่มเป็นไปอย่างไม่รู้สภาพความเป็นจริง เมื่อมีการจัดทำบัญชีที่ถูกต้อง มีการทำงานที่โปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ จะทำให้ส่งต่อการบริหารจัดการให้กลุ่มมีความก้าวหน้าและยั่งยืนได้

๔.๑.๕ ด้านการจัดการการผลิต

๔.๑.๕.๑ ปัจจัยการผลิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง

๑. คน กลุ่มกล้วยตากบ้านจำปาทอง เป็นคนในชุมชนบ้านจำปาทองและเป็นสมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจกล้วยตากบ้านจำปาทอง ที่ได้เรียนรู้จากภูมิปัญญาชาวบ้าน และได้แปรรูปกล้วยตากอย่างชำนาญเพื่อส่งขายสู่ตลาด

๒. เงินทุนที่ใช้ในการลงทุน ได้รับการสนับสนุนให้กู้ยืมโดยไม่เสียดอกเบี้ย จากสถาบันการเงินบ้านจำปาทอง จำนวนเงิน ๑๔,๐๐๐ บาท

ได้รับการสนับสนุนให้กู้ยืมโดยไม่เสียดอกเบี้ย จากโครงการประชารัฐ สถาบันการเงินบ้านจำปาทอง จำนวนเงิน ๓๘,๐๐๐ บาท

^{๓๑} สัมภาษณ์ น.ส.ปรางค์ทิพย์ เขียวเรืองงาม, เหรัญญิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

คนในชุมชนให้การสนับสนุน ตู้พลังงานแสงอาทิตย์ โดยกระทรวงพลังงาน จำนวน ๒ ตู้

ธนาคารออมสินสนับสนุนงบประมาณ ให้นิสิตลงพื้นที่ เพิ่มศักยภาพ พัฒนาองค์ความรู้ ด้านบัญชี ด้านรูปแบบผลิตภัณฑ์ ด้านการตลาด เป็นต้น

๓. วัสดุอุปกรณ์ ในอดีต คือ ตู้ตากกล้วยพลังงานแสงอาทิตย์ โดยยังไม่แผงโซล่าเซลล์ เริ่มแรกได้มาจากชาวบ้าน ที่ได้รับการสนับสนุนจากกระทรวงพลังงาน

ปัจจุบันได้ลงทุนซื้อตู้พลังงานแสงอาทิตย์ ที่มีแผงโซล่าเซลล์ ที่สามารถตากกล้วยได้ เฉพาะกลางวัน ด้วยการกู้ยืมจากสถาบันการเงินบ้านจำปาทอง และได้รับการสนับสนุน เครื่องขึ้นความร้อน จากโครงการออมสินยุวพัฒน์รักถิ่นของธนาคารออมสิน ร่วมกับ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

อนาคตมีแนวโน้มจะสั่งตู้พลังงานแสงอาทิตย์ที่สามารถใช้ไฟฟ้าทำความร้อนได้ สามารถตากกล้วยได้ทั้งกลางวันและกลางคืน เพื่อรองรับความต้องการที่ส่งผลิตภัณฑ์กล้วยตากของ ลูกค้า

เครื่องซีลความร้อน ได้รับการสนับสนุน จากธนาคารออมสิน โครงการออมสินยุวพัฒน์รักถิ่นร่วมกับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สติกเกอร์สินค้า ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานพัฒนาการชุมชนอำเภอท่าช้าง

๔. วัตถุดิบ ในการผลิต เป็นการรับซื้อกล้วยจากคนในชุมชนและสมาชิกกลุ่ม ซึ่งมีปัญหาราคากล้วยที่ตกต่ำ เพื่อไม่ให้กล้วยนั้นต้องนำไปทิ้งโดยไม่เกิดประโยชน์ และเพื่อลดต้นทุนในการรับซื้อกล้วยภายในชุมชน

ปัจจัยการผลิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ในปัจจุบัน มีการพัฒนาบุคคลให้มีศักยภาพในการดำเนินงานของกลุ่มอยู่เสมอ เงินทุนสนับสนุนมีสถาบันรองรับประจำชุมชน อุปกรณ์การผลิตมีการตรวจสอบ ดูแล และได้ขยายฐานการผลิต ตู้อบพลังงานแสงอาทิตย์พัฒนาเทคโนโลยีสมัยใหม่ให้มีคุณภาพ มีความสะอาดและปลอดภัยต่อสินค้า เพื่อให้เกิดความมั่นใจแก่ผู้บริโภค วัตถุดิบ กล้วยน้ำหว้ามีอยู่ภายในชุมชน เป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญในการผลิตสินค้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง

๔.๑.๕.๒ กระบวนการผลิต

จากการศึกษา พบว่า กระบวนการผลิตมีการพัฒนาตั้งแต่ก่อนเริ่มตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยประธานกลุ่ม ได้มีการทดลองทำกล้วยตาก ศึกษาเรียนรู้จากชาวบ้านในชุมชนบ้านจำปาทอง จนเห็นว่าสามารถทำแล้วได้ผลตอบรับได้ดีจากกลุ่มลูกค้า จึงได้นำเสนอการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้กับชาวบ้านและสมาชิกกลุ่ม มีขั้นตอนและวิธีการทำในการผลิตกล้วยตากโดยละเอียด มีดังนี้^{๓๒}

^{๓๒} สัมภาษณ์ น.ส.สุกัญญา อรรถวิเวก, ประชาสัมพันธ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชน, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

๑. คัดกล้วยของชาวบ้านที่นำกล้วยมาขายให้กับทางกลุ่ม เพื่อแยกขนาดของกล้วย แต่ละกลุ่มไซต้อใหญ่ ไซต้อเล็ก จะไม่นำมาปนกัน เพื่อการตากและเข้าบรรจุภัณฑ์ได้ง่ายขึ้น กล้วยกล้วยที่ไม่เน่าเสีย ที่เน่าเสียก็ตัดทิ้งไป แล้วนำกล้วยมาตัดเป็นหวีๆ วางทิ้งไว้เพื่อให้ยางกล้วยสะเด็ด

แผนภาพ ที่ ๔.๒ การคัดเลือกกล้วย

๒. นำกล้วยมาล้างน้ำเพื่อให้ฝุ่นหรือสิ่งสกปรกออกจากผิวเปลือกกล้วย กล้วยให้สะอาดแล้วนำกล้วยไปตากให้สะเด็ดน้ำ

๓. นำกล้วยไปเลี้ยงไว้บนโต๊ะเพื่อบ่มกล้วยให้สุก เรียงหวีกล้วยไม่ให้ซ้อนกัน เรียงเป็นแถว เพราะเวลาสุกกล้วยจะเกิดการซ้ำ ถ้าหากเรียงหวีกล้วยซ้อนกัน แล้วนำผ้ามาปิดไว้ การบ่มกล้วยเต็มที่ไม่เกินสามวัน มีวิธีดูกล้วยที่แก่จัดสามารถนำมาแปรรูปได้แล้ว ดังนี้ จะดูตรงเหลี่ยมของกล้วย ถ้ากล้วยที่แก่จัดเหลี่ยมของกล้วยจะไม่มี ตัวลูกกล้วยจะออกกลมๆ ถ้าเกิดเป็นกล้วยกาบขาว ตัวกล้วยจะออกสีนวลๆ ลูกกลมๆ แต่ถ้าเป็นกล้วยกาบเขียว ลูกจะใหญ่กว่ากล้วยกาบขาว และเหลี่ยมของกล้วยกาบเขียวจะไม่หมดถึงแม้จะสุกเต็มที่

แผนภาพที่ ๔.๓ การบ่มกล้วย

๔. กล้วยที่จะนำไปแปรรูปนั้น จะไม่ดิบเกินไปหรือสุกมากเกินไป มีวิธีดู คือ จากการหักกล้วยออกจากหวี ถ้าหักกล้วยแล้วหลุดออกจากหวีเลยโดยไม่ต้องดึง นั้นแหละสามารถนำไปแปรรูปได้

๕. ปอกเปลือกกล้วย กล้วยจะมีเส้นใย ต้องเอาเส้นใยที่ติดอยู่กับตัวกล้วยออกให้หมด ถ้าหากกล้วยมันมีเส้นใยติดไป มันจะเป็นสีที่เป็นใยกล้วย เวลาตากกล้วยแล้วมันจะทำให้สีไม่สวย แต่ถ้าเราเอาใยกล้วยออกได้หมด กล้วยตากแต่ละชั้นมันจะดูเนียนดูสวยดูสะอาด

แผนภาพที่ ๔.๔ การปอกกล้วย

๖. นำกล้วยที่ปอกแล้วเอามาคลึงน้ำเกลือ ส่วนผสมน้ำ ๑ ลิตร เกลือเม็ด ๑ กำ มือคนเราไม่เท่ากันให้เรากะหนึ่งกำมือพอประมาณ คนให้เกลือละลายทั้งหมด แล้วเอากล้วยที่เราปอกไปคลึงในน้ำเกลือที่เราเตรียมไว้ คือเรานำกล้วยไปถูให้เมือกกล้วยออกให้หมด เพราะกล้วยที่เราปอกมันจะมีเมือกกล้วยอยู่ จะสังเกตเห็นว่าถูแล้วกล้วยมันจะเนียน เมือกที่ติดอยู่ตรงกล้วยมันจะออกไปด้วยและจะสังเกตเห็นว่าน้ำที่เราคลึงกล้วยมันจะขุ่น ก็เพราะเกิดจากเมือกกล้วยและใยกล้วย มันหลุดออกไปด้วย ที่เราต้องล้างน้ำเกลือ เพื่อทำให้กล้วยมีความสะอาดและจะทำให้กล้วยแต่ละชั้นมีผิวเนียนสวยเวลาที่เรตากเรียบร้อยแล้ว ส่วนน้ำเกลือที่ใช้ พอใช้ไปซักประมาณ ๑๐ หวี ถึง ๑๒ หวี ก็จะเปลี่ยนหนึ่งครั้ง เพราะสีมันจะขุ่นมาก

แผนภาพที่ ๔.๕ การล้างกล้วย

๗. หลังจากที่เราล้างกล้วยด้วยน้ำเกลือแล้ว ก็นำกล้วยไปวางบนตะแกรงที่เตรียมไว้สำหรับตากกล้วยในตู้อบพลังงานแสงอาทิตย์ โดยจะเรียงกล้วยแต่ละลูกเป็นแถว ไม่ให้ห่างกันมากจนเกินไป และชิดกันมากจนเกินไป แล้ววางทิ้งไว้ผึ่งกล้วยให้สะเด็ดน้ำเกลือ หลังจากนั้นก็นำไปเข้าตู้อบได้เลย

แผนภาพที่ ๔.๖ การตากกล้วย

๘. หลังจากอบกล้วยในตู้อบพลังงานแสงอาทิตย์ ได้ ๑ วัน ไม่ต้องเก็บกล้วยปล่อยให้ตากอยู่ในตู้อบพลังงานแสงอาทิตย์ จะตากกล้วยในช่วงเช้า และในช่วงบ่ายก็จะพลิกกล้วยอีกด้านหนึ่งขึ้น ส่วนในวันที่ ๒ เราก็จะพลิกกล้วยในช่วงเช้าและจะพลิกกล้วยในช่วงบ่ายอีกรอบ ช่วงเย็นเราจะเก็บกล้วยเข้ากล่องพลาสติกปิดฝาให้แน่นและนำไปแช่ในตู้เย็น และจะเอาออกมาตากช่วงเช้า ช่วงบ่ายเราพลิกกลับด้านของกล้วย เก็บช่วงเย็น ทำแบบนี้ประมาณ ๓ วัน วันที่ ๔ ก็สามารถนำกล้วยไปบรรจุใส่กล่องและนำไปขายได้

แผนภาพที่ ๔.๗ การอบกล้วย

แผนภาพที่ ๔.๘ การอบกล้วย

๙. การบรรจุกล้วยใส่กล่อง จะต้องนำกล้วยมาตัดหัวและตัดท้ายออกก่อน เพื่อให้เกิดความสวยงามให้มีขนาดที่พอดีกัน และนำไปหนีบกับที่หนีบกกล้วย แต่ไม่ให้แบนมาก แล้วนำใส่กล่องพลาสติก กล่องหนึ่ง จะใส่กล้วยประมาณ ๕ ลูก ถึง ๖ ลูก แล้วนำไปซีลปากกล่องด้วย เครื่องซีลความร้อน ติตสติเกอร์ เป็นอันเสร็จเรียบร้อย

แผนภาพที่ ๔.๙ การตัดแต่งกล้วย

แผนภาพที่ ๔.๑๐ การบรรจุ

๑๐. การบรรจุกล้วยใส่กระปุก จะต้องนำกล้วยมาตัดหัวและตัดท้ายออกก่อน เพื่อให้เกิดความสวยงามให้มีขนาดที่พอดีกัน และนำไปหนีบกับที่หนีบกกล้วย แต่ไม่ให้แบนมาก แล้วนำใส่กระปุกกระปุกหนึ่ง จะใส่กล้วยประมาณ ๑๓ ลูก ถึง ๑๕ ลูก ปิดฝา ติตสติเกอร์ เป็นอันเสร็จเรียบร้อย

๑๑. การบรรจุกล้วยใส่ซองกระดาษ จะต้องนำกล้วยมาตัดหัวและตัดท้ายออกก่อน เพื่อให้เกิดความสวยงามให้มีขนาดที่พอดีกัน และนำไปหนีบกับที่หนีบกกล้วย แต่ไม่ให้แบนมาก แล้วนำกล้วยใส่ซองสุญญากาศต่อกล้วยหนึ่งลูก และนำไปซีล นำใส่ซองกระดาษซอง ละ ๖ ซิ่น ปิดซองกระดาษ ติตสติเกอร์ เป็นอันเสร็จเรียบร้อย

กระบวนการผลิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง มีขั้นตอนการผลิตที่ต้องอาศัยการเรียนรู้ ประสบการณ์ ความชำนาญ เชี่ยวชาญในแต่ละขั้นตอน เพราะทุกขั้นตอนของการผลิตมีเคล็ดลับการทำในทุกขั้นตอน เป็นการนำภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีอยู่ภายในชุมชน นำมาสืบทอดถ่ายทอดความรู้ ขั้นตอนการผลิตนี้ เป็นความรู้ติดตัว และสามารถ สร้างได้สร้างอาชีพให้กับให้แก่ผู้ที่มีความสนใจได้

๔.๑.๖ ด้านการจัดการด้านตลาด

จากการศึกษา พบว่า กลุ่มวิสาหกิจกล้วยตากบ้านจำปาทอง มีการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ เป็น ๓ ระดับ ดังต่อไปนี้

๑. การจัดจำหน่ายในชุมชน ส่วนใหญ่จะมาซื้อที่กลุ่มวิสาหกิจกล้วยตากบ้านจำปาทอง เพราะสถานที่ตรงนั้นมีสถาบันการเงิน เมื่อคนเข้ามาสถาบันการเงิน หรือมาทำกิจกรรมของหมู่บ้าน ก็จะซื้อกลับบ้านด้วย ขายทั้งปลีกและส่ง ขายให้กับคนในชุมชนและนอกชุมชน

๒. การจัดจำหน่ายนอกชุมชน ส่วนใหญ่จะเป็นการขายปลีกและส่ง ให้กับแม่ค้าร้านของชำ ชุมชนอื่น และ แม่ค้าตลาดค้าขายบางระจัน แหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดสิงห์บุรี และ ลูกค้าต่างจังหวัดที่ติดต่อเข้ากลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยผู้ซื้อจะมารับสินค้าและมีบริการส่ง

๓. การจัดจำหน่ายระดับประเทศ ทางกลุ่มได้มีโอกาสไปจำหน่ายในงานแสดงผลิตภัณฑ์ต่างๆ ที่หน่วยงานภาครัฐ องค์กรต่างๆจัดขึ้น อาทิ เช่น โครงการออมสินยุวพัฒน์รักษ์ถิ่น โครงการมหาลีลาประชาชน โครงการ GSB STARTUP ACADEMY ที่โรงแรมมิราเคิล แกรนด์ กรุงเทพมหานคร งานแสดงสินค้าพิธีปิดโครงการออมสินยุวพัฒน์รักษ์ถิ่น ที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอมั่นนอย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นต้น

การจัดการด้านตลาดของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านจำปาทอง มีการจัดจำหน่ายสินค้าทั้งภายในชุมชนและนอกชุมชน อีกทั้งยังได้มีการนำสินค้าไปแสดงตามงาน และจัดจำหน่ายตามกิจกรรม โครงการงานเกษตร ที่เกี่ยวกับสินค้าวิสาหกิจชุมชน ที่หน่วยงานภาครัฐ ทั้งในอำเภอน่าช้าง จังหวัดน่าน และจังหวัดอื่นๆ

๔.๑.๗ ด้านการจัดการคุณภาพของสินค้า

จากการศึกษา พบว่า เมื่อก่อนยังไม่มีคำสั่งซื้อตู้อบพลังแสงอาทิตย์ มีเพียงตู้ที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกระทรวงพลังงานที่แจกให้ชาวบ้าน เพื่อใช้ตากกล้วยให้แต่ละครัวเรือน ทางประธานกลุ่มได้ยืมมาใช้ เป็นการลองทำก่อนเป็นเบื้องต้น พอเห็นว่าทำได้และสามารถพัฒนาการผลิตกล้วยตากได้ จึงสั่งทำตู้อบพลังงานแสงอาทิตย์ที่มีคุณภาพและได้มาตรฐาน ปลอดภัยต่อผู้บริโภค และล่าสุดทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ได้สั่งตู้อบพลังงานแสงอาทิตย์ที่สามารถใช้ไฟฟ้าได้ ในราคา ๓๘,๐๐๐ บาท ถึงแม้อากาศจะไม่อำนวย ก็ยังสามารถตากกล้วยต่อไปได้ ปัจจุบันผู้ที่ทำการฝายผลิติดีความชำนาญมากขึ้นในการแปรรูปกล้วยตาก จึงทำให้กล้วยตากของกลุ่มวิสาหกิจกล้วยตากบ้านจำปาทอง มีคุณภาพ สะอาด ถูกหลักอนามัย

ปัจจุบันนี้กล้วยตากบ้านจำปาทองของกลุ่มวิสาหกิจกล้วยตากบ้านจำปาทอง จุดเด่นของผลิตภัณฑ์ คือ มีขนาดแต่ละชิ้นที่สม่ำเสมอ สีสวยเหลืองน่ารับประทาน ไม่เหนียวมาก กลิ่นหอมรสชาติมีความหวานตามธรรมชาติของกล้วย ไม่มีการแต่งสีและกลิ่นใดๆ

๔.๑.๘ ด้านการจัดการตั้งราคา

จากการศึกษา พบว่า เป็นการตั้งราคากันในกลุ่มสมาชิกประชุมปรึกษากัน ดูความเหมาะสมของราคา ต้นทุน และกำไร ให้มีความสอดคล้องและเป็นไปด้วยความยุติธรรม ไม่เอาเปรียบผู้บริโภค และมีกลุ่มเป้าหมายแต่ละประเภท คือ ขายให้คนชุมชน ขายให้นักท่องเที่ยวตามสถานที่ท่องเที่ยว ร้านของฝาก ร้านค้าสวัสดิการ ร้านของชำในชุมชน

ที่	ผลิตภัณฑ์	ราคาปลีก	ราคาส่ง
๑	แบบกล่องพลาสติก 	กล่องละ ๑๐ บาท	กล่องละ ๘ บาท
๒	ผลิตภัณฑ์กล้วยตากที่เป็นกระปุก 	กระปุกละ ๓๕ บาท	กระปุกละ ๒๕ บาท
๓	ผลิตภัณฑ์กล้วยตากที่ใส่ซองกระดาษ 	ห่อละ ๓๐ บาท	ห่อละ ๒๐ บาท
๔	กระเช้ากล้วยตาก 	รับจัดกระเช้างานพิธีต่างๆราคา ๒๐๐ ขึ้นไป	
๕	ขายเป็นกิโลกรัม	กิโลกรัมละ ๘๐ บาท	

ตารางภาพ ที่ ๔.๑ ตารางการตั้งราคา

การตั้งราคาสินค้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ราคานั้นทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านจำปาทองกำหนดราคาซึ่งดูที่ความเหมาะสมของกลุ่มผู้บริโภค ราคาที่ขายในชุมชนจะเป็นราคาที่คนในชุมชนมีความต้องการซื้อขายได้ ราคาที่ขายในกลุ่มผู้บริโภคแหล่งท่องเที่ยวจะเป็นราคาตามรูปแบบของผลิตภัณฑ์

๔.๑.๙ ด้านการจัดการการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐ

จากการศึกษา พบว่า หน่วยงานภาครัฐได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องให้การสนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ให้ได้รับการรองรับจากจดทะเบียนเป็นแจ้งเป็นสินค้า OTOP ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ ๑๓ พบว่า “การส่งเสริมอาชีพให้กับผู้ประกอบการหรือประชาชนที่สนใจในเรื่องกลุ่มอาชีพเสริมหรืออาชีพหลัก เรื่องของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ หน่วยงานพัฒนาการชุมชน มีหน้าที่ส่งเสริมด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์ ซึ่งมีโครงการ หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ หรือที่รู้จักกันในนามของ OTOP ในส่วนของหน่วยพัฒนาการชุมชนจะดูแลเรื่องของสินค้า OTOP การจะส่งเสริมกลุ่ม ต้องเริ่มจากความต้องการของกลุ่ม มีความต้องการผลิตสินค้าเพื่อเพิ่มมูลค่าหรือสร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้กับชาวบ้าน ในเรื่องของการดำเนินงาน จะส่งเสริมของการเรียนรู้และพัฒนาตัวเองจนต่อยอดตัวเองจนสามารถเป็นกลุ่มผู้ประกอบการได้อย่างเต็มตัว”^{๓๓} ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ ๑ ว่า หน่วยงานพัฒนาการชุมชนอำเภอท่าช้าง เห็นการทำงานของกลุ่มที่ทำจริง คุณภาพของสินค้าที่ทางกลุ่มเอาออกไปวางจำหน่าย ได้มาตรฐานสำหรับการเป็นสินค้า OTOP จึงได้แนะนำกลุ่มให้ไปแจ้งเป็นสินค้า OTOP^{๓๔} และสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คนที่ ๓ ว่า “พัฒนาการชุมชน อำเภอท่าช้าง ให้ทางกลุ่มไปแจ้งเป็นสินค้า OTOP เพื่อต่อการของงบประมาณสนับสนุน”^{๓๕}

หน่วยงานพัฒนาการชุมชนได้เข้ามาสร้างความเข้าใจในการรวมกลุ่มและสนับสนุนช่องทางการตลาด โดยมีการจัดกิจกรรมต่างๆ และได้เชิญเครือข่ายของกลุ่มผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อลดต้นทุนในช่องทางการตลาด ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ ๑๓ กล่าวว่า “การส่งเสริมอาชีพให้กับผู้ประกอบการหรือประชาชนที่สนใจในเรื่องกลุ่มอาชีพเสริมหรืออาชีพหลัก เรื่องของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ หน่วยงานพัฒนาการชุมชน มีหน้าที่ส่งเสริมด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์ ซึ่งมีโครงการ หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ หรือที่รู้จักกันในนามของ OTOP ในส่วนของหน่วยพัฒนาการชุมชนจะดูแลเรื่องของสินค้า OTOP การจะส่งเสริมกลุ่ม ต้องเริ่มจากความต้องการของกลุ่ม มีความต้องการผลิตสินค้าเพื่อเพิ่มมูลค่าหรือสร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้กับชาวบ้าน ในเรื่องของการดำเนินงาน จะส่งเสริมของการเรียนรู้และพัฒนาตัวเองจนต่อยอดตัวเองจนสามารถเป็นกลุ่มผู้ประกอบการได้อย่างเต็มตัว ในส่วนของการส่งเสริมการตลาด ทางหน่วยงานของพัฒนาการชุมชน ที่เกี่ยวข้องกับสินค้า OTOP โดยตรง มีการจัดกิจกรรมการแสดงสินค้า ในระดับจังหวัด ก็จะมีกิจกรรมส่งเสริมการขายตลอดทั้งปี ระดับภูมิภาค และระดับประเทศ ตามที่ทุกคนรู้จักอย่างเช่น OTOP เมืองทองธานี ในส่วนของภูมิภาคจะเป็นส่วนของภาคกลาง โดยจะติดกลุ่มเครือข่ายทั้งหมด เพื่อแสดงสินค้าและจัดจำหน่ายสินค้า

^{๓๓} สัมภาษณ์ นายธนพันธ์ พันธุ์น้อยกุล, นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ อำเภอท่าช้าง, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๔} สัมภาษณ์ นายสุเมธ แยมขยาย, ประธานกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๕} สัมภาษณ์ นายมานิตย์ ราษฎร์ประชุม, เลขานุการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

ในแต่ละกิจกรรมนั้นๆ”^{๓๖} ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ ๑ ว่า หน่วยพัฒนาการชุมชน จะติดต่อให้เราไปร่วมแสดงสินค้า ตามกิจกรรมต่างๆที่ทางหน่วยงานจัดขึ้น”^{๓๗}

หน่วยงานเกษตรอำเภอให้ทางกลุ่มจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน พร้อมสนับสนุน ส่งเสริมศักยภาพให้เข้าอบรมความรู้ในด้านของการแปรรูป การถนอมอาหาร ด้านการผลิต รูปแบบผลิตภัณฑ์ ด้านการตลาด การจัดการองค์กร จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ ๑ พบว่า “เกษตรอำเภอ ทำช้าง ให้รวมกลุ่มจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน เพื่อจะได้เป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ชัดเจน และมีการรองรับที่ถูกต้อง แล้วการสนับสนุนในด้านต่างๆ งบประมาณก็จะมีมาช่วยทางกลุ่ม ทำสินค้าให้รับออย. พัฒนาสินค้าไปสู่สากลมากขึ้น”^{๓๘} ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ ๓ ว่า “เกษตรอำเภอ ทำช้าง รับรองการเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ง่ายต่อการของบประมาณสนับสนุน และพัฒนาต่อยอดสินค้าให้ได้รับมาตรฐาน เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้บริโภค”^{๓๙} และได้สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ ๕ ว่า “กลุ่มของเราจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนเรียบร้อยแล้ว ทางเกษตรอำเภอก็ได้มาให้ความรู้ต่างๆ เกี่ยวกับการพัฒนาระบบกลุ่ม อบรมเกี่ยวกับการแปรรูปกล้วยต่างๆ ให้มีความหลากหลายมากขึ้น”^{๔๐} ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ ๑๒ ว่า “เมื่อกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านจำปาทองได้เข้าจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนเรียบร้อยแล้ว ทางเกษตรอำเภอได้มีโครงการอบรมความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาระบบกลุ่มและการพัฒนาต่อยอดการแปรรูปสินค้า เช่นการทำกล้วยฉาบมัน กล้วยทอดกรอบ เป็นต้น”^{๔๑}

ธนาคารออมสินหน่วยงานใหญ่ มอบให้ทางธนาคารออมสิน ภาค ๑๔ ลงพื้นที่ ร่วมกับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีโครงการสนับสนุนงบประมาณ ให้นิสิตนำความรู้ด้านการแปรรูปสินค้า การจัดทำบัญชี การพัฒนารูปแบบสินค้า ด้านการตลาด ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ ๑๖ กล่าวว่า “โครงการออมสินยุวพัฒน์รักษ์ถิ่น เป็นโครงการที่ทางธนาคารออมสิน ทำข้อตกลงบันทึก MOU กับทางมหาวิทยาลัยระดับอุดมศึกษาทั่วประเทศ จำนวน ๑๖ แห่ง และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นหนึ่งสถาบันที่เข้าร่วมโครงการ เพื่อเอานิสิตที่มีองค์ความรู้สมัยใหม่ไปช่วยกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อไปช่วยชาวบ้านในด้านต่างๆ ทั้งด้านการทำบัญชี ด้านดีไซน์ package ด้านการตลาดด้าน การจัดจำหน่าย”^{๔๒}

ธนาคารออมสินให้การสนับสนุนทางกลุ่มมาโดยตลอด ซึ่งเป็นเครือข่ายภาคีที่ทำงานร่วมกันมานาน ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ ๑ ได้กล่าวว่า “ธนาคารออมสินเป็นภาคีเครือข่ายเกี่ยวกับเรื่องสถาบันการเงินบ้านจำปาทอง เมื่อทางธนาคารเห็นทางชุมชนรวมกลุ่มเป็นวิสาหกิจชุมชน ได้

^{๓๖} สัมภาษณ์ นายธนพันธ์ พันธุ์น้อยกุล, นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ อำเภอท่าช้าง, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๗} สัมภาษณ์ นายสุเมธ แยมขยาย, ประธานกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๘} สัมภาษณ์ นายสุเมธ แยมขยาย, ประธานกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๙} สัมภาษณ์ นายมานิตย์ ราษฎร์ประชุม, เลขานุการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๔๐} สัมภาษณ์ น.ส.สุกัญญา อรรถวิเวก, ประชาสัมพันธ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชน, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๔๑} สัมภาษณ์ น.ส.ตรีชฎา จันทน์นาลาว, นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร ปฏิบัติการสำนักงานเกษตรอำเภอท่าช้าง, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๔๒} สัมภาษณ์ นายธานี เดชฤดี, ธนาคารออมสินภาค ๑๔ หน่วยสถาบันการเงินชุมชน, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สนับสนุนให้ทางนิสิตได้ลงมาดูแลกลุ่ม เป็นการเปิดโอกาสให้กับกลุ่มเราได้ทำงาน ได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ”^{๔๓} และผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ ๔ กล่าวว่า “ธนาคารออมสินให้งบประมาณสนับสนุนนิสิตที่เป็นพระสงฆ์ และ นิสิตที่เป็นฆราวาส ของมหาเถรฯ ได้มาให้ความรู้ในเรื่องต่างๆ เป็นประสบการณ์แบบใหม่ที่ไม่เคยเห็น แต่มองว่าโครงการแบบนี้ดีเพราะเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน นิสิตได้มาเรียนรู้วัฒนธรรมของเรา เราก็ได้เรียนรู้จากสิ่งที่เขามาสอน”^{๔๔}

ทางธนาคารออมสินพร้อมให้การสนับสนุนให้เรื่องของการลงทุน กู้ยืม กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง เมื่อทางกลุ่มต้องการใช้เงินลงทุน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ ๑๖ กล่าวว่า “ทางธนาคารออมสินของเรา จะช่วยในด้านการสนับสนุนงบประมาณในการลงพื้นที่ การทำกิจกรรม จะมีงบประมาณค่าใช้จ่ายต่างๆ ทางธนาคารออมสินจึงได้สนับสนุนด้านงบประมาณให้นักศึกษาลงพื้นที่ หลังจากนักศึกษาไปพัฒนาหรือไปช่วยกลุ่มแล้ว เมื่อกลุ่มมีความเข้มแข็ง ถ้ามีความจำเป็นต้องการเงินทุนเพื่อต่อยอดกิจการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน สามารถมากู้ยืมกับธนาคารออมสินได้”^{๔๕} และผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ ๑ กล่าวว่า “ทางธนาคารออมสินมาให้ความรู้เรื่องของการลงทุน และเปิดโอกาสให้กับทางกลุ่มสามารถกู้ยืม นำเงินมาลงทุนเพื่อต่อยอดกิจการของกลุ่มวิสาหกิจ”^{๔๖}

โครงการออมสินยุวพัฒน์รักษ์ถิ่นของธนาคารออมสิน ร่วมกับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ดำเนินโครงการจบลง ทางธนาคารออมสินประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง มีการพัฒนาด้านการทำบัญชี การตลาด รูปแบบผลิตภัณฑ์ การแปรรูปสินค้า เป็นกลุ่มที่มีการพัฒนาดีที่สุดในจังหวัด จึงได้รับคัดเลือกให้เป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีการพัฒนา จาก ๑๐๕ โครงการทั่วประเทศ เหลือเพียง ๑๗ โครงการ ที่ได้รับรางวัล “ออมสินยุวพัฒน์รักษ์ถิ่นยอดเยี่ยม” จากธนาคารออมสินสำนักงานใหญ่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ ๑๖ กล่าวว่า “หลังจากที่ทางธนาคารออมสินให้งบประมาณนิสิตลงพื้นที่ไปแล้ว ผลตอบรับคือ ก่อนทำและหลังทำนั้นเห็นเป็นรูปธรรมได้ชัดเจน รูปแบบของของผลิตภัณฑ์ในการบรรจุเดิมนั้น ที่ใส่กล่องพลาสติกแบบธรรมดา นิสิตได้ไปปรับปรุงใหม่แบบเป็นซอง เป็นกระปุก ซึ่งจะมีรูปแบบที่สวยงามชวนให้น่าซื้อ สอนให้ทำบัญชีรายรับรายจ่าย หาช่องทางการจัดจำหน่าย คือวางขายตามร้านต่างๆไป เมื่อนิสิตลงไปได้มีการทำ Facebook และ LINE เพื่อขายทางออนไลน์ได้อีกช่องทางหนึ่ง กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง จึงได้รับคัดเลือกเป็นกลุ่มวิสาหกิจที่มีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี”^{๔๗}

กลุ่มกล้วยตากบ้านจำปาทอง ได้ร่วมมือกับ กศน.อำเภอกำแพงแสน สอนวิธีการแปรรูปกล้วยตากให้กับผู้ที่มีความสนใจ มีความต้องการที่จะศึกษาเรื่องการทำกล้วยตาก เป็นหนึ่งโครงการของ กศน.อำเภอกำแพงแสน ที่ส่งเสริมให้กลุ่มเปิดเป็นศูนย์การเรียนรู้ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ ๕ กล่าวว่า “หน่วยงานของ กศน.อำเภอกำแพงแสน มาติดต่อให้ทางกลุ่มเราสอนการแปรรูปกล้วยตากให้กับประชาชนทั่วไป และเน้นเศรษฐกิจพอเพียงเน้นการถนอมอาหารได้นาน หรือแปรรูปอาหารให้เก็บ

^{๔๓} สัมภาษณ์ นายสุเมธ แยมขยาย, ประธานกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๔๔} สัมภาษณ์ น.ส.ปรารถนาทิพย์ เขียวเรืองงาม, เภรณญิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๔๕} สัมภาษณ์ นายธานี เดชฤดี, ธนาคารออมสินภาค ๑๔ หน่วยสถาบันการเงินชุมชน, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๔๖} สัมภาษณ์ นายสุเมธ แยมขยาย, ประธานกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๔๗} สัมภาษณ์ นายธานี เดชฤดี, ธนาคารออมสินภาค ๑๔ หน่วยสถาบันการเงินชุมชน, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ได้นาน โดยจะสนับสนุนงบประมาณในการทำโครงการ”^{๔๘} ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ ๑๔ ว่า “กศน.อำเภอท่าช้าง มีโครงการจะนำนักศึกษา กศน.อำเภอท่าช้างและประชาชนที่มีความสนใจที่อยู่ในหมู่บ้าน มาเรียนรู้การแปรรูปกล้วยตาก มีความรู้ติดตัว เรียนรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านในการทำกล้วยตากที่สืบทอดกันมา เพื่อเป็นองค์ความรู้ไว้เฉพาะตัว สามารถต่อยอดเป็นอาชีพเสริมได้”^{๔๙} ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ ๑๕ ว่า “การแปรรูปกล้วยตากเป็นการต่อยอดอาชีพให้กับครอบครัวได้ ในชุมชนของเรามีกล้วยมาก ทั้งไปก็เสียดาย กศน.อำเภอท่าช้างจึงร่วมกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านจำปาทอง จัดโครงการเรียนรู้การทำกล้วยตากให้แก่ประชาชนผู้มีความสนใจ และนักศึกษาของ กศน.อำเภอท่าช้าง”^{๕๐}

ทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทองได้ถ่ายทอดความรู้ให้ผู้มีความสนใจโดยชุมชนต่างๆ ทั้งในและนอกพื้นที่มาศึกษาเรียนรู้การแปรรูปกล้วยตากจากทางกลุ่ม จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ ๑ ว่า “กลุ่มศึกษาดูงานจากภาคใต้ของจังหวัดสงขลาและชุมพร ได้เดินทางมาดูงานเกี่ยวกับสถาบันการเงิน และสถานที่ตรงนี้เป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง เขามีความสนใจและได้เรียนรู้การทำกล้วยตาก เพื่อเป็นการเผยแพร่ความรู้สู่ชุมชนในจังหวัดของเขา ชุมชนมีภูมิปัญญาชาวบ้าน ซึ่งกลุ่มเราได้เรียนรู้มา จึงเปิดเป็นศูนย์การเรียนรู้”^{๕๑} ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ ๓ ว่า “หน่วยงานของจังหวัดสุพรรณบุรี เขาได้มาเรียนรู้การทำกล้วยตากพลังงานแสงอาทิตย์ จากกลุ่มวิสาหกิจของเราไป ขยายต่อสู่ชุมชน โดยการส่งตู้พลังงานแสงอาทิตย์ ๑๐ ตู้ แต่ทางจังหวัดสุพรรณไม่ได้แปรรูปกล้วยอย่างเดียว นำตู้ไปตากเนื้อ ตากสมุนไพรตอนนี้เขาได้ดำเนินการแล้ว”^{๕๒} และผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ ๒ กล่าวว่า “คนในจังหวัดสิงห์บุรีได้มาเรียนรู้การทำกล้วยตากจากกลุ่มของเรา แต่ส่วนนั้นเขาเอาไปทำเป็นส่วนตัว และนำไปขายเอง เราก็ยินดีที่จะสอนให้”^{๕๓}

กลุ่มวิสาหกิจกล้วยตากบ้านจำปาทอง มีการดำเนินงานโดยหน่วยงานภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วม เป็นรับรองการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทองและสินค้าของกลุ่มวิสาหกิจกล้วยตากบ้านจำปาทอง จากอำเภอท่าช้าง หน่วยงานเกษตรอำเภอท่าช้าง ให้เป็นสินค้า OTOP และหน่วยงานพัฒนาการชุมชนอำเภอท่าช้าง ให้จดทะเบียนเป็นสินค้าวิสาหกิจชุมชน และได้ให้การสนับสนุน เพิ่มองค์ความรู้ ต่อยอดการพัฒนาให้มีความมั่นคงและแข็งแรง ในการบริหารจัดการ ให้ดำเนินงานของกลุ่มได้อย่างมีระบบ และยังได้รับการสนับสนุน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญาชาวบ้าน นำเทคโนโลยีสมัยใหม่ประยุกต์เข้ากับภูมิปัญญาดั้งเดิม โดย ทางธนาคารออมสิน ร่วมมือกับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นำนิสิตลงพื้นที่ทำโครงการด้วยกัน จนได้รับรางวัล “ออมสินยุวพัฒน์รักษ์ถิ่นยอดเยี่ยม” และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ยังเปิดเป็นศูนย์เรียนรู้

^{๔๘} สัมภาษณ์ น.ส.สุกัญญา อรรถวิเวก, ประชาสัมพันธ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชน, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๔๙} สัมภาษณ์ น.ส.สุพรรณษา ไส้เลิศ, กศน. อำเภอท่าช้าง, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๕๐} สัมภาษณ์ น.ส.เยาวลักษณ์ จันทพันธ์, กศน. อำเภอท่าช้าง, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๕๑} สัมภาษณ์ นายสุเมธ แยมขยาย, ประธานกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๕๒} สัมภาษณ์ นายมานิตย์ ราษฎร์ประชุม, เลขานุการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๕๓} สัมภาษณ์ นายพยุ่ง พรโพธิ์, รองประธานฯ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ให้กับผู้ที่มีความสนใจในการแปรรูปกล้วยตาก ที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านของคนในชุมชนบ้านจำปาทอง เพื่อสืบทอดภูมิปัญญาชาวบ้าน ไม่ให้สูญหายไปจากสังคม

๔.๑.๑๐ ด้านการจัดการกระบวนการขับเคลื่อนกลุ่ม การมีส่วนร่วม ๕ ขั้นตอน

กระบวนการขับเคลื่อนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง การมีส่วนร่วม ๕ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ การมีส่วนร่วมในการขึ้นริเริ่มกลุ่ม การจากศึกษา พบว่า การก่อตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง โดยประธานกลุ่ม คือ นายสุเมธ แยมขยาย มองเห็นปัญหาของชุมชนที่มีกล้วยน้ำหว้ามาก เพราะคนในชุมชนปลูกกันทุกหลังคาเรือน และราคากล้วยตกต่ำ ในปี ๕๙ จากหวีละ ๑๕ – ๓๐ บาท ลดลงเหลือเพียงหวีละ ๕ บาท ถึงแม้กล้วยจะมีราคาที่ถูกแต่กลับไม่มีคนซื้อ เพราะหากินได้ตามบ้านทั่วไป จึงทำให้กล้วยในชุมชนเป็นทรัพยากรที่ถูกนำไปทิ้งโดยเปล่าประโยชน์ ประธานกลุ่มจึงมีแนวคิด ทำโครงการนำกล้วยน้ำหว้ามาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์กล้วยตากของชุมชนบ้านจำปาทองให้เกิดมูลค่าอีกครั้ง โดยเริ่มแรก ประธานกลุ่มได้ศึกษาการทำกล้วยตากจากชาวบ้านที่มีความชำนาญ มีประสบการณ์ในด้านนี้ เมื่อเห็นว่าสามารถทำกล้วยตากได้แล้ว จึงได้ชักชวนสมาชิก จำนวน ๙ ท่าน เข้ามาจัดตั้งกลุ่ม ขอจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน โดยจะมีการรับซื้อกล้วยของชาวบ้านในราคาที่เหมาะสม นำมาแปรรูปเป็นกล้วยตาก สามารถกระจายรายได้ให้กับคนในชุมชน

ขั้นตอนที่ ๒ การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผนกลุ่ม จากการศึกษา พบว่า สมาชิกทุกคนในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ได้มีการประชุมวางแผน มีขั้นตอนในการทำ มีระบบระเบียบ มีกฎเกณฑ์ที่อยู่ร่วมกัน ทำงานร่วมกัน เหมือนเป็นครอบครัวเดียว สร้างองค์กรกลุ่มให้มีความเข้มแข็ง ดำเนินงานของกลุ่มโดยอาศัยหลักการทำงานร่วมกัน เติมนานไปพร้อมๆกัน จะไม่ทำเพียงคนเดียว มีปัญหาช่วยกันแก้ไข ช่วยกันพัฒนากลุ่มอยู่เสมอ โดยมีประธานกลุ่มเป็นผู้นำ มีการวางแผนกลุ่มไว้ ดังนี้

๑. จัดการประชุมกลุ่มทุกเดือน โดยเชิญสมาชิกทั้งหมดเข้าร่วมประชุม รับฟังนโยบาย ข้อมูลบัญชีรายรับ-รายจ่ายทุกเดือน รับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

๒. จัดทำบัญชีกล้วย บัญชีรายรับรายจ่าย รายวัน รายเดือน และ ประจำปี

๓. ส่งตัวแทนเข้ารับการฝึกอบรม ตามหน่วยงานต่างๆ ให้การสนับสนุน

๔. ช่วยกันดำเนินงานกลุ่มให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกลุ่มที่ตั้งไว้

๕. การบริหารของกลุ่ม ต้องเป็นที่ประทับใจของลูกค้า

๖. สินค้าต้องถูกสุขอนามัย สะอาด ปลอดภัย

๗. รับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ของสมาชิกกลุ่ม คนในชุมชน องค์กรภาครัฐลูกค้า

ขั้นตอนที่ ๓ การมีส่วนร่วมในขั้นการดำเนินงานการพัฒนา จากการศึกษา พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง มีการพัฒนาให้มีศักยภาพที่ดีในทุกๆ ด้านอยู่เสมอ ด้านบุคคล คือ สมาชิกกลุ่ม มีการเตรียมความพร้อมในการดำเนินงานอยู่เสมอ ด้านการผลิต ทางกลุ่มมีการพัฒนาทั้งรูปแบบ ความปลอดภัย ทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค อุปกรณ์ เครื่องมือมีการตรวจเช็คอยู่เสมอ ด้านบุคคล คือ สมาชิกกลุ่ม มีการเข้าอบรม ตามหน่วยงาน ตามโครงการ ที่ทางภาครัฐให้การ

สนับสนุน เพื่อเพิ่มองค์ความรู้ให้กับตนเองเพื่อนำมาพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่ม ให้มีศักยภาพ มีคุณภาพ ให้เป็นที่ไว้วางใจ ให้เกิดความมั่นใจของลูกค้า ด้านการบริหารจัดการ โดยอาศัยการดูแลโดย ประธานกลุ่ม เป็นหัวหน้าดำเนินงาน และมีสมาชิกคอยขับเคลื่อน คอยช่วยเหลือกัน ดำเนินงาน บริหารจัดการกลุ่มให้เป็นไปโดยความเรียบร้อยให้เกิดประสิทธิภาพในทุกๆด้าน โดยอาศัยการประเมิน โดยภาพรวมดังต่อไปนี้

๑. สำรวจความคิดเห็น/ความพึงพอใจของสมาชิกกลุ่มกล้วยตากบ้านจำปาทอง และ ผู้บริโภค เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนดำเนินงาน ให้เป็นไปอย่างเรียบร้อย เป็นแนวทางหลักที่จะ พัฒนาระบบการบริหารจัดการบุคลากรเพื่อตอบสนองต่อทิศทางการดำเนินงาน และเป้าหมายของกลุ่ม

๒. สร้างค่านิยม วัฒนธรรมกลุ่มกล้วยตากบ้านจำปาทอง กำหนดค่านิยมกลุ่มเพื่อใช้ในการกำหนดพฤติกรรมของสมาชิกที่ส่งเสริมความสำเร็จของกลุ่ม สร้างสัมพันธภาพต่อผู้มีส่วนได้เสีย และกลุ่มมีแนวทางการสร้างวัฒนธรรมตามค่านิยมที่กำหนดเป็นพื้นฐานในการกำหนดและพัฒนา ศักยภาพของกลุ่มให้เกิดประสิทธิภาพ

๓. ประธานกลุ่ม มีการศึกษาหาข้อมูลเชิงทฤษฎีและปฏิบัติเกี่ยวกับจัดการกลุ่ม การ ทำกล้วยตาก การบริหารงาน การตลาด เพื่อนำมาปรับประยุกต์ใช้ในและพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มให้มีประสิทธิภาพ และเพื่อให้ขยายการดำเนินงานให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ตามรูปแบบของวิสาหกิจ ชุมชนที่สมบูรณ์แบบตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

๔. มีจัดทำแผนฝึกอบรม พัฒนาศักยภาพกลุ่มในการทำกล้วยตาก และแปรรูป ผลิตภัณฑ์อื่นในอนาคต ที่สอดคล้องกับแผนการดำเนินงานของกลุ่ม ให้ตรงกับความต้องการของกลุ่ม และสมาชิกกลุ่ม ให้ได้รับการพัฒนาเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพตามแผนการ ดำเนินงานของกลุ่ม ทั้งในปัจจุบัน และมีศักยภาพในอนาคต

ขั้นตอนที่ ๔ การมีส่วนร่วมในขั้นรับผลประโยชน์จากการพัฒนา จากการศึกษา พบว่า ในปัจจุบันกลุ่มวิสาหกิจกล้วยตากบ้านจำปาทอง ได้จัดการรับผลประโยชน์ของกลุ่มไว้ ๓ ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ ๑ สมาชิกกลุ่ม/แรงงาน

การรับผลประโยชน์ของสมาชิกกลุ่ม / แรงงาน ในปัจจุบัน ทางกลุ่มแบ่งให้เป็น ๖๐ % ของรายได้ในแต่ละเดือน ขึ้นอยู่กับผลกำไรที่หักลบจากต้นทุนแล้ว ไม่มีการกำหนดค่าแรงของแต่ละเดือน ถ้ามีกำไรมาก ผลตอบแทนก็得多 ถ้ามีกำไรน้อย ผลตอบแทนก็จะได้น้อย

ส่วนที่ ๒ ประธานกลุ่ม

การรับผลประโยชน์ของประธานกลุ่ม ในปัจจุบัน ทางกลุ่มแบ่งให้เป็น ๓๐ % ของรายได้ในแต่ละเดือน ขึ้นอยู่กับผลกำไรที่หักลบจากต้นทุนแล้ว ไม่มีการกำหนดค่าแรงของแต่ละเดือน ถ้ามีกำไรมาก ผลตอบแทนก็得多 ถ้ามีกำไรน้อย ผลตอบแทนก็จะได้น้อย ที่แบ่งเป็น ๓๐ % เพราะการบริหารจัดการทั้งหมด ตอนนี้ทางประธานกลุ่มเป็นผู้ดูแลทั้งหมด หากในอนาคตมีการเปลี่ยนแปลงด้านการบริหารจัดการมากขึ้น ในส่วนของ ๓๐ % นี้ ก็จะกระจายไปสู่ตำแหน่งต่างๆ

ส่วนที่ ๓ เก็บเข้าบัญชีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง

การเก็บผลประโยชน์เข้าบัญชีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ในปัจจุบัน แบ่งเป็น ๑๐ % เพื่อเป็นทุนในการบริหารจัดการกลุ่ม เช่น ซื้ออุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการผลิต เป็นทุนในการเดินทางเข้าฝึกอบรมให้แก่สมาชิก ช่วยเหลือสมาชิกในยามที่จำเป็น เป็นต้น

ขั้นตอนที่ ๕ การมีส่วนร่วมในขั้นการประเมินผล จากการศึกษา พบว่า การประเมินผล การดำเนินงาน ความพึงพอใจ จะแบ่งเป็น ๔ กลุ่มหลักๆ ดังนี้

๑. สมาชิกกลุ่มกล้วยตากบ้านจำปาทอง

จะมีสำรวจความคิดเห็น/ความพึงพอใจของสมาชิกกลุ่มกล้วยตากบ้านจำปาทอง ทุกครั้งที่เข้าประชุม เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนดำเนินงาน ให้ไปเป็นอย่างไรบ้าง เป็นแนวทางหลักที่จะพัฒนาระบบการบริหารจัดการบุคลากรเพื่อตอบสนองต่อทิศทางการดำเนินงาน และเป้าหมายของกลุ่ม เพื่อความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียว สร้างความสามัคคีให้กับกลุ่ม โดยการรับฟังความคิดเห็นของกันและกัน ในขั้นตอนของการดำเนินเมื่อมีสิ่งผิดพลาด เพื่อที่จะได้ช่วยกันระดมความคิดเห็นแก้ไขปัญหาให้หมดไป และพัฒนาสิ่งที่ดีๆ ให้เกิดขึ้นกับกลุ่ม

๒. คนในชุมชน

จะมีสำรวจความคิดเห็น/ความพึงพอใจของของคนในชุมชนบ้านจำปาทอง ให้มีความสำคัญกับคนชุมชน เพราะคนชุมชนถือว่าเป็นคนในพื้นที่ ที่สามารถช่วยเหลือพึ่งพากันได้ และเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการดำเนินงานของกลุ่มให้ไปเป็นอย่างไรบ้าง เป็นแนวทางหลักที่จะพัฒนาระบบการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจกล้วยตากบ้านจำปาทอง เพื่อตอบสนองต่อทิศทางการต้องการของคนในชุมชน เพื่อเป็นการสร้างความสามัคคีของคนในชุมชนอีกด้วย

๓. หน่วยงานภาครัฐ องค์กร ที่เข้ามาสนับสนุน

ในด้านของหน่วยงานภาครัฐและองค์กรที่เข้ามาสนับสนุน จะประเมินผลจากการร่วมงาน การดำเนินงานของกลุ่ม ผลงานที่กลุ่มได้ทำให้เห็นเป็นรูปธรรม สินค้าของกลุ่มปัจจุบันนี้ ที่สามารถเป็นแบรนด์ของชุมชนบ้านจำปาทองและเป็นที่สนใจของลูกค้า

๔. ลูกค้า

ในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ได้ให้ความสำคัญต่อลูกค้าเป็นอันมาก ใส่ใจการความต้องการของลูกค้า รับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะจากลูกค้า แล้วนำมาปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสม เพราะลูกค้าถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการดำเนินงานประกอบของกลุ่ม เล็งเห็นว่า เมื่อลูกค้ามีความพึงพอใจในสินค้า การแนะนำต่อผู้อื่นย่อมมีมาก ถือเป็นโอกาสในการพัฒนาช่องทางการค้า เมื่อผู้ผลิตดีมีคุณธรรม สินค้ามีคุณภาพ ลูกค้าก็ย่อมประทับใจ เมื่อเกิดความประทับใจกลุ่มวิสาหกิจกล้วยตากบ้านจำปาทองก็สามารถดำเนินงานไปได้

การจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง กระบวนการขับเคลื่อนกลุ่มการมีส่วนร่วม เริ่มจากขั้นริเริ่มกลุ่ม โดยประธานเห็นปัญหาเกิดขึ้นภายในชุมชน จากการที่กล้วยมีราคาแพง จึงมีแนวคิดที่จะช่วยเหลือคนในชุมชน โดยมีการประชุม วางแผนกับคนในชุมชน รวมกลุ่มจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน วางระบบ ระเบียบ กฎเกณฑ์ของกลุ่มให้มีความมั่นคง ให้พร้อมในทุกๆด้าน ในการดำเนินงานของกลุ่มให้เต็มไปด้วยคุณภาพ ศักยภาพ ทั้งด้านบุคคล ด้านการผลิต ด้านการ

บริการ ด้านองค์กร การรับผลประโยชน์ซึ่งเป็นไปตามข้อตกลงที่เกิดขึ้นในการประชุมวางแผนของกลุ่ม และมีการประเมินผลของการดำเนินงานกลุ่ม โดย สมาชิกกลุ่ม คนในชุมชน หน่วยงานภาครัฐที่เข้ามาสนับสนุน และลูกค้า

๔.๒ กระบวนการพึ่งตนเองของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อำเภอกำแพง จังหวัดสิงห์บุรี

จากการศึกษาจากเอกสาร จากการสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มกล้วยตากบ้านจำปาทอง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้สรุปผล ดังนี้ กลุ่มอาชีพกล้วยตากในอำเภอกำแพง จังหวัดสิงห์บุรี มีกลุ่มวิสาหกิจบ้านจำปาทอง เพียงกลุ่มเดียวที่ดำเนินการแปรรูปกล้วยตาก ซึ่งมีการก่อตั้งกลุ่มอาชีพโดยหน่วยงานราชการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน โดยในวัตถุประสงค์ข้อที่ ๒ จะกล่าวถึงกระบวนการพึ่งตนเองของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ๕ ด้าน คือ

- ๑.การพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ
- ๒.การพึ่งตนเองด้านสังคม
- ๓.การพึ่งตนเองด้านทรัพยากรธรรมชาติ
- ๔.การพึ่งพาตนเองทางด้านเทคโนโลยี
- ๕.การพึ่งพาตนเองด้านจิตใจ

๔.๒.๑ การพึ่งตนเองของกลุ่มวิสาหกิจกล้วยตากบ้านจำปาทอง ๕ ด้าน

๑. การพึ่งพาตนเองด้านเศรษฐกิจ

จากการศึกษา พบว่า การใช้จ่ายของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านจำปาทอง ใช้หลักการดำเนินงานกลุ่มแบบไม่ฟุ่มเฟือย ต้องดูความจำเป็นก่อนที่จะลงทุน ดูความเหมาะสมของการลงทุน และทุกครั้งต้องนำเรื่องเข้าที่ประชุมเพื่อปรึกษาหารือกับสมาชิกกลุ่ม และชาวบ้านในชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่ เป็นต้น โดยจะไม่ใช้จ่ายโดยไม่มีความจำเป็น ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญที่ ๑ กล่าวว่า “เรื่องการใช้เงินของกลุ่มเป็นสิ่งสำคัญ ถ้าเราผิดพลาดเรื่องนี้ ทุกคนก็จะไม่ไว้วางใจเรา ก่อนที่จะนำเงินไปใช้หรือลงทุน เราก็ต้องดูที่ความเหมาะสม และเรียกประชุมคณะกรรมการทุกครั้ง”^{๕๔} ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญที่ ๔ ว่า “ทำงานเป็นเหรียญก้านบัญชี จะรู้รายรับและรายจ่ายของกลุ่มทุกขั้นตอน เงินเข้าเงินออก รู้หมด การลงทุนที่ใช้เงินมาก เมื่อที่ประชุมรับทราบและมีความคิดเห็นตรงกัน เราถึงสามารถเบิกจ่ายและนำเงินส่วนนั้นไปใช้ได้”^{๕๕}

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านจำปาทองมีนโยบายออมเงินให้แก่สมาชิกและปันผลให้ทุกสิ้นปี จะได้ฝากเป็นเงินเก็บเอาไว้ใช้ในอนาคตได้ ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญที่ ๑ กล่าวว่า “การออมเงินถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญในชีวิต เมื่อคนเรามีเงินเก็บ ขยันทำงาน อุดหนุน เมื่อมีความจำเป็นเราสามารถนำเงินที่

^{๕๔} สัมภาษณ์ นายสุเมธ แยมขยาย, ประธานกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๕๕} สัมภาษณ์ นายมานิตย์ ราษฎร์ประชุม, เลขานุการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

ออมไว้นั้นออกมาใช้ได้”^{๕๖} ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ ๓ ว่า “นโยบายการออมของกลุ่มนั้นเป็นประโยชน์ต่อสมาชิก สามารถนำเงินมาออมได้ตลอด มีมากก็ออมมาก มีน้อยก็อมน้อย”^{๕๗}

กลุ่มมีการปรับตัวเข้ากับเศรษฐกิจของชุมชนให้กลุ่มกับชุมชนสามารถอยู่ร่วมกันได้ในคนชุมชนส่วนมากก็จะทำนา และสมาชิกในกลุ่มก็ทำนา การทำงานแต่วัน สมาชิกบางท่านอาจติดภาระหน้าที่ อาจจะมาช้าหรือไม่ได้ สมาชิกกลุ่มสามารถผลัดเปลี่ยน หมุนเวียนกันมาทำงานที่กลุ่มได้ ผู้ให้สัมภาษณ์สำคัญคนที่ ๑ กล่าวว่า “สมาชิกบางวันก็มาทำงานพร้อมกัน ช่วยกันไม่นานก็เสร็จ แต่บางวันสมาชิกติดภารกิจ อาจจะมาไม่ครบหรือไม่ได้มาทำงาน เราก็จะมีการผลัดเปลี่ยนกันทำงาน ฟังพาอาศัยกันในกลุ่มของเราได้อย่างไม่มีขาดตกบกพร่องในการทำงานของกลุ่ม”^{๕๘} ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ ๘ ว่า “ช่วงฤดูกาลทำนาก็จะมีช่วงที่ต้องไปอยู่นา อาจจะไม่ได้มาบ้าง แต่ถ้าว่างเมื่อไร ก็จะมาช่วยกลุ่มตลอด”^{๕๙} และผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญที่ ๙ ว่า “ขายจิ้งหรีด ต้องดูแล อาจจะมาช้าเป็น บางวัน แต่ก็พยายามมาตลอด ถ้าวันไหนมาไม่ได้ก็จะโทรบอกทางกลุ่ม”^{๖๐}

กล้วยในชุมชนมีมาก ทางกลุ่มก็รับซื้อกล้วยในชุมชนมาแปรรูปกล้วยตาก กระจายรายได้เข้าสู่คนในชุมชน กระตุ้นเศรษฐกิจของชุมชนให้มีเงินหมุนเวียน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ ๑ กล่าวว่า “เมื่อกล้วยมีราคาถูกเราก็รับซื้อกล้วยของคนในชุมชน ถ้ากล้วยมีราคาแพงขึ้นเราก็ต้องคุยกับคนในชุมชนหาทางออกกันอีกที เพราะกลุ่มวิสาหกิจของเรากับชุมชนต้องอาศัย ฟังพาซึ่งกันและกันตลอดไป”^{๖๑} ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญที่ ๕ กล่าวไว้ว่า “ตอนกล้วยมีราคาถูกเราช่วยกันหาทางออกด้วยการนำกล้วยมาแปรรูปเป็นกล้วยตาก เพื่อเป็นการช่วยเหลือคนในชุมชนที่ปลูกกล้วยขายกล้วยในราคาที่ถูก กล้วยราคาถูกก็อาจจะขายได้ บางทีก็ขายไม่ได้ ขายไม่หมด ก็ต้องเอาไปทิ้งเพราะกล้วยอยู่ได้ไม่ได้”^{๖๒}

การพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านจำปาทอง การลงทุน หรือการใช้เงินของกลุ่ม ทางกลุ่มใช้หลักการไม่ฟุ่มเฟือย ดูเหมาะสมของการใช้จ่าย ถ้าลงทุนไปแล้วจะเกิดประโยชน์หรือผลเสียมากกว่ากัน มองเห็นถึงความสำคัญของกลุ่มเป็นหลัก มีนโยบายการรู้จักประหยัด อุดออม เพราะเป็นสิ่งจำเป็นมากสำหรับเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทองมีการปรับตัวให้เข้ากับเศรษฐกิจของชุมชน เพื่อให้การดำเนินของกลุ่มและชุมชนสามารถอยู่ร่วมกันอย่างมั่นคง และทางกลุ่มยังกระตุ้นเกิดระบบฟังพาเศรษฐกิจภายในชุมชน กลุ่มสามารถฟังพาชุมชนได้ และชุมชนก็สามารถฟังพากลับได้เช่นเดียวกัน

^{๕๖} สัมภาษณ์ นายสุเมธ แยมขยาย, ประธานกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๕๗} สัมภาษณ์ นายมานิตย์ ราษฎร์ประชุม, เลขานุการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๕๘} สัมภาษณ์ นายสุเมธ แยมขยาย, ประธานกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๕๙} สัมภาษณ์ นางคารม สมถา, กรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๖๐} สัมภาษณ์ น.ส.ภิรมย์พร ขำสี, กรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๖๑} สัมภาษณ์ นายสุเมธ แยมขยาย, ประธานกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๖๒} สัมภาษณ์ น.ส.สุกัญญา อรรถวิเวก, ประชาสัมพันธ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชน, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

๒. การพึ่งพาตนเองด้านสังคม

จากการศึกษา พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ใช้หลักการพึ่งพาตนเองทางด้านสังคม เพื่อให้อยู่ร่วมกันของคนในชุมชนอย่างมีความสุข ช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในชุมชน มีการประชุม ประชาสัมพันธ์ ข่าวสารให้กับคนในชุมชนได้ทราบ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ ๕ กล่าวว่า “เมื่อทางกลุ่มมีการจัดกิจกรรม จะมีการประชาสัมพันธ์ให้คนในชุมชนได้รับทราบ เพื่อให้เข้าร่วมกิจกรรม และเวลาที่คนในชุมชนมีงานต่างๆ เช่น การบวช งานแต่ง หรืองานศพ เราก็จะไปร่วมงานกับเขา”^{๖๓} ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลคนที่ ๓ ว่า เมื่อทางกลุ่มต้องการรับซื้อกล้วย จะประชาสัมพันธ์ให้คนในชุมชนได้รับทราบ เพื่อนำกล้วยมาขายให้กับทางกลุ่มของเรา”^{๖๔} และผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ ๑๐ กล่าวว่า “เมื่อกลุ่มมีงานหรือจัดกิจกรรม มีข่าวสารที่ต้องการแจ้งให้คนในชุมชนได้รับทราบ จะมาแจ้งที่ทำการผู้ใหญ่บ้านเพื่อประกาศให้คนในชุมชนได้รับรู้ ตามเสียงกระจายข่าว”^{๖๕} เมื่อกลุ่มจัดงานหรือมีกิจกรรม ก็จะเข้าร่วมกิจกรรมตลอด เพราะบ้านอยู่ใกล้ ได้เห็นสิ่งที่คณะกรรมการที่กลุ่มนี้ได้ทำ จึงมีความมั่นใจในระบบการทำงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนี้”^{๖๖}

การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เมื่อคนในชุมชนหรือสมาชิกกลุ่มได้รับความเดือดร้อน ต้องการความช่วยเหลือ ทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทองจะมีทุนไว้สำหรับช่วยเหลือ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ ๑ กล่าวว่า “กลุ่มวิสาหกิจของเรา มีการจัดทุนเอาไว้สำหรับช่วยเหลือคนในชุมชนที่ได้รับความเดือดร้อน คนในชุมชนก็เหมือนคนในครอบครัว ร่วมทุกข์ร่วมสุขกัน ต้องดูแลซึ่งกันและกัน”^{๖๗} ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลคนที่ ๑๐ ว่า “เมื่อคนในชุมชนเดือดร้อนหรือต้องการความช่วยเหลือ หรือชุมชนมีงาน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนนี้ก็เต็มใจช่วยทุกงาน”^{๖๘}

การให้ความรู้เกี่ยวกับการแปรรูปกล้วยตาก ทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง มีการถ่ายทอดความรู้ที่ได้ศึกษาแก่ผู้ที่มีความสนใจในชุมชนและนอกชุมชน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ ๕ กล่าวว่า “เมื่อคนในชุมชนและคนนอกพื้นที่ มาศึกษาเรียนรู้การทำกล้วยตากจากเรา จะเป็นวิทยากรในการให้ความรู้แก่เขา”^{๖๙} ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ ๔ ว่า “มีหน้าที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการทำกล้วยตาก อธิบายขั้นตอนการทำให้กับผู้ที่มีความสนใจ ทั้งในชุมชนและหน่วยงานต่างๆ”^{๗๐}

และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ยังสามารถรวมกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชน มาร่วมกันทำกล้วยตากเพื่อเป็นการได้พบปะพูดคุยกัน ไม่ทำให้โดดเดี่ยว ไม่ต้องอยู่บ้านคนเดียวเวลาลูกหลานไปทำงาน ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานกลุ่ม เป็นการสร้างความสุขให้กับผู้สูงอายุในชุมชนได้ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ ๑ กล่าวว่า “ผู้สูงอายุในชุมชน เมื่อลูกหลานไปทำงาน ก็อยู่

^{๖๓} สัมภาษณ์ น.ส.สุกัญญา อรรถวิเวก, ประชาสัมพันธ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชน, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๖๔} สัมภาษณ์ นายมานิตย์ ราษฎร์ประชุม, เลขานุการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๖๕} สัมภาษณ์ นายมหา ขำสี, ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๕, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๖๖} สัมภาษณ์ นางปทุมวรรณ ทองมาก, คนในชุมชนบ้านจำปาทอง, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๖๗} สัมภาษณ์ นายสุเมธ แยมขยาย, ประธานกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๖๘} สัมภาษณ์ นายมหา ขำสี, ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๕, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๖๙} สัมภาษณ์ น.ส.สุกัญญา อรรถวิเวก, ประชาสัมพันธ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชน, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๗๐} สัมภาษณ์ น.ส.ปรารถน์ทิพย์ เขียวเรืองงาม, เภรียกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

บ้านคนเดียว เมื่อได้มาทำแบบนี้ เจอคนรุ่นราวคราวเดียวกัน ก็มีเรื่องพูดคุยกันตามประสานมามีอายุ ก็คลายเครียดไปได้อีกแบบหนึ่ง สร้างรอยยิ้ม เสียงหัวเราะกันได้”^{๗๑} ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ ๑๘ ว่า “เมื่อมีเวลาว่าง จะไปช่วยเขาตากกล้วย ก็จะช่วยกันมีความสุข อยู่บ้านก็ไม่ได้ทำอะไร เพราะอยู่คนเดียว ได้มาเจอใครต่อใคร ก็ทำให้ไม่เหงาด้วย”^{๗๒} และสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญที่ ๖ ว่า “ผู้สูงอายุเมื่ออยู่บ้านเฉยๆ ก็จะมีอาการเบื่อหน่าย ต้องหาอะไรทำ เมื่อทางกลุ่มให้ผู้สูงอายุได้เข้ามาทำแบบนี้ ก็สามารถช่วยให้ผู้สูงอายุได้พบปะพูดคุยกัน คลายเครียดได้ด้วย”^{๗๓}

การพึ่งตนเองของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ในส่วนของสังคม ชุมชน ทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทองกับคนในชุมชน มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน แสดงให้เห็นถึงการพึ่งพาอาศัยกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันของคนในชุมชน สามารถสร้างความรัก ความสามัคคี ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันให้เกิดในชุมชนได้ เพื่อเป็นการพัฒนาชุมชนของตนให้มีการพัฒนาที่ดีขึ้น เพื่อความเป็นอยู่ของคนในชุมชนที่ดี และพื้นที่ในการจัดตั้งกลุ่มนั้น เป็นพื้นที่ของสถาบันการเงินของคนชุมชน คนในชุมชนสามารถใช้พื้นที่ส่วนนั้น เป็นลานกิจกรรม เป็นที่ประชุม เป็นสถานที่เรียนรู้ให้เกิดประโยชน์แก่คนทั่วไปได้ เป็นการพึ่งพาอาศัยกันของคนในชุมชนและยังเป็นที่รวมกลุ่มของผู้สูงอายุได้มาพบปะกัน ปัจจุบันชุมชนบ้านจำปาทองจึงเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งในด้านการพึ่งพาตนเอง จึงเป็นแหล่งเรียนรู้แก่ชุมชนอื่นๆ

๓. การพึ่งพาตนเองด้านทรัพยากร

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ดำเนินการอยู่ด้วยความพร้อมของตนเอง มีความพร้อมในด้านทรัพยากร ทั้งด้านทรัพยากรมนุษย์ บุคลากรของชุมชนที่มีคุณภาพ และกลุ่มมีคนที่ทำงานที่มีใจรักในการทำงาน มีองค์กรและสถาบันภายในชุมชนที่เข้มแข็งอยู่ร่วมกันแบบเครือญาติ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ ๑ กล่าวว่า “กลุ่มเรามีคนที่มีความสามารถ มีประสบการณ์ในการทำงาน เรียนรู้โดยการเอาใจใส่ทุกขั้นตอนที่เราได้สอน มีไหวพริบในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาได้ดี”^{๗๔} ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ ๑๖ ว่า “ระบบการทำงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ถือว่ามีทีมงานที่มีคุณภาพ ทุกคนที่เป็นสมาชิกเรียนรู้การทำงานได้อย่างรวดเร็ว มีความสามัคคีกัน พึ่งพากัน และเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีความเข้มแข็ง”^{๗๕} และผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ ๑๑ กล่าวว่า “วิสาหกิจชุมชนบ้านจำปาทองมีผู้นำที่เก่ง มีวิสัยทัศน์ที่ก้าวหน้าที่จะทำให้เกิดประโยชน์กับชุมชนอย่างแท้จริง คนในชุมชนก็ช่วยเหลือกันดี เป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีความโปร่งใสในการทำงาน เอาใจใส่ในการทำงาน ถือว่ามีบุคลากรที่ทำงานที่ดีมาก อีกทั้งยังมีองค์กรในชุมชนที่มีความเข้มแข็งพร้อมให้การสนับสนุน”^{๗๖}

^{๗๑} สัมภาษณ์ นายสุเมธ แยมขาย, ประธานกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๗๒} สัมภาษณ์ นางมาลา ศรีม่วง, คนในชุมชนบ้านจำปาทอง, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๗๓} สัมภาษณ์ นางทองคำ เครือทอง, กรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๗๔} สัมภาษณ์ นายสุเมธ แยมขาย, ประธานกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๗๕} สัมภาษณ์ นายธานี เดชฤดี, ธนาคารออมสินภาค ๑๔ หน่วยสถาบันการเงินชุมชน, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๗๖} สัมภาษณ์ นางศิริลักษณ์ เหมะพิชัย, นายอำเภอท่าช้าง, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสมบูรณ์เพียงพอ ที่สามารถนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์แก่คนภายในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ ๑๖ กล่าวไว้ว่า “กล้วยน้ำหว่า้เป็นทรัพยากรหนึ่งที่ชุมชนบ้านจำปาทองนั้นมีมาก ง่ายต่อการนำมาแปรรูปการทำกล้วยตาก หรือ การแปรรูปกล้วยเป็นขนมอย่างอื่น ที่ไม่ต้องนำเข้าทรัพยากรมาจากสถานที่อื่นๆ จึงเป็นจุดแข็งด้านทรัพยากรของชุมชน”^{๗๗} ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ ๑๐ ว่า “ชุมชนของเรามีการปลูกกล้วยมาก จนกลายเป็นทรัพยากรที่สามารถสร้างรายได้ให้กับคนชุมชน ขายแบบกล้วยดิบหรือแบบกล้วยสุกได้ และยังสามารถนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อาหารต่างๆได้”^{๗๘} และผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ ๑ กล่าวไว้ว่า “ในชุมชนของเรา นอกจากมีนาข้าวเป็นทรัพยากรหลักแล้ว ยังมีกล้วยน้ำหว่า้ที่เป็นผลผลิตของคนในชุมชน ถือว่าเป็นทรัพยากรที่มีมากในชุมชนนี้”^{๗๙}

และทรัพยากรที่เป็นองค์ความรู้ที่เป็นทรัพย์สินทางปัญญา เป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นความรู้ที่มีอยู่ภายในชุมชน ซึ่งได้รับการถ่ายทอดเป็นมรดกทางปัญญามาจากบรรพบุรุษ สามารถนำภูมิปัญญานั้นมาให้เกิดประโยชน์ สร้างรายได้ให้กับครอบครัว ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ ๑๗ ได้กล่าวว่า “ความรู้เรื่องการตากกล้วยที่ได้ติดตัวเรียนรู้จากพ่อแม่มา ถือว่าเป็นคนที่โชคดีสามารถนำความรู้ที่ได้มานี้ ถ่ายทอดให้แก่คนอื่นเพื่อสร้างประโยชน์ให้กับสังคม ให้คนรุ่นหลังที่ได้ศึกษาเรียนรู้ได้มีความรู้ติดตัว ในวันข้างหน้าไม่มีใครรู้ว่าชีวิตจะเป็นอย่างไร อาจนำไปใช้ได้ สืบทอดภูมิปัญญาของเราให้คงอยู่ไปตลอด ถึงแม้ยุคสมัยจะเปลี่ยนไป แต่เราก็ไม่เปลี่ยนแปลงความรู้ที่พ่อแม่ให้หมดไปกับสังคมสมัยใหม่”^{๘๐} และผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ ๑ ได้กล่าวว่า “แต่ละท้องถิ่น ย่อมภูมิปัญญาที่แตกต่างกันออกไป ไม่มีที่ไหนดีกว่าใคร หรือเด่นกว่าใคร เพราะแต่ละพื้นที่จะมีเอกลักษณ์ภูมิปัญญาของแต่ละชุมชน เมื่อเราเห็นภูมิปัญญาที่เราสามารถเรียนรู้และนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ภูมิปัญญานั้นจะมีคุณค่า และให้ประโยชน์แก่ผู้ที่เห็นคุณค่าของภูมิปัญญานั้น”^{๘๑}

การพึ่งตนเองด้านทรัพยากร ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านจำปาทอง ซึ่งประกอบด้วยทรัพยากรบุคคล เราจะเห็นได้ว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง มีคณะทำงานที่มีคุณภาพ พึ่งพาอาศัยกัน มีความสามัคคีกันในกลุ่ม มีองค์กรและสถาบันภายในชุมชนให้การสนับสนุนทำงานร่วมกันโดยเป็นลักษณะเป็นครอบครัว และมีคนในชุมชนที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี เป็นการพิจารณาถึงสภาพของชุมชนที่มีองค์ประกอบครบถ้วนที่สามารถดำเนินงานขับเคลื่อนกลุ่มให้มีศักยภาพในทุกๆด้านได้อย่างสมบูรณ์แบบ

องค์ประกอบในด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่จัดเป็นความพร้อมหรือทรัพยากรธรรมชาติเบื้องต้นก็คือ กล้วยน้ำหว่า้ที่มีอยู่ในชุมชนที่แสดงให้เห็นถึงสิ่งที่มีอยู่ในพื้นที่ เป็นโอกาสที่ดีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยบ้านจำปาทอง จะสามารถกระตุ้นระบบเศรษฐกิจของชุมชนให้เกิดการหมุนเวียนภายในชุมชน ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งในการพึ่งพาตนเองของชุมชน

^{๗๗} สัมภาษณ์ นายธานี เดชฤดี, ธนาคารออมสินภาค ๑๔ หน่วยสถาบันการเงินชุมชน, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๗๘} สัมภาษณ์ นายมหา ขำสี, ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๕, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๗๙} สัมภาษณ์ นายสุเมธ แยมขยาย, ประธานกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๘๐} สัมภาษณ์ น.ส.จรัล บริสุทธี, คนในชุมชนบ้านจำปาทอง (ปราชญ์ชาวบ้าน), ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๘๑} สัมภาษณ์ นายสุเมธ แยมขยาย, ประธานกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

และทรัพยากรที่เป็นองค์ความรู้ที่เป็นทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งได้รับการถ่ายทอดเป็นมรดกทางปัญญาจากบรรพบุรุษ ที่สามารถนำมาประยุกต์ให้เข้ากับเทคโนโลยีสังคมสมัยใหม่อย่างสมดุล เป็นการสืบทอดภูมิปัญญาและนำภูมิปัญญาที่มีคุณค่าทางด้านจิตใจ นำกลับมาประยุกต์ใช้ในรูปแบบใหม่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เสริมอาชีพ สร้างรายได้ แก่ครอบครัว คนในชุมชน ที่จะป็นปัจจัยสนับสนุนให้เกิด กระบวนการพึ่งตนเองของชุมชนได้ การมีความรู้ความสามารถในการใช้ภูมิปัญญาในการผลิต และการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติเหล่านั้น ให้แก่คนในชุมชน ที่จะหล่อหลอมให้คนในชุมชนอยู่ร่วมกันโดยการพึ่งพาตนเองได้อย่างปกติสุข

๔. การพึ่งพาตนเองทางด้านเทคโนโลยี

จากการศึกษา พบว่า การดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง มีการพัฒนาเครื่องมือการผลิตให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อคุณภาพของสินค้าที่จะได้นำไปจำหน่ายแก่ผู้บริโภค เพื่อให้ผู้บริโภคมีความมั่นใจ ในความสะอาดและปลอดภัย และยังมีอุปสรรคคือ เมื่อแดดไม่มีก็ไม่สามารถตากกล้วยได้ การผลิตก็จะหยุดไป ทำให้สินค้ามีไม่ต่อเนื่อง จึงลงทุนซื้อเครื่องมือการผลิต ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ ๑ กล่าวว่า “เมื่อก่อนตูบของเราเป็นตูธรรมดา ยังไม่มีแผงโซล่าเซลล์ ต่อมาเราก็สั่งทำตูที่มีแผงโซล่าเซลล์ แต่ก็เจออุปสรรค เมื่อแดดไม่มีก็ไม่สามารถตากกล้วยได้ การผลิตกล้วยของเราก็ไม่ได้ผลผลิตอย่างต่อเนื่องตามที่เรต้องการ ในปัจจุบันเราได้สั่งตูบที่มามีการทำงานตลอด ๒๔ ชั่วโมง ไม่มีแดดก็สามารถใช้ไฟฟ้าอบกล้วยได้”^{๘๒} ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ ๕ ว่า “ทางกลุ่มของเราได้สั่งซื้อตูที่ใช้ทั้งพลังงานแสงอาทิตย์ และใช้กำลังไฟฟ้า เมื่อก่อนแดดไม่มีก็ตากกล้วยไม่ได้ เป็นอุปสรรคมากช่วงหน้าฝนและหน้าหนาว แต่ตอนนี้เราสามารถผลิตได้ทุกฤดู”^{๘๓}

ทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ได้นำเทคโนโลยีมาพัฒนาต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ให้เกิดประโยชน์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การติดต่อซื้อขาย ช่องทางการตลาด และมีการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม ได้ใช้เทคโนโลยีในการติดต่อสื่อสาร เผยแพร่ข้อมูลต่างๆ มีช่องทางการติดต่อทาง LINE และมีช่องทางการติดต่อทาง FACEBOOK ให้มีความสะดวกสบายมากขึ้น และในการจัดทำบัญชีรายรับ รายจ่ายของกลุ่ม การฝาก การถอนเงิน มีการลงบันทึกบัญชีข้อมูลในระบบคอมพิวเตอร์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ ๑ กล่าวไว้ว่า “ปัจจุบันการติดต่อสื่อสารส่วนมากก็จะเป็นโทรศัพท์ ติดต่อประสานงานกัน ทาง LINE ทาง FACEBOOK เพราะสังคมสมัยนี้ไม่เหมือนสมัยก่อนยุคสมัยได้เปลี่ยนแปลงไปแล้ว”^{๘๔} ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ ๔ ว่า “เทคโนโลยีมีความจำเป็นกับทางกลุ่มมาก การทำบัญชีก็ต้องใช้ข้อมูลในคอมพิวเตอร์ จดบันทึกรายรับ-รายจ่าย ข้อมูลทุกอย่างจะลงข้อมูลไว้ในคอมพิวเตอร์ การฝากเงินหรือถอนเงินก็เช่นเดียวกัน การติดต่อรับซื้อกล้วยตาก ส่วนมากคนในชุมชนก็จะติดกันทางโทรศัพท์ รับออเดอร์กล้วยตาก แล้วค่อยขับรถมารับที่กลุ่ม ถ้าคนในชุมชนไม่สามารถมาได้ ทางกลุ่มจะนำไปส่งถึงที่”^{๘๕}

^{๘๒} สัมภาษณ์ นายสุเมธ แยมขยาย, ประธานกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๘๓} สัมภาษณ์ น.ส.สุกัญญา อรรถวิเวก, ประชาสัมพันธ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชน, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๘๔} สัมภาษณ์ นายสุเมธ แยมขยาย, ประธานกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๘๕} สัมภาษณ์ น.ส.ปรางค์ทิพย์ เขียวเรืองงาม, เภรียกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

การพึ่งพาตนเองด้านเทคโนโลยี กลุ่มวิสาหกิจกล้วยตากบ้านจำปาทอง ได้นำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้กับภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม ในปัจจุบันได้ใช้ตู้อบที่สามารถผลิตได้ทั้งกลางวันและกลางคืน ถึงสภาพอากาศไม่อำนวยก็สามารถดำเนินการผลิตสินค้าได้ ช่วยเพิ่มในเรื่องของจำนวนผลผลิต ผลผลิตที่ได้มีจำนวนมากขึ้น เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างรายได้เพิ่มขึ้น และยังมีการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการสื่อสารติดต่อ ทั้งระบบบัญชีรายรับ-รายจ่าย ระบบการฝากเงินและถอนเงิน ให้การดำเนินงานธุรกิจของกลุ่มในชุมชนเป็นไปอย่างดี และมีคุณภาพการทำงาน

๕. การพึ่งพาตนเองด้านจิตใจ

จากการศึกษา พบว่า การดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง เป็นการดำเนินงานในลักษณะแบบครอบครัว มีความสามัคคี ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยใช้หลักธรรมาภิบาล ในการบริหารองค์กร มีคณะกรรมการที่เข้มแข็ง สร้างความโปร่งใสในการทำงานทุกขั้นตอน สามารถตรวจสอบข้อมูล ทางกลุ่มมีความพร้อมให้ตรวจสอบได้เสมอ มีผู้นำที่เข้มแข็ง มีวิสัยทัศน์ที่ก้าวหน้า มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล เพื่อจะพัฒนาตนและช่วยเหลือสังคมต้องการที่จะนำผลิตภัณฑ์การเกษตรในชุมชนมาสร้างมูลค่า เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจให้กับสมาชิกกลุ่มได้ และคนในชุมชนให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ ๑๓ กล่าวว่า “ความพร้อมของกลุ่มบ้านจำปาทอง โดยมีความพร้อมด้านผู้นำ ซึ่งมีผู้นำ ที่มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาตนเอง และวิสัยทัศน์ในการช่วยเหลือสังคมต้องการที่จะนำผลิตภัณฑ์การเกษตรในชุมชนมาสร้างมูลค่า เพื่อจะเป็นอีกทางเลือก ที่จะทำให้นักว่างงาน ก็จะมีรายได้ คนที่ว่างงานที่เกินความต้องการของตลาดก็สามารถมีช่องทางที่จะนำมาขายให้กับทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง จุดนี้จึงเกิดเป็นความพร้อมของกลุ่ม และสามารถนำกลุ่มเข้าไปสู่เวทีสากลของการแข่งขันในด้านธุรกิจได้”^{๘๖} ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลคนที่ ๓ กล่าวว่า “เรามีคณะกรรมการที่ครบถ้วน มีผู้นำที่เก่งอย่างท่านประธาน สมาชิกกรรมการในกลุ่มสามัคคีกัน คนในชุมชนก็ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี เรามีรูปแบบ แบบแผนที่มั่นคง มีความโปร่งใสทุกขั้นตอน มีรูปแบบในการทำงานที่ชัดเจน ถือว่าเป็นอัตลักษณ์รูปแบบของเราที่กลุ่มอื่นสามารถนำไปพัฒนาต่อชุมชนอื่นได้ องค์กรเรามีหลักธรรมาภิบาลเป็นหัวใจสำคัญ ในการดำเนินงานกลุ่ม คือตรวจสอบความโปร่งใสได้”^{๘๗} ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลคนที่ ๑๐ ว่า “ประธานกลุ่มมีความขยัน ทำงานทุกอย่างแบบจริงจัง เอาใจใส่ลูกน้องเรื่องความโปร่งใสต้องมาเป็นอันดับแรก ทำงานต้องเป็นระบบ สามารถตรวจสอบบัญชีได้”^{๘๘}

การพึ่งพาตนเองด้านจิตใจ ของกลุ่มวิสาหกิจกล้วยตากบ้านจำปาทอง อันดับแรกมีผู้นำ คือ ประธานกลุ่ม ที่มีความขยัน มีทัศนคติ วิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีการวางแผนการทำงานที่เป็นขั้นตอน เป็นระบบ สามารถเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ทำให้สมาชิกกลุ่มสามารถคล้อยตามรับหน้าที่ไปทำอย่างเต็มที่ อันดับที่สองเน้นเรื่องความโปร่งใสในการทำงาน เพราะการประกอบกิจการต่างๆ ต้องประกอบด้วยความโปร่งใส ที่เรียกว่า หลักธรรมาภิบาล เมื่อกลุ่มสามารถสร้างโปร่งใส ความสบายใจ

^{๘๖} สัมภาษณ์ นายธนพันธ์ พันธุ์น้อยกุล, นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ อำเภอท่าช้าง, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๘๗} สัมภาษณ์ นายมานิตย์ ราษฎร์ประชุม, เลขานุการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๘๘} สัมภาษณ์ นายมหา ขำสี, ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๕, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

แก่สมาชิกและผู้ที่มาตรวจสอบได้ การทำงานของกลุ่ม ย่อมดำเนินไปได้อย่างสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ของกลุ่ม

๔.๒.๒ ความสำเร็จของการพึ่งตนเองผ่านกระบวนการวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อำเภอนาทม จังหวัดสกลนคร

ด้านเศรษฐกิจ กลุ่มวิสาหกิจกล้วยตากบ้านจำปาทอง เป็นกลุ่มที่สามารถก่อให้เกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจภายในชุมชน ให้มีรายได้หมุนเวียนภายในชุมชน พึ่งพาอาศัยกันของคนในชุมชน นำเงินที่ขายกล้วยตากได้กระจายออกสู่คนในชุมชน ด้วยการรับซื้อกล้วยของคนในชุมชน มาเพื่อผลิตเป็นสินค้าของกลุ่ม สามารถทำให้กล้วยตากบ้านจำปาทองเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป ชุมชนมีชื่อเสียง และเป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชนบ้านจำปาทอง

ด้านทรัพยากรในท้องถิ่น กลุ่มวิสาหกิจกล้วยตากบ้านจำปาทองสามารถลดปัญหากล้วยน้ำหว้าที่มีราคาถูกและถูกทิ้งไปโดยเปล่าประโยชน์ ได้นำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์กล้วยตากของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ภายใต้ ผลิตภัณฑ์ที่มีชื่อว่า กล้วยตากบ้านจำปาทอง สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับกล้วยธรรมชาติที่มีราคาถูก เป็นกล้วยตากพลังงานแสงอาทิตย์ ที่สามารถเก็บไว้ทานได้นาน และสามารถนำเป็นของฝากได้

ด้านภูมิปัญญาชาวบ้าน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง สามารถนำภูมิปัญญาชาวบ้านที่ได้รับสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น ภูมิปัญญาชาวบ้านได้ก่อเกิดและสืบทอดกันมาในชุมชน หมู่บ้านอย่างช้านาน เด็กสมัยใหม่ไม่ค่อยให้ความสนใจในเรื่องนี้ เมื่อหมู่บ้านเปลี่ยนแปลงไปพร้อมกับสังคมสมัยใหม่ ภูมิปัญญาชาวบ้านก็มีการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงไปด้วย เมื่อทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ได้นำมาภูมิปัญญาชาวบ้านของคนในชุมชนบ้านจำปาทอง มาประยุกต์ผสมผสานกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปกล้วยตากพลังงานแสงอาทิตย์ สามารถก่อให้เกิดอาชีพและสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน อีกทั้งยังเปิดเป็นศูนย์เรียนรู้ให้กับผู้ที่มีความสนใจในเรื่องการแปรรูปกล้วยตาก แก่ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ เป็นต้น ถือว่าเป็นการสืบทอดภูมิปัญญาชาวบ้านไม่ให้สูญหายไปจากชุมชน

๔.๓. รูปแบบการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง

วัตถุประสงค์ข้อที่ ๓ เสนอรูปแบบการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง

จากการศึกษาจากเอกสาร และการสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มกล้วยตากบ้านจำปาทอง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า การพึ่งตนเองของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทองนั้น มีการพึ่งตนเอง ใน ๕ ด้าน คือ ๑.การพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ ๒.การพึ่งตนเองด้านสังคม ๓.การพึ่งตนเองด้านทรัพยากรธรรมชาติ ๔.การพึ่งพาตนเองทางด้านเทคโนโลยี ๕.การพึ่งพาตนเองด้านจิตใจ โดยบูรณาการหลักเศรษฐกิจพอเพียง และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยแต่ละประเด็นมีการสอดคล้องกัน จะได้สรุปในแต่ละประเด็นดังนี้

๑.การพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ

การพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านจำปาทอง การลงทุน หรือการใช้เงินของกลุ่ม ทางกลุ่มใช้หลักการไม่ฟุ่มเฟือย ดูเหมาะสมของการใช้จ่าย ถ้าลงทุนไปแล้วจะเกิดประโยชน์หรือผลเสียมากกว่ากัน มองเห็นถึงความสำคัญของกลุ่มเป็นหลัก มีนโยบายการรู้จักประหยัด อดออม เพราะเป็นสิ่งจำเป็นมากสำหรับเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทองมีการปรับตัวให้เข้ากับเศรษฐกิจของชุมชน เพื่อให้การดำเนินของกลุ่มและชุมชนสามารถอยู่ร่วมกันอย่างมั่นคง และทางกลุ่มยังกระตุ้นเกิดระบบพึ่งพาเศรษฐกิจภายในชุมชน กลุ่มสามารถพึ่งพาชุมชนได้ และชุมชนก็สามารถพึ่งพากลุ่มได้เช่นเดียวกัน

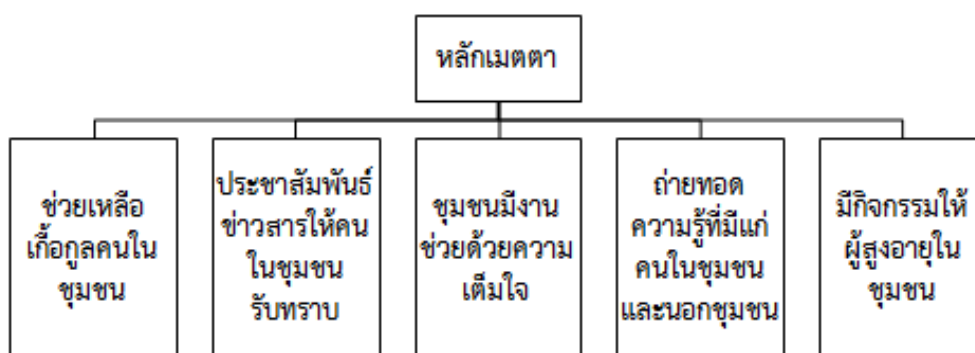

แผนภาพที่ ๔.๑๑ หลักเศรษฐกิจพอเพียงประยุกต์กับการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ

การดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจกล้วยตากบ้านจำปาทอง การพึ่งพาตนเองด้านเศรษฐกิจ มีหลักการในการใช้จ่ายงบประมาณอย่างไม่ฟุ่มเฟือย มีนโยบายให้สมาชิกออมเงิน ทางกลุ่มมีการปรับตัวให้เข้ากับเศรษฐกิจของชุมชน และลดต้นทุนโดยการรับซื้อวัตถุดิบในชุมชน ซึ่งการดำเนินงานโดยลักษณะเช่นนี้ แสดงให้เห็นถึงการยึดเอาหลักเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) เป็นแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช โดยเป็นแนวทางการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานทางสายกลาง ความไม่ประมาท ไม่ฟุ่มเฟือย คำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันให้ตัวเอง ตลอดจนการใช้ความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต โดยมีใจความสำคัญคือสติ ปัญญา และความเพียร ซึ่งเป็นบันไดสู่ความสุขในการดำเนินชีวิตอย่างแท้จริง

๒.การพึ่งตนเองด้านสังคม

การพึ่งตนเองของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ในส่วนของสังคมชุมชน ทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทองกับคนในชุมชน มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน แสดงให้เห็นถึงการพึ่งพาอาศัยกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันของคนในชุมชน สามารถสร้างความรัก ความสามัคคี ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันให้เกิดในชุมชนได้ เพื่อเป็นการพัฒนาชุมชนของตนให้มีการพัฒนาที่ดีขึ้น เพื่อความเป็นอยู่ของคนในชุมชนที่ดี และพื้นที่ในการจัดตั้งกลุ่มนั้น เป็นพื้นที่ของ สถาบันการเงินของคนชุมชน คนในชุมชนสามารถใช้พื้นที่ส่วนนั้น เป็นลานกิจกรรม เป็นที่ประชุม เป็นสถานที่เรียนรู้ให้เกิดประโยชน์แก่คนทั่วไปได้ เป็นการพึ่งพาอาศัยกันของคนในชุมชนและยังเป็นที่ รวมกลุ่มของผู้สูงอายุได้มาพบปะกัน ปัจจุบันชุมชนบ้านจำปาทองจึงเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งใน ด้านการพึ่งพาตนเอง จึงเป็นแหล่งเรียนรู้แก่ชุมชนอื่นๆ

แผนภาพที่ ๔.๑๒ หลักเมตตาธรรมประยุกต์กับการพึ่งตนเองด้านสังคม

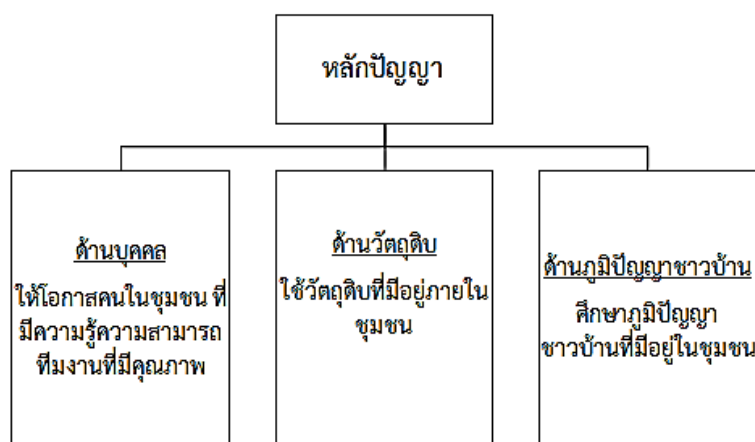
การดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจกล้วยตากบ้านจำปาทอง การพึ่งพาตนเองด้านสังคม โดยมีการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจกล้วยตากบ้านจำปาทอง ต้องเข้าถึงคนภายในชุมชน เพราะการ อยู่ร่วมกันของคนในสังคม ต้องใช้การพึ่งพาอาศัยกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีข่าวสารข้อมูลที่ดี มีกิจกรรมที่ดี มีโครงการดีๆ มอบให้กับคนภายในชุมชน เพื่อสร้างความอบอุ่น ความรักใคร่ปรองดอง มองเห็นประโยชน์ของส่วนรวม ช่วยเหลือกันด้วยความเต็มใจ และสามารถถ่ายทอดความรู้ที่มีให้แก่ คนในสังคมได้โดยไม่หวงความรู้ที่มีเอาไว้ เพื่อประโยชน์แก่สังคม เมื่อทางกลุ่มให้ความสำคัญกับคนใน ชุมชน เอื้อประโยชน์ต่อส่วนรวม สร้างกิจกรรมให้กับผู้สูงอายุ คนในชุมชนก็ย่อมให้ความสำคัญกับ ทางกลุ่มเช่นเดียวกัน การดำเนินของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง มีลักษณะเช่นนี้ แสดงให้เห็นถึงหลักการมีเมตตา ซึ่งในพระพุทธศาสนามีความหมายว่า ความเป็นมิตร ความปรารถนา ดีต่อบุคคลอื่น โดยไม่จำเพาะเจาะจง หวังดี เกื้อกูล เอ็นดู ช่วยเหลือ ปรารถนาให้ทุกคนมีความสุข

๓.การพึ่งตนเองด้านทรัพยากร

การพึ่งตนเองด้านทรัพยากร ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านจำปาทอง ซึ่งประกอบด้วย ทรัพยากรบุคคล เราจะเห็นได้ว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง มีคณะทำงานที่มีคุณภาพ พึ่งพาอาศัยกัน มีความสามัคคีกันในกลุ่ม มีองค์กรและสถาบันภายในชุมชนให้การสนับสนุน ทำงานร่วมกันโดยเป็นลักษณะเป็นครอบครัว และมีคนในชุมชนที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี เป็นการพิจารณาถึงสภาพของชุมชนที่มีองค์ประกอบครบถ้วนที่สามารถดำเนินงานขับเคลื่อนกลุ่มให้มีศักยภาพในทุกๆด้านได้อย่างสมบูรณ์แบบ

องค์ประกอบในด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่จัดเป็นความพร้อมหรือ ทรัพยากรธรรมชาติเบื้องต้นก็คือ กล้วยน้ำหว่าที่มีอยู่ในชุมชนที่แสดงให้เห็นถึงนำสิ่งที่มีอยู่ในพื้นที่ เป็นโอกาสที่ดีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยบ้านจำปาทอง จะสามารถกระตุ้นระบบเศรษฐกิจของ ชุมชนให้เกิดการหมุนเวียนภายในชุมชน ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งในการพึ่งพาตนเองของชุมชน

และทรัพยากรที่เป็นองค์ความรู้ที่เป็นทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งได้รับการถ่ายทอดเป็น มรดกทางปัญญามาจากบรรพบุรุษ ที่สามารถนำมาประยุกต์ให้เข้ากับเทคโนโลยีสังคมสมัยใหม่อย่าง สมดุล เป็นการสืบทอดภูมิปัญญาและนำภูมิปัญญาที่มีคุณค่าทางด้านจิตใจ นำกลับมาประยุกต์ใช้ใน รูปแบบใหม่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เสริมอาชีพ สร้างรายได้ แก่ครอบครัว คนในชุมชน ที่จะป็นปัจจัย สนับสนุนให้เกิด กระบวนการพึ่งตนเองของชุมชนได้ การมีความรู้ความสามารถในการใช้ภูมิปัญญา ในการผลิต และการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติเหล่านั้น ให้แก่คนในชุมชน ที่จะหล่อหลอมให้คนใน ชุมชนอยู่ร่วมกันโดยการพึ่งพาตนเองได้อย่างปกติสุข

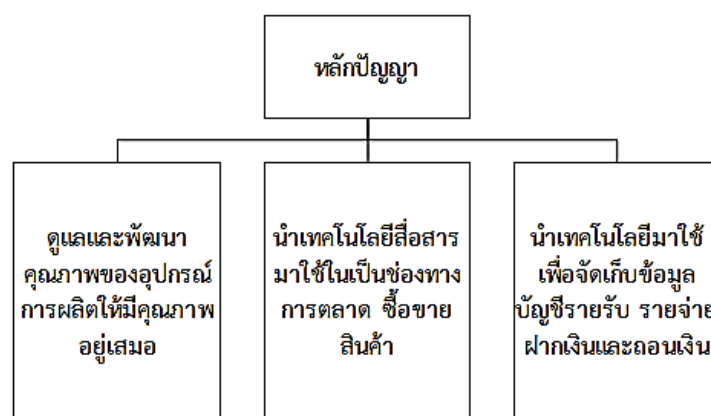
แผนภาพที่ ๔.๑๓ หลักปัญญาธรรมประยุกต์กับการพึ่งตนเองด้านทรัพยากร

การดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจกล้วยตากบ้านจำปาทอง การพึ่งพาตนเองด้านทรัพยากร โดยมีการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจกล้วยตากบ้านจำปาทอง ซึ่งมีทรัพยากรที่เป็นองค์ประกอบ ๓ ส่วน ได้แก่ บุคคล คือ คณะกรรมการทำงาน ที่เป็นคนในชุมชนมีความรู้ มีศักยภาพในการ ดำเนินงานได้ เพื่อผลลัพธ์ที่ดีที่สุดของกลุ่ม ต้องมองหาและคัดเลือกให้เหมาะสมแต่ละหน้าที่ ทรัพยากรธรรมชาติ คือ กล้วยน้ำหว่า ซึ่งมีอยู่ภายในชุมชน เมื่อในชุมชนมีทรัพยากรหลักในการ

ดำเนินการผลิตของกลุ่ม โดยจะคำนึงถึงการได้มาซึ่งประโยชน์ของทุกฝ่าย ต้องคิดและพิจารณาโดยรอบคอบ ที่จะนำทรัพยากรนั้นมาทำให้เกิดคุณค่าและประโยชน์ต่อส่วนรวม และภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นทรัพย์สินทางปัญญาของคนในชุมชน เมื่อทางกลุ่มเลือกที่จะนำภูมิปัญญาที่มีอยู่ภายในชุมชนมาประยุกต์ใช้ ต้องมีการวางแผนเป็นอย่างดี โดยต้องใช้เหตุและผล มองเห็นสภาพความเป็นจริง ต้องใช้ความรู้ การเรียนรู้ ให้มีประสบการณ์ ความชำนาญ ในทุกๆด้าน จนสามารถเกิดปัญญา โดยเห็นทุกอย่างด้วยความเป็นจริง เพื่อไม่ให้เสียประโยชน์ ไม่ทำให้สิ่งที่มีอยู่คลาดเคลื่อนไป และเปลี่ยนแปลงไป การดำเนินของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง มีลักษณะเช่นนี้ แสดงให้เห็นถึงหลักการมีปัญญา ซึ่งในพระพุทธศาสนามีความหมายว่า ความรอบรู้ ซึ่งปัญญานี้ก็มีอยู่ ๒ ประเภท อันได้แก่ ๑. ปัญญาทางโลก คือความรู้ในเรื่องวิชาการต่างๆของชาวโลก และ ๒. ปัญญาทางธรรม คือความรู้ในเรื่องการดำเนินชีวิต

๔.การพึ่งพาตนเองทางด้านเทคโนโลยี

การพึ่งพาตนเองด้านเทคโนโลยี กลุ่มวิสาหกิจกล้วยตากบ้านจำปาทอง ได้นำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้กับภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม ในปัจจุบันได้ใช้ตู้อบที่สามารถผลิตได้ทั้งกลางวันและกลางคืน ถึงสภาพอากาศไม่อำนวยก็สามารถดำเนินการผลิตสินค้าได้ ช่วยเพิ่มในเรื่องของจำนวนผลผลิต ผลผลิตที่ได้มีจำนวนมากขึ้น เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างรายได้เพิ่มขึ้น และยังมีการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการสื่อสารติดต่อ ทั้งระบบบัญชีรายรับ-รายจ่าย ระบบการฝากเงินและถอนเงิน ให้การดำเนินงานธุรกิจของกลุ่มในชุมชนเป็นไปอย่างดี และมีคุณภาพการทำงานที่ดียิ่งขึ้น

แผนภาพที่ ๔.๑๔ หลักปัญหาธรรมประยุกต์กับการพึ่งตนเองด้านเทคโนโลยี

การดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจกล้วยตากบ้านจำปาทอง การพึ่งพาตนเองด้านเทคโนโลยี โดยมีการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจกล้วยตากบ้านจำปาทอง มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานของกลุ่ม ซึ่งมีการพัฒนาอุปกรณ์การผลิต นำวิธีการสมัยใหม่เข้ามาเพื่อง่ายต่อการผลิตมากขึ้น ซึ่งปัจจุบันนี้มีการประดิษฐ์สิ่งใหม่ๆเข้ามา เพื่อเอื้อประโยชน์ต่อการดำเนินงานกลุ่มทั้งดีและมีคุณภาพ และนำเทคโนโลยีการสื่อสารมาประยุกต์ใช้ในการติดต่อ ซื้อขาย ให้มีความสะดวกมากยิ่งขึ้น และเพื่อความโปร่งใสในการทำงาน ด้านบัญชีรายรับ-รายจ่าย การฝากเงิน

การถอนเงิน จึงได้นำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานของกลุ่ม จึงทำให้เห็นว่า ผู้ดำเนินงานในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง มีความรอบรู้ ในส่วนต่างๆ จึงได้นำเทคโนโลยีมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ เพื่อให้เข้ากับยุคสมัยในปัจจุบัน แสดงให้เห็นถึงหลักการมีปัญญา ซึ่งในพระพุทธศาสนามีความหมายว่า ความรอบรู้ ซึ่งปัญญานี้ก็มีอยู่ ๒ ประเภท อันได้แก่ ๑. ปัญญาทางโลก คือความรอบรู้ในเรื่องวิชาการต่างๆของชาวโลก และ ๒. ปัญญาทางธรรม คือความรอบรู้ในเรื่องการดำเนินชีวิต

๕.การพึ่งพาตนเองด้านจิตใจ

การพึ่งพาตนเองด้านจิตใจ ของกลุ่มวิสาหกิจกล้วยตากบ้านจำปาทอง อันดับแรกมีผู้นำ คือ ประธานกลุ่ม ที่มีความขยัน มีทัศนคติ วิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีการวางแผนการทำงานที่เป็นขั้นตอน เป็นระบบ สามารถเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ทำให้สมาชิกกลุ่มสามารถคล้อยตามรับหน้าที่ไปทำอย่างเต็มที่ อันดับที่สองเน้นเรื่องความโปร่งใสในการทำงาน เพราะการประกอบกิจการต่างๆ ต้องประกอบด้วยความโปร่งใส ที่เรียกว่า หลักธรรมาภิบาล เมื่อกลุ่มสามารถสร้างโปร่งใส ความสบายใจแก่สมาชิกและผู้ที่มาตรวจสอบได้ การทำงานของกลุ่ม ย่อมดำเนินไปได้อย่างสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ของกลุ่ม

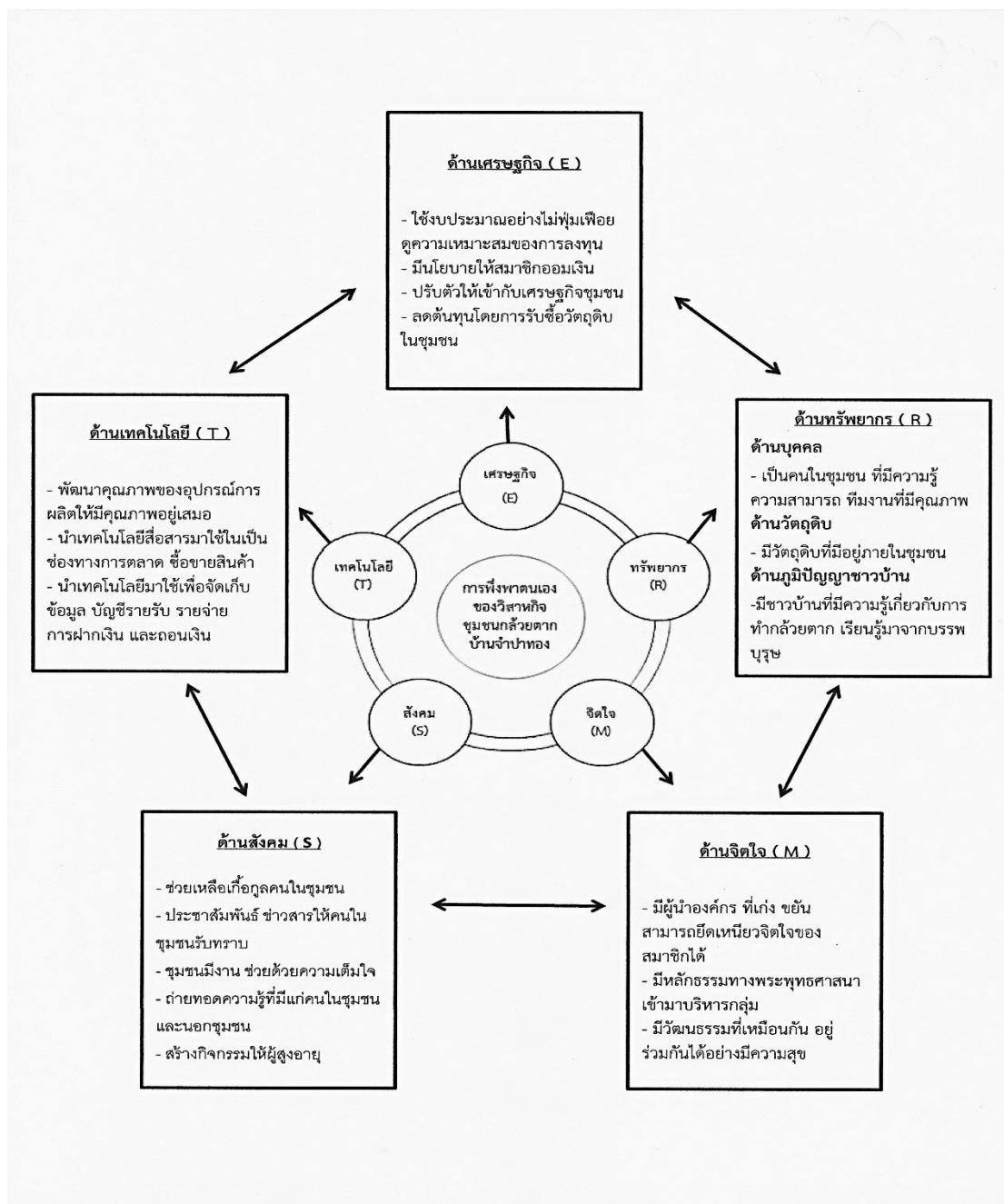

แผนภาพที่ ๔.๑๕ หลักธรรมาภิบาล วิริยะอุตสาหะธรรม ประยุกต์กับการพึ่งตนเองด้านจิตใจ

การดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจกล้วยตากบ้านจำปาทอง การพึ่งพาตนเองด้านเทคโนโลยี การดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจกล้วยตากบ้านจำปาทอง ในเรื่องของการบริหารนั้น กลุ่มนั้นมีผู้นำที่เก่ง และมีความขยัน มีความคิดที่ก้าวหน้า มีทัศนคติ วิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีระบบจัดการกลุ่มที่มีความโปร่งใส จึงเป็นที่เคารพรักของสมาชิกกลุ่ม และคนในชุมชน เป็นที่รู้จักของคนในชุมชน ซึ่งสามารถเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของสมาชิกและคนในชุมชนได้ เพราะการบริหารกลุ่มนั้นทางตัวของผู้นำ ได้นำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ และเป็นคนที่มีความวิริยะอุตสาหะ จึงเป็นแบบอย่างให้กับสมาชิกกลุ่มและคนในชุมชน ได้มีแนวทางดำเนินตามได้อย่างชัดเจน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงหลักธรรมาภิบาล คือ การปกครอง การบริหาร การจัดการการควบคุมดูแล กิจการต่าง ๆ ให้เป็นไปในครรลองธรรม

ประกอบด้วย ๖ หลักการคือ ๑. หลักคุณธรรม ๒. หลักนิติธรรม ๓. หลักความโปร่งใส ๔. หลักความมีส่วนร่วม ๕. หลักความรับผิดชอบ ๖. หลักความคุ้มค่า และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา วิริยะ อุตสาหะ คือ ความเพียร ความบากบั่น เป็นต้น

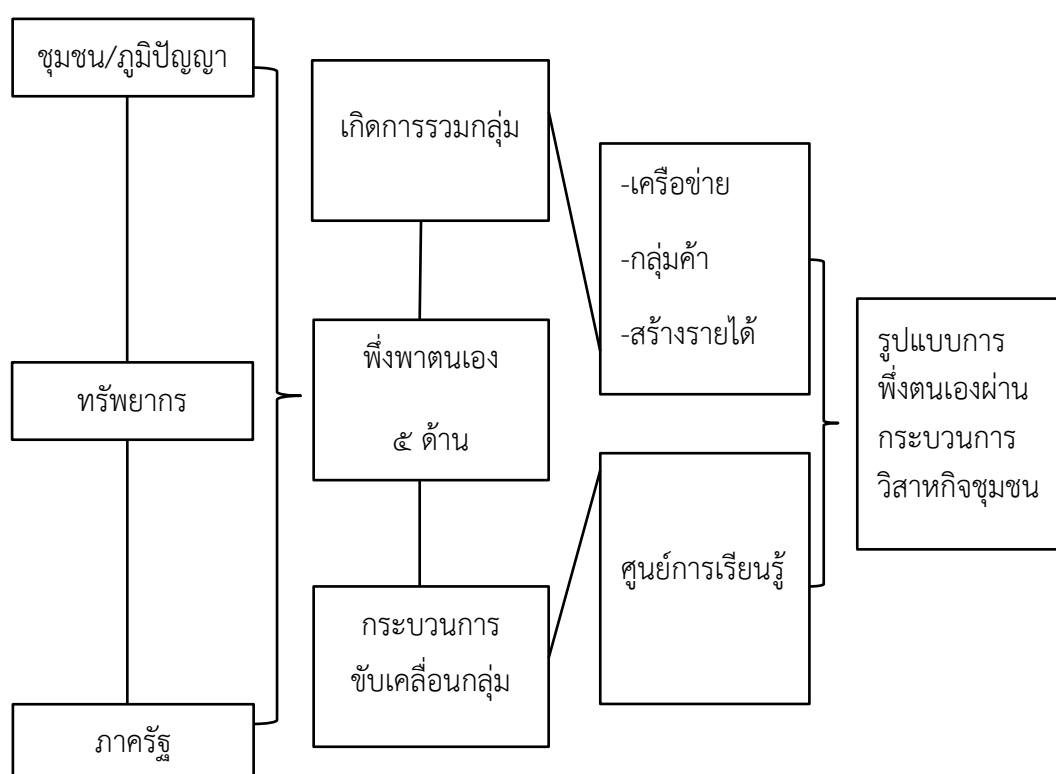
ผู้วิจัยสรุปกระบวนการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ได้ดังต่อไปนี้

แผนภูมิภาพ ที่ ๔.๑๖ กระบวนการพึ่งตนเองของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง

๔.๔ องค์ความรู้ที่ได้รับจากผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพึ่งตนเองผ่านกระบวนการวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษาการแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อำเภอนาทม จังหวัดสกลนคร” มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ ๑) เพื่อศึกษาการจัดการของวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อ.นาทม จ.สกลนคร ๒) เพื่อศึกษากระบวนการพึ่งพาตนเองของวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อ.นาทม จ.สกลนคร ๓) เพื่อเสนอรูปแบบการพึ่งตนเองในท้องถิ่นอย่างยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อ.นาทม จ.สกลนคร สามารถนำมาสรุปเป็นองค์ความรู้ได้ ดังนี้

แผนภาพที่ ๔.๑๗ องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า รูปแบบการพึ่งตนเองของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง จะมีรูปแบบการจัดการ โดยมีชุมชน ทรัพยากร และการมีส่วนร่วมของภาครัฐที่เข้ามามีส่วนสนับสนุน จนเกิดการรวมกลุ่ม และสามารถพึ่งพาตนเองได้ให้ ๕ ด้าน ประกอบด้วย ๑.การพึ่งพาตนเองด้านเศรษฐกิจ ๒.การพึ่งพาตนเองด้านสังคม ๓.การพึ่งพาตนเองด้านทรัพยากรธรรมชาติ ๔.การพึ่งพาตนเองทางด้านเทคโนโลยี ๕.การพึ่งพาตนเองด้านจิตใจ เป็นกระบวนการขับเคลื่อนกลุ่ม โดยการมีส่วนร่วม ๕ ขั้นตอน คือ ๑. การมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มตั้งกลุ่ม ๒. การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผนของกลุ่ม ๓. การมีส่วนร่วมในขั้นการดำเนินงานการพัฒนาของกลุ่ม ๔. การมีส่วนร่วมในขั้นรับผลประโยชน์จากการพัฒนา ๕. การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผล จนสามารถสร้างเครือข่าย กลุ่มลูกค้า และสามารถสร้างรายได้ให้กับกลุ่ม คนในชุมชนให้มีรายได้เสริมเกิดขึ้น กระตุ้นเศรษฐกิจของคนในชุมชนให้มีระบบ

หมุนเวียนได้ดียิ่งขึ้น และเป็นศูนย์การเรียนรู้ให้แก่ผู้ที่มีความสนใจในเรื่องของการแปรรูปกล้วยตาก ให้แก่ทุกคนในพื้นที่และนอกพื้นที่ จึงเกิดเป็นรูปแบบการพึ่งตนเองของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตาก บ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดสิงห์บุรี ที่ชุมชนอื่นๆสามารถมาศึกษาแล้วนำไปพัฒนาให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนนั้นๆได้ ผู้วิจัยได้รับองค์ความรู้จากการศึกษามานี้ ทำให้ทราบถึงความสำคัญของแต่ละการจัดการของกลุ่มในทุกๆด้าน ทั้งคน ทรัพยากรที่มีในชุมชน กลุ่ม องค์กร ภาครัฐ มีความสำคัญมากในการดำเนินของกลุ่มให้เป็นที่ไปสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ตามแผนภูมิที่ผู้วิจัยได้ยกมาตั้งเป็นกรอบความสำคัญจึงขอนำองค์ความรู้จากการวิจัยมาเสนอเพื่อเป็นแนวทางและสามารถนำไปสู่การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้ดีขึ้น สรุปได้ดังนี้

๑. การจะพัฒนารูปแบบของวิสาหกิจชุมชนให้ดีขึ้นและมั่นคง สมาชิกทุกคนต้องมีจิตสำนึกร่วมกัน เพื่อที่จะช่วยกันพัฒนากลุ่ม องค์กร ในมีการพัฒนาที่ดีขึ้นเรื่อยๆ ในทุกๆด้านของกระบวนการขับเคลื่อนกลุ่ม รวมถึงได้จิตใจ สติปัญญา ความคิด และยอมรับในความเปลี่ยนแปลงของสังคม เพราะทุกสิ่งย่อมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

๒. การจะพัฒนากลุ่มให้ดีและมีประสิทธิภาพ ทุกๆส่วนอันประกอบด้วย กลุ่ม คนในชุมชนภาครัฐ ลูกค้า การบริหารจัดการ การผลิต รูปแบบผลิตภัณฑ์ การตลาด การบริการ องค์กร จะต้องเกื้อหนุนกัน การบริหารจัดการก็ต้องมีความโปร่งใสและมีประสิทธิภาพ เป็นที่น่าเชื่อถือ มีการวางแผนที่ดี และสร้างเครือข่ายกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทั้งภายในและภายนอก

๓. การจะพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชน ต้องกล้าทั้งความคิด ต้องกล้าที่จะลงทุน และมีเครือข่ายทางสังคม ต้องมีส่วนร่วม ต้องมีการแลกเปลี่ยน มีประชาสังคม ต้องมีการพึ่งพาอาศัยกันในการอยู่ร่วมกันในสังคม

ฉะนั้น การพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในทุกๆส่วนต้องเกิดความพร้อม ทั้งในส่วนของกลุ่มที่ได้รับการยอมรับจากทุกส่วน มีการบริหารจัดการที่ดี มีสินค้าที่คุณภาพเป็นที่ต้องการของผู้บริโภค มีความสะอาดและปลอดภัย พึ่งพาตนเองได้โดยในบริบทของสังคมในยุคปัจจุบัน คล้อยตามสังคมในบางเรื่อง มั่นคงในกระบวนการของกลุ่มให้เป็นที่ไปตามการวางแผน เพื่อปรับความสมดุลของการดำเนินงานกลุ่มให้ดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพึ่งตนเองผ่านกระบวนการวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษาการแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อำเภอนาทม จังหวัดสกลนคร” มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ๓ ประการ คือ

๑. เพื่อศึกษาการจัดการของวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อ.นาทม จ.สกลนคร

๒. เพื่อศึกษากระบวนการพึ่งพาตนเองของวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อ.นาทม จ.สกลนคร

๓. เพื่อเสนอรูปแบบการพึ่งตนเองในท้องถิ่นอย่างยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อ.นาทม จ.สกลนคร

โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนศึกษาจากเอกสาร และจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษา “รูปแบบการพึ่งตนเองผ่านกระบวนการวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษาการแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อำเภอนาทม จังหวัดสกลนคร” ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย ดังนี้

๕.๑.๑ การจัดการของวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อ.นาทม จ.สกลนคร

๕.๑.๒ กระบวนการพึ่งพาตนเองของวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อ.นาทม จ.สกลนคร

๕.๑.๓ เสนอรูปแบบการพึ่งตนเองในท้องถิ่นอย่างยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อ.นาทม จ.สกลนคร

จากผลการศึกษา รูปแบบการพึ่งตนเองผ่านกระบวนการวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษาการแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยตากบ้านจำปาทอง ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านจำปาทอง หมู่ที่ ๕ ตำบลโพประจักษ์ อ.นาทม จ.สกลนคร สรุปได้ดังต่อไปนี้

๕.๑.๑ การจัดการของวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อ.ท่าช้าง จ.สิงห์บุรี

ผลการวิจัย การจัดการของวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์
อ.ท่าช้าง จ.สิงห์บุรี นั้น จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า

๑. ด้านเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจในชุมชนบ้านจำปาทอง เป็นไปตามวิถีชีวิตของชาวบ้าน มีการทำไร่นา
เป็นรายได้หลักทำให้เกิดระบบเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง ความเป็นอยู่ของคนในชุมชน อยู่แบบเรียบง่าย ดำรงชีวิตอาศัยพึ่งพากันและกัน สานสัมพันธ์ไมตรี มีความเป็นอันหนึ่งหนึ่งเดียวกันมีความสัมพันธ์ในลักษณะแบบเครือญาติ วัฒนธรรมความเป็นอยู่แบบนี้ จึงทำให้เกิดการสร้างเศรษฐกิจ
ขึ้นเองอย่างสมดุล

๒. ด้านทรัพยากร

ชุมชนบ้านจำปาทอง ประสบปัญหากล้วยที่มีมากเกินไป เนื่องจากกล้วยออก
ผลผลิตมาก เมื่อก่อนมีราคาสูง เพราะประสบปัญหาภัยแล้ง แต่ในปัจจุบันกล้วยมีราคาถูก และคนใน
ชุมชนก็ต่างพากันปลูกกล้วยแทบทุกหลังเรือน ทั้งเอาไว้กินเอง เหลือก็นำไปขาย ขายไม่ได้กินไม่หมดก็
นำไปทิ้ง

๓. ด้านภูมิปัญญาชาวบ้าน

ชุมชนบ้านจำปาทอง มีภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีการสืบทอดกันมาเป็นรุ่นๆ จากบรรพ
บุรุษ แต่ในปัจจุบัน คนรุ่นใหม่ให้ความสนใจน้อย มีวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป มีวัฒนธรรมที่เปลี่ยนไป
เพราะสังคมสมัยใหม่ ภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีมาแต่โบราณ ถ้าขาดคนสืบทอด ขาดคนสืบทอด อาจจะสูญ
หายไปจากชุมชน

๔. ด้านการรวมตัวของกลุ่ม

ทางกลุ่มได้มองเห็นสภาพปัญหาของชุมชนที่มีกล้วยน้ำหว่าจำนวนมากและมี
ราคาถูก จึงจัดตั้งกลุ่มเพื่อแปรรูปกล้วยตาก นำภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีมาประยุกต์ใช้ เพื่อสร้างมูลค่า
ราคาให้เพิ่มขึ้นให้กับกล้วยโดยนำมาแปรรูปเป็นกล้วยตาก รับซื้อกล้วยจากคนในชุมชน ช่วยลดปัญหา
กล้วยที่มีมาก บริโภคไม่หมด ขายไม่ทัน ไม่ต้องทิ้งไปโดยไร้ประโยชน์

๕. ด้านการจัดการกลุ่ม

จากรูปแบบการจัดการและหน้าที่ต่างๆ ให้เห็นถึงการจัดการกลุ่มของ ผู้นำและ
สมาชิก โดยการทำตามหน้าที่ มีการกระจายหน้าที่ให้แต่ละฝ่ายดำเนินงานอย่างเต็มที่ และมีประธาน
กลุ่มที่มีการบริหารจัดการที่ดี จึงทำให้กลุ่มมีความมั่นคง มีระเบียบ มีวินัยในการทำงานร่วมกัน แสดง
ให้เห็นถึงการรวมกลุ่มกันได้จนถึงปัจจุบัน

๖. ด้านการจัดการบัญชีของกลุ่ม

การทำจัดบัญชี รายรับ-รายจ่าย มีความสำคัญอย่างมากในการดำเนินงานของกลุ่ม
วิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง เพราะหากทางกลุ่มวิสาหกิจกล้วยตากบ้านจำปาทองไม่มี
ข้อมูลเหล่านี้จะทำให้การดำเนินงานของกลุ่มเป็นไปอย่างไม่รู้สภาพความเป็นจริง เมื่อมีการจัดทำ

บัญชีที่ถูกต้อง มีการทำงานที่โปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ จะทำให้ส่งต่อการบริหารจัดการให้กลุ่มมีความก้าวหน้าและยั่งยืนได้

๗. ด้านการจัดการการผลิต

ปัจจัยการผลิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ในปัจจุบัน มีการพัฒนาบุคคลให้มีศักยภาพในการดำเนินงานของกลุ่มอยู่เสมอ เงินทุนสนับสนุนมีสถาบันรองรับประจำชุมชน อุปกรณ์การผลิตมีการตรวจสอบ ดูแล และได้ขยายฐานการผลิต ตู้อบพลังงานแสงอาทิตย์ พัฒนาเทคโนโลยีสมัยใหม่ให้มีคุณภาพ มีความสะอาดและปลอดภัยต่อสินค้า เพื่อให้เกิดความมั่นใจแก่ผู้บริโภค วัตถุดิบ กล้วยน้ำว้ามีอยู่ภายในชุมชน เป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญในการผลิตสินค้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง

๘. ด้านการจัดการกระบวนการผลิต

กระบวนการผลิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง มีขั้นตอนการผลิตที่ต้องอาศัยการเรียนรู้ ประสบการณ์ ความชำนาญ ในแต่ละขั้นตอน เพราะทุกขั้นตอนของการผลิตมีเคล็ดลับการของทำในทุกขั้นตอน เป็นการนำภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีอยู่ภายในชุมชน นำมาสืบต่อถ่ายทอดความรู้ ขั้นตอนการผลิตนี้ เป็นความรู้ติดตัว และสามารถ สร้างได้สร้างอาชีพให้กับให้แก่ผู้ที่มีความสนใจได้

๙. ด้านการจัดการการจัดจำหน่าย

การจัดการด้านตลาดของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านจำปาทอง มีการจัดจำหน่ายสินค้าทั้งภายในชุมชนและนอกชุมชน อีกทั้งยังได้มีการนำสินค้าไปแสดงตามงาน และจัดจำหน่ายตามกิจกรรม โครงการงานเกษตร ที่เกี่ยวกับสินค้าวิสาหกิจชุมชน ที่หน่วยงานภาครัฐ ทั้งในอำเภอท่าช้าง จังหวัดท่าช้าง และจังหวัดอื่นๆ

๑๐. ด้านการจัดการคุณภาพของสินค้า

ปัจจุบันนี้กล้วยตากบ้านจำปาทองของกลุ่มวิสาหกิจกล้วยตากบ้านจำปาทอง จุดเด่นของผลิตภัณฑ์ คือ มีขนาดแต่ละชั้นที่สม่ำเสมอ สีสวยเหลืองน่ารับประทาน ไม่เหนียวมาก กลิ่นหอม รสชาติมีความหวานตามธรรมชาติของกล้วย ไม่มีการแต่งสีและกลิ่นใดๆ

๑๑. ด้านจัดการการตั้งราคา

การตั้งราคาสินค้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ราคานั้นทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทองกำหนดราคาซึ่งดูที่ความเหมาะสมของกลุ่มผู้บริโภค ราคาที่ขายในชุมชนจะเป็นราคาที่คนในชุมชนมีความต้องการซื้อขายได้ ราคาที่ขายในกลุ่มผู้บริโภคแหล่งท่องเที่ยวจะเป็นราคาตามรูปแบบของผลิตภัณฑ์

๑๒. ด้านการจัดการการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐ

กลุ่มวิสาหกิจกล้วยตากบ้านจำปาทอง มีการดำเนินงานโดยหน่วยงานภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วม เป็นรับรองการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทองและสินค้าของกลุ่มวิสาหกิจกล้วยตากบ้านจำปาทอง จากอำเภอท่าช้าง หน่วยงานเกษตรอำเภอท่าช้าง ให้เป็นสินค้า OTOP และหน่วยงานพัฒนาการชุมชนอำเภอท่าช้าง ให้จดทะเบียนเป็นสินค้าวิสาหกิจชุมชน และได้

ให้การสนับสนุน เพิ่มองค์ความรู้ ต่อยอดการพัฒนาให้มีความมั่นคงและแข็งแรง ในการบริหารจัดการ ให้ดำเนินงานของกลุ่มได้อย่างมีระบบ และยังได้รับการสนับสนุน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญาชาวบ้าน นำเทคโนโลยีสมัยใหม่ประยุกต์เข้ากับภูมิปัญญาด้าน โดย ทางธนาคารออมสิน ร่วมมือ กับ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นำนิสิตลงพื้นที่ทำโครงการด้วยกัน จนได้รับรางวัล “ออมสินยุวพัฒน์รักษ์ถิ่นยอดเยี่ยม” และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ยังเปิดเป็นศูนย์เรียนรู้ให้กับผู้ที่มีความสนใจในการแปรรูปกล้วยตาก ที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านของคนในชุมชนบ้านจำปาทอง เพื่อสืบทอดภูมิปัญญาชาวบ้าน ไม่ให้สูญหายไปจากสังคม

๑๓. ด้านการจัดการกระบวนการขับเคลื่อนกลุ่ม

การจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง กระบวนการขับเคลื่อนกลุ่มการมีส่วนร่วม เริ่มจากขั้นริเริ่มกลุ่ม โดยประธานเห็นปัญหาเกิดขึ้นภายในชุมชน จากการที่กล้วยมีราคาแพง จึงมีแนวคิดที่จะช่วยเหลือคนในชุมชน โดยมีการประชุม วางแผนกับคนในชุมชน รวมกลุ่มจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน วางระบบ ระเบียบ กฎเกณฑ์ของกลุ่มให้มีความมั่นคง ให้พร้อมในทุกๆด้าน ในการดำเนินงานของกลุ่มให้เต็มไปด้วยคุณภาพ ศักยภาพ ทั้งด้านบุคคล ด้านการผลิต ด้านการบริการ ด้านองค์กร การรับผลประโยชน์ซึ่งเป็นไปตามข้อตกลงที่เกิดขึ้นในการประชุมวางแผนของกลุ่ม และมีการประเมินผลของการดำเนินงานกลุ่ม โดย สมาชิกกลุ่ม คนในชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ที่เข้ามาสนับสนุนและลูกค้า

๕.๑.๒ กระบวนการพึ่งพาตนเองของวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อ.ท่าช้าง จ.สิงห์บุรี

ผลการวิจัย กระบวนการพึ่งพาตนเองของวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อ.ท่าช้าง จ.สิงห์บุรีนั้น จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า กระบวนการพึ่งตนเองของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง มีกระบวนการพึ่งตนเอง ๕ ด้าน คือ

๑. การพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ

การพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านจำปาทอง การลงทุน หรือ การใช้เงินของกลุ่ม ทางกลุ่มใช้หลักการไม่ฟุ่มเฟือย ดูเหมาะสมของการใช้จ่าย ถ้าลงทุนไปแล้วจะเกิดประโยชน์หรือผลเสียมากกว่ากัน มองเห็นถึงความสำคัญของกลุ่มเป็นหลัก มีนโยบายการรู้จักประหยัด อุดออม เพราะเป็นสิ่งจำเป็นมากสำหรับเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทองมีการปรับตัวให้เข้ากับเศรษฐกิจของชุมชน เพื่อให้การดำเนินของกลุ่มและชุมชนสามารถอยู่ร่วมกันอย่างมั่นคง และทางกลุ่มยังกระตุ้นเกิดระบบพึ่งพาเศรษฐกิจภายในชุมชน กลุ่มสามารถพึ่งพาชุมชนได้ และชุมชนก็สามารถพึ่งพากลุ่มได้เช่นเดียวกัน

๒. การพึ่งตนเองด้านสังคม

การพึ่งตนเองของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ในส่วนของสังคม ชุมชน ทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทองกับคนในชุมชน มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน แสดงให้เห็นถึงการพึ่งพาอาศัยกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันของคนในชุมชน สามารถสร้างความรัก

ความสามัคคี ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันให้เกิดในชุมชนได้ เพื่อเป็นการพัฒนาชุมชนของตนให้มีการพัฒนาที่ดีขึ้น เพื่อความเป็นอยู่ของคนในชุมชนที่ดี และพื้นที่ในการจัดตั้งกลุ่มนั้น เป็นพื้นที่ของสถาบันการเงินของคนชุมชน คนในชุมชนสามารถใช้พื้นที่ส่วนนั้น เป็นลานกิจกรรม เป็นที่ประชุม เป็นสถานที่เรียนรู้ให้เกิดประโยชน์แก่คนทั่วไปได้ เป็นการพึ่งพาอาศัยกันของคนในชุมชนและยังเป็นที่รวมกลุ่มของผู้สูงอายุได้มาพบปะกัน ปัจจุบันชุมชนบ้านจำปาทองจึงเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งในด้านการพึ่งพาตนเอง จึงเป็นแหล่งเรียนรู้แก่ชุมชนอื่นๆ

๓. การพึ่งตนเองด้านทรัพยากรธรรมชาติ

การพึ่งตนเองด้านทรัพยากร ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านจำปาทอง ซึ่งประกอบด้วย ทรัพยากรบุคคล เราจะเห็นได้ว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง มีคณะทำงานที่มีคุณภาพ พึ่งพาอาศัยกัน มีความสามัคคีกันในกลุ่ม มีองค์กรและสถาบันภายในชุมชนให้การสนับสนุนทำงานร่วมกันโดยเป็นลักษณะเป็นครอบครัว และมีคนในชุมชนที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี เป็นการพิจารณาถึงสภาพของชุมชนที่มีองค์ประกอบครบถ้วนที่สามารถดำเนินงานขับเคลื่อนกลุ่มให้มีศักยภาพในทุกๆด้านได้อย่างสมบูรณ์แบบ

องค์ประกอบในด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่จัดเป็นความพร้อมหรือ ทรัพยากรธรรมชาติเบื้องต้นก็คือ กล้วยน้ำหว้าที่มีอยู่ในชุมชนที่แสดงให้เห็นถึงนำสิ่งที่มีอยู่ในพื้นที่ เป็นโอกาสที่ดีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง จะสามารถกระตุ้นระบบเศรษฐกิจของชุมชนให้เกิดการหมุนเวียนภายในชุมชน ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งในการพึ่งพาตนเองของชุมชน

และทรัพยากรที่เป็นองค์ความรู้ที่เป็นทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งได้รับการถ่ายทอดเป็นมรดกทางปัญญาจากบรรพบุรุษ ที่สามารถนำมาประยุกต์ให้เข้ากับเทคโนโลยีสังคมสมัยใหม่อย่างสมดุล เป็นการสืบทอดภูมิปัญญาและนำภูมิปัญญาที่มีคุณค่าทางด้านจิตใจ นำกลับมาประยุกต์ใช้ในรูปแบบใหม่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เสริมอาชีพ สร้างรายได้ แก่ครอบครัว คนในชุมชน ที่จะเป็นปัจจัยสนับสนุนให้เกิด กระบวนการพึ่งตนเองของชุมชนได้ การมีความรู้ความสามารถในการใช้ภูมิปัญญาในการผลิต และการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติเหล่านั้น ให้แก่คนในชุมชน ที่จะหล่อหลอมให้คนในชุมชนอยู่ร่วมกันโดยการพึ่งพาตนเองได้อย่างปกติสุข

๔. การพึ่งพาตนเองทางด้านเทคโนโลยี

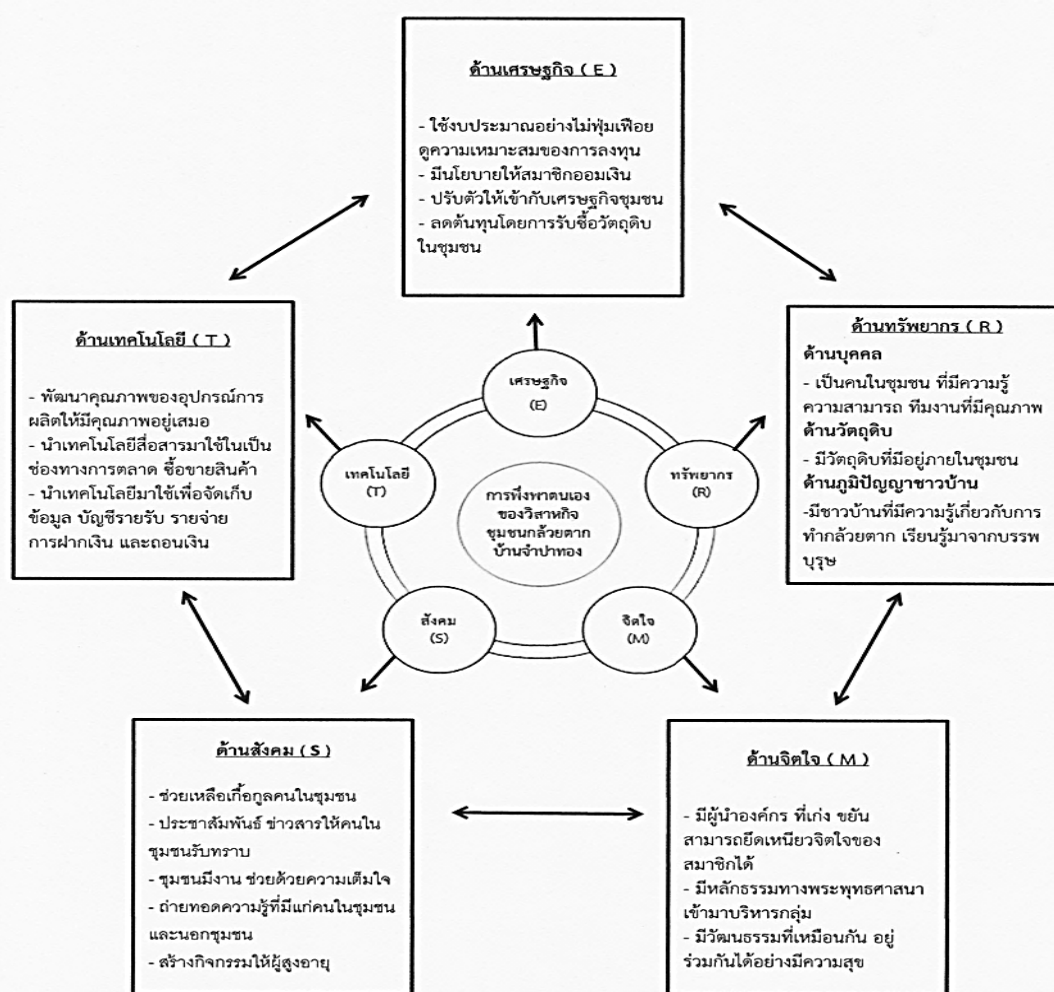
การพึ่งพาตนเองด้านเทคโนโลยี กลุ่มวิสาหกิจกล้วยตากบ้านจำปาทอง ได้นำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้กับภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม ในปัจจุบันได้ใช้ตูบที่สามารถผลิตได้ ทั้งกลางวันและกลางคืน ถึงสภาพอากาศไม่อำนวยก็สามารถดำเนินการผลิตสินค้าได้ ช่วยเพิ่มในเรื่องของจำนวนผลผลิต ผลผลิตที่ได้มีจำนวนมากขึ้น เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างรายได้เพิ่มขึ้น และยังมี การนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการสื่อสารติดต่อ ทั้งระบบบัญชีรายรับ-รายจ่าย ระบบการฝากเงิน และถอนเงิน ให้การดำเนินงานธุรกิจของกลุ่มในชุมชนเป็นได้อย่างดี และมีคุณภาพการทำงานที่ดียิ่งขึ้น

๕. การพึ่งพาตนเองด้านจิตใจ

การพึ่งพาตนเองด้านจิตใจ ของกลุ่มวิสาหกิจกล้วยตากบ้านจำปาทอง อันดับแรกมีผู้นำ คือ ประธานกลุ่ม ที่มีความขยัน มีทัศนคติ วิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีการวางแผนการทำงานที่เป็นขั้นตอน เป็นระบบ สามารถเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ทำให้สมาชิกกลุ่มสามารถคล้อยตามรับหน้าที่ไปทำอย่างเต็มที่ อันดับที่สองเน้นเรื่องความโปร่งใสในการทำงาน เพราะการประกอบกิจการต่างๆ ต้องประกอบด้วยความโปร่งใส ที่เรียกว่า หลักธรรมาภิบาล เมื่อกลุ่มสามารถสร้างโปร่งใส ความสบายใจแก่สมาชิกและผู้ที่มาตรวจสอบได้ การทำงานของกลุ่ม ย่อมดำเนินไปได้อย่างสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ของกลุ่ม

๕.๑.๓ รูปแบบการพึ่งตนเองในท้องถิ่นอย่างยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชน กล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพธิ์ประจักษ์ อ.ท่าช้าง จ.สิงห์บุรี

ผู้วิจัยได้เสนอรูปแบบการพึ่งตนเองในท้องถิ่นอย่างยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชน กล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพธิ์ประจักษ์ อ.ท่าช้าง จ.สิงห์บุรี โดยนำหลักธรรมและหลักเศรษฐกิจพอเพียง มาบูรณาการเข้ากับการพึ่งตนเองแต่ละด้านของวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง สรุปได้ดังนี้

แผนภูมิภาพ ที่ ๕.๑ กระบวนการพึ่งตนเองของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง

จากแผนภูมิภาพ ที่ ๕.๑ สรุปกระบวนการพึ่งตนเองของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ในด้านการจัด ๑๐ ข้อ นำมาประยุกต์เข้ากับ ทฤษฎีกระบวนการพึ่งตนเอง ๕ ด้านหลักเศรษฐกิจพอเพียง และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา การดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจกล้วยตากบ้านจำปาทอง

การพึ่งพาตนเองด้านเศรษฐกิจ มีหลักการในการใช้จ่ายงบประมาณอย่างไม่ฟุ่มเฟือย มีนโยบายให้สมาชิกออมเงิน ทางกลุ่มมีการปรับตัวให้เข้ากับเศรษฐกิจของชุมชน และลดต้นทุนโดยการรับซื้อวัตถุดิบในชุมชน ซึ่งการดำเนินงานโดยลักษณะเช่นนี้ แสดงให้เห็นถึงการยึดเอาหลักเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) มาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์

การพึ่งพาตนเองด้านสังคม เข้าถึงคนภายในชุมชน เพราะการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม ต้องใช้การพึ่งพาอาศัยกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ช่วยเหลือกันด้วยความเต็มใจ และสามารถถ่ายทอดความรู้ที่มีให้แก่คนในสังคม แสดงให้เห็นถึงความมีเมตตา

การพึ่งพาตนเองด้านทรัพยากร องค์ประกอบ ๓ ส่วน ได้แก่ บุคคล คือ คณะกรรมการทำงาน ทรัพยากรธรรมชาติ คือ กล้วยน้ำหว่า ซึ่งมีอยู่ภายในชุมชน และภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นทรัพย์สินทางปัญญาของคนในชุมชน ทั้ง ๓ ส่วนนี้ต้องมีการวางแผนเป็นอย่างดี โดยต้องใช้เหตุและผล มองเห็นสภาพความเป็นจริง ต้องใช้ความรู้ การเรียนรู้ เป็นอย่างมาก แสดงให้เห็นถึงการมีปัญญา ซึ่งในพระพุทธศาสนามีความหมายว่า ความรอบรู้

การพึ่งพาตนเองด้านเทคโนโลยี โดยมีการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจกล้วยตากบ้านจำปาทอง มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานของกลุ่ม ผู้ดำเนินงานในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง มีความรอบรู้ ในส่วนต่างๆ จึงได้นำเทคโนโลยีมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ เพื่อให้เข้ากับยุคสมัยในปัจจุบัน แสดงให้เห็นถึงการมีปัญญา ที่จะนำที่มามีรอบข้างในปัจจุบันมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

การพึ่งพาตนเองด้านจิตใจ กลุ่มวิสาหกิจกล้วยตากบ้านจำปาทองนั้นมีผู้นำที่เก่ง และมีความขยัน มีความคิดที่ก้าวหน้า มีทัศนคติ วิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีระบบจัดการกลุ่มที่มีความโปร่งใส จึงเป็นแบบอย่างให้กับสมาชิกกลุ่มและคนในชุมชน ได้มีแนวทางดำเนินตามได้อย่างชัดเจน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงหลักธรรมาภิบาลและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา วิริยะอุตสาหะ คือ ความเพียร ความบากบั่น เป็นต้น

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย “รูปแบบการพึ่งตนเองผ่านกระบวนการวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษาการแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อำเภอนาทม จังหวัดสกลนคร” มีประเด็นสำคัญที่จะนำมาอภิปรายผล ดังนี้

๕.๒.๑ การจัดการของวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์

อ.ท่าช้าง จ.สกลนคร

การจัดการของวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อ.ท่าช้าง จ.สกลนคร ผลจากการสัมภาษณ์มา พบว่า เศรษฐกิจในชุมชนบ้านจำปาทอง เป็นไปตามวิถีชีวิตของชาวบ้าน มีการทำไร่นา เป็นรายได้หลักทำให้เกิดระบบเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง ความเป็นอยู่ของคนในชุมชน อยู่แบบเรียบง่าย ดำรงชีวิตอาศัยพึ่งพากันและกัน สานสัมพันธ์ไมตรี มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมีความสัมพันธ์ในลักษณะแบบเครือญาติ วัฒนธรรมความเป็นอยู่แบบนี้ จึงทำให้เกิดการสร้างเศรษฐกิจขึ้นเองอย่างสมดุล

ชุมชนบ้านจำปาทอง ประสบปัญหากล้วยที่มีมากเกินไป เนื่องจากกล้วยออก ผลผลิตมากเมื่อก่อนมีราคาสูง เพราะประสบปัญหาภัยแล้ง แต่ในปัจจุบันกล้วยมีราคาถูก และคนในชุมชนก็ต่างพากันปลูกกล้วยแทบทุกหลังเรือน ทั้งเอาไว้กินเอง เหลือก็นำไปขาย ขายไม่ได้กินไม่หมดก็ นำไปทิ้ง และชุมชนบ้านจำปาทอง มีภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีการสืบทอดกันมาเป็นรุ่นๆ จากบรรพบุรุษ แต่ในปัจจุบัน คนรุ่นใหม่ให้ความสนใจน้อย มีวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป มีวัฒนธรรมที่เปลี่ยนไป เพราะสังคมสมัยใหม่ ภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีมาแต่โบราณ ถ้าขาดคนสืบทอด ขาดคนสืบทอด อาจจะสูญหายไปจากชุมชน

ทางกลุ่มได้มองเห็นสภาพปัญหาของชุมชนที่มีกล้วยน้ำว้าเป็นจำนวนมากและมีราคาถูก จึงจัดตั้งกลุ่มเพื่อแปรรูปกล้วยตาก นำภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีมาประยุกต์ใช้ เพื่อสร้างมูลค่าราคาให้เพิ่มขึ้นให้กับกล้วยโดยนำมาแปรรูปเป็นกล้วยตาก รับซื้อกล้วยจากคนในชุมชน ช่วยลดปัญหากล้วยที่มีมาก บริโภคไม่หมด ขายไม่ทัน ไม่ต้องทิ้งไปโดยไร้ประโยชน์

การจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง มีผู้นำและสมาชิก โดยการทำตามหน้าที่ มีการกระจายหน้าที่ให้แต่ละฝ่ายดำเนินงานอย่างเต็มที่ และมีประธานกลุ่มที่มีการบริหารจัดการที่ดี จึงทำให้กลุ่มมีความมั่นคง มีระเบียบ มีวินัยในการทำงานร่วมกัน แสดงให้เห็นถึงการรวมกลุ่มกันได้จนถึงปัจจุบัน มีการจัดทำบัญชี รายรับ-รายจ่าย เป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างมากในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง เพราะหากทางกลุ่มวิสาหกิจกล้วยตากบ้านจำปาทองไม่มีข้อมูลเหล่านี้จะทำให้การดำเนินงานของกลุ่มเป็นไปอย่างไม่รู้สภาพความเป็นจริง เมื่อมีการจัดทำบัญชีที่ถูกต้อง มีการทำงานที่โปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ จะทำให้ส่งต่อการบริหารจัดการให้กลุ่มมีความก้าวหน้าและยั่งยืนได้

การผลิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ในปัจจุบัน มีการพัฒนาบุคคลให้มีศักยภาพในการดำเนินงานของกลุ่มอยู่เสมอ เงินทุนสนับสนุนมีสถาบันรองรับประจำชุมชน อุปกรณ์การผลิตมีการตรวจสอบ ดูแล และได้ขยายฐานการผลิต ตูบพลังงานแสงอาทิตย์พัฒนาเทคโนโลยีสมัยใหม่ให้มีคุณภาพ มีความสะอาดและปลอดภัยต่อสินค้า เพื่อให้เกิดความมั่นใจแก่

ผู้บริโภค วัตถุดิบ กล้วยน้ำหว้ามีอยู่ภายในชุมชน เป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญในการผลิตสินค้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง กระบวนการผลิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง มีขั้นตอนการผลิตที่ต้องอาศัยการเรียนรู้ ประสบการณ์ ความชำนาญ เชี่ยวชาญในแต่ละขั้นตอน เพราะทุกขั้นตอนของการผลิตมีเคล็ดลับการของทำในทุกขั้นตอน เป็นการนำภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีอยู่ภายในชุมชน นำมาสืบทอดถ่ายทอดความรู้ ขั้นตอนการผลิตนี้ เป็นความรู้ติดตัว และสามารถ สร้างได้สร้างอาชีพให้กับให้แก่ผู้ที่มีความสนใจได้ ส่วนการจัดการด้านตลาดของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านจำปาทอง มีการจัดจำหน่ายสินค้า ทั้งภายในชุมชนและนอกชุมชน อีกทั้งยังได้มีการนำสินค้าไปแสดงตามงาน และจัดจำหน่ายตามกิจกรรม โครงการงานเกษตร ที่เกี่ยวกับสินค้าวิสาหกิจชุมชน ที่หน่วยงานภาครัฐ ทั้งในอำเภอท่าช้าง จังหวัดท่าช้าง และจังหวัดอื่นๆ

ปัจจุบันนี้กล้วยตากบ้านจำปาทองของกลุ่มวิสาหกิจกล้วยตากบ้านจำปาทอง จุดเด่นของผลิตภัณฑ์ คือ มีขนาดแต่ละชิ้นที่สม่ำเสมอ สีสวยเหลืองน่ารับประทาน ไม่เหนียวมาก กลิ่นหอมรสชาติมีความหวานตามธรรมชาติของกล้วย ไม่มีการแต่งสีและกลิ่นใดๆ

การตั้งราคาสินค้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ราคานั้นทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทองกำหนดราคาซึ่งดูที่ความเหมาะสมของกลุ่มผู้บริโภค ราคาที่ขายในชุมชนจะเป็นราคาที่คนในชุมชนมีความต้องการซื้อขายได้ ราคาที่ขายในกลุ่มผู้บริโภคแหล่งท่องเที่ยวจะเป็นราคาตามรูปแบบของผลิตภัณฑ์

กลุ่มวิสาหกิจกล้วยตากบ้านจำปาทอง มีการดำเนินงานโดยหน่วยงานภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วม เป็นรับรองการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทองและสินค้าของกลุ่มวิสาหกิจกล้วยตากบ้านจำปาทอง จากอำเภอท่าช้าง หน่วยงานเกษตรอำเภอท่าช้าง ให้เป็นสินค้า OTOP และหน่วยงานพัฒนาการชุมชนอำเภอท่าช้าง ให้จดทะเบียนเป็นสินค้าวิสาหกิจชุมชน และได้ให้การสนับสนุน เพิ่มองค์ความรู้ ต่อยอดการพัฒนาให้มีความมั่นคงและแข็งแรง ในการบริหารจัดการให้ดำเนินงานของกลุ่มได้อย่างมีระบบ และยังได้รับการสนับสนุน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญาชาวบ้าน นำเทคโนโลยีสมัยใหม่ประยุกต์เข้ากับภูมิปัญญาบ้าน โดย ทางธนาคารออมสิน ร่วมมือ กับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นำนิสิตลงพื้นที่ทำโครงการด้วยกัน จนได้รับรางวัล “ออมสินยุวพัฒน์รักษ์ถิ่นยอดเยี่ยม” และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ยังเปิดเป็นศูนย์เรียนรู้ให้กับผู้ที่มีความสนใจในการแปรรูปกล้วยตาก ที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านของคนในชุมชนบ้านจำปาทอง เพื่อสืบทอดภูมิปัญญาชาวบ้าน ไม่ให้สูญหายไปจากสังคม

การจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง กระบวนการขับเคลื่อนกลุ่มการมีส่วนร่วม เริ่มจากขั้นริเริ่มกลุ่ม โดยประธานเห็นปัญหาเกิดขึ้นภายในชุมชน จากการที่กล้วยมีราคาแพง จึงมีแนวคิดที่จะช่วยเหลือคนในชุมชน โดยมีการประชุม วางแผนกับคนในชุมชน รวมกลุ่มจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน วางระบบ ระเบียบ กฎเกณฑ์ของกลุ่มให้มีความมั่นคง ให้พร้อมในทุกๆด้าน ในการดำเนินงานของกลุ่มให้เต็มไปด้วยคุณภาพ ศักยภาพ ทั้งด้านบุคคล ด้านการผลิต ด้านการบริการ ด้านองค์กร การรับผลประโยชน์ซึ่งเป็นไปตามข้อตกลงที่เกิดขึ้นในการประชุมวางแผนของกลุ่ม และมีการประเมินผลของการดำเนินงานกลุ่ม โดย สมาชิกกลุ่ม คนในชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ที่เข้ามาสนับสนุนและลูกค้า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **อินธิรา ครองศิริ** ทำการศึกษา เรื่อง “การศึกษาตัวแบบการจัดการชุมชนพึ่งตนเองแบบยั่งยืน: กรณีศึกษาชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ของ ตำบล

คลองพลู อำเภอบางบาล จังหวัดจันทบุรี ผลการวิจัยพบว่า การจัดการชุมชนพึ่งตนเองของกลุ่มชาติพันธุ์ของ ตำบลคลองพลู อำเภอบางบาล จังหวัดจันทบุรี ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ประกอบด้วย ๑) ผู้นำในชุมชน ๒) การร่วมมือกันในชุมชน ๓) การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ๔) การฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ๕) การถ่ายทอดความรู้ ๖) การธำรงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ๗) กองทุนหมู่บ้าน และ ๘) การจัดการความรู้และการเรียนรู้ของคนในชุมชน นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้สังเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคต่างๆในชุมชนเพื่อนำมาสู่แนวทางความยั่งยืนของกลุ่มชาติพันธุ์ของ ประกอบไปด้วย องค์ประกอบที่ ๑ การดำรงอยู่ของชุมชน ได้แก่ ๑) การปรับตัว ๒) ระบบความสัมพันธ์ ๓) การสร้างจิตสำนึก ๔) ทุนชุมชน และองค์ประกอบที่ ๒ องค์การสนับสนุน ได้แก่ ๑) องค์การในชุมชน ๒) องค์การภาครัฐ ๓) องค์การภาคเอกชน โดยนำมาปฏิบัติร่วมกับนโยบายพัฒนาชุมชนซึ่งมาจากทั้งองค์การภาครัฐและภาคเอกชน และแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเป็นแนวทางในการนำพาชุมชนไปสู่การพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืนควบคู่ไปกับการสร้างสังคมที่มีความสุขภายใต้การเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่^๑ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **จิพร มหาอินทร์ และคณะ** ทำการศึกษา เรื่อง “การดำเนินงานและการส่งเสริมศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าและเครื่องแต่งกาย จังหวัดปทุมธานี” ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาการดำเนินงานของกลุ่มผู้ประกอบการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าและเครื่องแต่งกาย จังหวัดปทุมธานีส่วนใหญ่เกิดจากผู้ประกอบการไม่มีความรู้ความชำนาญในการบริหารจัดการ การผลิตยังคงยึดภูมิปัญญาท้องถิ่นแต่มีการประยุกต์เทคโนโลยีสมัยใหม่บ้าง เพื่อพัฒนารูปแบบและเป็นการเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ภาครัฐขาดการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มไม่มีรูปแบบการบริหารกลุ่มหรือการทำงานกลุ่มเต็มรูปแบบส่งผลให้การสนับสนุนจากภาครัฐมีน้อย นอกจากนี้ผู้นำกลุ่มมักบริหารงานเพียงลำพังเนื่องจากไม่มีความรู้ความชำนาญในด้านการบริหารจัดการส่วนปัจจัยที่ส่งผลให้กลุ่มผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนประสบผลสำเร็จ คือ นโยบายของรัฐบาลที่เปิดโอกาสให้มีการสร้างงาน สร้างรายได้แก่คนในชุมชนและความร่วมมือขององค์กรในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมติดตามประเมินผล รวมทั้งการมีภาวะผู้นำของผู้นำกลุ่มผนวกกับความเข้มแข็งของชุมชนที่เกื้อกูลการขับเคลื่อนกลุ่ม^๒ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **วิทยา จันทะวงศ์ศรี** ทำการศึกษา เรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม” พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ การกำหนดโครงสร้างและรูปแบบการบริหารที่ชัดเจน สมาชิก กระบวนการดำเนินกิจกรรม ความเป็นผู้นำ การมีส่วนร่วมของชุมชน การมีปฏิสัมพันธ์กับภายนอก การบริหารจัดการและปัจจัยที่เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสาร สิ่งสำคัญประการหนึ่ง คือ หลักการพึ่งตนเอง ความร่วมมือร่วมใจและเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของชุมชน และการดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนที่ดีนั้น มักเริ่มต้นจากการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยมีการกำหนดรูปแบบและวางแผนการดำเนิน

^๑ อินทิรา ครองศิริ, การศึกษาตัวแบบการจัดการชุมชนพึ่งตนเองแบบยั่งยืน: กรณีศึกษาชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ของ ตำบลคลองพลู อำเภอบางบาล จังหวัดจันทบุรี, วิทยานิพนธ์ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ (สถาบันบัณฑิต พัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๗).

^๒ รพพร มหาอินทร์ และคณะ, การดำเนินงานและการส่งเสริมศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าและเครื่องแต่งกาย จังหวัดปทุมธานี, คณะบริหารธุรกิจ, (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร, ๒๕๕๔).

กิจกรรมร่วมกัน ทั้งการสะสมทุน ออมทรัพย์ และสร้างกระบวนการเรียนรู้^๓ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และคณะ ทำการศึกษา เรื่อง “แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา” พบว่า ในการศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ของการศึกษา คือ ๑) เพื่อศึกษาสภาพการณ์ของวิสาหกิจชุมชน ในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา ๒) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา และ ๓) เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา โดยผู้วิจัยใช้การศึกษาเชิงคุณภาพด้วยการศึกษาเชิงสำรวจ การสัมภาษณ์แบบ เจาะลึกผู้ประกอบการ จำนวน ๓๒ ราย ด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง Snowball sampling และ การสนทนากลุ่มด้วยการเชิญผู้เชี่ยวชาญ ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน และเจ้าหน้าที่รัฐ จำนวน ๙ ท่าน มาร่วมอภิปรายเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการ PESTLE analysis SWOT analysis การวิเคราะห์บริบทเชิงเนื้อหา และการวิเคราะห์เชิงบรรยาย

ผลการศึกษาสภาพการณ์ของวิสาหกิจชุมชน พบว่า ปัจจัยด้านการเมือง ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยทางด้านสังคม เอื้ออำนวยต่อผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ส่วนปัจจัยทางด้านเทคโนโลยี และปัจจัยทางนิเวศวิทยา เป็นปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงาน ในด้านปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนมีดังนี้ ปัญหาด้านการตลาด ปัญหาด้านบัญชีและการเงิน ปัญหาด้านการผลิต ปัญหาด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ปัญหาด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์และปัญหาด้านทุนการผลิต โดยแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนหน่วยงานภาครัฐเป็นหน่วยงานสำคัญของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ทั้งในด้านการให้ความรู้ การพัฒนาทักษะด้านต่างๆ การสนับสนุนด้านการตลาด และการกำหนดระเบียบต่างๆ เพื่อสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน^๔

๕.๒.๒ กระบวนการพึ่งพาตนเองของวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อ.ท่าช้าง จ.สิงห์บุรี กระบวนการพึ่งพาตนเองของวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ผลจากการสัมภาษณ์มา พบว่า มีกระบวนการพึ่งตนเอง ๕ ด้าน คือ ๑) การพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ ๒) การพึ่งตนเองด้านสังคม ๓) การพึ่งตนเองด้านทรัพยากรธรรมชาติ ๔) การพึ่งพาตนเองทางด้านเทคโนโลยี ๕) การพึ่งพาตนเองด้านจิตใจ สรุปได้ดังนี้

การพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านจำปาทอง การลงทุน หรือการใช้เงินของกลุ่ม ทางกลุ่มใช้หลักการไม่ฟุ่มเฟือย ดูเหมาะสมของการใช้จ่าย ถ้าลงทุนไปแล้วจะเกิดประโยชน์หรือผลเสียมากกว่ากัน มองเห็นถึงความสำคัญของกลุ่มเป็นหลัก มีนโยบายการรู้จัก

^๓ วิทยา จันทะวงศ์ศรี, ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม, รายงานการศึกษาอิสระปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาเศรษฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย, (มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๗)

^๔ ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และคณะ, “แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา, ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะศิลปศาสตร, (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๕๖)

ประหยัด อดออม เพราะเป็นสิ่งจำเป็นมากสำหรับเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทองมีการปรับตัวให้เข้ากับเศรษฐกิจของชุมชน เพื่อให้การดำเนินของกลุ่มและชุมชนสามารถอยู่ร่วมกันอย่างมั่นคง และทางกลุ่มยังกระตุ้นเกิดระบบพึ่งพาเศรษฐกิจภายในชุมชน กลุ่มสามารถพึ่งพาชุมชนได้ และชุมชนก็สามารถพึ่งพากลับได้เช่นเดียวกัน

การพึ่งตนเองด้านสังคม การพึ่งตนเองของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ในส่วนของสังคมชุมชน ทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทองกับคนในชุมชน มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน แสดงให้เห็นถึงการพึ่งพาอาศัยกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันของคนในชุมชน สามารถสร้างความรักความสามัคคี ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันให้เกิดในชุมชนได้ เพื่อเป็นการพัฒนาชุมชนของตนให้มีการพัฒนาที่ดีขึ้น เพื่อความเป็นอยู่ของคนในชุมชนที่ดี และพื้นที่ในการจัดตั้งกลุ่มนั้น เป็นพื้นที่ของสถาบันการเงินของคนชุมชน คนในชุมชนสามารถใช้พื้นที่ส่วนนั้น เป็นลานกิจกรรม เป็นที่ประชุม เป็นสถานที่เรียนรู้ให้เกิดประโยชน์แก่คนทั่วไปได้ เป็นการพึ่งพาอาศัยกันของคนในชุมชนและยังเป็นที่รวมกลุ่มของผู้สูงอายุได้มาพบปะกัน ปัจจุบันชุมชนบ้านจำปาทองจึงเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งในด้านการพึ่งพาตนเอง จึงเป็นแหล่งเรียนรู้แก่ชุมชนอื่นๆ

การพึ่งตนเองด้านทรัพยากร ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านจำปาทอง ซึ่งประกอบด้วย ทรัพยากรบุคคล เราจะเห็นได้ว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง มีคณะทำงานที่มีคุณภาพ พึ่งพาอาศัยกัน มีความสามัคคีกันในกลุ่ม มีองค์กรและสถาบันภายในชุมชนให้การสนับสนุนทำงานร่วมกันโดยเป็นลักษณะเป็นครอบครัว และมีคนในชุมชนที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี เป็นการพิจารณาถึงสภาพของชุมชนที่มีองค์ประกอบครบถ้วนที่สามารถดำเนินงานขับเคลื่อนกลุ่มให้มีศักยภาพในทุกๆด้านได้อย่างสมบูรณ์แบบ

องค์ประกอบในด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่จัดเป็นความพร้อมหรือทรัพยากรธรรมชาติเบื้องต้นก็คือ กล้วยน้ำหว้าที่มีอยู่ในชุมชนที่แสดงให้เห็นถึงนำสิ่งที่อยู่ในพื้นที่เป็นโอกาสที่ดีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง จะสามารถกระตุ้นระบบเศรษฐกิจของชุมชนให้เกิดการหมุนเวียนภายในชุมชน ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งในการพึ่งพาตนเองของชุมชน

และทรัพยากรที่เป็นองค์ความรู้ที่เป็นทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งได้รับการถ่ายทอดเป็นมรดกทางปัญญามาจากบรรพบุรุษ ที่สามารถนำมาประยุกต์ให้เข้ากับเทคโนโลยีสังคมสมัยใหม่อย่างสมดุล เป็นการสืบทอดภูมิปัญญาและนำภูมิปัญญาที่มีคุณค่าทางด้านจิตใจ นำกลับมาประยุกต์ใช้ในรูปแบบใหม่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เสริมอาชีพ สร้างรายได้ แก่ครอบครัว คนในชุมชน ที่จะป็นปัจจัยสนับสนุนให้เกิด กระบวนการพึ่งตนเองของชุมชนได้ การมีความรู้ความสามารถในการใช้ภูมิปัญญาในการผลิต และการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติเหล่านั้น ให้แก่คนในชุมชน ที่จะหล่อหลอมให้คนในชุมชนอยู่ร่วมกันโดยการพึ่งพาตนเองได้อย่างปกติสุข

การพึ่งพาตนเองด้านเทคโนโลยี กลุ่มวิสาหกิจกล้วยตากบ้านจำปาทอง ได้นำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้กับภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม ในปัจจุบันได้ใช้ตู้อบที่สามารถผลิตได้ทั้งกลางวันและกลางคืน ถึงสภาพอากาศไม่อำนวยก็สามารถดำเนินการผลิตสินค้าได้ ช่วยเพิ่มในเรื่องของจำนวนผลผลิต ผลผลิตที่ได้มีจำนวนมากขึ้น เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างรายได้เพิ่มขึ้น และยังมีการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการสื่อสารติดต่อ ทั้งระบบบัญชีรายรับ-รายจ่าย ระบบการฝากเงินและถอนเงิน ให้การดำเนินงานธุรกิจของกลุ่มในชุมชนเป็นไปอย่างดี และมีคุณภาพการทำงานที่ดียิ่งขึ้น

การพึ่งตนเองด้านจิตใจ ของกลุ่มวิสาหกิจกล้วยตากบ้านจำปาทอง อันดับแรกมีผู้นำ คือ ประธานกลุ่ม ที่มีความขยัน มีทัศนคติ วิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีการวางแผนการทำงานที่เป็น ขั้นตอน เป็นระบบ สามารถเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ทำให้สมาชิกกลุ่มสามารถคล้อยตามรับหน้าที่ไปทำ อย่างเต็มที่ อันดับที่สองเน้นเรื่องความโปร่งใสในการทำงาน เพราะการประกอบกิจการต่างๆ ต้อง ประกอบด้วยความโปร่งใส ที่เรียกว่า หลักธรรมาภิบาล เมื่อกลุ่มสามารถสร้างโปร่งใส ความสบายใจ แก่สมาชิกและผู้ที่มาตรวจสอบได้ การทำงานของกลุ่ม ย่อมดำเนินไปได้อย่างสมบูรณ์ตาม วัตถุประสงค์ของกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ธวัชชัย พินิจใหม่ และคณะ** ทำการศึกษา เรื่อง “การพึ่งตนเองของวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนแปรรูปสมุนไพรพื้นบ้านนาโพธิ์ตำบล ท่าแร่ อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี” พบว่า ๑) การพึ่งตนเองทางด้านเทคโนโลยี กลุ่มใช้ภูมิ ปัญญาท้องถิ่นจากการถ่ายทอดของบรรพบุรุษควบคู่ไปกับการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่อย่างสมดุล มา พัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรได้ ๕ กลุ่มผลิตภัณฑ์ และกลุ่มได้สร้างความเชื่อมั่นในผลิตภัณฑ์ของ กลุ่มโดยการขอรับรองมาตรฐานการผลิตตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ดีในการผลิต (GMP) และ มาตรฐานเลขสารบบอาหาร (อย.) ๒) การพึ่งตนเองทางด้านเศรษฐกิจ กลุ่มมีการซื้อขายพืชสมุนไพร ภายในชุมชนและกลุ่มได้เปิดโอกาสให้สมาชิกนำผลิตภัณฑ์ของกลุ่มไปจำหน่ายต่อ เพื่อเป็นการสร้าง รายได้และเกิดประโยชน์ร่วมกันระหว่างสมาชิกและกลุ่ม ๓) การพึ่งตนเองด้านทรัพยากรธรรมชาติที่มี อยู่ในชุมชน โดยกลุ่มจะมีการปลูกพืชสมุนไพรไว้ใช้เองเป็นหลัก มีการถ่ายทอดความรู้ให้กับคนใน ชุมชน มีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ และมีการซื้อสมุนไพรจากภายนอกชุมชน ถ้าสมาชิกกลุ่มและคนใน ชุมชนไม่สามารถผลิตสมุนไพรชนิดนั้นได้ด้วยตนเอง ๔) การพึ่งตนเองทางด้านจิตใจ กลุ่มมีจิตใจที่แน่ว แน่ที่ไม่ใช้สารเคมีในการผลิตสมุนไพรสมาชิกมีจิตใจที่เอื้อเฟื้อและเสียสละเพื่อส่วนรวม ๕) การ พึ่งตนเองทางด้านสังคม โดยการช่วยเหลือซึ่งกันภายในชุมชน ด้วยการสร้างอาชีพให้กับสมาชิกและ คนในชุมชน^๕ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาภูษิต อคฺควณโณ (ปุลันรัมย์)** ศึกษาเรื่องการ “การพึ่งตนเองของชุมชนในตำบลบ้านบัว อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์” ผลการวิจัยพบว่า ๑. การพึ่งตนเองของชุมชนในตำบลบ้านบัว อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ทั้ง ๕ ด้านโดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสังคม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ส่วนด้าน จิตใจ ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ด้านเทคโนโลยีภูมิปัญญาท้องถิ่น และด้านเศรษฐกิจมีค่าเฉลี่ยอยู่ใน ระดับปานกลาง ตามลำดับ ๒. ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ประชาชนที่มีอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และตำแหน่งในชุมชน ต่างกัน มีผลต่อการพึ่งตนเองของชุมชนตำบลบ้านบัว อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งตรงตามสมมติฐาน ที่ว่าประชาชนที่มีอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และตำแหน่งในชุมชน ต่างกัน มีผลต่อ การพึ่งตนเองของชุมชนในตำบลบ้านบัว อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ แตกต่างกัน ส่วนประชาชนที่มี เพศ สถานภาพ การส่งเสริมของหน่วยงานเทศบาล/อบต. การส่งเสริมของหน่วยงานภาครัฐ และการ ดำเนินชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนา ต่างกัน มีผลต่อการพึ่งตนเองของชุมชนในตำบลบ้านบัว อำเภอ

^๕ ธวัชชัย พินิจใหม่ และคณะ, การพึ่งตนเองของวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนแปรรูปสมุนไพรพื้นบ้านนาโพธิ์ตำบลท่าแร่ อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี, (ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์ เกษตร คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์วิทยาเขตบางเขน กรุงเทพฯ, ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์ เกษตร คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์วิทยาเขตกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม, ๒๕๖๐).

เมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งไม่ตรงตามสมมติฐานที่ว่า ประชาชนที่มีเพศ สถานภาพ การส่งเสริมของหน่วยงานเทศบาล/อบต. การส่งเสริมของหน่วยงานภาครัฐ และการดำเนินชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนา ต่างกัน มีผลต่อการพึ่งตนเองของชุมชนในตำบลบ้านบัว อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ แตกต่างกัน^๖ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และคณะ** ทำการศึกษา เรื่อง “แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา” พบว่า ในการศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ของการศึกษา คือ ๑) เพื่อศึกษาสภาพการณ์ของวิสาหกิจชุมชน ในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา ๒) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา และ ๓) เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา โดยผู้วิจัยใช้การศึกษาเชิงคุณภาพด้วยการศึกษาเชิงสำรวจ การสัมภาษณ์แบบ เจาะลึกผู้ประกอบการ จำนวน ๓๒ ราย ด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง Snowball sampling และ การสนทนากลุ่มด้วยการเชิญผู้เชี่ยวชาญ ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน และเจ้าหน้าที่รัฐ จำนวน ๔ ท่าน มาร่วมอภิปรายเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการ PESTLE analysis SWOT analysis การวิเคราะห์บริบทเชิงเนื้อหา และการวิเคราะห์เชิงบรรยาย

ผลการศึกษาสภาพการณ์ของวิสาหกิจชุมชน พบว่า ปัจจัยด้านการเมือง ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยทางด้านสังคม เอื้ออำนวยต่อผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ส่วนปัจจัยทางด้านเทคโนโลยี และปัจจัยทางนิเวศวิทยา เป็นปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงาน ในด้านปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนมีดังนี้ ปัญหาด้านการตลาด ปัญหาด้านบัญชีและการเงิน ปัญหาด้านการผลิต ปัญหาด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ปัญหาด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์และปัญหาด้านทุนการผลิต โดยแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน หน่วยงานภาครัฐเป็นหน่วยงานสำคัญของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ทั้งในด้านการให้ความรู้ การพัฒนาทักษะด้านต่างๆ การสนับสนุนด้านการตลาด และการกำหนดระเบียบต่างๆ เพื่อสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน^๗ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **จำนง จุลเอียด และคณะ** ทำการศึกษา เรื่อง การส่งเสริมเพื่อการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรชาวสวนยางในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ๑) รูปแบบ ศักยภาพ และความพึงพอใจในระบบการผลิตเพื่อการพึ่งพาตนเอง ๒) ปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับระบบการผลิตเพื่อการพึ่งพาตนเอง ๓) รูปแบบการส่งเสริมเพื่อการพึ่งพาตนเอง ๔) ปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมเพื่อการพึ่งพาตนเอง ๕) แนวทางการพัฒนายุทธศาสตร์ และโครงการในการสนับสนุนการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรชาวสวนยางรายย่อยใน สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ใช้วิธีวิจัย Mix Method ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ ๒) เกษตรกรชาวสวนยางรายย่อยใน สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เก็บข้อมูลโดยใช้แบบ

^๖ พระมหาภูษิต อคฺควณโณ (ปล้นรัมย์), พึ่งตนเองของชุมชนในตำบลบ้านบัว อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์, วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

^๗ ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และคณะ, แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา, ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะศิลปศาสตร์, (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๕๖).

สัมภาษณ์ สัมภาษณ์และบันทึกการสังเกต จำนวน ๑๓๒ ราย ๒) ผู้แทนที่เกี่ยวข้องกับการทำสวนยาง เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน ๒๗ ราย ๓) ผู้แทนที่เกี่ยวข้องกับการทำสวนยางผู้ให้ ประเด็นในการจัดเวทีประชุมและสัมมนา กลุ่ม จำนวน ๓๐ ราย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติ F-test

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบระบบการผลิตเพื่อการพึ่งพาตนเอง เป็นการทำให้ฟาร์มสวนยางพาราร่วมกับการเกษตรอื่นๆ ใน ๓ รูปแบบ ได้แก่ ๑) ทำฟาร์มสวนยางพาราร่วมกับการเกษตรแบบผสมผสาน ร่วมกับการปลูกพืช และร่วมกับการเลี้ยงสัตว์ ในภาพรวมมีศักยภาพ และความพึงพอใจต่อระบบการผลิตเพื่อการพึ่งพาตนเองในมิติต่างๆ ในระดับปานกลาง ๒) ปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับระบบการผลิตเพื่อการพึ่งพาตนเอง โดยพิจารณาในมิติด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติ จิตใจ และสังคม พบว่ามีการปฏิบัติอย่างมีความเหมาะสม ๓) รูปแบบระบบการส่งเสริมเพื่อการพึ่งพาตนเอง นอกจากใช้รูปแบบส่งเสริมการเกษตรโดยทั่วๆ ไปแล้ว ใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ควรดำเนินการส่งเสริมหรือเพิ่มกิจกรรม ได้แก่ ส่งเสริมการเรียนรู้จากแปลงตัวอย่าง ในท้องถิ่น การรวบรวมผู้รู้ในภูมิสังคม การให้ความรู้และจัดเวทีสนทนาให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ส่งเสริมให้ครอบครัวและเชื่อมโยงเครือข่าย ส่งเสริมการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นสำหรับเยาวชน การให้เกษตรกรมีส่วนร่วมเรียนรู้ การให้ความสำคัญของระบบสวนยางกับการพึ่งพาตนเองทางจิตใจ ความมั่นคงทางอาหาร ความสำคัญต่อสุขภาพ และระบบนิเวศ ด้วยวิธีการส่งเสริมในระดับกลุ่มบุคคล มวลชน และบุคคล ๔) ปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมเพื่อการพึ่งพาตนเอง ในด้านการสื่อสารพบว่า ผู้ทำหน้าที่ส่งเสริม ข้อมูลข่าวสาร สื่อหรือช่องทางการสื่อสาร และผู้รับการส่งเสริม อยู่ในระดับปานกลาง และการได้รับข่าวสารในระดับมากจากสื่อกลุ่ม ได้แก่ การฝึกอบรม การสาธิต และการประชุมกลุ่ม จากสื่อมวลชน ได้แก่ นิทรรศการ วิทยุโทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียง และจากสื่อบุคคล ได้แก่ เจ้าพนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง เพื่อนบ้าน และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของกรมส่งเสริมการเกษตร ๕) แนวทางในการสนับสนุนโดยพัฒนายุทธศาสตร์ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต การสร้างความมั่นคงให้เกษตรกรชาวสวนยาง การส่งเสริมพัฒนาการจำหน่ายผลผลิต การส่งเสริมงานวิจัยและพัฒนา การส่งเสริมการทำสวนยางร่วมกับกิจกรรมเกษตรอื่นๆ และการพัฒนาคุณภาพชีวิต^๔

๕.๒.๓ เสนอรูปแบบการพึ่งตนเองในท้องถิ่นอย่างยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชน กล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อ.ท่าช้าง จ.สิงห์บุรี

๑. การพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ บูรณาการเข้ากับหลักเศรษฐกิจพอเพียง

การดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจกล้วยตากบ้านจำปาทอง การพึ่งพาตนเองด้านเศรษฐกิจ มีหลักการในการใช้จ่ายงบประมาณอย่างไม่ฟุ่มเฟือย มีนโยบายให้สมาชิกออมเงิน ทางกลุ่มมีการปรับตัวให้เข้ากับเศรษฐกิจของชุมชน และลดต้นทุนโดยการรับซื้อวัตถุดิบในชุมชน ซึ่งการดำเนินงานโดยลักษณะเช่นนี้ แสดงให้เห็นถึงการยึดเอาหลักเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) เป็นแนว

^๔ จ่านง จุลเอียด และคณะ, การส่งเสริมเพื่อการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรชาวสวนยางในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้, วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์, (มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์, ๒๕๕๙).

พระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช โดยเป็นแนวทางการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานทางสายกลาง ความไม่ประมาท ไม่พุ่มเพื่อย คำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันให้ตัวเอง ตลอดจนการใช้ความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต โดยมีใจความสำคัญคือสติ ปัญญา และความเพียร ซึ่งเป็นบันไดสู่ความสุขในการดำเนินชีวิตอย่างแท้จริง

๒. การพึ่งตนเองด้านสังคม บูรณาการเข้ากับหลักเมตตา

การดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจกล้วยตากบ้านจำปาทอง การพึ่งพาตนเองด้านสังคม โดยมีการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจกล้วยตากบ้านจำปาทอง ต้องเข้าถึงคนภายในชุมชน เพราะการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม ต้องใช้การพึ่งพาอาศัยกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีข่าวสารข้อมูลที่ดี มีกิจกรรมที่ดี มีโครงการดีๆ มอบให้กับคนภายในชุมชน และยังเป็นกิจกรรมที่ทำให้ผู้สูงอายุได้ทำร่วมกัน เพื่อสร้างความอบอุ่น ความรักใคร่ปรองดอง มองเห็นประโยชน์ของส่วนรวม ช่วยเหลือกันด้วยความเต็มใจ และสามารถถ่ายทอดความรู้ที่มีให้แก่คนในสังคมได้โดยไม่หวงความรู้ที่มีเอาไว้ เพื่อประโยชน์แก่สังคม และยังรวมกลุ่มของผู้สูงอายุให้มีกิจกรรมได้ทำในเวลาว่าง เมื่อทางกลุ่มให้ความสำคัญกับคนในชุมชน เอื้อประโยชน์ต่อส่วนรวม คนในชุมชนก็ย่อมให้ความสำคัญกับทางกลุ่มเช่นเดียวกัน การดำเนินของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง มีลักษณะเช่นนี้ แสดงให้เห็นถึงหลักการมีเมตตา ซึ่งในพระพุทธศาสนามีความหมายว่า ความเป็นมิตร ความปรารถนาดีต่อบุคคลอื่น โดยไม่จำเพาะเจาะจง หวังดี เกื้อกูล เอ็นดู ช่วยเหลือ ปรารถนาให้ทุกคนมีความสุข

๓. การพึ่งตนเองด้านทรัพยากรธรรมชาติ บูรณาการเข้ากับหลักปัญญา

การดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจกล้วยตากบ้านจำปาทอง การพึ่งพาตนเองด้านทรัพยากร โดยมีการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจกล้วยตากบ้านจำปาทอง ซึ่งมีทรัพยากรที่เป็นองค์ประกอบ ๓ ส่วน ได้แก่ บุคคล คือ คณะกรรมการทำงาน ที่เป็นคนในชุมชนมีความรู้ มีศักยภาพในการดำเนินงานได้ เพื่อผลลัพธ์ที่ดีที่สุดของกลุ่ม ต้องมองหาและคัดเลือกให้เหมาะสมแต่ละหน้าที่ ทรัพยากรธรรมชาติ คือ กล้วยน้ำหว่า ซึ่งมีอยู่ภายในชุมชน เมื่อในชุมชนมีทรัพยากรหลักในการดำเนินการผลิตของกลุ่ม โดยจะคำนึงถึง การได้มาซึ่งประโยชน์ของทุกฝ่าย ต้องคิดและพิจารณาโดยรอบคอบ ที่จะนำทรัพยากรนั้นมาทำให้เกิดคุณค่าและประโยชน์ต่อส่วนรวม และภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นทรัพย์สินทางปัญญาของคนในชุมชน เมื่อทางกลุ่มเลือกที่จะนำภูมิปัญญาที่มีอยู่ภายในชุมชนมาประยุกต์ใช้ ต้องมีการวางแผนเป็นอย่างดี โดยต้องใช้เหตุและผล มองเห็นสภาพความเป็นจริง ต้องใช้ความรู้ การเรียนรู้ ให้มีประสบการณ์ ความชำนาญ ในทุกๆด้าน จนสามารถเกิดปัญญา โดยเห็นทุกอย่างด้วยความเป็นจริง เพื่อไม่ให้เสียประโยชน์ ไม่ทำให้สิ่งที่มีอยู่คลาดเคลื่อนไป และเปลี่ยนแปลงไป การดำเนินของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง มีลักษณะเช่นนี้ แสดงให้เห็นถึงหลักการมีปัญญา ซึ่งในพระพุทธศาสนามีความหมายว่า ความรอบรู้ ซึ่งปัญญานี้ก็มีอยู่ ๒ ประเภท อันได้แก่ ๑. ปัญญาทางโลก คือความรู้ในเรื่องวิชาการต่างๆของชาวโลก และ ๒. ปัญญาทางธรรม คือความรู้ในเรื่องการดำเนินชีวิต

๔. การพึ่งพาตนเองทางด้านเทคโนโลยี บุรณาการเข้ากับหลักปัญญา

การดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจกล้วยตากบ้านจำปาทอง การพึ่งพาตนเองด้านเทคโนโลยี โดยมีการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจกล้วยตากบ้านจำปาทอง มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานของกลุ่ม ซึ่งมีการพัฒนาอุปกรณ์การผลิต นำวิธีการสมัยใหม่เข้ามาเพื่อช่วยต่อการผลิตมากขึ้น ซึ่งปัจจุบันนี้มีการประดิษฐ์สิ่งใหม่ๆเข้ามา เพื่อเอื้อประโยชน์ต่อการดำเนินงาน กลุ่มทั้งดีและมีคุณภาพ และนำเทคโนโลยีการสื่อสารมาประยุกต์ใช้ในการติดต่อ ซื้อขาย ให้มีความสะดวกมากยิ่งขึ้น และเพื่อความโปร่งใสในการทำงาน ด้านบัญชีรายรับ-รายจ่าย การฝากเงิน การถอนเงิน จึงได้นำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานของกลุ่ม จึงทำให้เห็นว่า ผู้ดำเนินงานในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง มีความรอบรู้ ในส่วนต่างๆ จึงได้นำเทคโนโลยีมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ เพื่อให้เข้ากับยุคสมัยในปัจจุบัน แสดงให้เห็นถึงหลักการมีปัญญา ซึ่งในพระพุทธศาสนามีความหมายว่า ความรอบรู้ ซึ่งปัญญานี้ก็มีอยู่ ๒ ประเภท อันได้แก่ ๑. ปัญญาทางโลก คือความรอบรู้ในเรื่องวิชาการต่างๆของชาวโลก และ ๒. ปัญญาทางธรรม คือความรอบรู้ในเรื่องการดำเนินชีวิต

๕.การพึ่งพาตนเองด้านจิตใจ บุรณาการเข้ากับหลักธรรมาภิบาลและวิริยะอุตสาหะ

การดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจกล้วยตากบ้านจำปาทอง การพึ่งพาตนเองด้านเทคโนโลยี การดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจกล้วยตากบ้านจำปาทอง ในเรื่องของการบริหารนั้น กลุ่มนั้นมีผู้นำที่เก่ง และมีความขยัน มีความคิดที่ก้าวหน้า มีทัศนคติ วิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีระบบจัดการกลุ่มที่มีความโปร่งใส จึงเป็นที่เคารพรักของสมาชิกกลุ่ม และคนในชุมชน เป็นที่รู้จักของคนในชุมชน ซึ่งสามารถเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของสมาชิกและคนในชุมชนได้ เพราะการบริหารกลุ่มนั้นทางตัวของผู้นำ ได้นำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ และเป็นคนที่มีความวิริยะอุตสาหะ จึงเป็นแบบอย่างให้กับสมาชิกกลุ่มและคนในชุมชน ได้มีแนวทางดำเนินตามได้อย่างชัดเจน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงหลักธรรมาภิบาล คือ การปกครอง การบริหาร การจัดการการควบคุมดูแล กิจกรรมต่าง ๆ ให้เป็นไปในครรลองธรรม ประกอบด้วย ๖ หลักการคือ ๑. หลักคุณธรรม ๒. หลักนิติธรรม ๓. หลักความโปร่งใส ๔. หลักความมีส่วนร่วม ๕. หลักความรับผิดชอบ ๖. หลักความคุ้มค่า และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา วิริยะอุตสาหะ คือ ความเพียร ความบากบั่น เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิยม พัฒนศรี ทำการศึกษา เรื่อง “การพัฒนาวิถีชีวิตชุมชนพึ่งตนเองของนิคมสร้างตนเอง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” พบว่า ๑. การพัฒนาวิถีชีวิตชุมชนพึ่งตนเองของนิคมสร้างตนเองจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เริ่มดำเนินการตั้งแต่การจัดตั้งนิคมสร้างตนเองฯ เพื่อแก้ปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกินของราษฎรยากจน โดยการนำที่ดินรกร้างว่างเปล่า เป็นป่าเสื่อมสภาพ มาจัดสรรให้ราษฎรครอบครอง ๒๒ ไร่ ใช้เป็นที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกินวิถีชีวิตของชุมชนนี้ราษฎรประกอบอาชีพทางการเกษตร เกี่ยวกับการปลูกสับปะรด การปลูกขนุนการปลูกมะพร้าว การปลูกยางพารา การปลูกปาล์มน้ำมัน การปลูกข้าว การปลูกกล้วย-อ้อย และมีการเลี้ยงโคนม โคเนื้อ ๒. ข้อเสนอแนะของราษฎร คือเกษตรกรมีความต้องการให้ราคาผลผลิตทางการเกษตรสูงกว่าปัจจุบัน เพื่อให้ทุกครัวเรือนมีเศรษฐกิจที่ดีขึ้น ๓. องค์ความรู้ใหม่ที่ใช้อธิบายวิถีชีวิตชุมชนพึ่งตนเองของนิคมสร้างตนเอง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ปัจจุบัน^๙ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มณีนรัตน์ กุลวงษ์ และคณะ ทำการศึกษาเรื่อง “รูปแบบการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้สูงอายุในเขตเทศบาล ตำบลพุดเตย อำเภอลือชัยบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์” ผลการวิจัยพบว่า ๑. สภาพการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลพุดเตย อำเภอลือชัยบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางโดยมีสภาพการพึ่งตนเองด้านสังคม และด้านจิตใจ มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าภาพรวม ตามลำดับ ๒. ความต้องการพัฒนาในการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลพุดเตย อำเภอลือชัยบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อแยก ประเด็นย่อยพบว่าความต้องการพัฒนาด้านสังคม และด้านจิตใจ มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าภาพรวม ตามลำดับ ๓. รูปแบบในการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลพุดเตย อำเภอลือชัยบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ประกอบด้วย ๔ ขั้นตอน คือ (๑) ขั้นตอนการมีส่วนร่วม (๒) ขั้นตอนกระบวนการจัดการ (๓) ขั้นตอนการเรียนรู้ และ(๔)ขั้นตอนการสร้างเสริมความเข้มแข็ง^{๑๐}

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพึ่งตนเองผ่านกระบวนการวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษาการแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพธิ์ประจักษ์ อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดสิงห์บุรี” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

๕.๓.๑.๑ หน่วยงานภาครัฐเข้ามาสนับสนุน เข้ามาสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการให้กับกลุ่มวิสาหกิจให้เป็นไปตามหลักร่างพระราชบัญญัติวิสาหกิจชุมชน ปี ๒๕๔๘ เพื่อพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ให้มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน

๕.๓.๑.๒ หน่วยงานภาครัฐเข้ามาสนับสนุน ให้สถาบันการศึกษา โดยเฉพาะสถาบันการศึกษาในท้องถิ่น ให้นิสิตนักศึกษาที่เรียนในสาขาที่เกี่ยวข้อง ลงพื้นที่ เข้ามาปฏิบัติงานจริง สร้างองค์ความรู้ ให้กับวิสาหกิจชุมชน

๕.๓.๑.๓ องค์กรส่วนท้องถิ่น จัดโครงการ สร้างกิจกรรม สร้างเครือข่ายให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อเอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มวิสาหกิจในด้านการจำหน่ายสินค้าและสามารถลดต้นทุนการผลิตของกลุ่มวิสาหกิจ

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

๕.๓.๒.๑ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทองเป็นกลุ่มที่มี รูปแบบการบริหารจัดการที่มีอัตลักษณ์เฉพาะตัว ด้วยการนำวัตถุดิบที่มีอยู่ภายในชุมชน มาสร้างรายได้ให้กับสมาชิกของกลุ่มและคนภายในชุมชน ผลผลิตที่เกิดขึ้นในชุมชน ทางกลุ่มมีการผลิตสินค้า ประเภท

^๙ นิยม พัฒนศรี, การพัฒนาวิถีชีวิตชุมชนพึ่งตนเองของนิคมสร้างตนเอง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัย, (มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, ๒๕๖๑).

^{๑๐} มณีนรัตน์ กุลวงษ์ และคณะ, รูปแบบการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้สูงอายุในเขตเทศบาล ตำบลพุดเตย อำเภอลือชัยบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์, หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา ยุทธศาสตร์การพัฒนา, (มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, ๒๕๕๙).

เดียวคือ กล้วยตากพลังงานแสงอาทิตย์ กลุ่มควรสร้างความหลากหลายของสินค้า เพราะกล้วยนั้นสามารถแปรรูปเป็นอาหารได้หลายชนิด เช่น กล้วยฉาบ กล้วยเบรกแตก เป็นต้น ก่อให้เกิดทางเลือกให้แก่ผู้บริโภค สามารถต่อสู้กับคู่แข่งในตลาดอื่นๆได้ เป็นสิ่งสำคัญที่ทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ต้องระดมความคิด วางแผน เพื่อให้เกิดการพัฒนาและความยั่งยืนของกลุ่มต่อไป

๕.๓.๒.๒ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ควรมีการถ่ายทอดความรู้หรือภูมิปัญญาในเรื่องของการแปรรูปกล้วยตากให้กับคนรุ่นใหม่ นักเรียนในชุมชนเพื่อให้มีคนรุ่นใหม่เข้ามาสานต่อและพัฒนาให้กลุ่มให้มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

๕.๓.๒.๓ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ต้องสร้างเครือข่ายให้มากขึ้น เป็นการขยายช่องทางการจำหน่าย เป็นการลดต้นทุนในด้านค่าใช้จ่ายในการจัดจำหน่าย

๕.๓.๒.๔ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ควรขยายฐานการผลิตให้มีฐานการผลิตที่มั่นคง เพื่อสามารถผลิตสินค้าให้ได้เท่ากับความต้องการของลูกค้า เพราะในปัจจุบันสินค้าไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้บริโภคและยอดของการสั่งซื้อ

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๕.๓.๒.๑ ควรศึกษาการนำหลักธรรมาภิบาลมาประยุกต์เข้าการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อ.ท่าช้าง จ.สิงห์บุรี

๕.๓.๒.๒ ควรศึกษาการมีส่วนร่วมของสถาบันภายในชุมชนกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อ.ท่าช้าง จ.สิงห์บุรี

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย:

(๑) หนังสือ:

- กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. **เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง: แนวคิดและยุทธศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, ๒๕๔๑.
- กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. **แนวทางและหลักเกณฑ์การคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย ปี พ.ศ. ๒๕๕๒ (OTOP PRODUCT CHAMPION)**. กรุงเทพมหานคร: บีทีเอสเพรส, ๒๕๕๒.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. **ข้อควรรู้เกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๔๘.
- กาญจนา แก้วเทพ และคณะ. **การพึ่งตนเอง : ศักยภาพในการพัฒนาชนบท**. กรุงเทพมหานคร: สมาคาทอริกแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา, ๒๕๓๐.
- _____. **การพึ่งตนเอง : ศักยภาพในการพัฒนาชนบท**. กรุงเทพมหานคร: รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์, ๒๕๓๐.
- โฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์. **การพัฒนาประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๓๒.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. **แนวคิดเศรษฐกิจชุมชนเสนอทางทฤษฎีในบริบทต่างสังคม**. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, ๒๕๔๔.
- _____. **บ้านกับเมือง**. กรุงเทพมหานคร: โครงการส่งเสริมสถาบันหมู่บ้าน, ๒๕๒๙.
- ชาติชาย ณ เชียงใหม่. **การมีส่วนร่วมกับการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่สุด**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทธรรมดาเพรส จำกัด, สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๕.
- โดเฮน และ อ็พฮ็อฟ อังโน นันทวัฒน์ บรมานันท์. **การบริการสาธารณะ ในระบบกฎหมายปกครองของฝรั่งเศส**. กรุงเทพมหานคร : สำนักนิติธรรม, ๒๕๔๑.
- นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. **การมีส่วนร่วมหลักการพื้นฐานเทคนิคและกรณีตัวอย่าง**. กรุงเทพมหานคร: ๕๙๘ Print, ๒๕๔๖.
- นิติ เอียวศรีวงศ์. **สังคมแห่งการเรียนรู้**. กรุงเทพมหานคร: พี.เอ.อีฟวิง, ๒๕๔๔.
- ประเวศ วะสี. **พุทธเกษตรกรรมกับศาสนิตสุขของสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน, ๒๕๓๐.
- พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). **ธรรมและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๘.
- พุทธทาสภิกขุ. **การเมืองคือธรรมะ**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อรุณวิทยา, ๒๕๓๑.
- มงคล ด้านธานินทร์. **เศรษฐกิจชุมชนเชิงระบบ: หลักการและแนวการปฏิบัติในเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง: แนวความคิด และยุทธศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงมหาดไทย กรมการปกครอง, ๒๕๔๑.

- มงคล ด้านธานินทร์. **เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองเชิงระบบ**. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น, ๒๕๔๑.
- ยศ สันตสมบัติ. **ความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน**, ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา และศูนย์ศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพ และภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. จังหวัดเชียงใหม่: สำนักพิมพ์นพบุรีการพิมพ์, ๒๕๔๒.
- ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒**.
- วณิ ปิ่นประทีป. **ประมวลข้อมูลเบื้องต้นพื้นที่ชุมชนเข้มแข็ง**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ, ๒๕๔๘.
- วิจิต นันทสุวรรณ. **วิสาหกิจชุมชน แผนแม่บท แนวคิด แนวทาง ตัวอย่าง พระราชบัญญัติ**. กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๔๔.
- สถาบันวิจัยสังคม. **ชนบทไทย**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๙.
- สนธยา พลศรี. **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๓.
- _____. **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๕.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. **การพัฒนาชุมชนแบบจัดการ**. กรุงเทพมหานคร: หจก.เอมีเทรดดิ้ง, ๒๕๔๒.
- เสรี พงศ์พิศ และคณะ. **วิสาหกิจชุมชน แผนแม่บท แนวคิด แนวทาง ตัวอย่าง พระราชบัญญัติ**. กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๔๔.
- เสรี พงศ์พิศ. **ฐานคิด จากแม่บท วิสาหกิจชุมชน**. กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๔๘.

(๒) คุชณินพนธ์/วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์:

- จุฬาร ตันเรือง. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเทศบาลตำบลหนองไม้แดง อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี”. **ภาคินพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๒.
- ทศพล กฤตยพิสิฐ. “การมีส่วนร่วมของกำนันผู้ใหญ่บ้านเขตหนองจอกที่มีต่อโครงการ/กิจกรรมการพัฒนาตามแนวทาง “บวร” และ “บรม” เพื่อสร้างอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง”. **วิทยานิพนธ์ สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต**. คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๘.
- _____. “การมีส่วนร่วมของกำนันผู้ใหญ่บ้านเขตหนองจอกที่มีต่อโครงการ/กิจกรรมการพัฒนาตามแนวทาง “บวร” และ “บรม” เพื่อสร้างอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง”. **วิทยานิพนธ์ สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต**. คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๘.
- ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และคณะ. “แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา”. **วิทยานิพนธ์ ภาควิชาสัตตศึกษา คณะศิลปศาสตร์**. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๕๖.
- พระมหาภูษิต อคฺควณโณ (ปลื้มรัมย์). “พึ่งตนเองของชุมชนในตำบลบ้านบัว อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

พระอธิการไสว ผลญาโณ. “การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของวิสาหกิจชุมชน อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี”. **วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

มณีนรีรัตน์ กุลวงษ์ และคณะ. “รูปแบบการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้สูงอายุในเขตเทศบาล ตำบลพุดเตย อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์”. **หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนาศาสตร์การพัฒนาศาสตร์**. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, ๒๕๕๙.

ยุพาพร รูปงาม. “การมีส่วนร่วมของข้าราชการสำนักงานงบประมาณในการปฏิรูประบบราชการ”. **ภาคินพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๕.

ศิรินารถ บัวสอน. “รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองของบ้านคุ้มเหนือ ตำบลหัวช้าง อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ”. **วิทยานิพนธ์ ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนาศาสตร์การพัฒนาศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๕๙.

สุนทร กองทรัพย์. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลท่าอิฐ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี”. **ภาคินพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต**. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๘.

อภิชาติ ทองอยู่และคณะ. สถาบันหมู่บ้านกับการพัฒนาพึ่งตนเอง. ขอนแก่น: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๓๗. อ้างใน ณรัชชอร์ พิพัฒน์ธนากร, “การพึ่งตนเองของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ในเขตเทศบาลเมืองกระทุ่มล้ม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม”. **วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๓.

อินธิรา ครองศิริ. “การศึกษาตัวแบบการจัดการชุมชนพึ่งตนเองแบบยั่งยืน: กรณีศึกษาชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ของ ตำบลคลองพลู อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี”. **วิทยานิพนธ์ คณะรัฐประศาสนศาสตร์**. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๗.

(๓) รายงานวิจัย:

จิรพร มหาอินทร์ และคณะ. “การดำเนินงานและการส่งเสริมศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าและเครื่องแต่งกาย จังหวัดปทุมธานี”. **รายงานการวิจัย**. คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร, ๒๕๕๔.

วิทยา จันทะวงศ์ศรี. “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม”. **รายงานการศึกษาอิสระ**. ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๗.

สุกัญญา อธิปอนันต์ และคณะ. “กลยุทธ์การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง”. **รายงานการวิจัย**. กรมส่งเสริมการเกษตร, ๒๕๕๐.

อำภา จันทราภาศ. ทูทางสังคมที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน. เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๓. อ้างใน วิชัย รูปขำดี และคณะ. “โครงการสร้างสรรค์พลังแผ่นดิน: กรณีศึกษาเกษตรกรรมยั่งยืน”. **รายงานการวิจัย**. ศูนย์บริการวิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๖.

ชลิดา เพียรสร้าง. “การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา: อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด”. **รายงานการวิจัยอิสระ**. รายงานวิจัยอิสระ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๔.

(๔) บทความ:

ธวัชชัย พินิจใหม่ และคณะ. “การพึ่งตนเองของวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนแปรรูปสมุนไพรพื้นบ้านนาโพธิ์ตำบลท่าแร่ อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี”. **วารสารการวิจัยเพื่อการพัฒนาสังคม**. ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์วิทยาเขตบางเขน กรุงเทพฯ. ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์วิทยาเขตกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม (๒๕๖๐).

นิยม พัฒนศรี. “การพัฒนาวิถีชีวิตชุมชนพึ่งตนเองของนิคมสร้างตนเอง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์”.

วารสารวิชาการมหาวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร (๒๕๖๑).

ประเวศ วะสี. **การสร้างสรรค์ภูมิปัญญาไทยเพื่อการพัฒนา**. ชุมชนพัฒนา ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๕ (๒๕๓๐): ๕๑-๕๗.

เมธี พยอมยงค์. **เศรษฐกิจชุมชน**. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ๒๕๔๕. (๑๔ กันยายน ๒๕๔๕).

สัญญา เคนาภูมิ. “แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพของวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่ จังหวัดมหาสารคาม”. **วารสารวิชาการแพรวกาฬสินธุ์**. มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์, (๒๕๕๘).

โสภณ สุภาพงษ์. **เศรษฐกิจพอเพียงทางรอดสังคมไทย**. นิตยสารสารคดีครอบครัว กันยายน (๒๕๔๑): ๗๑-๗๙.

อัยรวี วีระพันธ์พงศ์. “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพึ่งตนเองของชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนคลองลัดมะยม เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร”. **วารสารรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์**. ปีที่ ๓ เล่มที่ ๑ (๒๕๕๗): ๖๑.

(๕) สื่ออิเล็กทรอนิกส์:

ความหมายวิสาหกิจชุมชน. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.donchedi.suphanburi.doae.go.th/page6.htm>- [๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑].

จังหวัดสิงห์บุรี. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.wikiwand.com> [๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๑].

ตำบลโพประทับชัย จังหวัดสิงห์บุรี. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.thaitambon.com> [๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๑].

ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๗๗ ตอนที่ ๑๐๘ หน้า ๒๕๖๒. **ประกาศกระทรวงมหาดไทย ยกฐานะตำบลขึ้นเป็นกิ่งอำเภอ**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.ratchakitcha.soc.go.th> [๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๑].

ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๘๐ ตอนที่ ๗๒ หน้า ๓๖๒. **ประกาศราชบัณฑิตยสถานตั้งอำเภอ**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.ratchakitcha.soc.go.th> [วันที่ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๑].

วิมล สร้อยภาพ. **เศรษฐกิจชุมชน**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://soiphap.blogspot.com> [๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๑].

สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอท่าช้าง จังหวัดสิงห์บุรี กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. **ประวัติความเป็นมา**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://district.cdd.go.th> [๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๑].

(๖) เอกสารอื่นๆที่ไม่ได้ตีพิมพ์:

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และคณะ. **เอกสารประกอบการสัมมนาการฝึกอบรมวิทยากรหลักในการถ่ายทอดความรู้เรื่องวิสาหกิจชุมชน**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๘.

พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ. “การสร้างองค์กรชุมชนและเครือข่ายการพัฒนาชุมชน”. **เอกสารประกอบการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนากับการพัฒนาสังคม**. กรุงเทพมหานคร คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

สมพันธ์ เตชะอธิก. การวิจัยเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ใน **เอกสารประกอบการเสวนาทางวิชาการ**. “การวิจัยเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น : ภาคเหนือ” จัดโดยคณะกรรมการ สภาวิจัยแห่งชาติสาขาเศรษฐศาสตร์ และสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ ร่วมกับคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร วันพฤหัสบดีที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๕๕ ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.

(๗) สัมภาษณ์:

สัมภาษณ์ นายสุเมท แยมขยาย. ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายพยุ่ง พรโพธิ์. รองประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายมานิตย์ ราชฤทธิ์ประชุม. เลานุกรกลุ่มวิสาหกิจชุมชน, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ น.ส.ปรังค์ทิพย์ เขียวเรืองงาม. เภรณญิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางสาวสุกัญญา อรรถวิเวก. ประชาสัมพันธ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชน, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางมาลี ท่วมพัด. กรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางสาวเขมมานิจ จันทร์โท. กรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางคารม สมถา. กรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางสาวภริมย์พร ขำสี. กรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายมหา ขำสี. ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๕ บ้านจำปาทอง, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางศิริลักษณ์ เหมะพิชัย. นายอำเภอท่าช้าง, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ น.ส.ตรีชฎา จันทร์นาลาว. นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ สำนักงานเกษตรอำเภอท่าช้าง, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายธนพันธ์ พันธุ์น้อยกุล. นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ อำเภอท่าช้าง, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ น.ส.สุพรรณษา ไกลเลิศ. กศน. อำเภอท่าช้าง, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ น.ส.เยาวลักษณ์ จันทพันธ์. กศน. อำเภอท่าช้าง, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายธานี เดชฤดี. ธนาคารออมสินภาค๑๔ หน่วยสถาบันการเงินชุมชน, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางสาวจรัส บริสุทธิ์. ปราชญ์ชาวบ้าน, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางมาลา ศรีม่วง. คนในชุมชน, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางปทุมวรรณ ทองมาก. คนในชุมชน, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางสุนันท์ แยมเยื่อน. แม่ค้าตลาดบางระจัน, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

๒.ภาษาอังกฤษ:

C.C. Fonchingong and L.N. Fonjong. "The Concept of Self-Reliance in Community Development Initiatives in the Cameroon Grass fields". GeoJournal, (57 (May) : 83-94, 2002.

R. Preiswerk. Sources of Resisting to Local Self-Reliance. In a Strategy for Development. Gatling J. et al, eds. London: Bogle-L' overture Publications, 1980.

C. Supanee. Development of a Self-Reliance Measuring Instrument for Farmers of Northern Thailand. Research Center, (National Institute of Development Administration., 1987.

Cohen John M. & Uphof, Norman T. 1980. Participation's Place in Rural Development. Seeking Clarity Through Specificity. World Development, Vol 213.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย

๑.พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ รศ.ดร.	รองคณบดีคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๒.รศ.ดร.วิวัฒน์ หามนตรี	อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๓.ผศ.ดร.ภัทรพล ใจเย็น	หัวหน้าภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๔.ผศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง	อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๕.ดร.สุวัฒน์ รักขันโท	อาจารย์ประจำภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา โทรศัพท ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ภายใน ๘๒๗๔
ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/๑๕๑ วันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๖๑
เรื่อง ขออนุมัติโครงการประกวดแข่งขันเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน/เจริญพร พระมหาบุญเลิศ อินฺทปญฺโญ รศ.ภ.

ด้วย พระมหาวันเฉลิม สุวฑิตเมธี (สุวฑิตย์) รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๘๓ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพึ่งตนเองผ่านกระบวนการวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษาการแปรรูป
ผลิตภัณฑ์กล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อำเภอนาทม จังหวัดสกลนคร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม
พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญท่านเป็น
ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ โครงการ
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ
โอกาสนี้

จึงเรียน/เจริญพรมมา เพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

๐๓๕๐๖๖

๒๐ ต.ค. ๖๑

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา โทรศัทพ์ ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ภายใน ๘๒๗๔
ที่ ศธ.๖๑๐๕.๔/ว.๕๖ วันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๖๑
เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน/เจริญพร ศศ.ดร. ภิวัฒน์ นามนศรี

ด้วย พระมหากษัตริย์ สวทิตตเมธี (สวทิตย) รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๘๓ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพึ่งตนเองผ่านกระบวนการวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษาการแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพธิ์ประจักษ์ อำเภอนาทม จังหวัดสกลนคร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของ การศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ โครงการ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียน/เจริญพรมมา เพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

พล.อ.ดร. วชิรวิชญ์ วัฒนศิริกุล

ดร.พ.อ.ดร. วชิรวิชญ์ วัฒนศิริกุล (พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.)
อธิบดีกรมการศาสนา/ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

ศศ.ดร. ภิวัฒน์ นามนศรี

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา โทรศัทพ์ ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ภายใน ๘๒๗๔

ที่ ศธ.๖๑๐๕.๔/๑๕๑ วันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน/เจริญพร พล.ท. กัททพล ใจเย็น

ด้วย พระมหากษัตริย์ สวทิตตเมธี (สวทิตย) รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๘๓ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพึ่งตนเองผ่านกระบวนการวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษาการแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพธิ์ประจักษ์ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดลพบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของ การศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ โครงการ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียน/เจริญพรมมา เพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผศ.ดร.กัททพล ใจเย็น)

๑๕ ต.ค. ๒๕๖๑

(พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

บันทึกข้อความ

สำนักงาน ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา โทรศัพท์ ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ภายใน ๘๒๗๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/๑๕๑๑ วันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์.....

เรียน/เจริญพร ผศ.ดร. เกียรติศักดิ์ สุขหนอง

ด้วย พระมหาวันเฉลิม สุวฑิตเมธี (สุวฑิตย์) รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๘๓ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพึ่งตนเองผ่านกระบวนการวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษาการแปรรูป
ผลิตภัณฑ์กล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อำเภอกำแพง จังหวัดสิงห์บุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาดำเนินการหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม
พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญท่านเป็น
ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ โครงการ
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ
โอกาสนี้

จึงเรียน/เจริญพรมมา เพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระสวัสดัตนบัณฑิต, รศ.ดร.)

(พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

67500 கனம் மதுவிலக்கு / டீ

ร. ฟูจิ
 (อ.ร.ร. เชียงใหม่ ๑๐๐๐) ส.ร.ร. (๑๐๐๐)
 ๑๐๐๐ ๑๐๐๐

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน...ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา...โทรศัพท์ ๐๓๕-๒๕๔-๐๐๐ ภายใน ๘๒๗๔
ที่...ศธ ๖๑๐๕.๔/๑๕๑...วันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๖๑
เรื่อง...ขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน/เจริญพร กร.สุกัมสัน จักหันโท

ด้วย พระมหาวันเฉลิม สุวทิตตเมธี (สุวทิตย์) รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๘๓ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพึ่งตนเองผ่านกระบวนการวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษาการแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อำเภอกำแพง จังหวัดสิงห์บุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของ การศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ โครงการ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียน/เจริญพรมมา เพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

นาย...
...
" ๓๓-๖1

ภาคผนวก ค

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง...รูปแบบการพึ่งตนเองผ่านกระบวนการวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษา
วิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อำเภอลำทะเมนชัย
จังหวัดลพบุรี

.....
คำชี้แจง : แบบสัมภาษณ์นี้ แบ่งออกเป็นขั้นตอน ๒ ส่วน คือ ประกอบด้วย
ขั้นตอนที่ ๑ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์
ขั้นตอนที่ ๒ รูปแบบการพึ่งตนเองผ่านกระบวนการวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษา
วิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดลพบุรี

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ.....ฉายา/นามสกุล.....

อายุ.....ปี/ตำแหน่ง/หน้าที่.....

ที่อยู่ปัจจุบัน.....ตำบล.....

อำเภอ.....จังหวัด.....

ที่ทำงาน.....

ผู้สัมภาษณ์ (ผู้วิจัย)

วิธีการสัมภาษณ์ (จดบันทึก/บันทึกเสียง)

สัมภาษณ์เมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....เวลา.....ถึง.....

สถานที่/หมู่บ้าน ที่สัมภาษณ์

.....
.....
.....

ตอนที่ ๒ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับรูปแบบการพึ่งตนเองผ่านกระบวนการวิสาหกิจชุมชน :
กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อำเภอนาทม จังหวัดสกลนคร

๑. ประวัติความเป็นมาของชุมชนบ้านจำปาทอง มีความเป็นมาอย่างไร ?

.....

๒. สภาพปัญหาเศรษฐกิจ การว่างงาน รายได้ หนี้สิน ในชุมชน เป็นอย่างไรบ้าง ?

.....

๓. จุดเริ่มต้นของการรวมตัวของกลุ่มและการพึ่งพาตนเองของกลุ่ม เกิดขึ้นได้อย่างไร มีรูปแบบและกระบวนการอย่างไร ?

.....

๔. ท่านคิดว่าทรัพยากรที่สำคัญในชุมชนคืออะไร และเป็นองค์ประกอบในการทำวิสาหกิจชุมชนอย่างไร ?

.....

๕. ในฐานะที่ท่านเป็นผู้นำ/สมาชิกกลุ่ม มีกระบวนการบริหารจัดการกลุ่ม บทบาทของสมาชิก บัญชีรายรับ-รายจ่าย ตามวิสาหกิจชุมชนอย่างไรบ้าง?

.....

๖. องค์การชุมชน ภาครัฐ เอกชน มีส่วนช่วยในการดำเนินงานของกลุ่มและได้เข้ามาช่วยเหลือ ในด้านใดบ้าง ?

.....

๗. ท่านคิดว่า อะไรเป็นจุดเด่น เกล็ดลักษณะ ของกลุ่มวิสาหกิจกล้วยตากบ้านจำปาทองที่สามารถให้คนในชุมชนอื่นมาศึกษาดูงาน แล้วนำกลับไปประยุกต์ใช้ในชุมชนของตน ?

.....

๘. ท่านคิดว่า ภูมิปัญญาชาวบ้าน ส่งผลกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
 กล้วยตากบ้านจำปาทอง ได้อย่างไร ?

.....

๙. อะไรเป็นแรงผลักดันที่ทำให้ท่าน มีความมุ่งมั่นในการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจกล้วย
 ตากบ้านจำปาทอง?

.....

๑๐. ถ้าท่านเป็นส่วนหนึ่งที่สามารถทำให้วิสาหกิจกล้วยตากบ้านจำปาทอง เกิดการพัฒนา
 และเป็นที่รู้จักในวงกว้าง ท่านคิดว่าอะไรที่เป็นองค์ประกอบที่สำคัญมากที่สุด ?

.....

๑๑. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

ขอบคุณผู้ให้สัมภาษณ์

ผู้สัมภาษณ์

พระมหาวันเฉลิม สุวทิตตเมธี (สุวทิตย์)

นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพัฒนาสังคม (รุ่นที่ ๖) คณะสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ง

รายนามผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก

รายนามผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๒๐ ท่าน

ชื่อ/นามสกุล	ตำแหน่ง
๑.นายสุเมท แย้มขยาย	ประธานกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
๒.นายพุง พรโพธิ์	รองประธานฯ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน
๓.นายมานิตย์ ราษฎร์ประชุม	เลขานุการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
๔.น.ส.ปรางค์ทิพย์ เขียวเรืองงาม	เหรัญญิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
๕.น.ส.สุกัญญา อรรถวิเวก	ประชาสัมพันธ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชน
๖.นางทองคำ เครือทอง	กรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
๗.น.ส.เขมมานิจ จันทรโท	กรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
๘.นางคารม สมถา	กรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
๙.น.ส.ภิรมย์พร ขำสี	กรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
๑๐.นายมหา ขำสี	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๕
๑๑.นางศิริลักษณ์ เหมะพิชัย	นายอำเภอท่าช้าง
๑๒.น.ส.ตรีชฎา จันทรนาลาว	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร
	ปฏิบัติการสำนักงานเกษตร
	อำเภอท่าช้าง
๑๓.นายธนพันธ์ พันธุ์น้อยกุล	นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ
	อำเภอท่าช้าง
๑๔.น.ส.สุพรรณษา ไล่เลิศ	กศน. อำเภอท่าช้าง
๑๕.น.ส.เยาวลักษณ์ จันทพันธ์	กศน. อำเภอท่าช้าง
๑๖.นายธานี เดชฤดี	ธนาคารออมสินภาค ๑๔
	หน่วยสถาบันการเงินชุมชน
๑๗.น.ส.จรัส บริสุทธิ์	คนในชุมชน (ปราชญ์ชาวบ้าน)
๑๘.นางมาลา ศรีม่วง	คนในชุมชน
๑๙.นางปทุมวรรณ ทองมาก	คนในชุมชน
๒๐.นางสุนันท์ แย้มเย็น	แม่ค้าตลาดบางระจัน

ภาคผนวก จ

หนังสือขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เชิงลึก

ที่ ศธ. ๖๑๐๕.๔/๖๖๕

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาลังคม
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำลูกเกด
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ (มือถือ) ๐๙๘ ๖๓๔๒๙๖๒
www.mcu.ac.th, E-mail : kasawaa42@gmail.com

๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตกระทำการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เพื่อทำวิทยานิพนธ์

เจริญพร นายสุเมธ แยมขยาย, ประธานกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

สิ่งส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระมหาวินเฉลิม สุวาทิตเมธี (สุวาทิตย์) รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๘๓ นิสิต
ปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาลังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพึ่งตนเองผ่านกระบวนการวิสาหกิจชุมชน:
กรณีศึกษาการแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อำเภอลำลูกเกด จังหวัดลพบุรี”
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูล “รูปแบบการพึ่งตนเองผ่าน
กระบวนการวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษาการแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อำเภอลำลูกเกด จังหวัดลพบุรี” ทางหลักสูตรฯ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่ออนุญาตให้นิสิตได้เก็บข้อมูลการ
วิจัยโดยการสัมภาษณ์ เพื่อรวบรวมข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาลังคม คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึง
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

ฉันทิณี

สุเมธ

(ผู้แทนชุมชน)

ประธานกรรมการชุมชน

(พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาลังคม

สำนักงานหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาลังคม
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕, www.mcu.ac.th,

ที่ ศธ. ๖๑๐๕.๔/๗๖๕

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำลูกเกด
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ (มีต่อ) ๐๙๘ ๖๓๔๒๙๖๒
www.mcu.ac.th, E-mail : kasawaa42@gmail.com

๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตกระทำการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เพื่อทำวิทยานิพนธ์

เจริญพร **นายพุ่ม พงษ์ไพบูลย์** :

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระมหาวินเฉลิม สุวาทิตเมธี (สุวาทิตย์) รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๘๓ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพึ่งตนเองผ่านกระบวนการวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษาการแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อำเภอลำลูกเกด จังหวัดลพบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูล “รูปแบบการพึ่งตนเองผ่านกระบวนการวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษาการแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อำเภอลำลูกเกด จังหวัดลพบุรี” ทางหลักสูตรฯ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่ออนุญาตให้นิสิตได้เก็บข้อมูลการวิจัยโดยการสัมภาษณ์ เพื่อรวบรวมข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

นายพุ่ม พงษ์ไพบูลย์
รศ.พุ่ม พงษ์ไพบูลย์

(พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

สำนักงานหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕, www.mcu.ac.th,

ที่ ศธ. ๖๑๐๕.๔/๓๖๕

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำลูกเกด
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ (มือถือ) ๐๙๘ ๖๓๔๒๙๖๒
www.mcu.ac.th, E-mail : kasawaa42@gmail.com

๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่ในการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เพื่อทำวิทยานิพนธ์

เจริญพร นายมานิตย์ ราษฎร์ประชุม, เลขานุการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระมหาวันเฉลิม สวทิตตเมธี (สวทิตย์) รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๘๓ นิสิต
ปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพึ่งตนเองผ่านกระบวนการวิสาหกิจชุมชน:
กรณีศึกษาการแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพธิ์ประทับช้าง อำเภอลำลูกเกด จังหวัดสิงห์บุรี”
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูล “รูปแบบการพึ่งตนเองผ่าน
กระบวนการวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษาการแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพธิ์ประทับช้าง อำเภอลำลูกเกด จังหวัดสิงห์บุรี” ทางหลักสูตรฯ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่ออนุญาตให้นิสิตได้เก็บข้อมูลการ
วิจัยโดยการสัมภาษณ์ เพื่อรวบรวมข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึง
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.)

๑๒/๑๐/๒๕๖๑ (เคย มานิตย์ ราษฎร์ประชุม) ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม
๑๒๗๔ หมู่ ๕ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน
บ้านจำปาทอง ตำบลโพธิ์ประทับช้าง อำเภอลำลูกเกด จังหวัดสิงห์บุรี

สำนักงานหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕, www.mcu.ac.th,

ที่ ศธ. ๖๑๐๕.๔/๓๖๕

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาลังคม
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำลูกเกด
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ (มือถือ) ๐๙๘ ๖๓๔๒๙๖๒
www.mcu.ac.th, E-mail : kasawaa42@gmail.com

๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เพื่อทำวิทยานิพนธ์

เจริญพร **คุณนางกนกวรรณ ใจมาธิ์งาม**

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระมหาวันเฉลิม สุวาทิตเมธี (สุวาทิตย์) รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๘๓ นิสิต
ปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาลังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพึ่งตนเองผ่านกระบวนการวิสาหกิจชุมชน:
กรณีศึกษาการแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อำเภอลำลูกเกด จังหวัดลพบุรี”
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูล “รูปแบบการพึ่งตนเองผ่าน
กระบวนการวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษาการแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อำเภอลำลูกเกด จังหวัดลพบุรี” ทางหลักสูตรฯ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่ออนุญาตให้นิสิตได้เก็บข้อมูลการ
วิจัยโดยการสัมภาษณ์ เพื่อรวบรวมข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาลังคม คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึง
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(พระสุธีรัตนบัณฑิต,รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาลังคม

น.ส. นพวงจันทร์ ก่อศิริพงษ์งาม

เนรเทศ, นักสังคมศาสตร์

สำนักงานหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาลังคม
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕, www.mcu.ac.th,

ที่ ศธ. ๖๑๐๕.๔/๑๖๕

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำทะเมนชัย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ (มือถือ) ๐๙๘ ๖๓๔๒๔๖๒
www.mcu.ac.th, E-mail : kasawaa42@gmail.com

๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตกระทำการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เพื่อทำวิทยานิพนธ์

เจริญพร **นางศุภกัญญา ดาราภิรมย์**

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระมหาวินเฉลิม สุวฑิตตเมธี (สุวฑิตย์) รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๘๓ นิสิต
ปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพึ่งตนเองผ่านกระบวนการวิสาหกิจชุมชน:
กรณีศึกษาการแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดลพบุรี”
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูล “รูปแบบการพึ่งตนเองผ่าน
กระบวนการวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษาการแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดลพบุรี” ทางหลักสูตรฯ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่ออนุญาตให้นิสิตได้เก็บข้อมูลการ
วิจัยโดยการสัมภาษณ์ เพื่อรวบรวมข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์ ซึ่งเป็นประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึง
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

ศุภกัญญา ดาราภิรมย์
(นางศุภกัญญา ดาราภิรมย์)

(พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

สำนักงานหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕, www.mcu.ac.th,

ที่ ศธ. ๖๑๐๕.๔/๑๖๕

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอรังษี
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ (มือถือ) ๐๙๘ ๖๓๔๒๙๖๒
www.mcu.ac.th, E-mail : kasawaa42@gmail.com

๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่ในการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เพื่อทำวิทยานิพนธ์

เจริญพร **นางมาลี ท้ามพัค**

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระมหาวินเฉลิม สุวฑิตเมธี (สุวฑิตย์) รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๘๓ นิสิต
ปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพึ่งตนเองผ่านกระบวนการวิสาหกิจชุมชน:
กรณีศึกษาการแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อำเภอกำแพง จังหวัดสิงห์บุรี”
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูล “รูปแบบการพึ่งตนเองผ่าน
กระบวนการวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษาการแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อำเภอกำแพง จังหวัดสิงห์บุรี” ทางหลักสูตรฯ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่ออนุญาตให้นิสิตได้เก็บข้อมูลการ
วิจัยโดยการสัมภาษณ์ เพื่อรวบรวมข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึง
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม**มาลี . ท้ามพัค**

สำนักงานหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕, www.mcu.ac.th,

ທີ່ ສົ. ໒໑໐໕.໔/ນາຍ

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาลังคม
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๙๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำไญ
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๓๑๓๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๙ ๘๐๐-๕ (มือถือ) ๐๙๕ ๖๓๕๓๙๕๒๒
www.mcu.ac.th E-mail : kasawaa42@gmail.com

១៩ តុលាការ ២៥៦១

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เพื่อทำวิทยานิพนธ์

เจริญพร นางขมมานิจ จันทร์โท

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระมหาวันเฉลิม สุวตฺตเมธี (สุวฑฺฒ์) รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๒๐๕๐๘๓๓ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬารามราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพึ่งตนเองผ่านกระบวนการวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษาการแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพระจักษ์ อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดสิงห์บุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูล "รูปแบบการพึ่งตนเองผ่านกระบวนการวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษาการแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประทับ อำเภอนาทม จังหวัดสกลนคร" ทางหลักสูตรฯ จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่อนุญาติให้นิสิตได้เก็บข้อมูลการวิจัยโดยการสัมภาษณ์ เพื่อรวบรวมข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์ ซึ่งจะประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

કચ્છના પાણી સંચયન

ขอแสดงความนับถือ

กรรมทาส กลุ่ม วิชานลิค

(พระสรีร์รัตนบัณฑิต,รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

สำนักงานหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาลังคม
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕, www.mcu.ac.th,

ที่ ศธ. ๖๑๐๕.๔/๑๖๕

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาลังคม
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำทะเมนชัย
จังหวัดนครราชสีมา ๓๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ (มือถือ) ๐๙๘ ๖๓๔๒๙๖๒
www.mcu.ac.th, E-mail : kasawaa42@gmail.com

๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตกระทำการในการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เพื่อทำวิทยานิพนธ์

เจริญพร นางสาว กิ่งกมล

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระมหาวันเฉลิม สุวาทิตเมธี (สุวาทิตย์) รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๘๓ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาลังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพึ่งตนเองผ่านกระบวนการวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษาการแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพธิ์ประจักษ์ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดลพบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูล “รูปแบบการพึ่งตนเองผ่านกระบวนการวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษาการแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพธิ์ประจักษ์ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดลพบุรี” ทางหลักสูตรฯ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่ออนุญาตให้นิสิตได้เก็บข้อมูลการวิจัยโดยการสัมภาษณ์ เพื่อรวบรวมข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์ ซึ่งเป็นประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาลังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

กรม สังคม

กรรมการกฤษฎีกา

(พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาลังคม

สำนักงานหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาลังคม
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕, www.mcu.ac.th,

ที่ ศธ. ๖๑๐๕.๔/๑๖๕

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาลังคม
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ (มือถือ) ๐๙๘ ๖๓๔๒๙๖๒
www.mcu.ac.th, E-mail : kasawaa42@gmail.com

๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุมัติโครงการในการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เพื่อทำวิทยานิพนธ์

เจริญพร นางกิมพีพร ป่าศรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระมหาวันเฉลิม สวทิตตเมธี (สวทิตย) รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๘๓ นิสิต
ปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาลังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพึ่งตนเองผ่านกระบวนการวิสาหกิจชุมชน:
กรณีศึกษาการแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประทับ อำเภอลำไทร จังหวัดลำปาง”
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูล “รูปแบบการพึ่งตนเองผ่าน
กระบวนการวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษาการแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประทับ อำเภอลำไทร จังหวัดลำปาง” ทางหลักสูตรฯ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่ออนุญาตให้นิสิตได้เก็บข้อมูลการ
วิจัยโดยการสัมภาษณ์ เพื่อรวบรวมข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาลังคม คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึง
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาลังคม

นางกิมพีพร ป่าศรี

กิมพีพร ป่าศรี

สำนักงานหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาลังคม
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕, www.mcu.ac.th,

ที่ ศธ. ๖๑๐๕.๔/๖๖๕

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาลังคม
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำลูกเกด
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ (มือถือ) ๐๙๘ ๖๓๔๒๙๖๒
www.mcu.ac.th, E-mail : kasawaa42@gmail.com

๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตกระทำการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เพื่อทำวิทยานิพนธ์

เจริญพร **นางมณฑา ป่าศรี**

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระมหาวันเฉลิม สุวาทิตเมธี (สุวาทิตย์) รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๘๓ นิสิต
ปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาลังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพึ่งตนเองผ่านกระบวนการวิสาหกิจชุมชน:
กรณีศึกษาการแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อำเภอลำลูกเกด จังหวัดสิงห์บุรี”
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูล “รูปแบบการพึ่งตนเองผ่าน
กระบวนการวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษาการแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อำเภอลำลูกเกด จังหวัดสิงห์บุรี” ทางหลักสูตรฯ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่ออนุญาตให้นิสิตได้เก็บข้อมูลการ
วิจัยโดยการสัมภาษณ์ เพื่อรวบรวมข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาลังคม คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึง
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

นางมณฑา ป่าศรี

๗.๑๖.๖๑.๕.

ขอแสดงความนับถือ

(พระสุธีรัตนบัณฑิต,รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาลังคม

สำนักงานหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาลังคม
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕, www.mcu.ac.th,

ที่ ศธ. ๖๑๐๕.๔/๑๖๕

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอรังษี
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ (มือถือ) ๐๙๘ ๖๓๔๒๙๖๒
www.mcu.ac.th, E-mail : kasawaa42@gmail.com

๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตกระทำการในการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เพื่อทำวิทยานิพนธ์

เจริญพร **หาญกล้าทำร้าย ดังหลักกึ่งหนึ่ง**
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระมหาวันเฉลิม สุวฑิตเมธี (สุวฑิตย์) รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๘๓ นิสิต
ปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพึ่งตนเองผ่านกระบวนการวิสาหกิจชุมชน:
กรณีศึกษาการแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพธิ์ประจักษ์ อำเภอกำแพง จังหวัดสิงห์บุรี”
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูล “รูปแบบการพึ่งตนเองผ่าน
กระบวนการวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษาการแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพธิ์ประจักษ์ อำเภอกำแพง จังหวัดสิงห์บุรี” ทางหลักสูตรฯ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่ออนุญาตให้นิสิตได้เก็บข้อมูลการ
วิจัยโดยการสัมภาษณ์ เพื่อรวบรวมข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึง
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

Handwritten signature
Cood/Anan Nantana
manueenbor

Handwritten signature
(พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

สำนักงานหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕, www.mcu.ac.th,

ที่ ศธ. ๖๑๐๕.๔/๖๖๕

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาลังคม
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำทะเมนชัย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ (มือถือ) ๐๙๘ ๖๓๕๒๙๖๒
www.mcu.ac.th, E-mail : kasawaa42@gmail.com

๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เพื่อทำวิทยานิพนธ์

เจริญพร นางสาวศุภมาส จันทน์เหลา

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระมหาวันเฉลิม สุวาทิตเมธี (สุวาทิตย์) รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๘๓ นิสิต
ปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาลังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพึ่งตนเองผ่านกระบวนการวิสาหกิจชุมชน:
กรณีศึกษาการแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดลพบุรี”
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูล “รูปแบบการพึ่งตนเองผ่าน
กระบวนการวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษาการแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อำเภอลำ
ทะเมนชัย จังหวัดลพบุรี” ทางหลักสูตรฯ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่ออนุญาตให้นิสิตได้เก็บข้อมูลการ
วิจัยโดยการสัมภาษณ์ เพื่อรวบรวมข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาลังคม คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึง
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาลังคม

ศษ.ร. ศุภมาส จันทน์เหลา
นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการพัฒนาลังคม
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำนักงานหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาลังคม
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕, www.mcu.ac.th,

ที่ ศธ. ๖๑๐๕.๔/ กว๕

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๕ ๘๐๐๐-๕ (มือถือ) ๐๙๘ ๖๓๔๒๙๖๒
www.mcu.ac.th. E-mail : kasawaa42@gmail.com

๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เพื่อทำวิทยานิพนธ์

เรียน ท่าน ผอ.สพป. นนทบุรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระมหาวันเฉลิม สุวฑิตเมธี (สุวฑิตย์) รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๘๓ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพึ่งตนเองผ่านกระบวนการวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษาการแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อำเภอนครชัย จังหวัดสิงห์บุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูล “รูปแบบการพึ่งตนเองผ่านกระบวนการวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษาการแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อำเภอนครชัย จังหวัดสิงห์บุรี” ทางหลักสูตรฯ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่ออนุญาตให้นิสิตได้เก็บข้อมูลการวิจัยโดยการสัมภาษณ์ เพื่อรวบรวมข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์ ซึ่งเป็นประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.

นักวิชาการพัฒนาระบบราชการ

ขอแสดงความนับถือ

(พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

ที่ ศธ. ๖๑๐๕.๔/๗๖๕

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำลูกเกด
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ (มือถือ) ๐๙๘ ๖๓๔๒๙๖๒
www.mcu.ac.th, E-mail : kasawaa42@gmail.com

๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุมัติโครงการในการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เพื่อทำวิทยานิพนธ์

เจริญพร นางสาวสุพรรณษา ไล่เสือ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระมหาวินเฉลิม สุวฑิตเมธี (สุวฑิตย์) รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๘๓ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพึ่งตนเองผ่านกระบวนการวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษาการแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อำเภอลำลูกเกด จังหวัดลพบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูล “รูปแบบการพึ่งตนเองผ่านกระบวนการวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษาการแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อำเภอลำลูกเกด จังหวัดลพบุรี” ทางหลักสูตรฯ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่ออนุญาตให้นิสิตได้เก็บข้อมูลการวิจัยโดยการสัมภาษณ์ เพื่อรวบรวมข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

นางสาวสุพรรณษา ไล่เสือ
นางสาวลำไทร

สำนักงานหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕, www.mcu.ac.th,

ที่ ศธ. ๖๑๐๕.๔/๗๖๕

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำลูกเกด
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ (มือถือ) ๐๙๘ ๖๓๔๒๙๖๒
www.mcu.ac.th, E-mail : kasawaa42@gmail.com

๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตกระทำการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เพื่อทำวิทยานิพนธ์

เจริญพร นางลำไทร แก้วแก้ว จันทบุรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระมหาวินเฉลิม สุวาทิตเมธี (สุวาทิตย์) รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๘๓ นิสิต
ปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพึ่งตนเองผ่านกระบวนการวิสาหกิจชุมชน:
กรณีศึกษาการแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อำเภอลำลูกเกด จังหวัดสิงห์บุรี”
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูล “รูปแบบการพึ่งตนเองผ่าน
กระบวนการวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษาการแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อำเภอ
ลำลูกเกด จังหวัดสิงห์บุรี” ทางหลักสูตรฯ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่อนุญาตให้นิสิตได้เก็บข้อมูลการ
วิจัยโดยการสัมภาษณ์ เพื่อรวบรวมข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึง
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

ศาสตราจารย์ ดร. วิมล
รศ. ๑๓๓๓๓ วิมล
รศ. ๑๓๓๓๓

(พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

สำนักงานหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕, www.mcu.ac.th,

ที่ ศธ. ๖๑๐๕.๔/๗๖๕

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำลูกกา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ (มือถือ) ๐๙๘ ๖๓๔๒๙๖๒
www.mcu.ac.th, E-mail : kasawaa42@gmail.com

๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตกระทำการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เพื่อทำวิทยานิพนธ์

เจริญพร **นางฉกร์นุ นริศกุล**

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระมหาวินเฉลิม สุวฑิตเมธี (สุวฑิตย์) รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๘๓ นิสิต
ปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพึ่งตนเองผ่านกระบวนการวิสาหกิจชุมชน:
กรณีศึกษาการแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพธิ์ประจักษ์ อำเภอลำลูกกา จังหวัดลพบุรี”
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูล “รูปแบบการพึ่งตนเองผ่าน
กระบวนการวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษาการแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพธิ์ประจักษ์ อำเภอลำลูกกา จังหวัดลพบุรี” ทางหลักสูตรฯ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่ออนุญาตให้นิสิตได้เก็บข้อมูลการ
วิจัยโดยการสัมภาษณ์ เพื่อรวบรวมข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึง
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

รศ. นริศกุล

(พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

สำนักงานหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕, www.mcu.ac.th,

ที่ ศธ. ๖๑๐๕.๔/๑๖๕

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำลูกกา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ (มือถือ) ๐๙๘ ๖๓๔๒๙๖๒
www.mcu.ac.th, E-mail : kasawaa42@gmail.com

๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตกระทำการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เพื่อทำวิทยานิพนธ์

เจริญพร **นางมาลา ศรีม่วง** :

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระมหาวินเฉลิม สุวฑิตเมธี (สุวฑิตย์) รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๘๓ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพึ่งตนเองผ่านกระบวนการวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษาการแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อำเภอลำลูกกา จังหวัดลพบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูล “รูปแบบการพึ่งตนเองผ่านกระบวนการวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษาการแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อำเภอลำลูกกา จังหวัดลพบุรี” ทางหลักสูตรฯ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่ออนุญาตให้นิสิตได้เก็บข้อมูลการวิจัยโดยการสัมภาษณ์ เพื่อรวบรวมข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(พระสุธีรัตนบัณฑิต,รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

มาลา ศรีม่วง

สำนักงานหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕, www.mcu.ac.th,

ที่ ศธ. ๖๑๐๕.๔/๗๖๕

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาลังคม
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำลูกกา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ (มือถือ) ๐๙๘ ๖๓๔๒๙๖๒
www.mcu.ac.th, E-mail : kasawaa42@gmail.com

๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่ในการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เพื่อทำวิทยานิพนธ์

เจริญพร นางพิมพ์นภกร ทดงมา

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระมหาวินเฉลิม สุวฑิตตเมธี (สุวฑิตย์) รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๘๓ นิสิต
ปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาลังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพึ่งตนเองผ่านกระบวนการวิสาหกิจชุมชน:
กรณีศึกษาการแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อำเภอลำลูกกา จังหวัดลพบุรี”
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูล “รูปแบบการพึ่งตนเองผ่าน
กระบวนการวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษาการแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพประจักษ์ อำเภอลำลูกกา จังหวัดลพบุรี” ทางหลักสูตรฯ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่อนุญาตให้นิสิตได้เก็บข้อมูลการ
วิจัยโดยการสัมภาษณ์ เพื่อรวบรวมข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาลังคม คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึง
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาลังคม

พิมพ์นภกร ทดงมา

สำนักงานหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาลังคม
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕, www.mcu.ac.th,

ที่ ศธ. ๖๑๐๕.๔/๖๖๕

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำลูกเกด
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ (มือถือ) ๐๙๘ ๖๓๔๒๔๖๒
www.mcu.ac.th, E-mail : kasawaa42@gmail.com

๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตกระทำการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เพื่อทำวิทยานิพนธ์

เจริญพร **นางสาวคุณันท์ ๖๖๖๖๖๖๖๖**

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระมหาวันเฉลิม สวทิตตเมธี (สวทิตย) รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๘๓ นิสิต
ปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพึ่งตนเองผ่านกระบวนการวิสาหกิจชุมชน:
กรณีศึกษาการแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพธิ์ประจักษ์ อำเภอลำลูกเกด จังหวัดลพบุรี”
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูล “รูปแบบการพึ่งตนเองผ่าน
กระบวนการวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษาการแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยตากบ้านจำปาทอง ตำบลโพธิ์ประจักษ์ อำเภอลำลูกเกด จังหวัดลพบุรี” ทางหลักสูตรฯ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่ออนุญาตให้นิสิตได้เก็บข้อมูลการ
วิจัยโดยการสัมภาษณ์ เพื่อรวบรวมข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึง
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

นางสาวคุณันท์ ๖๖๖๖๖๖๖๖

(พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

สำนักงานหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕, www.mcu.ac.th,

ภาคผนวก ฉ

ภาพถ่ายในการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ภาพที่ ๑ สัมภาษณ์ นายสุเมธ แยมขยาย ประธานวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง

ภาพที่ ๒ สัมภาษณ์ นายพยุ่ง พรโพธิ์ รองประธานวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง

ภาพที่ ๓ สัมภาษณ์ นายมานิตย์ ราษฎร์ประชุม เลขานุการวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง

ภาพที่ ๔ สัมภาษณ์ น.ส.ปรางทิพย์ เขียวเรืองงาม เภรณุกวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง

ภาพที่ ๕ สัมภาษณ์ น.ส.สุกัญญา อรรถวิเวก ประชาสัมพันธ์วิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง

ภาพที่ ๖ สัมภาษณ์ นางมาลี ท้วมพัต กรรมการวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง

ภาพที่ ๗ สัมภาษณ์ น.ส.เชมมานิจ จันทรโท กรรมการวิสาห์กิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง

ภาพที่ ๗ สัมภาษณ์ นางคารม สมธา กรรมการวิสาห์กิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง

ภาพที่ ๙ สัมภาษณ์ นางภิรมย์พร ขำสี กรรมการวิสาหกิจชุมชนกล้วยตากบ้านจำปาทอง

ภาพที่ ๑๐ สัมภาษณ์ นายมหา ขำสี ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ บ้านจำปาทอง

ภาพที่ ๑๑ สัมภาษณ์ นางศิริลักษณ์ เหมาะพิชัย นายอำเภอท่าช้าง จังหวัดสิงห์บุรี

ภาพที่ ๑๒ สัมภาษณ์ น.ส.ตรีชฎา จันทร์นาลาว นักวิชาการ สำนักงานเกษตรอำเภอท่าช้าง

ภาพที่ ๑๓ สัมภาษณ์ นายธนพันธ์ พันธุ์น้อยกุล นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ อำเภอลำดวน

ภาพที่ ๑๔ สัมภาษณ์ น.ส.สุพรรณษา ไส้เลิศ กศน.อำเภอลำดวน จังหวัดสิงห์บุรี

ภาพที่ ๑๕ สัมภาษณ์ น.ส.เยาวลักษณ์ จันทพันธุ์ กศน.อำเภอท่าช้าง จังหวัดสิงห์บุรี

ภาพที่ ๑๖ สัมภาษณ์ นายธานี เดชฤดี เจ้าหน้าที่ธนาคารออม ภาค ๑๔ หน่วยสถาบันการเงินชุมชน

ภาพที่ ๑๗ สัมภาษณ์ น.ส.จรรย์ บริสุทธิ์ ปราชญ์ชาวบ้าน บ้านจำปาทอง

ภาพที่ ๑๘ สัมภาษณ์ นางมาลา ศรีม่วง คนในชุมชนบ้านจำปาทอง

ภาพที่ ๑๙ สัมภาษณ์ นางปทุมวรรณ ทองมาก คนในชุมชนบ้านจำปาทอง

ภาพที่ ๒๐ สัมภาษณ์ นางสุนันท์ แยมเยื่อน คนในชุมชน/แม่ค้าตลาดบางระจัน

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ-นามสกุล** : พระมหาวันเฉลิม สุวทิตตเมธี (สุวทิตย์)
- เกิด** : วันอังคาร ที่ ๕ เดือน ธันวาคม พ.ศ.๒๕๓๘
- ภูมิลำเนา** : บ้านเลขที่ ๗๔/๒ หมู่ ๓ ตำบลโคกไทย อำเภอศรีมโหสถ
จังหวัดปราจีนบุรี รหัสไปรษณีย์ ๒๕๑๙๐
- อุปสมบท** : วันอาทิตย์ที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๘ ณ วัดแสงสว่าง
ตำบลโคกไทย อำเภอศรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี
พระวิสุทธิธรรมอาจารย์ เป็นพระอุปัชฌาย์
พระครูจันทกิจโสภณ เป็นพระกรรมวาจาจารย์
พระใบฎีกาธนโชติ กิจจสาโร เป็นพระอนุสาวนาจารย์
- การศึกษา** : ประถมศึกษา โรงเรียนวัดแสงสว่าง ตำบลโคกไทย อำเภอศรีมโหสถ
จังหวัดปราจีนบุรี
: เปรียญธรรม ๔ ประโยค,นักธรรมเอก สำนักเรียนวัดทองนพคุณ
วัดทองนพคุณ แขวงคลองสาน เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร
: พุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ) คณะสังคมศาสตร์ สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (ส่วนกลาง)
- เข้าศึกษา** : ปีการศึกษา ๒๕๖๐
- ที่อยู่ปัจจุบัน** : ๑๐๓/๑๒ วัดทองนพคุณ ซอย สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ ๑๗
แขวงคลองสาน เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร รหัสไปรษณีย์ ๑๐๖๐๐